

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๒ เรื่อง

การพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ของชุมชนในล้านนา
Temple Museums and Communities Development with Electronics
System of Lanna Communities

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

การจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา
Temple Museums and Communities Management for Electronic
Communities System in Lanna Communities

โดย

อาจารย์ณฤณีย์ ศรีสุข

อาจารย์พัชรินา ฟองจันทา

อาจารย์สยาม อัจฉริยประภา

ดร.ฤทธิพล ไชยบุรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS ๘๐๐๗๖๕๐๓๖

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๒ เรื่อง

การพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ของชุมชนในล้านนา
Temple Museums and Communities Development with Electronics
System of Lanna Communities

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

การจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา
Temple Museums and Communities Management for Electronic
Communities System in Lanna Communities

โดย

อาจารย์ณณีย์ ศรีสุข
อาจารย์พัชรินา ฟองจันทา
อาจารย์สยาม อัจฉริยประภา
ดร.ฤทธิพล ไชยบุรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS ๘๐๐๗๖๕๐๓๖

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Research sub-project ๑

Temple Museums and Communities Development with Electronics
System of Lanna Communities

Under Research plan

Temple Museums and Communities Management for Electronic
Communities System in Lanna Communities

BY

Miss. Narunee Srisuk

Miss. Patchareeya Fongchanta

Mr. Siam Atchariyapapa

Dr. Ritthipon Chaiburee

Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Nakhon Lampang Buddhist College

B.E. ๒๕๖๕

Research Project Funded

By Thailand Science Research and Innovation Fund

MCU RS ๘๐๐๗๖๕๐๓๖

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย: การพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชน
ในลำนนา

ผู้วิจัย: นางสาวณณีย์ ศรีสุข, นางสาวพัชรญา พองจันทา ,
อ.สยาม อัจฉริยประภา, ดร.ฤทธิพล ไชยบุรี

ส่วนงาน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ปีงบประมาณ: ๒๕๖๕

ทุนอุดหนุนการวิจัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาระบบและกลไกในการจัดระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ ๒) สร้างรูปแบบระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประชากร คือ วัดและชุมชนในลำนนา กลุ่มตัวอย่าง คือ พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ พิพิธภัณฑ์วัดบ้านต๋อม และพิพิธภัณฑ์วัดบ้านก้อง ซึ่งเป็นสถานที่รวบรวมโบราณวัตถุที่เก่าแก่ และเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ผลการวิจัย พบว่า ระบบและกลไกในการจัดระบบทะเบียนโบราณวัตถุ มีขั้นตอนดังนี้ ๑) การให้ความรู้ในเรื่องของการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนแก่ผู้ที่มีส่วนพัฒนาพิพิธภัณฑ์ ๒) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบและกลไกในการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนแก่ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์และผู้เกี่ยวข้อง ๓) กำหนดโครงสร้างการดูแล หน้าที่และความรับผิดชอบ ๔) ร่วมกันจัดหมวดหมู่โบราณวัตถุ ๕) การบันทึกรายละเอียด และบันทึกภาพโบราณวัตถุภายในพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่ง ส่วนรูปแบบระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า มีขั้นตอนดังนี้ ๑) พัฒนาระบบทะเบียน ๒) กำหนดวิธีปฏิบัติ การรับวัตถุ การวิเคราะห์วัตถุ การลงทะเบียน การเก็บรักษา และการควบคุม การเคลื่อนย้าย และตรวจสอบบัญชี ๓) สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์และผู้เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: การพัฒนา; พิพิธภัณฑ์วัดและชุมชน; ระบบอิเล็กทรอนิกส์; ชุมชนในลำนนา

Research Title: Temple Museums and Communities Management for Electronic Communities System in Lanna Communities

Researcher: Miss. Narunee Srisuk , Miss. Patchareeya Fongchanta , Mr. Siam Atchariyapapa , Dr.Ritthipon Chaiburee

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Lampang Buddhist College.

Fiscal Year: ๒๐๒๒

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajadyalaya University

Abstract

The objectives of this research are to: 1) The goals of this research were, 1) to examine the system and technique for registering antiquities in museums, temples, and communities using an electronic system. An action research project, interviews, and documentary research are all included in this qualitative research study. The community and temple in Lanna comprise up its population. The three museums that serve as examples are Wat Nam Cham Museum, Wat Ban Tom Museum, and Wat Ban Kong Museum, each of which displays a collection of antiquities and folklore from the area. The research's findings revealed that the system and mechanism for organizing the antique registration system are as follows: 1) Educating those involved in museum development about the management of museums, temples, and communities; 2) Providing museum curators and stakeholders with an understanding of the systems and mechanisms for managing museums, temples, and communities; 3) Establishing a care structure duties and responsibilities; 4) Working together to categorize antiques; and 5) Recognizing the value of antiques. The steps for the computerized version of the temple and local museum's antique registration system were discovered to be as follows: 1) The creation of a registration system 2) The selection of procedures for the acquisition, analysis, and registration of objects, as well as their registration, storage, and control, mobility, and auditing. 3) Developing a training program for stakeholders and museum curators

Keywords: Development; Temple and Community Museum; Electronic System; Community In Lanna

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยย่อยที่ ๒ เรื่อง การพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชน
ในล้านนา สำเร็จได้ด้วยอาศัยความอนุเคราะห์ช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากคณะผู้ช่วยนักวิจัย ซึ่งเป็น
บุคลากรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการ
ร่วมเก็บข้อมูลภาคสนามและการลงพื้นที่วิจัยให้คำแนะนำชี้แนะจนทำให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลงอย่าง
สมบูรณ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัย พุทธ
ศาสตร์ และพระมหาชุตีภัก อภินันโท ผู้อำนวยการส่วนงานวางแผนและส่งเสริมการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธ
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการให้คำปรึกษาและ
ติดตามงานวิจัยด้วยดีตลอดมา

งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์แบบด้วยความเมตตาอนุเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ทุกท่าน ที่ได้ให้โอกาสแก่คณะผู้วิจัยในการดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอันเป็นประโยชน์
ในทางวิชาการ และคณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ที่ได้ให้กำลังใจและคอยสอบถามความก้าวหน้าด้วยดีเสมอมา

สุดท้ายนี้ คณะผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนใน
จังหวัดลำปาง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนใน
ระบบอิเล็กทรอนิกส์ต่อไป

อาจารย์ณณีย์ ศรีสุข และคณะ

๑๐ กันยายน ๒๕๖๕

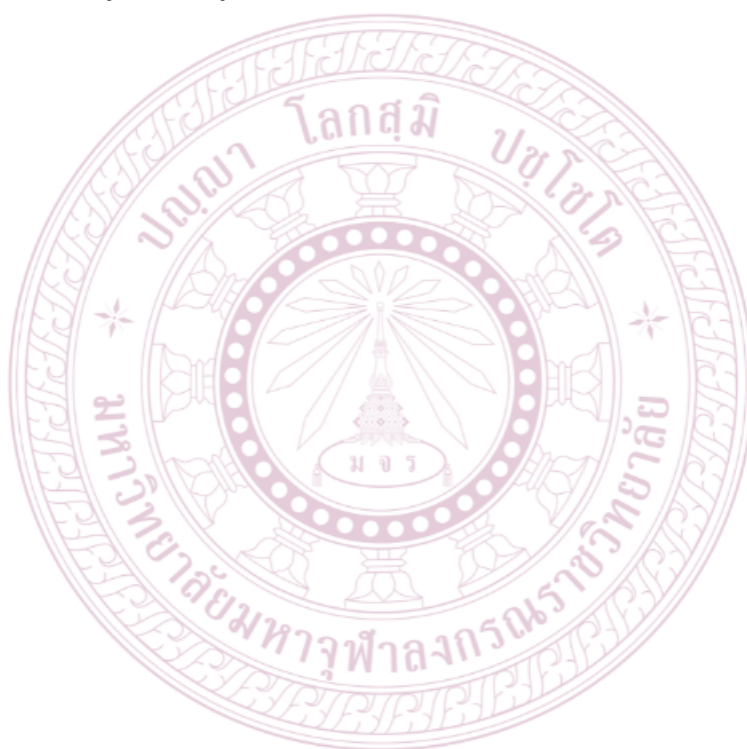
สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ.....	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๖
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	๗
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ แนวคิดการพัฒนาพิพิธภัณฑวัดและชุมชน	๘
๒.๒ แนวคิดการจัดการพิพิธภัณฑด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์แบบมีส่วนร่วม.....	๑๖
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีการพัฒนา	๒๕
๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีการจัดการแบบมีส่วนร่วม.....	๓๓
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง	๓๕
๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเชิงอนุรักษ์	๔๑
๒.๗ แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	๔๓
๒.๘ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์.....	๕๐
๒.๙ บริบทพื้นที่พิพิธภัณฑท้องถิ่นที่ทำการศึกษา.....	๖๑
๒.๑๐ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๗
๒.๑๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๗
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๘๔
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๘๔
๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๘๕
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๘๕
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๘๖
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๘๗

๓.๖ ขั้นตอนการวิจัย	๘๘
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๙๐
๔.๑ ระบบและกลไกในการจัดระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์	๙๐
๔.๒ รูปแบบระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์	๙๗
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๑๐๒
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๒
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๐๓
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๖
บรรณานุกรม.....	๙๑
ภาคผนวก ก.....	๙๘
ภาคผนวก ข.....	๑๐๔
ภาคผนวก ค.....	๑๐๘
ภาคผนวก ง	๑๑๖
ภาคผนวก จ.....	๑๒๐
ประวัติผู้วิจัย	๑๒๙

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบที่	หน้า
๒.๑ แสดงวงจรการมีส่วนร่วม.....	๒๑
๒.๒ แสดงขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม.....	๒๑
๒.๓ แสดงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	๒๒
๒.๔ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของชุมชน.....	๔๐
๔.๑ การถ่ายภาพโบราณวัตถุ.....	๙๒
๔.๒ การจัดหมวดหมู่พระพุทธรูป.....	๙๓

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พิพิธภัณฑ์ หรือ Museum จัดได้ว่าเป็นแหล่งสารสนเทศประเภทหนึ่งที่รวบรวม สงวนรักษาและ จัดแสดงศิลปวัตถุ โบราณวัตถุอันมีค่าที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ในการ ศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ความเป็นอยู่ ประเพณีวัฒนธรรม และศิลปะของชนชาติพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่ง สำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยการชมผลงานต่างๆที่จัดแสดง ทำให้เกิดความเพลิดเพลินพร้อม ๆ กับความ ชาบซึ้งใจ ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้และทักษะการค้นพบด้วยตนเอง^๑ พิพิธภัณฑ์ สถาบันที่จัดตั้งขึ้นถาวรเป็นหน่วยงานที่ไม่แสวงหาผลกำไร จัดตั้งขึ้นเพื่อการพัฒนาและการ ให้บริการต่อชุมชน เปิดสำหรับผู้สนใจทำหน้าที่ในการรวบรวม รักษา ค้นคว้า สื่อสารและจัดแสดง หลักฐานที่มีความสำคัญต่อวัฒนธรรมที่จับต้องได้และไม่ได้ของมนุษยชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อ จุดประสงค์ทาง ด้านการเรียนรู้ การศึกษา และความเพลิดเพลิน พิพิธภัณฑ์มีหน้าที่หลัก คือ การดำ เนิน งานด้านการศึกษา ค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ จากหลักฐานที่เป็น วัตถุและเก็บรวบรวมอนุรักษ์สารสนเทศ ทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาติการศึกษาวิจัยและการ เผยแพร่ผลงานทางวิชาการด้านการ สงวนรักษาการนำ เสนอข้อมูลต่างๆเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนทั้งในประเทศ และต่างประเทศ^๒ นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์จัดได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีหน้าที่หลัก ๒ ประการ คือ งานภายในพิพิธภัณฑ์ และ งานด้านการให้บริการ^๓

ในช่วงที่มีการปิดให้บริการและการเข้าชมแหล่งเรียนรู้มรดกศิลปวัฒนธรรมทั่วประเทศเพื่อ ป้องกันการแพร่ระบาดของ ไวรัสโคโรนา (COVID-๑๙) กรมศิลปากรได้นำนวัตกรรมและเทคโนโลยี สารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้กับงานด้านมรดกศิลปวัฒนธรรม ในการเปิดบริการประชาชนด้วยระบบ ดิจิทัล เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลมรดกศิลปวัฒนธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นแม้อยู่ที่บ้าน ดังนั้นระบบพิพิธภัณฑ์วัดและ ชุมชนอิเล็กทรอนิกส์เป็นการประยุกต์เทคโนโลยีในการจัดเก็บ บริหารจัดการ และแลกเปลี่ยนเผยแพร่ ข้อมูล รวมทั้งองค์ความรู้ของพิพิธภัณฑ์ในรูปแบบดิจิทัล เป็นการอนุรักษ์ข้อมูลพิพิธภัณฑ์ให้อยู่ในรูปแบบ ของดิจิทัล ก่อให้เกิดสังคมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างพิพิธภัณฑ์และผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ

^๑ (Techathawiwat, ๒๐๑๖ : ๑๖) Techathawiwat, W. (๒๐๑๖). Information Literacy For Project Writing. Bangkok: Department of Library and Information Science Faculty of Humanities and Social Sciences Srinakharinwirot University. (In Thai)

^๒ Koompoka, ๒๐๑๕: ๒๗๕๒ Koompoka, S. (๒๐๑๕).Thai National Flag Museum Management. Silpakorn University Journal of Social Sciences, Humanities, and Arts, ๘ (๒): ๒๗๕๐-๒๗๖๕. (In Thai)

^๓ (Hutangkun, ๒๐๑๑ ; Charoenphon, ๒๐๐๕ : ๕ ; Department of Fine Arts ๑๙๙๓ : ๒๑-๒๓) Hutangkun, T. (๒๐๑๑). The Universal Meaning of The Museum and The Development of Museum of Siam. Retrieved from <http://www.finearts.go.th/inburimuseum> (In Thai)

พิพิธภัณฑ์ ซึ่งการสร้างพิพิธภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ สามารถสร้างได้ทั้งแบบมีสถานที่จริงและไม่มีสถานที่จริง สามารถจัดทำได้ ขึ้นอยู่กับข้อมูล รูปแบบที่ต้องการนำเสนอและเอกลักษณ์เฉพาะของพิพิธภัณฑ์นั้น ๆ ทั้งนี้มีการจัดอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดเก็บข้อมูลศิลปวัฒนธรรม เพื่อเผยแพร่สู่การท่องเที่ยว ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ให้กับนักศึกษา หลักสูตรวัฒนธรรมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และพิพิธภัณฑ์ชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีเอกลักษณ์และจุดเด่นของแต่ละแห่งเป็นของตนเอง จัดระบบข้อมูลและเนื้อหาของพิพิธภัณฑ์และวัตถุจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ไป ปรากฏในรูปของเว็บไซต์และแอปพลิเคชันซึ่งจังหวัดเชียงใหม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของประเทศ เป็น การสร้างความรู้สึกให้ผู้เข้าชมเกิดความรู้สึกต่าง ๆ ทั้งความ ประทับใจการมีส่วนร่วม และความเป็น เจ้าของ^๔ รวมถึงความสนุกสนานและการ ให้ความสำคัญของผู้เข้าชมที่มีความต้องการแตกต่างกัน เพื่อ ส่งเสริมให้พิพิธภัณฑ์เกิดปฏิสัมพันธ์กับคนมากขึ้นที่เกิดจากแหล่งศูนย์รวมวัฒนธรรมที่หลากหลาย มี นักท่องเที่ยวจำนวนมาก หากได้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น ก็จะเป็นการกระจาย รายได้ลงสู่ชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

ในขณะที่การเข้าสู่ศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งเป็นยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลงทั้งยังมีความซับซ้อนสูง บทบาทของพิพิธภัณฑ์ที่มีใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งพิพิธภัณฑ์ยุคใหม่ควรมีการออกแบบพิพิธภัณฑ์ด้วย ระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเรียนรู้ให้ตอบโจทย์ต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะจังหวัด ลำปางเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและศูนย์กลางของศิลปะทางพระพุทธศาสนาของภาคเหนือ ซึ่งมี พิพิธภัณฑ์ในท้องถิ่นมากถึง ๒๙ แห่ง แนวคิด E-Museum เข้ามาผมนักกำลังส่งเสริมคุณค่าและสร้าง เศรษฐกิจชุมชนด้วยพิพิธภัณฑ์ดิจิทัลศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงาน พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ หรือ เนคเทค สวทช. ร่วมกับ สวทช. เครือข่ายภาคเหนือ, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จับมือ ร่วมกันดำเนินโครงการ “พัฒนาระบบพิพิธภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Museum) และระบบนำชมพิพิธภัณฑ์ (Museum Pool) เพื่อเป็นต้นแบบสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน” มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาต้นแบบการ ถ่ายทอดองค์ความรู้ในการสร้างพิพิธภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Museum) และระบบนำชมพิพิธภัณฑ์ (Museum Pool) ให้กับชุมชนโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการเชื่อมโยง ผลงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว และเป็นการสร้างต้นแบบ

ปัจจุบันพบว่าความเป็นมาของชุมชนถูกบันทึกไว้น้อยมากส่วนใหญ่นักวิจัยใช้วิธีการ สัมภาษณ์จากผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุในหมู่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน หรือได้ข้อมูลจากโรงเรียนประถมศึกษา และวัดในหมู่บ้านซึ่งก็เพียงส่วนน้อยเท่านั้น เนื่องด้วยสังคมชนบทปัจจุบันระบบบ้าน วัด โรงเรียน ไม่ได้ เชื่อมประสานกันเหมือนในอดีต บางโรงเรียนก็มีข้อมูลให้เฉพาะประวัติศาสตร์ชาติ การจะสอนเด็กให้ สำนึกรักบ้านเกิดให้รู้จักบรรพบุรุษชาติพันธุ์ของตนเองจึงพบเป็นส่วนน้อย หรือบทบาทของวัดภายใน ชุมชนในอดีตถือว่าวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ งานผ้าป่า งานกฐิน งานบุญต่าง ๆ คนไปรวมกันทำบุญที่วัด การ เทศนาสั่งสอนจึงทำได้ง่าย ปัจจุบันเฉพาะวัดดัง ๆ หรือวัดที่มีพระที่มีชื่อเสียง คนจึงจะเข้าวัดมากขึ้น วัด ในชุมชนบางแห่งจึงถูกทิ้งร้างไม่ได้รับความสนใจ พระในวัดก็ไม่ได้ร่วมกิจกรรมกับชุมชนถ้าไม่ได้รับกิจ

^๔ (Mukdawijitra, ๒๐๑๕: ๑๒-๑๕) Mukdawijitra, K. K. (๒๐๑๕). Museum Refocused: Viewpoint from Museums' Staff. in Museum Refocused.(pp.๙-๑๘). Bangkok: National Discovery Museum Institute. (In Thai)

นิมนต์ โรงเรียนไม่ได้นิมนต์พระมาสอนคุณธรรมจริยธรรมให้เด็ก เนื่องจากมีครูจริยธรรมคอยสอน การบ่มเพาะเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนจึงสูญหายไป คนที่เก็บของเก่าของโบราณไว้ ถ้าไม่นำไปจำหน่ายเสียก่อนก็เก็บไว้ในห้องเก็บของภาษาท้องถิ่นที่จารึกบนใบลานถูกยกเป็นของสูงแต่ไม่มีใครในชุมชนอ่านออก โบราณวัตถุเหล่านั้นไม่มีโอกาสได้ออกมาเล่าเรื่องให้คนอื่นได้รับรู้ โบราณสถานที่ตั้งอยู่ในชุมชนแต่คนในชุมชนไม่มีความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานเหล่านั้น ไม่มีส่วนในการบอกเล่า ดูแลรักษา คนตัวเล็กในชุมชนในครอบครัวชนบทจึงเหมือนไม่เคยดำรงอยู่ ตกรุ่นหลานรุ่นเหลนก็ไม่มีใครจำชื่อใครได้ แต่ตอบได้เพียงว่าเคยมีอยู่ เพราะหากไม่มีบรรพบุรุษสมหาใจของชุมชนในปัจจุบันก็คงจางหายไปที่สุดในที่สุด

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชน คนในชุมชนจะต้องออกมาเล่าเรื่องอัตลักษณ์ของตนเอง เล่าเรื่องพ่อแม่ ลุงป้า น้าอา ปู่ย่าตายาย บรรพบุรุษ เล่าประวัติความเป็นมา เล่าเรื่องสิ่งใกล้ตัว เล่าว่าเป็นอยู่อย่างไร ทำมาหากินอย่างไร ดำรงชีวิตมาถึงปัจจุบันได้อย่างไร ความเชื่อเรื่องศาสนา เรื่องผี ประเพณี วัฒนธรรม การสร้างบ้านแปงเมือง ผู้นำในอดีตเป็นใคร คนในชุมชนจะต้องบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยภาษาและท่วงทำนองของตนเอง เพราะคนในชุมชนเป็นเจ้าของข้อมูลเป็นคนในเรื่องพิพิธภัณฑ์นี้ โดยพัฒนาร่วมกับนักวิชาการที่สามารถเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ชาติมาเป็นหลักในการตรวจสอบข้อมูล ในการนำเสนอข้อมูลของพิพิธภัณฑ์ชุมชน มีการออกแบบจัดแสดงอาจเล่าเรื่องด้วยแผนที่ชุมชน สิ่งของเครื่องใช้ ภาพถ่าย เช่น ขอความร่วมมือชาวบ้านที่มีภาพเก่านำมาให้นักวิจัยสแกนไฟล์เก็บภาพไว้ จากนั้นจึงคืนภาพต้นฉบับให้กับเจ้าของโดยขอข้อมูลภาพจากเจ้าของให้ระบุปี พ.ศ. และบุคคลสถานที่ที่อยู่ในภาพ เป็นต้น

กรณีการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนที่จัดตั้งแล้วล้มเหลวส่วนหนึ่งเป็นเพราะการบริหารจัดการไม่ดี ขาดการวางแผนที่บูรณาการ ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การดำเนินงานที่ต่อเนื่องหรืออยู่ในกรอบของหลักการทางวิชาการมากเกินไป การกำหนดคนดูแลพิพิธภัณฑ์ชุมชนที่ตั้งอยู่ในวัด คนดูแลอาจเป็นพระหรือมีศรัทธา และควรเป็นคนในชุมชนที่มีจิตอาสา เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน การบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนให้มีความต่อเนื่อง อาจใช้วิธีการจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียนเป็นระยะ อาจกำหนดเป็นช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมแสดงผลงาน หรือจัดประชุมกลุ่มเล็ก จากทั้งภายนอกและภายในที่มีความน่าสนใจ โดยสิ่งที่จัดแสดงไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์ชุมชนแต่เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน เช่น นิทรรศการภาพถ่าย นิทรรศการผ้าทอพื้นเมือง การเสวนาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรมชุมชนต่าง ๆ สำหรับพิพิธภัณฑ์ชุมชนบางแห่งที่มีการจัดตั้งแล้วแต่เปลี่ยนสภาพเป็นโกดังเก็บของเพราะไม่มีนักท่องเที่ยวหรือคนในชุมชนเข้าชม สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการบูรณาการการดำเนินงานให้สอดคล้องกับวิถีการทำมาหากินของคนในชุมชน เนื่องจากปัจจุบันคนในชุมชนต้องเผชิญกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม เวลาจึงเป็นต้นทุนในการทำมาหากินประกอบอาชีพ

ดังนั้น การพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่มีพื้นฐานมาจากการเก็บรักษาดูแลสมบัติชิ้นสำคัญของแต่ละชุมชนในอดีต ได้มีการทำบัญชีรายชื่อวัตถุและใส่รหัสบันทึกภาพเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานป้องกันการสูญหายในปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรวมถึงจัดการกระบวนการอนุรักษ์เพื่อให้เกิดความสะดวกและความปลอดภัยจัดการทำทะเบียนโบราณวัตถุหรือการแสดงงานศิลปะในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ จะนำมาซึ่งกระบวนการที่สามารถพัฒนาให้พิพิธภัณฑ์ใน

ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารจัดการและต่อยอดให้เกิดการขับเคลื่อนในรูปแบบของการสร้างคุณภาพให้กับพิพิธภัณฑ์ของตนเอง และยังสามารถเชื่อมโยงกับภาครัฐและภาคเอกชนสามารถนำข้อมูลไปใช้ทำงาน และมีการป้องกันข้อมูลที่สำคัญการจัดการข้อมูลพิพิธภัณฑ์แบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นแนวทางการอนุรักษ์ เพื่อการพัฒนาส่งเสริมให้เกิดคุณค่าทางวิชาการและแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ของประวัติศาสตร์ชาติอีกครั้ง ทั้งยังสามารถนำมาช่วยแก้ไขปัญหาทางด้านการสูญหายของโบราณวัตถุได้เป็นอย่างดี

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิธีการพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมตลอดชีวิตของชุมชน และเป็นองค์กรทางสังคมที่เป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนที่ทรงประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี นำไปสู่การสร้างเครือข่าย การส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างความร่วมมือ เป็นองค์กรที่เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตเข้าด้วยกัน เพื่อให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ได้มีโอกาสเรียนรู้และมีส่วนร่วมผ่านพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อสร้างให้คนในชุมชนได้รู้จักตนเอง รู้จักรากเหง้าของตนเอง รู้จักชุมชน รู้จักสังคม อันจะก่อให้เกิดจิตสำนึกในชุมชนที่บ่งบอกถึงความเป็นเจ้าของ และนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนให้เข้มแข็ง เพราะเมื่อคนในชุมชนมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบสิ่งใด ๆ ก็ตาม ย่อมนำมาซึ่งความห่วงแหน รักษา พัฒนา จนนำไปสู่การมีจิตวิญญาณชุมชน เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีองค์ภายในชุมชนที่เข้มแข็ง มีการจัดการชุมชนที่ดีมีเครือข่ายชุมชน มีภาวะผู้นำชุมชนเกิดขึ้น เป็นชุมชนที่พึ่งพาตนเองได้ เป็นชุมชนสุขสงบ และเป็นการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาระบบและกลไกในการจัดระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์

๑.๒.๒ เพื่อสร้างรูปแบบระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ ระบบและกลไกในการจัดระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ รูปแบบระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ มีลักษณะอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา” มีการกำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งศึกษาลักษณะโดยนำเสนอประเด็นองค์ความรู้และกระบวนการสร้างการจัดการพิพิธภัณฑวัดและชุมชนเพื่อสร้างอัตลักษณ์และความเข้มแข็งแก่ชุมชน พัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนต่อการจัดการพิพิธภัณฑวัดและชุมชน ได้รับองค์ความรู้และกระบวนการการสร้างพิพิธภัณฑท้องถิ่นเพื่อพัฒนาวัดและชุมชน สร้างต้นแบบพิพิธภัณฑวัดและชุมชนให้อยู่ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ และได้นำต้นแบบพิพิธภัณฑวัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้นทำการเชื่อมโยงต่อหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยนำเสนอเกี่ยวกับทฤษฎีแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพิพิธภัณฑชุมชน การจัดการพิพิธภัณฑด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ การจัดการแบบมีส่วนร่วม สิทธิชุมชนตามกฎหมายประเทศไทย เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวคิดการวิจัย

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้รวม ๑๒ รูปหรือคน โดยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose Sampling)^๕ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งประกอบไปด้วยผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในสถานที่โดยศึกษาจากองค์การศึกษาที่มีการนำแนวคิดทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ต่อการพัฒนาพิพิธภัณฑวัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในลำนานาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นจำนวน ๑๖ รูปหรือคนโดย มีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

- ๑) เป็นผู้ที่มีส่วนในการดูแลพิพิธภัณฑ
- ๒) เป็นผู้ที่มีความรู้ด้านการพัฒนาพิพิธภัณฑวัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์
- ๓) เป็นบุคคลที่มีส่วนในการบริหารจัดการภูมิปัญญาและวัฒนธรรม

เป็นจำนวน ๑๖ รูปหรือคน โดยมีรายนามดังต่อไปนี้

๑. พระครูพิศาลเจติยารักษ์
เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
๒. พระครูโกวิทธรรมวาทิ,ผศ.ดร. เจ้าอาวาสวัดบ้านก้อง ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
๓. พระอธิการประหยัด วชิรธมโม เจ้าอาวาสวัดตอมกลาง ตำบลบ้านต้อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
๔. พระอาจารย์สมศักดิ์ สิริมงคล วัดตอมกลาง ตำบลบ้านต้อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
๕. ไวยาวัจกรวัดน้ำจ้ำ
๖. ผู้ช่วยดูแลพิพิธภัณฑวัดน้ำจ้ำ คนที่ ๑
๗. ผู้ช่วยดูแลพิพิธภัณฑวัดน้ำจ้ำ คนที่ ๒
๘. ไวยาวัจกร วัดบ้านก้อง

^๕ ผู้วิจัยจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose Sampling) จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านทรัพยากรมนุษย์ทางพระพุทธศาสนา นักวิชาการ และผู้บริหารองค์กรเท่านั้น

๙. ผู้ช่วยดูแลพิพิธภัณฑวัดบ้านก้อง คนที่ ๑
๑๐. ผู้ช่วยดูแลพิพิธภัณฑวัดบ้านก้อง คนที่ ๒
๑๑. ไวยาวัจกร วัดต่อมกลาง
๑๒. ผู้ช่วยดูแลพิพิธภัณฑวัดวัดต่อมกลาง คนที่ ๑
๑๓. ผู้ช่วยดูแลพิพิธภัณฑวัดวัดต่อมกลาง คนที่ ๒
๑๔. นายบุญสิทธิ์ หิรัญสารพงศ์ ,มัคทายกวัดต่อมกลาง ตำบลบ้านต่อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
๑๕. นายต้นตะวัน สุวรรณศรี, นักพัฒนาระบบการขึ้นทะเบียนอิเล็กทรอนิกส์
๑๖. นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง, นักพัฒนาระบบการขึ้นทะเบียนอิเล็กทรอนิกส์

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ วัดทั้ง ๓ วัด จาก ๓ จังหวัดในภาคเหนือ ซึ่งเป็นสถานที่ที่เป็นแหล่งรวบรวมโบราณวัตถุที่เก่าแก่ และเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ได้แก่

๑. วัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
๒. วัดบ้านต่อม ตำบลบ้านต่อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา และ
๓. วัดบ้านก้อง ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๔ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕ รวมเป็นระยะเวลา ๑๒ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพิพิธภัณฑวัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา” ผู้วิจัยกำหนดความหมายต่าง ๆ ของการใช้คำในวิจัยดังนี้

การพัฒนา หมายถึง แนวคิดที่มีรากฐานมาจากการใช้องค์ความรู้ในวัดและชุมชนผ่านสังเกตปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทางด้านประชากร การอยู่ร่วมกันในสังคม โครงสร้างทางสังคม และวัฒนธรรม ในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในพื้นที่วัดและชุมชน

พิพิธภัณฑวัดและชุมชน หมายถึง พิพิธภัณฑที่ตั้งอยู่ภายในวัดทั้ง ๓ วัด จาก ๓ จังหวัดในพื้นที่ล้านนา ได้แก่ (๑) วัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ (๒) วัดบ้านต่อม ตำบลบ้านต่อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา และ (๓) วัดบ้านก้อง ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ระบบอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บ บริหารจัดการและแลกเปลี่ยนเผยแพร่ข้อมูลและองค์ความรู้ของพิพิธภัณฑวัดและชุมชนในรูปแบบดิจิทัล เป็นการอนุรักษ์ข้อมูลพิพิธภัณฑให้อยู่ในรูปแบบของดิจิทัลและก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ข้อมูลระหว่างพิพิธภัณฑ

และผู้ที่เกี่ยวข้องข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถาน สามารถจัดทำข้อมูลรูปแบบได้ตามรูปแบบที่ต้องการนำเสนอและเอกลักษณ์เฉพาะของพิพิธภัณฑสถาน

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ มีระบบและกลไกในการจัดระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑสถานวัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์

๑.๖.๒ มีรูปแบบระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑสถานวัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์

๑.๖.๓ นำผลการวิจัยใช้ประโยชน์ในกลุ่มภาครัฐ กลุ่มภาคเอกชน กลุ่มภาค กลุ่มชุมชนที่มีวัดและชุมชน และกลุ่มชุมชนสมัยใหม่ อื่น ๆ ชุมชน ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีการจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างสังคมแห่งปัญญา

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา” ผู้วิจัยจะนำเสนอการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเข้ามาประกอบการทำวิจัยเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นเที่ยงตรงตามหลักระเบียบวิธีวิจัย ดังมีประเด็นที่ศึกษาประกอบไปด้วย

- ๒.๑ แนวคิดการพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชน
- ๒.๒ แนวคิดการจัดการพิพิธภัณฑ์ด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์แบบมีส่วนร่วม
- ๒.๓ แนวคิดทฤษฎีการพัฒนา
- ๒.๔ แนวคิดทฤษฎีการจัดการแบบมีส่วนร่วม
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง
- ๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเชิงอนุรักษ์
- ๒.๗ แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ๒.๘ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์
- ๒.๙ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๑๐ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดการพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชน

พิพิธภัณฑ์มีหน้าที่หลัก คือ การดำเนินงานด้านการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ จากหลักฐานที่เป็น วัตถุและเก็บรวบรวมอนุรักษ์สารสนเทศทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาติ การศึกษาวิจัยและการ เผยแพร่ผลงานทางวิชาการด้านการสงวนรักษาการนำ เสนอข้อมูลต่างๆ เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนทั้งในประเทศ และต่างประเทศ (Koompoka, ๒๐๑๕: ๒๗๕๒) นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์จัดได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีหน้าที่หลัก ๒ ประการ คือ งานภายในพิพิธภัณฑ์ และงานด้านการให้บริการ^๖ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

๑. งานภายในพิพิธภัณฑ์ เป็นการดำเนินงานรวบรวมวัตถุ จัดทำ ทะเบียนวัตถุ รวมถึงการสงวนรักษา ซ่อมแซมและรักษาความปลอดภัยแก่วัตถุงานภายในพิพิธภัณฑ์มีดังนี้

๑.๑ การรวบรวมวัตถุ เพื่อนำ มาจัดเก็บในอาคารหรือสถานที่ของพิพิธภัณฑ์โดย วัตถุที่จัดเก็บ สามารถได้มาจากหลายแหล่ง เช่น ได้รับการบริจาคการยืม การแลกเปลี่ยนจาก ประชาชนหรือหน่วยงานภายนอก การจัดซื้อวัตถุการจำลองขึ้นมาใหม่ เป็นต้น

^๖ (Hutangkun, ๒๐๑๑ ; Charoenphon, ๒๐๐๕ : ๕ ; Department of Fine Arts ๑๙๙๓ : ๒๑-

๑.๒ การจัดทำ ทะเบียนวัตถุ คือ การบันทึกเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวกับวัตถุนั้นๆไว้เป็นหลักฐาน เอกสารหรือสื่อบันทึกข้อมูลอื่นๆ เช่น คอมพิวเตอร์ บัตรทะเบียน

๑.๓ การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวัตถุที่สะสมไว้คือ การศึกษาหาข้อมูลและเรื่องราวเพิ่มเติมจาก ข้อมูลที่มีอยู่ในทะเบียนวัตถุแล้วจัดทำ เป็นแคตตาล็อกวัตถุ

๑.๔ การสงวนรักษา ซ่อมแซมวัตถุและป้องกันมิให้เสื่อมสภาพ เพราะวัตถุย่อมเสื่อมสภาพไป ได้ด้วยสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เป็นต้นว่า กระจก ถ้าเก็บไว้นานๆไม่ดูแลให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สลักจะกรอบ เหลือง หรือผ้าอาจถูกตัวกินผ้าหรือแมลงสามง่ามกัดกิน ไม่ถูกมอดหรือปลวกทำลายโลหะเป็นสนิม แก้วถูกมลพิษทำให้ขุ่นสกปรก

๑.๕ การรักษาความปลอดภัยแก่วัตถุที่เก็บรวบรวมไว้มิให้สูญหาย ขำรด หรือเสื่อมค่า

๒. งานด้านการให้บริการ นอกจากงานภายในพิพิธภัณฑสถานแล้วพิพิธภัณฑสถานยังมีหน้าที่ในการศึกษาและ การจัดแสดงนิทรรศการเพื่อให้บริการสารสนเทศ การจัดนิทรรศการเปรียบเสมือนส่วนย่อยในพิพิธภัณฑสถาน เป็นเรื่องของวิธีการและการจัดแสดงสิ่งของที่ พิพิธภัณฑสถานเก็บรักษาไว้รวมทั้งการจัดแสดงข้อมูลเนื้อหาผลงานต่าง ๆ ด้วยวัสดุ สิ่งของ อุปกรณ์และกิจกรรม ที่หลากหลาย มีความสัมพันธ์กันในแต่ละเรื่องราว มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน มีการวางแผนและการออกแบบที่เร้า ความสนใจ ให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในการดูการฟัง และการสังเกต การจับต้องด้วยสื่อที่หลากหลายทำให้เกิดความรู้ และเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ มากขึ้น^๗

การจัดนิทรรศการในยุคเดิมและยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑสถาน

๑. การจัดนิทรรศการในยุคเดิมของพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งจะกล่าวถึงในเรื่องของสื่อ การบริการ การประชาสัมพันธ์งบประมาณ และบุคลากรที่ใช้ในการจัดนิทรรศการ

๑.๑ สื่อที่ใช้ในการจัดนิทรรศการ การจัดนิทรรศการในยุคเดิมของพิพิธภัณฑสถานส่วนใหญ่ สื่อ นิทรรศการที่ใช้น้ำ เสนออยู่ในรูปแบบทางเดียว (One way) คือ ให้ข้อมูลแก่ผู้เข้าชมโดยตรงแบบระดับเดียว โดยผู้เข้าชมไม่สามารถตอบโต้หรือค้นคว้าข้อมูลในระดับที่ลึกลงไปได้และเป็นข้อมูลแบบถาวรไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ สื่อที่ใช้ประกอบการจัดนิทรรศการในยุคเดิมของพิพิธภัณฑสถานมีดังนี้^๘

๑) วัตถุ ได้แก่ โบราณวัตถุศิลปวัตถุ หรือวัตถุที่ใช้จัดแสดงในนิทรรศการที่เน้นวัตถุ โดยแสดงวัตถุชิ้นเยี่ยมที่มีความสำคัญ สามารถดึงดูดความสนใจให้มีผู้เข้าชมได้ หรือการแสดงวัตถุในนิทรรศการ ที่เน้นเนื้อหาโดยใช้วัตถุประกอบในการเล่าเรื่องราวให้มีความสมบูรณ์และต่อเนื่องขึ้นซึ่งจะเป็นวัตถุที่มีความหมาย สำคัญต่อนิทรรศการ แต่อาจไม่ใช่สิ่งที่มีค่า สวยงาม หรือดึงดูดใจ

๒) กราฟิกบอร์ดคือการคัดเฉพาะข้อความหรือเนื้อหาสำคัญ ๆ มาแสดง มี ๓ ลักษณะ ได้แก่ บอร์ดแบบธรรมดาติดผนังหรือลอยตัว บอร์ดที่ใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าเข้ามาช่วยในการจัดแสดง และบอร์ดที่ใช้ จัดแสดงประกอบกับวัตถุที่มีขนาดไม่ใหญ่มากนัก

^๗ (Waracome, ๒๐๑๒ ; Sanguantung, ๒๐๑๐ : ๗)

^๘ Boonyasurat, ๒๐๐๙ : ๑๒๖-๑๒๗; Chareonpoj, ๒๐๐๕ : ๑๐ ; Musikakama, ๑๙๙๓ ; Sumettikoon, ๒๐๑๖ : ๖๗-๗๗)

๓) หุ่นจำลอง เป็นการจัดโดยใช้หุ่นจำลองขนาดเท่าของจริงหรือย่อส่วนหรือขยาย ใหญ่ขึ้น เช่น หุ่นจำลองเดี่ยว หุ่นขี้ผึ้ง หุ่นจำลองอาคาร การใช้สื่อประเภทนี้ใช้งบประมาณค่อนข้างสูง และต้อง ใช้บุคลากรที่มีความชำนาญ

๔) หุ่นจำลองเหตุการณ์ เป็นการจำลองเหตุการณ์เรื่องราวต่างๆหรือสภาพแวดล้อมโดยมี องค์ประกอบสมจริงถูกต้องตามสัดส่วน นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบอื่นร่วมด้วย เช่น ภาพวาด หรือภาพถ่ายที่ เป็นพื้นหลัง รวมทั้งแสง สีเสียง ประกอบสร้างเป็นเรื่องราวเพิ่มความน่าสนใจยิ่งขึ้น

๕) อนันตรทัศน์ เป็นการใช้ออร์ดิเป็นฉากหลัง และนำ วัตถุประเภทหุ่นจำลองมาจัด ประกอบกันเพื่อแสดงให้เห็นถึงบรรยากาศของเนื้อหาใกล้เคียงกับความเป็นจริงที่สุดเป็นการเพิ่มจินตนาการให้ แก่ผู้เข้าชม เช่น บรรยากาศการต่อสู้ บรรยากาศการปฏิบัติและเพื่อเพิ่มความน่าสนใจอาจใช้ฉากหลังที่สามารถ เคลื่อนที่หรือเปลี่ยนแปลงได้เช่น สไลด์สไลด์มัลติวิชชั่น เป็นต้น

๖) สื่อเสียง (Sound) ได้แก่ โทรศัพท์เป็นสื่อที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูลด้วยเสียง เมื่อ ผู้เข้าชมยกหูโทรศัพท์ขึ้นมาก็จะมีเสียงเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ ที่จัดแสดงไว้ในตู้โชว์ ลำโพง เป็นสื่อที่ใช้ใน การนำเสนอข้อมูลด้วยเสียงซึ่งเมื่อผู้เข้าชมผ่านเข้ามาจะมีอุปกรณ์ตรวจจับสัญญาณจะทำงานทันทีและอุปกรณ์ สำหรับฟังบรรยายด้วยเสียง เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยบอกเล่าเรื่องราวของสิ่งที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ ณ จุดที่ได้ กำหนดไว้โดยที่ผู้เข้าชมไม่จำ เป็นต้องอ่านบอร์ดข้อมูลเพียงแคื่อยืนฟังบรรยายเท่านั้น

๑.๒ บริการที่มีในพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่พิพิธภัณฑ์จะให้บริการภายในพิพิธภัณฑ์เป็นหลักโดย ให้ผู้เข้าชมเข้ามาใช้บริการภายในพิพิธภัณฑ์และมีเจ้าหน้าที่ทำ หน้าที่นำ ชมโดยนำ ชมนิทรรศการส่วนใหญ่เป็น เพียงภาพถ่ายและข้อความด้วยวิธีการบรรยายสรุป การบริการนำชมแก่ประชาชนทั่วไป การบริการนำชมวัตถุ ในพิพิธภัณฑ์โดยตนเองซึ่งจะมีเครื่องบันทึกเสียงและหูฟัง ให้บริการแก่ผู้เข้าชม

๑.๓ การประชาสัมพันธ์ ในสมัยก่อนพิพิธภัณฑ์จะใช้สื่อมวลชนเพื่อการประชาสัมพันธ์ โดย สื่อมวลชนที่นำ มาใช้ได้แก่การโฆษณาการเผยแพร่และถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีการรายงาน ข่าวผ่านวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ที่พิพิธภัณฑ์ นิยมใช้มากที่สุดในการเผยแพร่เรื่องราวข่าวสารของนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์ให้ประชาชนรับทราบ

๑.๔ งบประมาณที่ใช้ในการจัดนิทรรศการส่วนใหญ่จะเป็นค่าจ้างมัณฑนากรช่างศิลปกรรมใน การจัดนิทรรศการช่วงเริ่มต้นซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นนิทรรศการถาวรซึ่งไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงมากนัก

๑.๕ บุคลากรในการจัดนิทรรศการ หรือการนำเสนอในแต่ละพิพิธภัณฑ์นั้น จำ เป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ ที่มีความรู้ในด้านศิลปะในการนำเสนอแม้ว่างานในส่วนนี้อาจใช้วิธีการจ้างค่า เนินการ แต่อย่างไรก็ตามการบำรุง รักษาพิพิธภัณฑ์ยังเป็นภารกิจที่ต้องมีผู้ที่มีความรู้พื้นฐานอยู่ในพิพิธภัณฑ์บ้างอาจหมายถึงช่างศิลปกรรม ช่างไม้ หรือช่างทั่วไป แต่หากบางพิพิธภัณฑ์สามารถจะมีมัณฑนากร และนักวิชาการช่างศิลป์ของตนได้ก็จะทำ ให้งาน สมบูรณ์ขึ้น จะเห็นได้ว่าการจัดนิทรรศการในยุคเดิมของพิพิธภัณฑ์นั้นยังไม่ได้มีการนำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามา ใช้ในการจัด

นิทรรศการมากนัก เมื่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยและการเข้ามาของเทคโนโลยีทำให้พิพิธภัณฑ์กำลังเข้าสู่กระบวนการปรับตัวครั้งใหญ่สิ่งสำคัญที่ต้องปรับตัวคือสื่อนิทรรศการซึ่งเป็นสื่อที่ใช้งานในนิทรรศการ สร้างความเข้าใจให้ผู้เข้าชม รวมถึงการนำเสนอในนิทรรศการ อาทิวัตถุจัดแสดง ป้ายข้อมูล ภาพเล่าเรื่อง สื่อที่สร้างหรือจำลองขึ้น รวมถึงสื่อที่ผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อสร้างความน่าสนใจให้ผู้เข้าชม เช่น ภาพยนตร์ ภาพเคลื่อนไหวเทคโนโลยีสื่อเสมือนจริงสื่ออินเตอร์แอคทีฟ แอนิเมชัน กราฟิกคอมพิวเตอร์สแกน เกมมัลติมีเดีย รวมทั้งพิพิธภัณฑ์ต้องมุ่งหาเอกลักษณ์และกระบวนการสร้างความสนใจและการดึงดูดใจให้ผู้เข้าชมเดินทางมายัง พิพิธภัณฑ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เวลาอยู่กับความรู้ที่จัดแสดงอยู่ภายในพิพิธภัณฑ์ให้มากกว่าเดิม การสร้าง ความสัมพันธ์อันดีระหว่างพิพิธภัณฑ์กับผู้เข้าชม การสร้างความรู้สึกรู้สึกให้ผู้เข้าชมเกิดความรู้สึกต่าง ๆ ทั้งความ ประทับใจ การมีส่วนร่วม และความเป็นเจ้าของ^๙ รวมถึงความสนุกสนานและการ ให้ความสำคัญของผู้เข้าชมที่มีความต้องการแตกต่างกัน เพื่อส่งเสริมให้พิพิธภัณฑ์เกิดปฏิสัมพันธ์กับคนมากขึ้น

๒. การจัดนิทรรศการยุคดิจิทัลในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งจะกล่าวถึงในเรื่องของสื่อการบริการการประชาสัมพันธ์ งบประมาณ และบุคลากรที่ใช้ในการจัดนิทรรศการเช่นกัน^{๑๐}

๒.๑ สื่อที่ใช้ในการจัดนิทรรศการในยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์ ส่วนใหญ่สื่อนิทรรศการที่ใช้นำ เสนออยู่ในรูปแบบทั้งทางเดียว (One way) และสองทาง (Two way) สามารถให้ข้อมูลแก่ผู้ชมได้หลายระดับ โดยผู้ชมเป็นผู้รับอย่างเดียวหรือจะสร้างให้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม สามารถเปิดให้ผู้ชมค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นได้ตาม ต้องการรวมทั้งสามารถปรับเปลี่ยนและแก้ไขรายละเอียดของข้อมูลได้ง่าย สื่อที่ใช้ประกอบการจัดนิทรรศการ ในยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์ที่แตกต่างและเพิ่มเติมจากสื่อที่ใช้ในการจัดนิทรรศการยุคเดิมในพิพิธภัณฑ์มีดังนี้^{๑๑}

๑) วิดีทัศน์เป็นภาพเคลื่อนไหว หรือภาพนิ่งประกอบเสียงบรรยายเสียงเพลงและฉาย ด้วยเครื่องเล่น DVD บนจอโทรทัศน์จอพลาสมาจอแอลซีดีหรือฉายด้วยโปรเจคเตอร์รวมทั้งVDO Wall ซึ่งประกอบ ด้วยจอภาพที่มีขนาดหลากหลาย ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่สูงขึ้น สามารถสร้างความตื่นตาตื่นใจได้มากขึ้น เช่น วิดีทัศน์ ๓ มิติหรือ Virtual Reality

๒) จอภาพอิเล็กทรอนิกส์แสดงข้อมูลที่เป็นตัวอักษรหรือภาพการนำเสนอข้อมูลสั้น ๆ ที่สำคัญและโดดเด่น ต้องการให้ผู้ชมเห็นได้ชัดโดยทั่วถึงสามารถปรับเปลี่ยนข้อมูลได้ตลอดเวลาอย่างรวดเร็วโดย ใช้อุปกรณ์เข้าช่วยในการจัดเพื่อเพิ่มความน่าสนใจและสามารถตอบสนองประสาทสัมผัสได้มากกว่าการใช้สายตา เพียงอย่างเดียว

๓) สื่อที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมหรือสื่อสัมผัสโดยใช้โปรแกรมที่เล่นบนคอมพิวเตอร์ ด้วย การใช้เมาส์ (mouse) ก้านควบคุม(joystick) หรือ จอสัมผัส (touch screen) อาจใช้อินเตอร์แอคทีฟ ชาโดว์เพลย์ (Interactive shadow play) โดยการฉายภาพด้วยเครื่องโปรเจคเตอร์ลงบนจอขนาดใหญ่ เปิดโอกาส ให้ผู้เลือกหรือเล่นด้วยการขยับส่วนของร่างกายให้เกิดเงาตามบังเครื่องตรวจจับ ซึ่งจะทำ หน้าที่คล้ายเมาส์ของ เครื่องคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ยังมีสื่อสัมผัสได้อื่น ๆ ทดแทน เช่น การใช้สื่ออักษรเบรลล์เพื่อให้ข้อมูลพื้นฐาน วัตถุจำลองทางพิพิธภัณฑ์แผนภาพสัมผัสได้

^๙ (Mukdawijitra, ๒๐๑๕: ๑๒-๑๕)

^{๑๐} (Pluemsamrungsit, ๒๐๑๘ : ๕๑-๕๕ ; Thansettakij, ๒๐๑๗)

^{๑๑} (Boonyasurat, ๒๐๐๙ : ๑๒๙ ; Pipitkul, ๒๐๑๕)

สื่อทางการได้กลิ่น และสื่อกิจกรรม ซึ่งสื่อต่างๆเหล่านี้สามารถช่วย กระตุ้นให้เกิดการรับรู้ในด้านต่าง ๆ สามารถประมวลผลเกิดเป็นข้อมูลขึ้นมาได้

๒.๒ บริการที่มีในพิพิธภัณฑ์ยุคดิจิทัล พิพิธภัณฑ์ได้นำการบริการจัดแสดงผลงานด้วยระบบ ดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในห้องจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ตลอดจนการจัดแสดงผลงานในรูปแบบ ๔ มิติจากการมีส่วนร่วมช่วย ของเทคโนโลยีและรูปแบบการให้บริการการจัดแสดงผลงานด้วยระบบดิจิทัลที่มีเทคนิคแตกต่างกันได้ทำให้การ บริการจัดแสดงผลงานด้วยระบบดิจิทัลในพิพิธภัณฑ์มีความหลากหลายมากขึ้น เช่น การจัดแสดงด้วยหน้าจอสัมผัส การจัดแสดงด้วยรูปแบบฉากจำลอง การจัดแสดงด้วยระบบเสียงแบบในโรงภาพยนตร์การจัดแสดงผ่านระบบ การปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์การนำเสนอ ประสมมาใช้ในการอธิบายเรื่องราว การนำ เทคโนโลยีบลูทูธ (Bluetooth) มาใช้ในการนำ เสนอ ชิ้นงานภายในพิพิธภัณฑ์การนำคิวอาร์โค้ด(QR Code) มาใช้พัฒนาการจัดแสดงและระบบ นำชม ภายในพิพิธภัณฑ์ซึ่งจะแสดงสารสนเทศและภาพของโบราณวัตถุศิลปวัตถุเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ ผู้เข้า ชมทำให้ผู้เข้าชมได้รับความรู้และข้อมูลอย่างรวดเร็ว โดยสามารถใช้งานผ่านแอปพลิเคชันบน สมาร์ทโฟนและ อุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่ได้เลือกใช้วิธีการแสดงผลงานในรูปแบบ ที่แตกต่างกันเพื่อให้เหมาะสม สัมกับวัตถุและสถานที่ที่จัดแสดงวัตถุ นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่ได้มีการนำ ระบบการบริการอธิบายข้อมูล ด้วยระบบดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เป็นจำ นวนมากโดยให้บริการ ผ่านระบบเสียงเป็นหลักและมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น ห้องจัดแสดงที่มีการสั่งงานโดยการตั้งเวลา ให้โฆษณาพิพิธภัณฑ์ระบบฉายแสงเลเซอร์ และระบบสัมผัสแบบ ไร้สาย เป็นต้น และมีการนำ ระบบ นำ ทางพิพิธภัณฑ์ด้วยเสียงมาประยุกต์ใช้งานนั้น ทำให้ผู้เข้าชมไม่ต้องรอเจ้า หน้าที่ทำเป็นผู้อธิบาย ข้อมูลสามารถสั่งการเครื่องนำ ทางด้วยตนเอง เพื่อให้อธิบายข้อมูลในส่วนนั้นได้ซึ่งไม่เพียง แต่ให้ ผลลัพธ์ทางการแสดงผลที่ดีและบรรลุวัตถุประสงค์ในการให้ข้อมูลสาธารณะเท่านั้น ยังสามารถ ประหยัด ทรัพยากรมนุษย์วัตถุและรับประกันคุณภาพของการบริการได้อีกด้วย

๒.๓ การประชาสัมพันธ์ ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์ใช้การประชาสัมพันธ์ด้วยระบบดิจิทัลอยู่ในรูปแบบเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์โดยทำ นิทรรศการเสมือน และประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ นิตยสารออนไลน์หรือช่องทางข้อมูลการออกอากาศอื่น ๆ ต่างโฆษณา ประชาสัมพันธ์การจัดแสดงผลงาน และข้อมูลกิจกรรมอยู่เรื่อยๆ ทำให้เกิดผู้สนใจเข้ามาเยี่ยมชมใน พิพิธภัณฑ์มากขึ้น นอกจากนี้จากการพัฒนาไป อย่างรวดเร็วของระบบอินเทอร์เน็ตทำให้ผู้เข้าชม พิพิธภัณฑ์สามารถสะท้อนข้อมูลผลลัพธ์จากการเยี่ยมชมหรือ การวิเคราะห์กิจกรรมที่จัดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งมีประโยชน์ต่อการสรุปประสบการณ์ของผู้เข้าชมให้กับ พิพิธภัณฑ์เพื่อนำ ไปใช้เป็น ข้อมูลในการปรับแก้การดำ เนินงานและยกระดับคุณภาพการบริการให้ดีขึ้นในอนาคต ได้

๒.๔ งบประมาณที่ใช้ในการจัดนิทรรศการส่วนใหญ่ใช้ไปกับเทคโนโลยีที่นำมา ประยุกต์ใช้ในการ นำ เสนอข้อมูล และค่าจ้างผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีซึ่งจะต้องใช้งบประมาณที่ค่อนข้างสูงรวมทั้งค่าใช้จ่าย ในการดูแลและบำรุงรักษาซึ่งต้องมีการดูแลตลอดเวลา

๒.๕ บุคลากรในการจัดนิทรรศการจะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและภัณฑารักษ์ในการ ออกแบบนิทรรศการซึ่งต้องใช้ทักษะและความรู้ที่ทันสมัยตลอดเวลาในการออกแบบนิทรรศการ เพื่อให้ตรงกับ ความต้องการของผู้เข้าชมทำให้ผู้เข้าชมเข้าใจถึงเนื้อหาที่ต้องการนำ เสนอได้ด้วยตนเอง

จากการจัดนิทรรศการยุคเดิมและยุคดิจิทัลในพิพิธภัณฑ์ทั้งในเรื่องของสื่อ การบริการการประชาสัมพันธ์ งบประมาณ และบุคลากรล้วนมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นจากการนำ เทคโนโลยีเข้ามาใช้สามารถเปรียบเทียบให้ เห็นถึงความแตกต่างและสรุปได้ดังนี้

ข้อดีข้อเสียของการจัดนิทรรศการในยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์ จะเห็นได้ว่าปัจจุบันถือได้ว่าเป็นการจัดนิทรรศการในยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์ซึ่งประกอบได้ด้วยข้อดีและ ข้อเสีย สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. ข้อดีของการจัดนิทรรศการในยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์

๑) ผู้เข้าชมสามารถรับชมและทำความเข้าใจถึงเนื้อหาได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีเจ้าหน้าที่มา บรรยายให้ฟัง

๒) ทำให้ผู้เข้าชมเกิดความคิดสร้างสรรค์และเสริมสร้างจินตนาการได้เพราะการนำเสนอเนื้อหา ในนิทรรศการเป็นการใช้สื่อทั้งที่เป็นการมองเห็น การได้ยิน การสัมผัสและสื่อที่เป็นกิจกรรมซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็น แรงกระตุ้นให้ผู้เข้าชมเกิดความคิดสร้างสรรค์เสริมสร้างจินตนาการและทำให้เกิดความรู้สึกอยากเรียนรู้อยากไป ค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมจากที่มีการนำเสนอไว้ในพิพิธภัณฑ์

๓) สื่อที่ใช้ในการจัดนิทรรศการสามารถทำให้ผู้เข้าชมมีความสนใจรู้สึกไม่เบื่อหน่าย และสามารถ มีส่วนร่วมกับกิจกรรมในนิทรรศการได้

๔) ผู้เข้าชมสามารถรับทราบข่าวสารความเคลื่อนไหว ตลอดจนทราบเรื่องราวต่าง ๆ ของ นิทรรศการที่จัดได้โดยผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์เช่น เว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์เฟซบุ๊ก ยูทูบ เป็นต้น

๕) สามารถลดปัญหาเรื่องของสถานที่จัดนิทรรศการอยู่ห่างไกลจากชุมชน หรือการคมนาคม ไม่สะดวกหากพิพิธภัณฑ์นำการจัดนิทรรศการเสมือนเข้ามาใช้และเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์หรือสื่อออนไลน์ของ พิพิธภัณฑ์ทำให้ผู้เข้าชมสามารถเข้าชมได้เมื่อมีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตไม่ว่าจะอยู่สถานที่ใดหรือเวลาใดก็สามารถ เข้าชมนิทรรศการได้

๒. ข้อเสียของการจัดนิทรรศการในยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์

๑) งบประมาณที่ใช้ในการจ้างบุคลากรและการดูแลบำรุงรักษานิทรรศการค่อนข้างสูงและ ต่อเนื่อง

๒) ผู้เข้าชมสามารถดาวน์โหลดข้อมูลจากการที่ทรัพยากรโบราณวัตถุที่จัดทำ เป็นอิเล็กทรอนิกส์ และเผยแพร่สาธารณะซึ่งผู้เข้าชมอาจจะนำไปใช้ในทางที่ผิดกฎหมายและนำไปใช้ประโยชน์ทางธุรกิจโดยไม่ได้ ขออนุญาตเจ้าของ

๓) พิพิธภัณฑ์จะต้องทำให้นิทรรศการมีความน่าสนใจเพื่อให้ผู้เข้าชมเกิดความรู้สึกอยากเดิน ทางมาชมพิพิธภัณฑ์แทนการชมเพียงจากนิทรรศการเสมือนเท่านั้น

๔) ผู้เข้าชมนิทรรศการจำ เป็นต้องมีโทรศัพท์มือถือที่มีกล้อง หรือสมาร์ตโฟนที่สามารถอ่าน คิวอาร์โค้ดได้เพื่อให้ได้รับความรู้และข้อมูลต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์

ตัวอย่างการจัดนิทรรศการในยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศที่สำคัญ การจัดนิทรรศการในยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศได้มีผู้ที่ศึกษาและนำเสนอพิพิธภัณฑ์ที่ น่าสนใจ มีหลายแห่งดังนี้

๑. พิพิธภัณฑ์เอสโตเนียเฮลส์แคร์ ประเทศเอสโตเนีย Deesawadi (๒๐๑๙)^{๑๒} ได้นำเสนอพิพิธภัณฑ์ ที่เน้นการสื่อสารความรู้ด้วยกลิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการแพทย์และสุขภาพ โดยพิพิธภัณฑ์ออกแบบ พื้นที่ให้ผู้เข้าชมมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาในพิพิธภัณฑ์ (Interactive Design) เช่น ห้องทันตกรรม ในส่วนของ การนำ เสนอประวัติศาสตร์ของห้องทันตกรรมผ่านวัตถุจัดวางต่างๆ และได้มีการใช้“กลิ่น” สร้างบรรยากาศ ห้องทันตกรรม โดยใช้กลิ่นของกานพลูซึ่งทำให้ผู้เข้าชมใช้ การทำงานของกลิ่นผ่านระบบความทรงจำ (Special memorysense)จึงระลึกความ ทรงจำ ได้ว่า เป็นกลิ่นเดียวกับกลิ่นในห้องทันตกรรมยามเมื่อต้องไปพบทันตแพทย์ ส่วนห้องSweet มีการออกแบบ ห้องด้วยสีสรรที่หวานหวานคล้ายขนมหวาน เน้นเป้าหมายหลักเป็นเด็ก บรรยากาศ จึงใช้สีแสดงถึงความ สนุกสนานสอดคล้องกับการเลือกเทคโนโลยีในการนำ เสนอด้วยInfographicโดยอธิบายถึง ประวัติศาสตร์ของขนมหวานตลอดจนประโยชน์และโทษของขนม หวาน ห้องนี้ใช้“กลิ่น” หอมหวาน ของขนม ลูกกวาดมาเป็นแกนนำ ให้ผู้ใช้บริการเกิดความรู้สึกรับรู้และเข้าใจโลกของของหวาน

๒. พิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัยPraputdee(๒๐๑๙) ได้อธิบายว่าพิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัย ได้นำ เทคโนโลยี เสมือนจริง (VirtualReality) มาใช้ไม่ว่าจะเป็น Louvre Museum (France) พิพิธภัณฑ์ศิลปะที่มีชื่อเสียงระดับโลกในปารีส ประเทศฝรั่งเศส National Gallery in London (United Kingdom) พิพิธภัณฑ์ศิลปะแห่งชาติใน กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ และพิพิธภัณฑ์ศิลปะ เอกชนของ Henry ClayFrick มหาเศรษฐีในนิวยอร์ก ประเทศ สหรัฐอเมริกาล้วนเลือกการนำ เสนอ เสมือนจริงเฉพาะโบราณวัตถุบางห้องจัดแสดงซึ่งสามารถปรับเปลี่ยนมุมมอง การเคลื่อนที่ได้๓๖๐ องศาในแนวระนาบทางด้านซ้ายและด้านขวาผ่านหน้าเว็บไซต์หลักของทางพิพิธภัณฑ์

๓. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติฟินแลนด์ Srifar (๒๐๑๘) ได้กล่าวถึงการจัดนิทรรศการใน พิพิธภัณฑ์ว่า เป็นการเล่าเรื่องราวความเป็นมาของประเทศฟินแลนด์มีการจัดวางงานศิลปะหรือ เรื่องราวในประวัติศาสตร์ ด้วยวัสดุ หรือ ชิ้นส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาภายในพิพิธภัณฑ์และจัดแสดง ด้วยการจัดวาง เน้นเนื้อหาของสิ่ง ที่ต้องการเล่าด้วยการใช้แสงไฟ คำอธิบายข้อมูล และการจัดลำดับ เนื้อหาก่อน - หลัง เพื่อให้ผู้เข้าชมสามารถ เดินชมได้เอง มีการใช้สื่อมัลติมีเดียเข้ามาเพิ่มเติมเพื่อ แสดงถึงภาพและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และเลือกใช้ชิ้น งานเพียงบางชิ้นงานเพื่อเป็นตัวอย่างให้ผู้เข้าชมงานได้มองเห็นและเลือกในการทำความเข้าใจข้อมูลได้ด้วยตนเอง ใช้แนวทางของการออกแบบ Interactive museum ใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้ทั้ง ๓ ด้านคือ มอง ฟัง และ สัมผัส ซึ่งผู้เข้าชม งานเกิดการรับรู้เนื้อหาของงานผ่านอุปกรณ์นำ เสนอ ทั้งวิธีที่คนดูถ่ายภาพที่ให้ผู้เข้าชมมีส่วน ร่วมกับ เนื้อหาของงานด้วยการถ่ายภาพในตู้ถ่ายภาพ และเมื่อถ่ายภาพแล้วจะมีภาพของผู้เข้าชมปรากฏขึ้น บน ผนังที่มีกรอบรูปแบบ Interactive และมีภาพบุคคลสำคัญบนผนัง และมีการเคลื่อนไหว เมื่อผู้เข้า ชมยืนมองไปเรื่อย ๆ ซึ่งส่วนจัดแสดงนี้เป็นการแสดงภาพของบุคคลสำคัญในประเทศฟินแลนด์ตั้งแต่ อดีตจนถึงปัจจุบัน

๔. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสิงคโปร์ พิพิธภัณฑ์สถาน แห่งชาติสิงคโปร์มีการนำเสนอ เรื่องราวการใช้ชีวิตของชาวสิงคโปร์ผ่านภาพถ่ายการทำอาหาร ภาพยนตร์แฟชั่น และอื่น ๆ^{๑๓} นอกจากนี้ยังมีห้องประชุมที่สามารถจุได้ถึง ๒๕๐ ที่นั่ง สำ หรับการจัดสัมมนาและการเรียนการสอน

^{๑๒} Deesawadi (๒๐๑๙)

^{๑๓} Sumettikoon & Chaiya (๒๐๑๖)

มีการนำ เทคโนโลยีไร้สายที่ภาพและเสียงจะเล่นเองโดยอัตโนมัติเมื่อระบบจับสัญญาณผู้เข้าชมได้ นอกจากนั้น ภายในอาคารยังประกอบไปด้วยร้านค้า ร้านอาหาร ร้านกาแฟที่ยอดเยี่ยมที่สุด และทั่วทั้งตึกได้รับการออกแบบ มาเพื่อรองรับผู้เข้าชมที่เป็นผู้พิการอีกด้วย ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่า การจัดนิทรรศการในยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศมีทั้งในเรื่องของ สื่อที่ใช้จัด การให้บริการ การประชาสัมพันธ์งบประมาณที่ใช้และบุคลากรที่ให้บริการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑) สื่อที่ใช้จัด โดยพิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศมีการใช้สื่อที่เน้นการให้ผู้เข้าชมได้ใช้ประสาทสัมผัสเพื่อเสริม สร้างจินตนาการ และสื่อของจริงร่วมกับสื่อดิจิทัลในการแสดงภาพและเหตุการณ์ต่าง ๆ

๒) การให้บริการ ส่วนใหญ่ให้บริการผ่านระบบเสียงอัตโนมัติเป็นหลักและมีรูปแบบที่หลากหลายทำให้ ผู้เข้าชมสามารถศึกษาหาข้อมูลได้ด้วยตนเอง

๓) การประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่เลือกการนำ เสนอเสมือนจริงบางห้องจัดแสดงซึ่งสามารถปรับ เปลี่ยนมุมมองการเคลื่อนที่ได้ ๓๖๐ องศาในแนวระนาบทางด้านซ้ายและด้านขวาผ่านหน้าเว็บไซต์หลักของทาง พิพิธภัณฑ์

๔) งบประมาณที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่นำ มาใช้ในการจัดนิทรรศการเพื่อให้ นิทรรศการดูน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

๕) บุคลากรที่ให้บริการ ส่วนใหญ่พิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศจะให้ผู้เข้าชมเดินชมนิทรรศการได้ด้วยตนเอง และมีเครื่องบันทึกเสียงและหูฟังไว้ให้บริการจึงไม่จำ เป็นต้องมีเจ้าหน้าที่นำชมจำนวนมากนัก

ข้อเสนอแนะการจัดนิทรรศการในยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์ไทย การจัดนิทรรศการของพิพิธภัณฑ์ในยุคดิจิทัลของไทยควรมีแนวทางการพัฒนาด้านต่างๆดังต่อไปนี้เพื่อให้ทัน กับยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

๑. สื่อที่ใช้ในการจัดนิทรรศการ สื่อที่ใช้ในการจัดนิทรรศการมีแนวโน้มเป็นสื่อดิจิทัลมากยิ่งขึ้น อาจจะใช้วัตถุของจริงเพียงบางส่วนเพื่อให้ผู้เข้าชมได้มองเห็น มีการสร้างภาพสามมิติเพื่อจำลองเหตุการณ์ให้ผู้เข้า ชมเข้าใจได้มากขึ้น และใช้สื่อที่สามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เข้าชมได้ดีทั้งสื่อทางการมองเห็น การสัมผัส การได้ยิน การได้กลิ่น และสื่อกิจกรรมที่ทำให้ผู้เข้าชมได้มีส่วนร่วมส่งผลให้เกิดความรู้ความคิดสร้างสรรค์ และเป็น การกระตุ้นให้ผู้เข้าชมสามารถไปค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้นอกจากนี้สิ่งที่พิพิธภัณฑ์ไม่ควรมองข้ามคือการ เลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้สูงอายุเนื่องจากประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ดังนั้นควรจัดสื่อที่มีขนาด อักษรใหญ่และสื่อที่มีความเหมาะสมกับการอ่าน

๒. การบริการ พิพิธภัณฑ์ควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการโดยนำ เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้เช่น การนำ เทคโนโลยีบลูทูธ (Bluetooth) มาใช้ในการนำ เสนอชิ้นงานภายในพิพิธภัณฑ์ การนำคิวอาร์โค้ด(QR Code) มาใช้พัฒนาการจัดแสดงและระบบนำชมภายในพิพิธภัณฑ์ซึ่งจะแสดงสารสนเทศและภาพของวัตถุเพื่ออำ นวยความสะดวกแก่ผู้เข้าชมทำให้ผู้เข้าชมได้รับความรู้และข้อมูลอย่างรวดเร็วโดยสามารถใช้งานผ่านแอปพลิเคชันบน สมาร์ทโฟนและอุปกรณ์ต่างๆ นอกจากนี้ มีการนำระบบการบริการอธิบายข้อมูลด้วยระบบดิจิทัลมาประยุกต์ใช้โดย ให้บริการผ่านระบบเสียงเป็นหลักและมีรูปแบบที่หลากหลายทำให้ผู้เข้าชมสามารถศึกษาหาข้อมูลได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้

พิพิธภัณฑ์ควรมีการให้บริการจำ หน่ายสินค้าของที่ระลึกที่เป็นจุดเด่นหรือที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ มีบริการร้านอาหารและร้านกาแฟ บริการมุมหรือห้องอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาสัมพันธ์กับพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้ผู้เข้าชมสามารถใช้เป็นที่พักผ่อนและหาความรู้ได้อย่างครบวงจร

๓. การประชาสัมพันธ์พิพิธภัณฑ์ต่างๆควรมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นเฟซบุ๊ก ยูทูบ ไลน์ เพื่อเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์และเป็นช่องทางให้ ผู้เข้าชมสามารถสอบถามหรือแสดงความคิดเห็นได้เพื่อนำ มาใช้ในการปรับปรุงบริการ นอกจากนี้ควรมีการสร้าง นิทรรศการเสมือนโดยมีมุมมอง ๓๖๐ องศา เพื่อกระตุ้นให้ผู้เข้าชมเกิดความสนใจและรู้สึกอยากเดินทางมาชมที่ พิพิธภัณฑ์ และควรมีการพัฒนาและปรับปรุงเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์อย่างต่อเนื่องเพื่อนำ เสนอข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน

๔. งบประมาณ เนื่องจากการนำ เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีใช้ในการจัดแสดงนิทรรศการมีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงรวมทั้งค่าใช้จ่ายที่ต้องดูแลบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง พิพิธภัณฑ์ควรหา งบประมาณจากหลากหลายแหล่ง และควรมีการจำ หน่ายของที่ระลึก อาหารและเครื่องดื่มเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่พิพิธภัณฑ์

๕. บุคลากร บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดนิทรรศการจะต้องมีการทำวิจัยทางการตลาด และพฤติกรรม ของผู้เข้าชมเพื่อจะได้จัดนิทรรศการได้ตรงกับความต้องการ และควรมีการพัฒนาทักษะด้านการนำ ชมเพื่อ รองรับกับกลุ่มผู้เข้าชมที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นทักษะด้านภาษาการฝึกพาเดิน การพาให้สัมผัส หรือแม้กระทั่ง การฝึกภาษามือเบื่องต้น

จากพื้นที่เก็บสงวนรักษาและจัดแสดงวัตถุ ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์ได้รับการคาดหวังว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย ดังนั้น พิพิธภัณฑ์ในปัจจุบัน ควรก้าวไปสู่การส่งผ่านความรู้ในแนวทางที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้ชมปรารถนาที่จะเรียนรู้เกิด กระบวนการสร้างความรู้ภายในตนเอง โดยควรมีการจัดการความรู้ภายในงานนิทรรศการอย่างเหมาะสม ซึ่งการ จัดการความรู้“เป็นการรวบรวม การสร้างการแลกเปลี่ยนและการประยุกต์ใช้ความรู้ในวิถีชีวิตโดยพัฒนาระบบ จากข้อมูลไปสู่สารสนเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาสติปัญญา การสะดวกต่อการเข้าถึงเพื่อการศึกษาค้นคว้าอย่าง กว้างขวาง”^{๑๔} โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารและการถ่ายทอดความรู้จากนิทรรศการไปสู่ผู้ชมที่มี ความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นเด็กผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุหรือแม้กระทั่งผู้พิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใชระบบ ดิจิทัลเป็นสื่อประกอบนิทรรศการเพื่อให้ผู้ชมได้เข้าถึงข้อมูล ความรู้ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว

๒.๒ แนวคิดการจัดการพิพิธภัณฑ์ด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์แบบมีส่วนร่วม

การจัดการพิพิธภัณฑ์ด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์แบบมีส่วนร่วม เป็นการสร้างกระบวนการแปลงความรู้ให้ง่าย (Simplification of Knowledge) เป็นกุญแจสู่ความสำเร็จของพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น เมื่อได้ความรู้ อันหมายถึงสถานที่ โบราณสถาน วัตถุสิ่งของ มรดกวัฒนธรรมต่าง ๆ และเรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่และสิ่งของเหล่านั้นมาแล้ว เราต้องทำขั้นตอนอื่น ๆ ต่อไปอีก เพื่อให้พัฒนา

^{๑๔} Sayjai, G. (๒๐๑๗). Buddhist art and knowledge management. Retrieved from <https://www.tcithaijo.org/index.php/rpu/article/view/๑๑๒๕๒๔/๘๗๖๔๗> (In Thai)

ไปสู่พิพิธภัณฑสถานชุมชนท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น กล่าวคือ เมื่อรู้อะไร ๆ ได้อะไร ๆ มาแล้วก็เอาความรู้นี้ไปแปลง(transform) และสื่อความหมาย (interpret) ในลักษณะที่เรียกว่า การทำให้ความรู้ให้เข้าใจได้ทันที : Normalization/Simplification of Knowledge คือ ทำให้ความหมาย คุณค่า และสาระต่าง ๆ ง่ายต่อการทำความเข้าใจของคนส่วนใหญ่ที่ไม่มีพื้นฐานความรู้เชิงวิชาการสากลในเรื่องนั้น ๆ

ขั้นตอนการทำให้รู้ง่ายนี้ต่างไปจากการศึกษาวิจัยกระแสหลักทั่วไปที่ นักวิจัย/นักวิชาการมักทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างทฤษฎี สร้างชุดความรู้ทางวิชาการที่ซับซ้อนและเข้าใจยาก (abstraction) แต่ในทางพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสิ่งที่ต้องทำให้มากที่สุดและบ่อยที่สุด คือ การทำให้รู้ง่ายพร้อมใช้ เพื่อให้คนส่วนใหญ่เข้าใจ เข้าถึง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในทางพัฒนาได้ด้วยตัวของเขาเองโดยตรง ไม่ต้องรอให้มีคนกลาง (change agent หรือ knowledge-broker) มาช่วยแปลความให้อีกทอดหนึ่งอย่างที่เคยทำ ๆ กันมาในสมัยก่อน

การจัดการความรู้เพื่อนำไปจัดแสดงและนำเสนอในรูปแบบพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญที่ทำให้ง่ายต่อการรู้และเข้าใจ เพราะว่ามีกลุ่มเป้าหมายอยู่ที่คนส่วนใหญ่ อยู่ที่คนหมู่มาก ทั้งผู้สูงอายุ เด็ก ผู้ใหญ่ที่รู้หนังสือ ไม่รู้หนังสือ คนจน คนรวย คนพิการ ไม่ใช่มุ่งหวังกลุ่มเป้าหมายเพียงแค่นักวิชาการ ข้าราชการ นักธุรกิจ นักท่องเที่ยวหรือผู้นำที่เป็นคนส่วนน้อย จะต้องทำให้ใครต่อใครให้สามารถรับรู้ สามารถเข้าใจได้เหมือน ๆ กันโดยเร็วที่สุด

ถ้าการสร้างความรู้ในรูปแบบที่เรียบง่ายทำได้ดี กระบวนการส่งผ่านความรู้ (knowledge transmit) ในรูปแบบพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นดี ผลทางการพัฒนา คือ คนมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ก็จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง เมื่อผลการพัฒนาเกิดขึ้นเร็วและกว้างขวางก็เท่ากับว่าเราประสบความสำเร็จในการเสริมสร้างพลังปัญญา (wisdom empowerment) ให้กับคนในชุมชน และให้กับคนหมู่มากนอกชุมชนด้วย ซึ่งจะต่างจากกระบวนการศึกษาวิจัยเพื่อการทำพิพิธภัณฑสถานหลักตรงที่ว่าท้ายที่สุดแล้วคนหมู่มากไม่ค่อยได้รับประโยชน์อะไรมากนัก เพราะไม่เข้าใจและเข้าไม่ถึงความรู้ที่เขาไม่ได้มีส่วนร่วมในการชุด ค้นหา หรือสร้างมาตั้งแต่เริ่มต้น อาทิ ในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานบ้านสวนกุหลาบพัฒนา ตำบลบ่อสวน อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๔๔ พิพิธภัณฑสถานที่บ้านป่าคา ตำบลบ่อสวน อำเภอเมืองน่าน และพิพิธภัณฑสถานบ้านนาสามัคคี ในปีพ.ศ. ๒๕๔๕ พิพิธภัณฑสถานกอดสวรรค์ทันใจ ตำบลนาขาว อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๔๖ พิพิธภัณฑสถานเวศวัฒนธรรมดงปู่ฮ่อ บ้านสวนพัฒนา ตำบลบ่อสวน อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ พิพิธภัณฑสถานหูลู่เตาแม่น้ำน้อยและพิพิธภัณฑสถานบ้านเชิงกลัด(ชุมชนวัดพระปรารักษ์) ตำบลเชิงกลัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ในปีพ.ศ. ๒๕๔๙ ได้จัดให้มีกิจกรรมการศึกษาวิจัยค้นหาภูมิปัญญาความรู้มิติต่าง ๆ ในวัฒนธรรมชุมชนของหมู่บ้าน (ขั้นตอนการสร้าง ชุด ค้นหาความรู้) ได้แก่ ภูมิปัญญาความรู้เรื่องความมั่นคงทางอาหาร เศรษฐกิจพอเพียงในระดับครอบครัว สมุนไพรใกล้บ้านและรอบบ้าน นิเวศวัฒนธรรมในป่าดอยภูซาง (แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์) ความสัมพันธ์ของเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนาทำไร่ ป่าเมืองและการทำเหมือง เครื่องจักสานกับป่าไผ่และประโยชน์ใช้สอย ผ้าทอและเครื่องมือทอผ้า ระบบความเชื่อ พิธีกรรมของชุมชนกับป่า แหล่งน้ำ ที่นา การทำนา การปลูกเรือน การหาและจับสัตว์น้ำ การหาและจับผักสัตว์ป่า การหาและเก็บผักผลไม้จากป่าและท้องนารอบ ๆ หมู่บ้าน

มิติต่าง ๆ ดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนและเป็นวัตถุสิ่งของที่จะนำมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ ดังนั้นในขั้นตอนการศึกษา วิจัยภูมิปัญญาความรู้ของชุมชนต่าง ๆ ดังกล่าวจึงเป็นการทบทวนความรู้และความสามารถในการจัดการวิถีชีวิตในห้วงเวลาและในสถานการณ์ต่าง ๆ ของชุมชนที่ทำให้คนเก่าคนแก่เจ้าของความรู้และประสบการณ์ได้ฟื้นฟูความรู้ภูมิปัญญาของตน ได้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาให้แก่คนรุ่นใหม่ของชุมชนได้ทราบ ได้ร่วมกันประเมินคุณค่าความสำคัญของภูมิปัญญาความรู้มิติต่าง ๆ ว่าภูมิปัญญาความรู้ใดยังมีคุณประโยชน์ใช้งานอยู่ได้ และมีภูมิปัญญาความรู้ชุดใดมิติใดที่หลงลืมไม่ได้ใช้งานมานานแล้วและจะสามารถฟื้นฟูภูมิปัญญาความรู้ชุดใดขึ้นมาใช้งานใหม่ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัญหาของชุมชนที่เผชิญอยู่ได้บ้าง ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้และประเมินคุณค่าและศักยภาพของทรัพยากรภูมิปัญญาความรู้ของชุมชนไปพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้ยังสร้างโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการสำรวจและขุดค้นแหล่งโบราณคดีที่มีอยู่ในชุมชน และใกล้ชิดชุมชนเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจการทำงานวิชาการและเกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องราวทางโบราณคดี และประวัติศาสตร์ผ่านการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

กิจกรรมการจัดการในขั้นตอนต่อจากการทำความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชน ก็คือ การสร้างสื่อ (media/means creating), Barcode สำหรับให้คนหมู่มากได้เรียนรู้จนเกิดความรู้และเข้าใจในสาระหรือสาร (information) เกี่ยวกับความรู้ที่ต้องการบอกกล่าวให้รู้มากขึ้นอีก ซึ่งความรู้ความเข้าใจที่เกิดกับกลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเฉพาะเวลาในการวิจัยในกระบวนการแผนที่มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นอาจจะยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกระบวนการแผนที่มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นก็ยังไม่มีโอกาสได้เรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นจะเป็นแหล่งนำเสนอและถ่ายทอดความรู้ สร้างความเข้าใจเรื่องนั้น ๆ ไปสู่คน กลุ่มอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้มาร่วมรู้หรือจะมาร่วมรู้ในอนาคตได้อีกด้วย นั่นคือต้องเอาความรู้ที่ถ่ายทอดให้แพร่ขยายออกไปอีกในวงกว้าง ซึ่งสาระความรู้ก็อาจจะถูกแปลงไปเป็นสื่อรูปแบบอื่น ๆ ได้อีก และสื่อสำคัญชนิดหนึ่งก็คือ การจัดแสดงพิพิธภัณฑ์(museum display) นั่นเอง นอกจากการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ในรูปของสื่อจัดแสดงนิทรรศการ การจัดแสดงวัตถุสิ่งของ การทำเป็นเอกสาร และสื่ออื่น ๆ แล้ว ผู้คนที่มีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยจนมีความรู้ความเข้าใจดีมากพอแล้วเขาก็อาจจะเอาสาระนั้นไปนำเสนอด้วยวาจา การนำชม การพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคนอื่น ๆ ในชุมชนและที่มาจากนอกชุมชน จะเห็นได้ว่า ความรู้ที่ได้มาจากการศึกษาวิจัยจะถูกแปลง (transform) ไปสู่สื่อต่าง ๆ มากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งทั้งหมดนั้นเริ่มจากการทำความเข้าใจดังที่กล่าวมาแล้ว

จะเห็นได้ว่าการจัดการในขั้นแรก คือ การศึกษาวิจัยแผนที่วัฒนธรรมท้องถิ่นหรือการศึกษาแบบมีส่วนร่วมรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความรู้เพียงขั้นต้นเดียวก็นำให้เกิดผลทางการพัฒนาชุมชนในระดับต่าง ๆ มากมาย ซึ่งแม้ว่าจะเป็นการดำเนินการเฉพาะในชุมชนเล็ก ๆ (จุลภาค/หน่วยย่อย) แต่ถ้าเราจัดการให้ดีก็สามารถจะทำให้ความรู้ที่แพร่กระจายออกไปอย่างกว้างขวางออกไปสู่ระดับมหภาคได้ ที่ผ่านมามีบางคนอาจบอกว่าการทำวิจัยในระดับชุมชนท้องถิ่นเล็ก ๆ ไม่มีผลลัพธ์หรือผลกระทบต่อเนื่อง (impact) ต่อการพัฒนาในระดับมหภาคซึ่งอาจจะจริงในการวิจัยเชิงปริมาณกระแสหลัก แต่ถ้าเราศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมที่เป็นกระบวนการพัฒนาชุมชน หรือกระบวนการทำนุบำรุงชุมชนให้เจริญในลักษณะดังกล่าว ซึ่งผลกระทบของการศึกษาวิจัยมีโอกาสมุ่งออกไปถึงและไปทั่วด้วย เพราะว่าสาระของการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในกระบวนการ

ศึกษาวิจัยและข้อค้นพบสำคัญ ๆ มักจะถูกนำไปเผยแพร่ผ่านระบบและกลไกสื่อสารมวลชนให้คนทั่วไปได้รับรู้ได้เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับคนในชุมชนด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อชุดความรู้ที่ถาวรรวมทั้งวัตถุดิบที่เป็นมรดกและเป็นทรัพยากรวัฒนธรรมก็ยังคงจัดแสดงและนำเสนออยู่ที่พิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น ใครจะไปดูเมื่อไรก็ได้ มีอยู่ตลอดไป เพราะเป็นการจัดการในลักษณะยั่งยืน ความยั่งยืนของชุดความรู้ที่เกิดจากกระบวนการพัฒนาในกระบวนการแปลงความรู้ให้่ง่ายทำให้คนรู้เร็ว รู้จริง และทำได้

ขณะเดียวกันก็ส่งผลไปถึงผู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการศึกษาวิจัยทุกคน ทั้งผู้จัดการ ทั้งผู้เข้าร่วมในการจัดการทั้งคนที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ทั้งคนมาเยือน นักวิจัย ชาวบ้าน ประชาชนที่อยากรู้ทุกคนที่เข้ามาเกี่ยวข้องได้รู้ได้เรียนรู้ถือเป็นผู้เรียนรู้ทั้งสิ้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในลักษณะการมีส่วนร่วม ทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการศึกษาวิจัยทรัพยากรวัฒนธรรมเป็นผู้มีความสำคัญเท่ากันทุกคน ความรู้จึงแพร่หลายกระจายสู่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับชั้น ในอนาคตผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่นมีมากขึ้น ความรู้ก็กระจายออกไปมากขึ้น ที่สำคัญคือ มีผู้เรียนรู้แล้วนำเอาความรู้ไปประยุกต์ใช้กันมากขึ้น ก็ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในชุมชนท้องถิ่นอื่นๆ มากยิ่ง ๆ ขึ้นไปโดยไม่จำเป็นต้องนำไปกำหนดเป็นนโยบายของหน่วยงานใดเลย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าการจัดการในชุมชนจะต้องเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนมีเนื้อหาแตกต่างกันดังนี้^{๒๗}

๑. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion Theory) กล่าวถึงการใช้ คำพูด หรือการเขียนเพื่อให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำโดยใช้หลักพฤติกรรมของมนุษย์ การเกลี้ยกล่อมต้องอาศัยชนส่วนใหญ่ และใช้เวลามาก ในการเกลี้ยกล่อมต้องอาศัยพฤติกรรม สัณฐานวิทยา การศึกษาอบรมและความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมรอบตัว การเกลี้ยกล่อมจะให้ ผลดีต้องสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อมให้เข้าใจแจ่มแจ้ง ให้เกิดศรัทธาตรงกับ

๒. ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของชนในชาติ (National Morale Theory) กล่าวถึงการสร้างกำลังใจหรือการสร้างขวัญขึ้นมาเพื่อให้เกิดกำลังใจในการทำงานในการฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ คนที่มีขวัญในการทำงานดีจะเกิดความรู้สึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากกว่าคนที่ ไม่มีขวัญและกำลังใจ เมื่อคนมีสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม ก็จะทำให้เขามีความคิดที่จะเข้าไป มีส่วนร่วมกับสังคมในด้านต่าง ๆ เพื่อที่จะพิทักษ์รักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวมเอาไว้

๓. ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวถึงการจูงใจให้คนทำงานด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน คนหมู่มากจำเป็นจะต้องมีผู้นำที่มี ความสามารถในการตัดสินใจ รู้จักประนีประนอม รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และอดทน ต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ ผู้นำช่วยให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานกันอย่างมีขวัญและกำลังใจ ทำให้คนหมู่มากเข้ามาร่วมคิด ร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ การสร้างผู้นำจึงเป็น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างหนึ่ง เพราะผู้นำที่ดี สามารถจูงใจให้คนคล้อยตาม และเต็มใจที่จะ ให้ความร่วมมือด้วยดี

๔. ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administrative System and Method Theory) กล่าวว่า การใช้ระบบการบริหารเป็นวิธีการในการระดมความร่วมมือที่ง่ายที่สุด เพราะใช้กฎหมายระเบียบแบบแผนในการดำเนินการ แต่ผลของการร่วมมือยังไม่มีระบบใดที่ดีที่สุด ระบบการ

^{๒๗} ไกรสร เฟื่องสกุล และคณะ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ”, (รายงานวิจัยกรมทรัพยากรน้ำ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๑), หน้า ๓๒. (อรรถาธิบาย).

บริหารแบบกระจายอำนาจ ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของแนวการพัฒนาที่มุ่งให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ในการตัดสินใจ การประเมินผลโครงการและอื่น ๆ ไม่ว่า ประชาชนจะเข้าร่วมโดยตรง หรือเข้าร่วมโดยอ้อม ผ่านผู้แทนหรือไม่ก็ตาม

๕. ทฤษฎีแรงจูงใจ (Theory of Human Motivation) มาสโลว์ ได้อธิบายว่า การที่จะจูงใจคนนั้น จะต้องรู้ความต้องการตามลำดับขั้นของคน และการปฏิบัติการเพื่อสนองตอบความต้องการเหล่านั้น มาสโลว์ แบ่งลำดับความต้องการ ของคนออกเป็น ๕ ระดับ

Cohen, J.M. and Uphoff ได้อธิบายกรอบความคิดเบื้องต้นในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทไว้ว่า มี ๓ มิติ (Dimensions) และ ๒ บริบท (Contexts) ทั้งนี้ ในมิติของการมีส่วนร่วม ได้แก่

มิติที่ ๑ การมีส่วนร่วมอะไร (What) แบ่งเป็น

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
๒. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
๓. การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์
๔. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน

กรอบทฤษฎีการมีส่วนร่วมโดยได้รับการพัฒนาจากแนวคิดที่เป็นระบบมากที่สุด ซึ่งมีลักษณะและขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

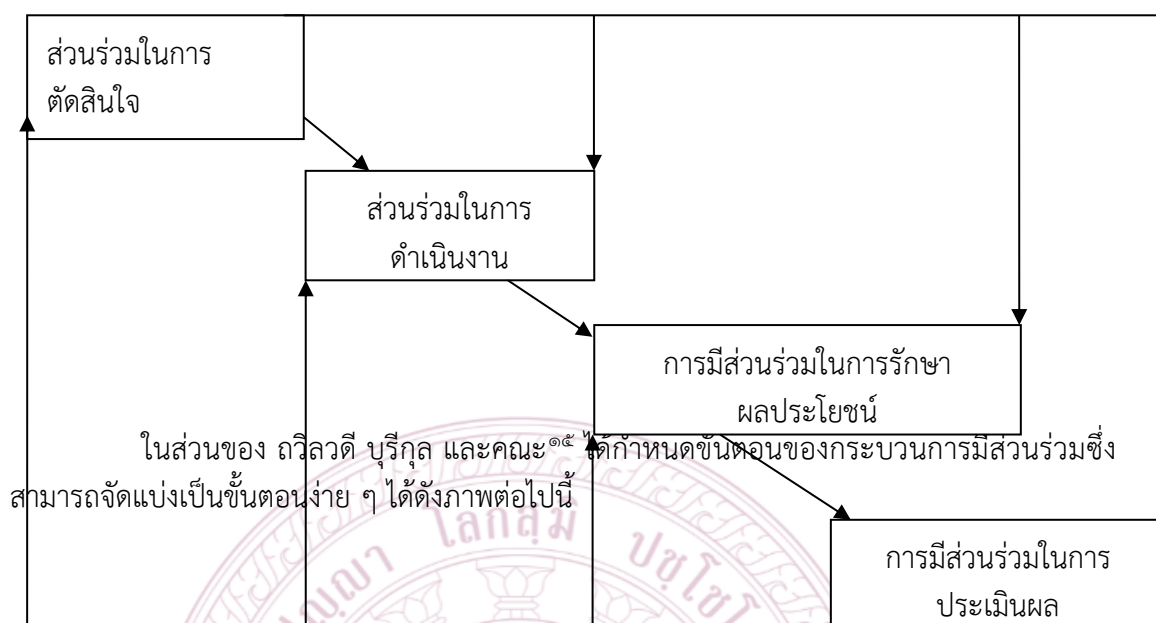
ขั้นที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกสุดที่จะต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นจึงเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินโครงการนั้นจะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและการประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

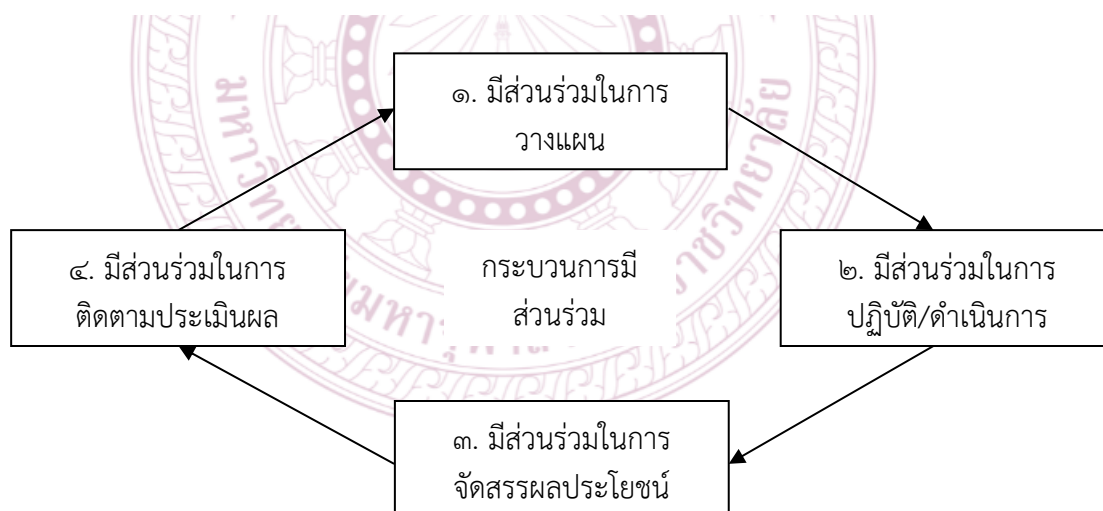
ขั้นที่ ๓ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วยผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมทั้งผลที่ได้ประโยชน์ทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะได้ผลประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ ๔ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) ซึ่งสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตในขั้นนี้ คือ ความเห็น (view) ความชอบ (preferences) และความคาดหวัง (expectation) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

ซึ่งสามารถแสดงเป็นวงจรการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Cohen และ Uphoff ได้ดังนี้^{๒๘}

ภาพประกอบที่ ๒.๑ แสดงวงจรการมีส่วนร่วม

ภาพประกอบที่ ๒.๑ แสดงขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม

ขั้นที่ ๑ มีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วยการรับรู้ และเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนและร่วมวางแผนกิจกรรม

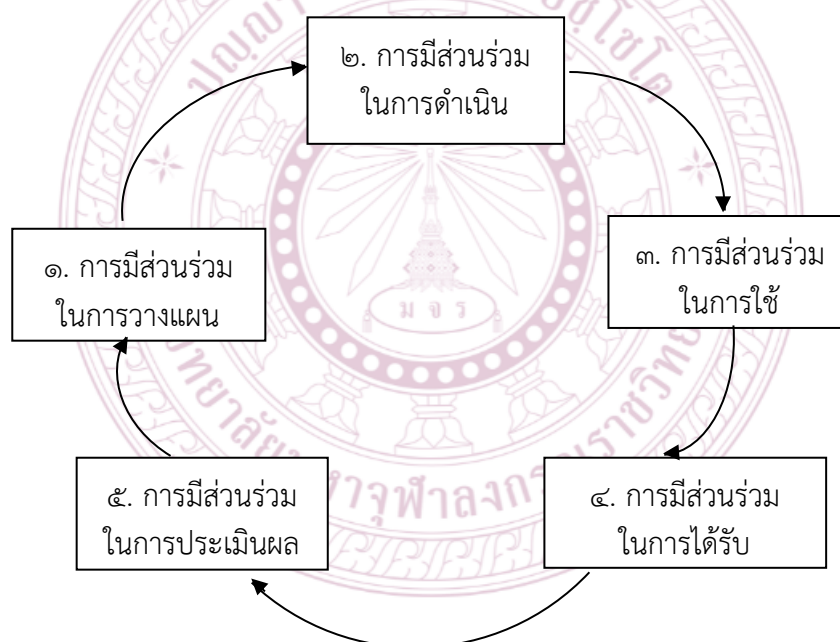
^{๒๘} ถวิลวดี บุรีกุล, เอกสารประกอบการศึกษาดูงานของคณะกรรมการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา เรื่อง “การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ”, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๑), หน้า ๘.

ขั้นที่ ๒ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ ประกอบด้วย การเกี่ยวข้องกับการดำเนินการ ในกิจกรรมต่าง ๆ และการตัดสินใจ

ขั้นที่ ๓ มีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์ หรือผลของกิจกรรม หรือผลของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ ๔ มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล เกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมิน ประสิทธิภาพของโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ และพิจารณาวิธีที่จะดำเนินการต่อเนื่องต่อไป ประชาชนจะ เข้ามาเกี่ยวข้องกับการคิดเกณฑ์ในการประเมินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย ซึ่งผลของ กระบวนการประเมินนี้จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าในกระบวนการมีส่วนร่วมขั้นที่ ๑ ซึ่งเป็นขั้นตอนของ การวางแผนต่อไป

สถาบันวิจัยสังคมและสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย^{๓๐} ได้จัด ประเภทของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยอิงพัฒนาการของโครงการพัฒนาเป็นเกณฑ์กล่าวคือ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วยภารกิจสำคัญ ๕ ประการ

ภาพประกอบที่ ๒.๓ แสดงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

ประชาชนมีบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนโครงการนับตั้งแต่การ วิเคราะห์ปัญหาการกำหนดลำดับ ความสำคัญของปัญหา การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดแนวทาง ในการดำเนินงาน การกำหนดแนวทางในการติดตามและประเมินผลโครงการ

^{๓๐} จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันวิจัยสังคมและสถาบันวิจัย สภาวะแวดล้อม, โครงการพัฒนาการ ดำเนินงานการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๖๕.

ภารกิจที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Participation in Implementation) อันได้แก่ การสนับสนุนด้านทรัพยากรต่าง ๆ และการประสานความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ภารกิจที่ ๓ การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ (Participation in Utilization) อันได้แก่ การนำเอากิจกรรมต่าง มาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยเฉพาะในด้านการเพิ่มระดับการพึ่งตนเอง และการควบคุมทางสังคม

ภารกิจที่ ๔ การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ (Participation in Benefit-Sharing) อันได้แก่ การแจกจ่ายผลประโยชน์ต่าง ๆ ในการพัฒนาอย่างยุติธรรม

ภารกิจที่ ๕ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation) อันได้แก่ การให้ประชาชนได้รับทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อร่วมกันหาทางแก้ไขในลำดับต่อไป

ทั้งนี้ รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ดำเนินอยู่โดยทั่วไป สามารถสรุปได้เห็น ๔ รูปแบบ^{๓๑} คือ

๑. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

๒. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็น และตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น

๓. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาสาเหตุในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้น ซึ่งมีหลายรูปแบบ ได้แก่ การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) และการประชาพิจารณ์ (Public Hearing)

๔. การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่ และได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ว่า “มีชุมชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการวางแผนระยะยาวอย่างสม่ำเสมอเพื่อชี้ทิศทางการพัฒนาและเพื่อที่จะตัดสินใจระดับความจำเป็นของงบประมาณหรือเพื่อที่จะพิจารณาถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการหลังใหม่โดยเฉพาะ ขอบเขตของการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจจะมีประเด็นกว้างขวางครอบคลุมทั้งเมืองหรือนครหรือเขตเทศบาลหรืออาจจะจำกัดอยู่เพียงชุมชนใดชุมชนหนึ่งโดยเฉพาะ”^{๓๒}

^{๓๑} จินตวิทย์ เกษมสุข, หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท แอคทีฟ พรินท์ จำกัด, ๒๕๕๗), หน้า ๙ – ๑๑.

^{๓๒} วันชัย วัฒนศัพท์, คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท, ๒๕๔๗), หน้า ๓๖ – ๓๗.

การติดตามงานประเมินผลแบบมีส่วนร่วม มีดังนี้^{๓๓}

การติดตามและประเมินผล มักถูกนำมากล่าวพร้อมกันเป็น “การติดตามและประเมินผล” แต่โดยแท้จริงแล้วคำทั้ง ๒ มีความหมายที่แตกต่างกัน แต่ก็มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

การติดตามงาน (Monitoring) คือ ระบบการติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินโครงการ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนมากที่สุด ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าที่สุด ซึ่งจะมีการติดตามเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เริ่มดำเนินการโครงการจนสิ้นสุดโครงการ เพื่อการทบทวนการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมในแต่ละครั้งสำคัญ ๒ ประการ คือ ประการแรก การใช้ทรัพยากรของโครงการ เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ว่า เป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ เป็นไปตามเวลาที่กำหนดหรือไม่ มีคุณภาพเป็นอย่างไร ในประการที่ ๒ การพิจารณากระบวนการ วิธีการทำงานว่ามีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เพียงใด มีปัญหา-อุปสรรคใด ที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุง

การประเมินผล (Evaluation) ความหมายในมุมมองของงานพัฒนาชุมชนคือ “การศึกษาว่าการดำเนินโครงการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ ภายใต้เงื่อนไข ปัจจัยใด หากจะดำเนินการต่อไปน่าจะทำอย่างไรบ้าง” การประเมินผลจึงมุ่งเน้นเพื่อให้เห็นว่าโครงการพัฒนาได้ดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ และการแสดงให้เห็นคุณภาพของโครงการ การประเมินผลสามารถทำได้ในหลายช่วงเวลา ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการประเมิน โดยทั่วไปมี ๔ ระยะ คือ นอกจากการติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วมแล้ว ในกระบวนการทำงานพัฒนามักจัดให้มี ๑) การสรุปบทเรียน เป็นระยะ ๆ ของการดำเนินงาน ๒) การทบทวน ตรวจสอบผลสำเร็จและความล้มเหลว ๓) พิจารณาศักยภาพและข้อจำกัด เงื่อนไขที่สนับสนุนให้เกิดผลสำคัญหรือปัจจัยเงื่อนไขที่ขัดขวางความสำเร็จ และ ๔) การพัฒนางานในอนาคต เพื่อให้เกิดผลสำเร็จมากที่สุด ซึ่งอาจหมายถึงการเสริมศักยภาพ การแก้ไขข้อจำกัด ทั้งนี้การสรุปบทเรียนมุ่งเน้นที่จะสรุปกระบวนการ วิธีการทำงานเป็นสำคัญ ว่าถูกออกแบบอย่างไรเอื้อให้เกิด “การเรียนรู้” หรือไม่ เช่น การมีส่วนร่วมการดำเนินโครงการในเชิงความสัมพันธ์แนวราบ การมีปฏิสัมพันธ์ การสื่อสาร จนเกิดความไว้วางใจกัน การมองสิ่งต่าง ๆ อย่างองค์รวมและบูรณาการ เป็นต้น

ได้มีนักวิชาการอีกท่านได้กล่าวว่า^{๓๔} การติดตาม (Monitoring) คือ กระบวนการตรวจสอบ บันทึกซ้ำหลายครั้ง เป็นส่วนหนึ่งของวัฏจักรการจัดการ นั่นคือ การติดตามสังเกตผลกระทบเห็นระยะ ๆ จะใช้ในการตัดสินใจปรับปรุงวิธีการจัดการ

การติดตามในงานจัดการทรัพยากรป่าไม้เช่นเมื่ออนุญาตให้ชุมชนจัดการป่าชุมชนนั้นสามารถแบ่งการติดตามจัดการโครงการป่าชุมชนออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ^{๓๕}

๑. การติดตามโครงการ (Project monitoring) หรือบางที่อาจเรียกว่าการติดตามกิจกรรม (Active monitoring) เป็นการติดตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้กำหนดตามแผนงานต่าง ๆ

^{๓๓} อรุณี เวียงแสง และคณะ, การติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วม, (กรุงเทพมหานคร: พิษณุไทยออฟเซต, ๒๕๔๘) หน้า ๑๘ – ๒๐.

^{๓๔} ระวี ถาวร, การติดตามระบบนิเวศอย่างมีส่วนร่วม: บทเรียนปัจจุบันสู่ทิศทางในอนาคต, (ปทุมธานี: บริษัท ดุมาเบส จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๑๕.

^{๓๕} อ้างแล้วใน ระวี ถาวร บรรณาธิการ, การติดตามระบบนิเวศอย่างมีส่วนร่วม : บทเรียนปัจจุบันสู่ทิศทางในอนาคต, หน้า ๑๕.

ในโครงการ ว่าทำได้หรือไม่ ได้ผลตามที่วางแผนทั้งปริมาณ และคุณภาพอย่างไรบ้าง ซึ่งการติดตามลักษณะนี้จะเป็นงานของเจ้าของโครงการ

๒. การติดตามผลกระทบของโครงการ (Impact monitoring) คือ การติดตามวัตถุประสงค์ของการจัดการ เช่น การทำป่าชุมชนบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ โดยติดตามว่ามีผลกระทบต่อป่า ต่อคนอย่างไร ลักษณะการติดตามจะเป็นการติดตามร่วมกันระหว่างผู้ที่เป็นเจ้าของโครงการ และผู้ที่เกี่ยวข้อง มีส่วนได้ส่วนเสียที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการนั้น ๆ เช่น ภาครัฐกับชุมชนร่วมกันติดตามประเมินผลการทำป่าชุมชน แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงวิธีการจัดการความจริงแล้ว คำว่า ยั่งยืนในการจัดการทรัพยากรหรือจัดป่านั้นเป็นการเดินสู่ความยั่งยืน การติดตามผลกระทบนั้นก็เปรียบเสมือนแสงส่องทางไปสู่จุดหมาย

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีการพัฒนา

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางสังคม ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เกิดจากการลอกเลียนแบบของประเทศกำลังพัฒนาซึ่งเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับประเทศต้นแบบ ผลที่เกิดขึ้นคือเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีกมากมาย ทั้งในแง่การสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ การถูกรบงำทางความคิด ความล้มเหลวในการจัดการศึกษา ตลอดจนปัญหาสังคม และได้รับการวิพากษ์จากนักวิชาการหลายสำนักกว่าก่อให้เกิด “วิกฤตการณ์การพัฒนา” (Development Crisis) เพราะผลจากการพัฒนานั้นไม่สามารถลดทอนความไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนยุคเดียวกัน (Intra-generation) และยังทำให้ “ความแตกต่างและความไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนยุคเดียวกันเพิ่มมากขึ้นด้วย”^{๑๖} ผลกระทบที่ตามมา คือการเปลี่ยนแปลงของชุมชนไทยจากแนวความคิดการพัฒนาของชาวตะวันตก อันก่อให้เกิดความทุกข์แก่ประชาชนในชุมชนของประเทศไทยหลายประการ การพัฒนาในลักษณะเช่นนี้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมในชุมชนไทยขึ้นอย่างมากมาย และสามารถทำลายล้างระบบค่านิยม วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวไทยได้ภายในเวลาไม่นานนัก

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยหมายถึง หลักการหรือวิธีการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เช่น การพัฒนาชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเจริญขึ้น เป็นต้น โดยอาศัยแนวทางทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) คือ ทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม เป็นทฤษฎีที่มีคุณลักษณะเฉพาะที่ถูกสร้างขึ้นมาจากข้อมูลที่เป็นไปตามปรากฏการณ์จริงมากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดของนักวิชาการทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลายท่านประกอบด้วยแนวคิดการพัฒนาโดยทั่วไป และแนวคิดการพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งจะได้นำเสนอรายละเอียดแนวทางความหมายและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสำหรับการวิจัยนี้เป็นลำดับไป

^{๑๖} ไซรัตัน เจริญสินโอฬาร, ดร., วาทกรรมการพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิภาษา, ๒๕๕๔), หน้า ๒๘๑.

๒.๓.๑ ความหมายของการพัฒนา

มนุษย์ในสังคมทุกสังคมย่อมต้องการความเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้ดำเนินไปในทางที่ดีขึ้นเจริญก้าวหน้าขึ้นที่เรียกว่า “การพัฒนา” (Development) อาจให้คำจำกัดความของการพัฒนาได้ว่า เป็นกระบวนการเพิ่มศักยภาพของบุคคลเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ คือคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในสังคม จากคำจำกัดความดังกล่าว การพัฒนาจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลที่จะดำเนินการในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนา สำหรับความหมายของคำว่า “พัฒนา” ในภาษาไทยมาจากคำว่า “วฒฺณ” ในภาษาบาลีและ “วฺรณ” ในภาษาสันสกฤต แปลว่า ทำให้เจริญ^{๑๗} หรือการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น^{๑๘} เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี ก็ไม่เรียกว่าการพัฒนา ขณะเดียวกัน การพัฒนามิได้หมายถึงการเพิ่มขึ้นของปริมาณสินค้าหรือรายได้ของประชาชนเท่านั้น แต่หมายความรวมถึงการเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของประชาชนด้วย^{๑๙} เมื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน เป็นการรวมกำลังดำเนินการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนให้มีความเป็นปึกแผ่นและดำเนินการไปในแนวทางที่บุคคลต้องการ โดยอาศัยความร่วมมือกำลังของประชาชนในชุมชนนั้นในการช่วยเหลือตนเองและร่วมมือกันดำเนินงาน อย่างไรก็ตามมักจะได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการจากหน่วยงานราชการหรือองค์การอาสาสมัครอื่นๆ^{๒๐} ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และ โครงการต่างๆ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนา^{๒๑} ตามหลักการบริหารจัดการ จัดเป็นกระบวนการปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงความสามารถ และทักษะของผู้นำกลุ่มจัดการทรัพยากรบุคคลและวัตถุ สามารถประสานทำงานร่วมกันให้ดีขึ้นเจริญขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตนเอง และองค์การ^{๒๒} กล่าวได้ว่า คือ กระบวนการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า

การพัฒนามาจากคำภาษาบาลีว่า วัฒฺนะ แปลว่า เจริญ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ การพัฒนาคน เรียกว่าภาวนา กับการพัฒนาสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เรียกว่าพัฒนาหรือ วัฒนา เช่น การสร้างถนน บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ^{๒๓} เป็นต้น การพัฒนา เป็นความเจริญเติบโต

^{๑๗} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สิริวัฒนาอินเตอร์พรีนซ์ จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๘๒๗.

^{๑๘} T. R. Batten, *Community and Their Development*, (London: Oxford University Press, ๑๙๕๕), p. ๒.

^{๑๙} วิรัช วิรัชนิการวรรณ, *การพัฒนาเมืองและชนบทประยุกต์*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฟอร์เพช, ๒๕๔๙), หน้า ๘.

^{๒๐} Arthur Dunham, “The Outlook for Community Development”, *The Social Welfare Forum*, (Proceedings of The National Conference on Social Welfare, ๑๙๘๕), p. ๓.

^{๒๑} George F. Gant, *Development Administration: Concepts, Goals, Methods*, (Madison, Wisconsin: The University of Wisconsin Press, ๑๙๗๙), p. ๒๐.

^{๒๒} กันตยา เพิ่มผล, *การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน*, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท บุญศิริการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐-๑๑.

^{๒๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), *ทางสายกลางของการศึกษาไทย*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๖-๑๘.

หรือก้าวหน้า^{๒๔} ที่ทำให้ดีขึ้นคือ เปลี่ยนจากสภาพหนึ่ง ไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่า^{๒๕} เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม ซึ่งได้แก่ คน กลุ่มคน การจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคม ด้วยการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างยุติธรรม และมีประสิทธิภาพ^{๒๖} การพัฒนา เป็นการที่คนในชุมชน และสังคมโดยส่วนรวม ได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตนเอง ได้ร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตน ชุมชน และสังคมให้ดีขึ้น^{๒๗} เมื่อการพัฒนาถูกกำหนด ความหมายจากหลายแหล่งและหลายสาขาวิชา ทำให้ลักษณะของการพัฒนามีหลายประการ แต่ลักษณะที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้

๑. เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสุขภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น หรือให้มีความเหมาะสมอันเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงในด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวเท่านั้น หรืออาจจะเรียกได้ว่าต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ

๒. มีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนและอย่างต่อเนื่องกัน โดยแต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นลำดับ ไม่สามารถข้ามขั้นตอนได้

๓. มีลักษณะเป็นพลวัต คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่งแต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบรวดเร็วหรือช้า ๆ ปริมาณมาก หรือน้อยก็ได้

๔. เป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใคร ด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าใด ใครรับผิดชอบ เป็นต้นไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า

๕. เป็นวิธีการ การพัฒนาเป็นมรรควิธี หรือกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาการเมืองการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชุมชน ต่างก็เป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง

๖. เป็นปฏิบัติการ คือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ไม่เป็นเพียงแนวความคิด หรือเป็นเพียงแนวคิด หรือเป็นเพียงรายละเอียดของแผนและโครงการเท่านั้น เพราะการพัฒนาเป็นวิธีการที่ต้องนำมาใช้ปฏิบัติจริงจึงจะเกิดผลตามที่ต้องการ

๗. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกประเภทเดียวที่สามารถจัดทำแผนโครงการและคิดค้นวิธีการพัฒนาตนเองและสิ่งต่าง ๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงใดก็ตามถ้าไม่ได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์แล้ว จะไม่ใช่การพัฒนาแม้ว่าจะมีลักษณะอื่น ๆ เหมือนกับการพัฒนาก็ตาม

๘. ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ ทำให้มนุษย์และสังคมมีความสุขเพราะการพัฒนาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์นั่นเอง

^{๒๔} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๓๔๕.

^{๒๕} ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร: ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๔๘), หน้า ๒.

^{๒๖} จิตยา สุวรรณขุ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๙), หน้า ๓๕๔.

^{๒๗} สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, สังคมไทย : แนวทางวิจัยและการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๗๙.

๙. มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด คือ สามารถบอกได้ว่าลักษณะที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นการพัฒนาหรือไม่ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น เปรียบเทียบกับสภาพเดิมก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการชี้วัดในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านคุณภาพสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากมนุษย์และสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลของการพัฒนา จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยการพัฒนาใหม่ๆ จึงเกิดขึ้นอยู่เสมอ^{๒๘}

ถ้าหากตีความหมายการพัฒนาจะสามารถตีความหมายได้ ๒ นัย คือ

๑. การพัฒนาในความเข้าใจแบบสมัยใหม่ หมายถึง การทำให้เจริญในด้านวัตถุ รูปแบบ และในเชิงปริมาณ เช่น ถนนหนทาง ตึกรามบ้านช่อง ดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

๒. การพัฒนาในแง่ของพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ โดยเน้นในด้านคุณภาพชีวิตและหลักของความถูกต้องพอดีซึ่งให้ผลประโยชน์สูงสุด ความกลมกลืน และความเกื้อกูลแก่สรรพชีวิตโดยไม่เบียดเบียน ทำลายธรรมชาติและสภาพแวดล้อม

การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้าหรือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นตามเกณฑ์หรือเป้าหมายของการพัฒนาตามที่ได้กำหนดคุณค่าไว้และได้สรุปความหมาย คำว่า การพัฒนาตามทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory) ไว้ดังนี้

๑. การพัฒนา คือ สภาวะที่เศรษฐกิจของประเทศหนึ่ง ๆ สามารถทำให้ผลผลิตมวลรวมประชาชาติสูงถึงร้อยละ ๕ - ๗ ต่อปีและสามารถรักษาระดับนี้ไว้ได้เป็นสภาวะที่ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี

๒. การพัฒนา คือ การสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการเร่งรัดให้ผลผลิตมวลรวมประชาชาติเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นกระบวนการที่ส่งผลให้ระดับรายได้โดยเฉลี่ยต่อบุคคลของประเทศสูงขึ้นและประชาชนจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๓. การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตและการว่าจ้างงานที่ได้วางแผนไว้แล้วเพื่อลดสัดส่วนของภาคเกษตรกรรม ในขณะที่เพิ่มสัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมและการบริหาร

๔. การพัฒนา คือ การสร้างสภาวะที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งการพัฒนานั้นจะประสบความสำเร็จได้ด้วยการลดหรือขจัดความยากจน ความไม่เท่าเทียมกันและการว่างงานในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศกำลังเจริญเติบโต

๕. การพัฒนา คือ กระบวนการหลายมิติซึ่งประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงในด้านโครงสร้างทางสังคม ทำที่ของประชาชน สถาบันต่าง ๆ ของชาติการเร่งรัดความเจริญเติบโต การลดความไม่เท่าเทียม และขจัดความยากจน นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงต่อระบบสังคมทั้งระบบ และมุ่งสู่การสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของปัจเจกชนและกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมภายในทั้งระบบ เป็นก้าวออกจากสภาพชีวิตที่ไม่น่าพึงพอใจไปสู่สภาพชีวิตที่ดีกว่าทั้งในด้านวัตถุและความรู้สึกนึกคิด

๖. การพัฒนา คือ การสร้างความทันสมัย กล่าวคือ การที่คนในสังคมมีเหตุมีผล มีทัศนคติและความคิดที่ไม่งมงาย มีวินัยทางสังคม มีการคิดและวางแผนการพัฒนา มีความเท่าเทียม

^{๒๘} สนธยา พลศรี, กระบวนการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๕-๖.

กันทางเศรษฐกิจและสังคม มีการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การเพิ่มมาตรฐานการดำรงชีวิต การปรับปรุงสถาบันทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ประเทศชาติมีความเป็นปึกแผ่น มีเอกราช และมีประชาธิปไตยในระดับพื้นฐาน^{๒๙} การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงตามแผนหรือการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทาง นั่นคือ การพัฒนามิได้เป็นเรื่องธรรมชาติหากเป็นความพยายามของมนุษย์ พยายามที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น โดยกำหนดทิศทางหรือรายละเอียดเอาไว้ล่วงหน้าว่าจะพัฒนาอะไรพัฒนาอย่างไร ใครจะเป็นผู้พัฒนาและถูกพัฒนา เป้าหมายสุดยุดของการพัฒนาอยู่ที่ “คน” คนเป็นทั้งผู้ถูกพัฒนาและรับผลของการพัฒนา มองคนเป็นกลุ่มหรืออยู่ในกลุ่ม ดังนั้นการพัฒนาจึงรวมถึงการพัฒนาด้านเศรษฐกิจการเมือง และสังคมวัฒนธรรม เป้าหมายของการพัฒนาคน กลุ่มคนหรือสังคม คือ ความอยู่ดีกินดีด้านต่าง ๆ หรือสภาพสังคมที่ดีซึ่งรวมถึงสภาพทางเศรษฐกิจ และการเมืองด้วย^{๓๐}

การพัฒนา เป็นความก้าวหน้า ซึ่งถ้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจก็เรียกว่า ความเจริญทางเศรษฐกิจ ถ้าเป็นด้านสังคมก็เป็นเรื่องของความมีเหตุผล ตลอดจนระบบและกลไกซึ่งเอื้ออำนวยให้สามารถใช้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจ และลดความขัดแย้งโดยสันติวิธี เรื่องความก้าวหน้านี้ได้กลายเป็นเรื่อง ที่ได้รับความเอาใจใส่กันมาก และมีคนส่วนหนึ่งเห็นว่า การพัฒนานั้น หมายถึง เรื่องของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างเดียว ซึ่งตามทัศนะของการพัฒนาโดยทั่วไปนั้น ควรหมายถึง เรื่องความก้าวหน้าทางสังคมด้วย ไม่เฉพาะแต่ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเท่านั้น ถ้าในทางเศรษฐกิจเราต้องการให้ระบบเศรษฐกิจเป็นระบบที่มั่นคงมีเสถียรภาพ ไม่มีปัญหาเงินเฟ้อ เงินฝืด ในทางสังคมก็เช่นกันเราต้องการเห็นความมั่นคงทางสังคม เป็นสังคมที่สงบสุข สังคมที่สามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้โดยปราศจากความรุนแรง ความมั่นคงจึงเป็นเรื่องใหญ่ และในการพัฒนามักต้องคิดถึงเรื่องนี้ด้วย การพัฒนา รวมไปถึงความเป็นธรรม อีกด้วย โดยเฉพาะความเป็นธรรมในลักษณะที่ว่าประชาชนทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมได้เข้ามีส่วนร่วม และได้รับผลตอบแทนจากการที่มีส่วนในการพัฒนาตามควร ดังนั้น การพัฒนาที่เราต้องการจึงควรเป็นการพัฒนาในรูปแบบที่ช่วยสร้างความเป็นธรรมด้วย^{๓๑}

สำหรับแนวคิดความหมายของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาสามารถสรุปความได้ว่า การพัฒนามี ๒ ความหมาย^{๓๒} คือ การพัฒนามนุษย์ (Human Development) และการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Sciences and Technology) ซึ่งเปลี่ยนแนวทางมาเป็นค้นหาความรู้ เพื่อให้มนุษย์ได้ความรู้ที่จะมาจัดความสัมพันธ์ให้มนุษย์อยู่กับธรรมชาติได้อย่างดี โดยเกื้อกูลซึ่งกัน

^{๒๙} เกื้อ วงศ์บุญสิน, **ประชากรกับการพัฒนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๘.

^{๓๐} สัณญา สัณญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๓๗.

^{๓๑} โฉมิต ปิ่นเปี่ยมรัษฎ์, **การพัฒนาประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๒), หน้า ๒๕.

^{๓๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) หมวดสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๖-๗.

และกัน และเทคโนโลยีก็ผลิตและให้พื้นฐานความคิดใหม่นั้นด้วยแรงจูงใจใหม่ ที่ต่างไปอีกแบบหนึ่ง เราก็มีวิทยาศาสตร์ได้ มีเทคโนโลยีได้ แต่มีด้วยฐานความคิดที่ต่างออกไป

สรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า โดยต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น บุคคลที่อยู่ในชุมชนหรือสังคม ควรได้รับการพัฒนาเป็นอันดับแรก ทั้งทางด้านกาย ทางด้านศีล ทางด้านจิตใจ และทางด้านปัญญา เมื่อบุคคลมีการพัฒนาแล้วจึงจะส่งผลต่อไปยังการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของประชาชนด้วย

๒.๓.๒ แนวคิดการพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงการพัฒนาทั้งในส่วนของสังคม และตัวมนุษย์แต่ละคน ที่การพัฒนาคน เพราะเมื่อคนพัฒนาแล้วทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน สังคม และเป็นการพัฒนาที่ทำให้เกิดผลของการพัฒนาอย่างแท้จริง เป้าหมายของการพัฒนาคือการปลดปล่อยตนเองให้พ้นจากความทุกข์ทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยการให้ความสำคัญกับความสุขทางจิตใจอันเกิดจากความมีอิสรภาพที่พึ่งตนเองได้และความเข้มแข็งของบุคคลและสังคม ซึ่งเป็นเครื่องชี้ให้เห็นระดับการพัฒนาประการหนึ่งหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เป็นเครื่องพัฒนาทำให้เจริญทำให้เป็นให้มีขึ้น มี ๔ ประการ คือ

๑. กายภาวนา หมายถึง การเจริญ การพัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกว้างขวาง กับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้ง ๔ ด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ ไม่ให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

๒. สีลภาวนา หมายถึง การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดีเกื้อกูลแก่กัน

๓. จิตตภาวนา หมายถึง การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญ งอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิ และสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น

๔. ปัญญาภาวนา หมายถึง การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงรู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้ บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา^{๓๓}

การพัฒนาทางพระพุทธศาสนานั้นต้องเริ่มที่ตัวบุคคล หมายความว่า บุคคลที่อยู่ในชุมชนหรือสังคม ควรที่จะได้รับการพัฒนาเป็นอันดับแรก ทั้ง ๔ ด้าน คือ ทางด้านกาย ทางด้านหลักธรรมที่เหมาะสมในการพัฒนาทางสังคม คือ อปรีหานิยธรรม หรือวัชชูปรีหานิยธรรม ได้แก่ ธรรมไม่ทำให้เสื่อมเป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว มี ๗ ประการ คือ

๑. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์

๒. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ

^{๓๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๘๑-๘๒.

๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ ไม่ลบล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ ถือปฏิบัติมั่นตามวัชชีกรรมตามที่วางไว้เดิม

๔. ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง

๕. บรรดากุลสตรีกุลมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยไม่ถูกข่มเหงหรืออดคร่ำครวญใจ

๖. เคารพสักการบูชาเจดีย์ของวัชชีทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอก ไม่ปล่อยให้ธรรมิกที่เคยกทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป

๗. จัดให้ความอารักขา ค้ำครองป้องกัน อันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลายตั้งใจว่าขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังไม่ได้มา พึงมาสู่แคว้นแคว้นที่มาแล้วพึงอยู่ในแคว้นแคว้นผาสุก

อภิธานิยธรรม ๗ ประการนี้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสแก่เจ้าวัชชีทั้งหลายผู้ปกครองรัฐโดยระบอบสามัคคีธรรม ซึ่งรัฐคู่อริยอมรับว่าเมื่อชาววัชชียังปฏิบัติตามหลักธรรมนี้จะเอาชนะด้วยการรบไม่ได้ นอกจากจะใช้การเกลี้ยกล่อมหรือทำให้เกิดความแตกสามัคคีกันภายในกลุ่มของวัชชีจึงจะมีสิทธิชนะจะเห็นได้ว่าอภิธานิยธรรม ๗ ประการนี้มีสามัคคีธรรมเป็นคุณธรรมที่คอยเกื้อหนุนให้การปฏิบัติตามนั้นเกิดเป็นผลจริง ฉะนั้น หลักสามัคคีธรรมก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้การพัฒนาสังคมเป็นไปตามแนวทางที่ชุมชนหรือสังคมตั้งเป้าหมายเอาไว้ ได้แก่ ความมีคุณภาพชีวิตที่ดี^{๓๔} ส่วนสาระสำคัญของความคิดเกี่ยวกับการพัฒนานั้น เนื่องมาจากปรัชญาพื้นฐานของพุทธศาสนาที่ ปรารถนาชี้ทางหลุดพ้นจากความทุกข์และชี้ทางสู่ความสุขให้แก่มนุษย์ตามหลักคำสอนนี้ พุทธศาสนิกชนโดยเฉพาะพระสงฆ์มีหน้าที่ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสัตว์อื่น ๆ ให้พ้นจากความทุกข์ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ดังนั้น การช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้พ้นจากสภาพความด้อยพัฒนาด้วยการศึกษาความสำคัญของการพัฒนาโดยการช่วยเหลือกันทั้งการอบรมในศาสนธรรมและประสบการณ์มีอิทธิพลสำคัญต่อการก่อรูปแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาของพระสงฆ์^{๓๕} ในขณะเดียวกันได้มีแนวคิดบทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการพัฒนาประเทศไว้ว่า ถ้าปราศจากศีลธรรมเสียแล้ว การพัฒนาประเทศไม่ว่าจะพัฒนาไปทางใด ย่อมจะบกพร่องและไม่ สมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะพัฒนาไปในด้านเป้าหมายซึ่งจะผดผลสุดท้ายอาจจะพัฒนาไปทางนองที่จะเห็นความเจริญทางวัตถุซึ่งเป็นเรื่องสำคัญยิ่งกว่าเรื่องที่สำคัญแท้ๆ คือ ความเจริญในทางปัญญาและในทางศีลธรรมการขาดจากศีลธรรมนั้นจะทำให้โลกเสื่อมโทรมพระพุทธศาสนาจะช่วยเหลือในการพัฒนาชาติได้ดังนั้นย่อมอาศัยพระธรรมและพระสงฆ์เป็นสื่อสำหรับสืบทอดพระศาสนาและการที่พุทธศาสนาจะช่วยให้มีการพัฒนาชาติได้ดีจริง ๆ ก็คืออาศัยหลักเกณฑ์บางประการ ดังนี้

๑. ความเชื่อในพุทธศาสนา ต้องเป็นความเชื่อที่บริสุทธิ์ไม่เจือปนความเชื่อถือโชคลางทางไสยศาสตร์ พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า "คนโง่นั้นมีวแต่พิเคราะห์ดวงดาว" ฉะนั้น ในการที่จะทำให้นมนุษย์โลกมีความสมบูรณ์ทั้งในด้านวัตถุและสติปัญญาก็ควรที่จะพัฒนาศาสนาใหม่ให้เกิดความบริสุทธิ์

๒. ความเชื่อในพุทธศาสนาเป็นความเชื่อที่มีมูลฐานตั้งอยู่ในเหตุผลและวิชา ไม่ใช่ตั้งอยู่ในความเชื่อโดยมงายอย่างเดียวหรืออวิชา พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า "ท่านทั้งหลายอย่าพึงเชื่อสิ่งใด

^{๓๔} ๐.สตตก. (ไทย) ๒๓/๒๐/๑๘.

^{๓๕} สมบูรณ์ สุขสราญ, การพัฒนาชนบทตามแนววิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๓๐), หน้า ๕๓.

เพียงเพราะที่ได้ฟังตาม ๆ กันมาหรือเพราะเคยเห็นเช่นนั้น ๆ ต่อมา ฯลฯ ท่านจงเอาข้อที่ได้เห็น ได้ฟัง ได้ตรึกตรองดูด้วยเหตุผลจนเกิดความชัดเจนแล้วจึงค่อยเชื่อ"

๓. การที่จะนำเอาคำสอนของพุทธศาสนามาประยุกต์กับสภาพปัจจุบัน ซึ่งลักษณะของสังคมได้ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ จึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการประยุกต์พระธรรมซึ่งเป็นอมตะอยู่แล้วมาใช้กับสภาพปัจจุบันซึ่งจะต้องมีการศึกษาและวิจัยอย่างถ่องแท้

๔. การพัฒนานั้นจำเป็นที่จะต้องใช้ทางโลกและทางธรรมเพราะฉะนั้นทางฝ่ายพระสงฆ์ กิตติ ทางฝ่ายบ้านเมืองก็จะต้องร่วมมือกันอย่างมากมายหลายกรณีทีฝ่ายบ้านเมืองพึงเคยต่อความสำคัญของวัดในชนบทและในเมืองและพึงเคยต่อความสำคัญของการเป็นผู้นำของพระสงฆ์ในหมู่บ้าน ถ้าความร่วมมือทั้งฝ่ายสงฆ์และฝ่ายฆราวาสดำเนินไปด้วยดี ก็จะเป็นประโยชน์ทั้ง ๒ เปลี่ยนแปลงเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพชีวิตนั้นมีความสำคัญกับทุกคน ถ้าทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีก็จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข^{๓๖} อย่างไรก็ตามการพัฒนาที่แท้จริงในทางพุทธธรรมจะต้องเอื้ออำนวยให้แต่ละคนตระหนักถึงสายสัมพันธ์ที่ตนมีต่อสังคมและธรรมชาติอันตนจะต้องเกื้อกูล ปัจจัยแวดล้อมดังกล่าวให้เป็นไปด้วยดี โดยไม่เอาผลประโยชน์ส่วนตนเป็นเกณฑ์พร้อมกันนั้น การพัฒนาจะต้องมีธรรมะเป็นพื้นฐาน อำนวยให้เกิดคุณค่าในทางมนุษยธรรม เมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความยุติธรรม^{๓๗} การพัฒนาตรงกับคำว่า "ภาวนา" ซึ่งหมายถึง การทำให้เจริญงอกงาม (ตรงกับ ภาษาอังกฤษว่า Development) หากพิจารณาจากรากศัพท์ คำว่า พัฒนามาจากภาษาบาลีว่า วัฒนะ หรือ วัฒนา คำนี้หมายถึงความเจริญก้าวหน้า หรือภาวะยืนยาวนาน เช่น คำว่า อายุวัฒนะ หมายถึง ทำให้อายุยืนนาน อันหมายรวมถึง ความเป็นผู้มีสุขภาพแข็งแรงดี ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียนและนอกจากนี้คำว่า วัฒนะ หมายถึงรกรุ่งรัง ไม่มีระเบียบเลยก็ได้ เช่น คำว่า โลกวัฒโน หมายถึง เป็นคนรกรกโลก เป็นสิ่งหรือเป็นคนที่โลกไม่ต้องการ อย่างไรก็ตาม คำว่า การพัฒนาในที่นี้เป็นคำที่กำหนดให้มีคุณค่าและตามหลักการของพระพุทธศาสนาการพัฒนาจะต้องดำเนินไปพร้อม ๆ กัน ๔ ทาง คือ การพัฒนาทางด้านกายภาพ การพัฒนาศีลธรรมและ/หรือ การพัฒนาสังคม การพัฒนาทางด้านจิตใจและการพัฒนาทางด้านปัญญา นอกจากนี้พระพุทธศาสนาพิจารณาว่าการพัฒนาเป็นกระบวนการพยายามที่จะดำเนินการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง รักษาสิ่งที่ดีให้คงอยู่ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลง พื้นฟู และปรับปรุงทั้งตนเอง และสังคมรอบข้างให้ดีขึ้นและมีความหมายมากยิ่งขึ้น แต่ความสำเร็จหรือ ความล้มเหลวในกระบวนการพัฒนาขึ้นอยู่กับบุคคลเป็นส่วนสำคัญ^{๓๘}

สรุปได้ว่า สาระสำคัญของความหมายของการพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนานั้น เนื่องมาจากปรัชญาพื้นฐานของพุทธศาสนาที่ปรารถนาชี้ทางหลุดพ้นจากความทุกข์และชี้ทางสู่

^{๓๖} ปวย อึ้งภากรณ์, ศาสนธรรมกับการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง, ๒๕๓๐), หน้า ๖๑-๖๕.

^{๓๗} พระไพศาล วิสาโล, พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๓), หน้า ๑๘-๑๙.

^{๓๘} จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๗-๑๑๘.

ความสุขให้แก่นุชย์ตามหลักคำสอนนี้ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง เช่น ภาวนา ๔ อปริหานิยธรรม ๗ เป็นต้น ล้วนเป็นการพัฒนาทั้งในส่วนของสังคม และตัวมนุษย์ แต่จะเน้นที่การพัฒนาคน เพราะเมื่อคนพัฒนาแล้วทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน สังคม และเป็นการพัฒนาที่ทำให้เกิดผลของการพัฒนาอย่างแท้จริง

๒.๔ แนวคิดและทฤษฎีการจัดการแบบมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนับได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญที่สุดในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และนำไปพัฒนาแก้ไขปัญหา สามารถนำมาวิเคราะห์ตัดสินใจให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน และเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาตนเอง อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามได้มีนักวิชาการจำนวนหนึ่งได้ประมวลแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ดังนี้

การมีส่วนร่วมในกิจกรรม หมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างอันมีผลกระทบมาถึงประชาชนเอง และการที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้วจำเป็นต้องรับปรัชญาที่มนุษย์ทุกคนต่างก็ปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมกลุ่มเดียวกันจะต้องยอมรับความบริสุทธิ์ใจว่า มนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและการชี้แนะที่ถูกต้อง^{๓๙} โดยเป็นการสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสมาชิกในสังคมที่กว้างกว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ช่วยเหลือ และเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมทั้งมีส่วนได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน^{๔๐} ตามกระบวนการที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และการแก้ปัญหาร่วมกันด้วยความคิดสร้างสรรค์ร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม ตลอดจนสนับสนุนต่อตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรเจ้าที่ที่เกี่ยวข้อง^{๔๑} อันเป็นการร่วมมือของประชาชนด้วยความสมัครใจ โดยไม่ถูกบังคับ ซึ่งประชาชนต้องมีส่วนร่วมดังต่อไปนี้ คือ^{๔๒}

๑. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตกลงใจ

๒. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน และโครงการพัฒนา

^{๓๙} สุรินทร์ สุริยวงศ์, “การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งยาว จังหวัดลำพูน”, **ปริญญาานิพนธ์เทคโนโลยีการเกษตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้, ๒๕๓๖), หน้า ๓๐.

^{๔๐} ชูชาติ พ่วงสมจิตร, “การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร”, **รายงานการวิจัย**, (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐), หน้า ๑๒.

^{๔๑} สุรเดช มาสินทรัพย์, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจภูธรอำเภอหนองรี จังหวัดสงขลา”, **ปริญญาานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔.

^{๔๒} เพื่องฟ้า คณารักษ์, “การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน”, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๑๑.

๓. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลแผนและโครงการพัฒนา

๔. การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการพัฒนา

กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนต่อตามผลการปฏิบัติงานขององค์กร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง^{๔๓} เป็นการที่ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทได้เข้ามีส่วนร่วมหรือเข้ามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาชนบทขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนแล้วแต่เหตุการณ์จะเอื้ออำนวยที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วม ทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน^{๔๔} โดยฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วม การตัดสินใจหรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและ การเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ^{๔๕} เป็นการเกี่ยวข้องทางจิตและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นสิ่งเร้าให้เกิดให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย^{๔๖} จึงเป็นกระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริมชักนำสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในเรื่องที่กำหนดไว้ การมีส่วนร่วมของประชาชน คือการที่ประชาชนที่อยู่ร่วมกันในชุมชนแสดงออกถึงความประสงค์ที่จะมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือเพื่อให้กิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสังคมได้รับการแก้ไข หรือปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพของชุมชนที่จะต้องดำเนินชีวิตต่อไปอย่างมีความปกติสุข ปัจจุบันวิถีชีวิตของประชาชนถูกกระทบจากสิ่งต่างๆ เพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และสภาพสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลง ทำให้เกิดสภาพการดำรงชีวิตอย่างต่างคนต่างอยู่มุ่งหวังที่จะแก้ปัญหาของตนเองให้อยู่รอดไปวันๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมของชุมชนต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างตรงกับความต้องการของทุกคน^{๔๗} เช่น การมีประชาพิจารณ์ ประชามติ การเข้าชื้อกันเสนอร่างกฎหมายในหมวดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ และแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ การเข้าชื้อกันเพื่อดำเนินการให้มีการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เนื่องจากมีพฤติกรรมร้ายแรงผิดปกติ หรือส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ใช้อำนาจฝ่าฝืนต่อ

^{๔๓} วราภรณ์ วิทย์โย, “แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน : กรณีศึกษาสุขาภิบาลเจ้าเจ็ด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, *ปริญญาานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๘.

^{๔๔} ชิต นิลพานิช และคณะ, *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท*, เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน, (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๒), หน้า ๓๕๐.

^{๔๕} นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, *การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง* (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๔.

^{๔๖} นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, *กลวิธีแนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน*, (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๘.

^{๔๗} ไพรัตน์ เตชรินทร์, *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาในปัจจุบันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*, (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๗.

รัฐธรรมนูญและต่อกฎหมายอื่นๆ หรือแม้แต่การชุมนุมเดินขบวน เป็นต้น ทั้งหมดที่กล่าวมานี้คือ การประกันว่าผู้อยู่ในตำแหน่งบริหารรวมทั้งข้าราชการ จะไม่ทำการละเมิดต่อการปกครองแบบธรรมรัฐ”^{๔๘} โดยประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ที่ทำทุกอย่างไม่ใช่ที่เรากำหนดไปแล้วว่าให้ประชาชนเข้ามาร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งทุกอย่างต้องเป็นของประชาชนที่จะคิดขึ้นมา^{๔๙}

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในความหมายกว้างซึ่งมักจะคาบเกี่ยวกับการพัฒนานั้นก็คือ การให้โอกาสประชาชนเป็นผ่านการตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลังอำนาจ ให้แก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กรชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ สามารถกำหนดการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีและสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน/ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่างๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้ ทั้งนี้ การจะเกิดสภาพของการมีส่วนร่วมของประชาชนตามความหมายที่กล่าวถึงข้างต้น จะต้องเกิดสภาพการณ์หรือ เงื่อนไขสำคัญคือการมีความตระหนักและความเห็นพ้องต้องกันของประชาชนที่มีจำนวนมากพอต่อการริเริ่มโครงการ/กิจกรรมหนึ่งกิจกรรมใดเพื่อที่จะการเปลี่ยนแปลงที่เป็นความต้องการของส่วนรวม ทั้งนี้ ความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าของปัจเจกชน บุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามารับผิดชอบเพื่อการดำเนินการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการโดยมีลักษณะเป็นการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กรเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

จากเกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ. ๒๕๔๐ จากความผิดพลาดของการพัฒนาประเทศ ความอ่อนแอแผ่ขยายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ทำให้เกิดกระแสการหวนกลับมาสนใจ “ชุมชน” และ “ความเข้มแข็งของชุมชน” กว้างขวางมากขึ้น และถูกบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๘ และ ต่อเนื่องมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ เป็นลำดับ ซึ่งมุ่งเน้นความเข้มแข็งที่มาจากฐานรากเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างแท้จริงจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ มีนักวิชาการหลากหลายท่านได้ให้ความหมายมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

^{๔๘} อานันท์ ปันยารชุน, มุมมองของนายอานันท์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มติชน, ๒๕๔๑), หน้า ๑๔๗.

^{๔๙} อศิน รพีพัฒน์, การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์นโยบายสาธารณะสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๗), หน้า ๓๒๐.

๒.๕.๑ ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง

คำว่า“ชุมชนเข้มแข็ง” ถูกให้ความหมายไว้อย่างหลากหลายตามทัศนะ ดังนี้ ชุมชนที่มีสมาชิกมีความสามารถในการบริหารจัดการได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาความยากจนและปัญหาอื่นๆ ให้สามารถเผชิญกับภาวะวิกฤตต่างๆ ได้ ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากการที่คนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันเข้ามาร่วมคิดร่วมทำมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ ความเป็นชุมชนจะทำให้มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาทุกชนิด ทั้งทางเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การเมืองและสุขภาพ^{๕๐} เป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการพึ่งตนเอง สามารถบริหารจัดการตัวเอง จัดการทรัพยากร มีความรักท้องถิ่นเคารพในวัฒนธรรม ภูมิปัญญา มีการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายพออยู่พอกินมีชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและสมดุลกับธรรมชาติ^{๕๑}

เป็นประชาคมตำบลที่เข้มแข็งโดยพื้นฐานควรมีลักษณะที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง/วิธีการที่จะนำไปสู่สิ่งที่เขาใฝ่ฝันฐานของสังคมที่เข้มแข็ง หมายถึง ความเข้มแข็งในทุกด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคมวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม การเมืองการปกครอง แม้กระทั่งเรื่องศาสนา เรื่องจริยธรรม คุณธรรม รวมทั้งคุณภาพของผู้นำ คุณภาพของบุคคล คุณภาพของประชากร ที่มีการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเป็นอย่างดี^{๕๒}

สรุปได้ว่า เป็นชุมชนที่สามารถจัดการกับชุมชนของตนได้ทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมและมีนักวิชาการบางท่านได้อธิบายความหมายในลักษณะที่เฉพาะเจาะจงลงไปในแต่ละมิติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการบางท่านได้ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็งผ่านตัวแทนของคำว่าประชาคมเข้มแข็งอีกด้วย ในความเข้าใจของผู้เขียนเห็นด้วยว่า กล่าวถึงแทนกันได้เพราะคำว่าประชาคมที่มีการนำมาใช้ในสังคมไทยนั้น หมายถึง การรวมตัวกันของประชาชนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ในการจัดการกิจกรรมต่างๆ

๒.๕.๒ องค์ประกอบและลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารต่างๆ พอสรุปได้ว่าองค์ประกอบและลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ที่เกี่ยวข้องตำราทางวิชาการของนักวิชาการหลากหลายท่านจึงได้ให้ความหมายมี

^{๕๐} ประเวศ วะสี, ประชาคมตำบล ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศีลธรรมและสุขภาพ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๑), หน้า ๔๖.

^{๕๑} เสรี พงศ์พิศ, เครือข่ายยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เจริญวิทยาการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๘.

^{๕๒} ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, แผนแม่บทเพื่อการฟื้นฟูชาติ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๒.

รายละเอียดว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งที่กล่าวมานั้นสอดคล้องกับหลักการสำคัญในลำดับแรกๆ ของการพัฒนาชุมชนหรือการทํานุบำรุงชุมชนให้เจริญคือการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นหลักการสากลที่นำพาคน ชุมชน สังคมไปสู่เป้าหมายที่เป็นความสุข

๒.๕.๓ ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

จากการศึกษาเอกสารต่างๆ พบได้ว่าลักษณะของชุมชนเข้มแข็งได้มีนักวิชาการได้กล่าวไว้พอที่จะสรุปได้ ดังนี้ ชุมชนมีหลายแบบชุมชนไม่จำเป็นต้องหมายถึงคนกลุ่มใหญ่มายู่รวมกันในอาณาบริเวณเดียวกันแต่ความเป็นชุมชนสามารถให้คำจำกัดความได้ คือ ความเป็นชุมชนนั้นอยู่ที่การที่คนในชุมชนจำนวนหนึ่ง (คนละพื้นที่ก็ได้) มีวัตถุประสงค์ร่วมกันมีการติดต่อสื่อสารกันมีความเอื้ออาทรต่อกันมีการเรียนรู้และร่วมกันกระทำการกิจต่างๆ^{๕๓} เป็นเรื่องความเข้มแข็งของชุมชนว่าอาจพิจารณาได้จาก

๑. ตัวบุคคลหรือทุนมนุษย์คือ สิ่งที่ยังบอกความเข้มแข็งของชุมชนคือการเจริญเติบโตในเชิงปริมาณและคุณภาพขององค์กร นั่นคือ มีสมาชิกเพิ่มมากขึ้นและมีการสืบทอดคนรุ่นใหม่ๆ เข้ามารับช่วงภาระงานส่วนในมิติเชิงคุณภาพได้จากความรู้ความสามารถและทักษะรวมทั้งความคิดและพลังแห่งศีลธรรมทั้งของสมาชิกและผู้นำอีกทั้งผู้นำอาจดูได้จากความสามารถและการประสานผลประโยชน์สิ่งสำคัญที่ต้องดูอีกอย่างคือ พลังสร้างสรรค์ของสมาชิกในการคิดค้นและทำกิจกรรมอย่างมีชีวิตชีวาและความต่อเนื่อง

๒. ปริมาณและคุณภาพของกิจกรรมคือ ผลงานหรือกิจกรรมกลุ่มมีความต่อเนื่อง ดำเนินการอย่างเป็นเครือข่ายและขยายกิจการใหม่ๆ นอกจากนี้พิจารณาได้จากความสามารถในการจัดการกับปัญหาที่องค์กรเผชิญในภาวะวิกฤต

๓. ปริมาณและคุณภาพของทุนที่เป็นวัตถุประสงค์ หรือสภาพแวดล้อมพิจารณาจากทุนด้านปริมาณของวัตถุที่เพิ่มมากขึ้นหรือได้มา ส่วนมิติเชิงคุณภาพ พิจารณาจากความยั่งยืนของทุน

๔. ทุนเพื่อนหรือเครือข่ายการมีเครือข่ายสมาชิกหรือกิจกรรมสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันและเห็นถึงศักยภาพในการระดมทุน พิจารณาได้จากเครือข่ายสมาชิกที่มีกว้างขวางมากขึ้น และความสามารถในการจัดการเครือข่าย

๕. สถานภาพขององค์กรชุมชนซึ่งองค์ประกอบจากหนึ่งถึงสี่เป็นเพียงการพิจารณาจากตัวองค์กรชุมชนเท่านั้น การพิจารณาศักยภาพควรพิจารณาอ้างอิงจากภายนอกด้วย นั่นคือ การประเมินการยอมรับต่อองค์กรชุมชนจากกลุ่มบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องว่าให้การยอมรับในเรื่องไหนมากน้อยเพียงใดนอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ ยังเสนอว่า การพิจารณาความเข้มแข็งของชุมชนหากมองในมุม

^{๕๓} ประเวศ วะสี, ประชาคมตำบลยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศีลธรรมและสุขภาพ, หน้า

กว้างแล้วน่าจะพิจารณาถึงขีดความสามารถของชุมชนในการควบคุมตัวแปรที่ควบคุมไม่ได้เช่นการกำหนดราคาขายการอยากให้ลูกหลานอยู่ในหมู่บ้าน กรรมสิทธิ์ที่ดินและป่าชุมชนเป็นต้นโดยมีความสามารถในการควบคุมได้มากยิ่งขึ้นตั้งแต่ วิถีชีวิตของตนเอง ครอบครัว กลุ่มหมู่บ้าน เครือข่ายตลาด และนโยบาย^{๕๔}

สรุปได้ว่า ลักษณะของชุมชนเข้มแข็งต้องเป็นพื้นฐานของความรักความสามัคคีและความเอื้ออาทร มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องรู้จักใจกว้างยอมรับความแตกต่าง และความหลากหลายซึ่งเป็นคุณค่าหลักของระบอบประชาธิปไตย ระบบความร่วมมือและความเป็นประชาคม ประชาสังคม จะทำให้สังคมโปร่งใสตรวจสอบได้ มีการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างดุลยภาพทางการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งอาจจะทำได้โดยอาศัยกระบวนการที่สำคัญ ๔ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การเตรียมคนหรือการพัฒนาทรัพยากรบุคคล

พัฒนาทรัพยากรบุคคล หรือ การเตรียมคนเป็นปัจจัยหลักสำคัญในความสำเร็จของการพัฒนาในระดับชุมชนทำให้โครงการต่างๆ ที่ดำเนินการในชุมชนประสบความสำเร็จสูงโดยแก่นนำหรือผู้นำที่ประสบความสำเร็จมักจะสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในชุมชนจึงควรมีการดำเนินการดังนี้ ๑) การค้นหาทรัพยากรบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้แทนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ผู้นำ กลุ่มอาสาสมัคร หรือ ผู้มีความสนใจกลุ่มคนจนหรือกลุ่มผู้ประสบปัญหา ๒) เนื้อหาสาระที่จะถ่ายทอดหรือให้การศึกษาแก่บุคคลในชุมชนนั้นต้องเป็นเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมและผลักดันให้เป็นไปตามเป้าหมายอย่างมีดังนี้

ก) สภาพชุมชน ได้แก่ ความเป็นมา การเปลี่ยนแปลงของสังคมหรือชุมชนสภาพปัญหาของชุมชนและผลการพัฒนาจากภายนอกที่มีผลกระทบต่อชุมชน

ข) วิถีชุมชน ได้แก่ การอยู่ร่วมกันฉันท์พี่น้องความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติ วิธีการจัดการกับการขัดแย้งของชุมชนแนวคิดในการพึ่งพาตนเอง เป็นต้น

ค) ความรู้ความเชี่ยวชาญด้านอาชีพเพื่อการดำรงชีวิต

ง) ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและคุณภาพชีวิตเพื่อให้มีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี

จ) ส่งเสริมอุดมการณ์และวัฒนธรรมชุมชนเพื่อให้การอยู่ร่วมกันของชุมชนมีพลังผลักดันที่ดีจากการมีสำนึกความรู้สึกเอื้ออาทรต่อผู้อื่นและผูกพันต่อชุมชน

ขั้นตอนที่ ๒ การกำหนดประเด็นปัญหาของชุมชนและการพัฒนาทางเลือกเพื่อดำเนินกิจกรรม

^{๕๔} กาญจนา แก้วเทพ, องค์กรชุมชน กลไกเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม, (ขอนแก่น : สำนักพิมพ์บริษัทแปลนพริ้นติ้ง จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๑๙ - ๒๐.

ต้องมีการดำเนินการโดยผ่านกระบวนการที่สำคัญ ดังนี้.๑) กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนทั้งทางด้านครอบครัว คน ทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชน ๒) การพัฒนาทางเลือกเพื่อดำเนินกิจกรรมจำเป็นต้องส่งเสริมให้มีการนำข้อมูลจากการศึกษาวิเคราะห์มาสู่การสนทนาอย่างพินิจพิเคราะห์ภายใต้โอกาสที่เปิดให้ทุกคนได้นำเสนอทัศนะของตนเองต่อปัญหาและแนวทางแก้ไขทั้งทัศนะที่เป็นข้อสนับสนุนหรือขัดแย้งภายใต้การให้เกียรติในฐานะเป็นคนในชุมชนอย่างเท่าเทียมกันในการเลือกดำเนินกิจกรรม ของชุมชน มักจะมีลักษณะแบบองค์รวม (Holistic) กล่าวคือ มีความรอบด้านแก้ไขทั้งปัญหา เศรษฐกิจ อาชีพ โครงสร้างพื้นฐานทุนและการออกการศึกษา วัฒนธรรม สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม สวัสดิการและการเมืองไปพร้อมๆ กัน และเมื่อถึงขั้นลงมือปฏิบัติก็จะแบ่งความรับผิดชอบหรือมอบหมายให้กลุ่มสนใจรับผิดชอบดำเนินกิจกรรม

ขั้นตอนที่ ๓ การดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน

กิจกรรมสาธารณะของชุมชน เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากความสนใจและการมีเป้าหมายร่วมกันของคนในชุมชนทำให้มีการรวมพลังมีการสนทนาอย่างพินิจพิเคราะห์เริ่มกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์หลากหลายมีการจัดการร่วมกันภายใต้ความสัมพันธ์ในแนวระนาบเรียนรู้และสรุปบทเรียนร่วมกันโดยดำเนินการ ดังนี้

(๑) การจัดองค์กรและการบริหารจัดการมีการมอบหมายหรือจัดตั้งองค์กรผู้รับผิดชอบหรือคณะทำงาน ทำให้เกิดกิจกรรมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เกิดการประสานกลุ่มคนองค์กร และพหุภาคีเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

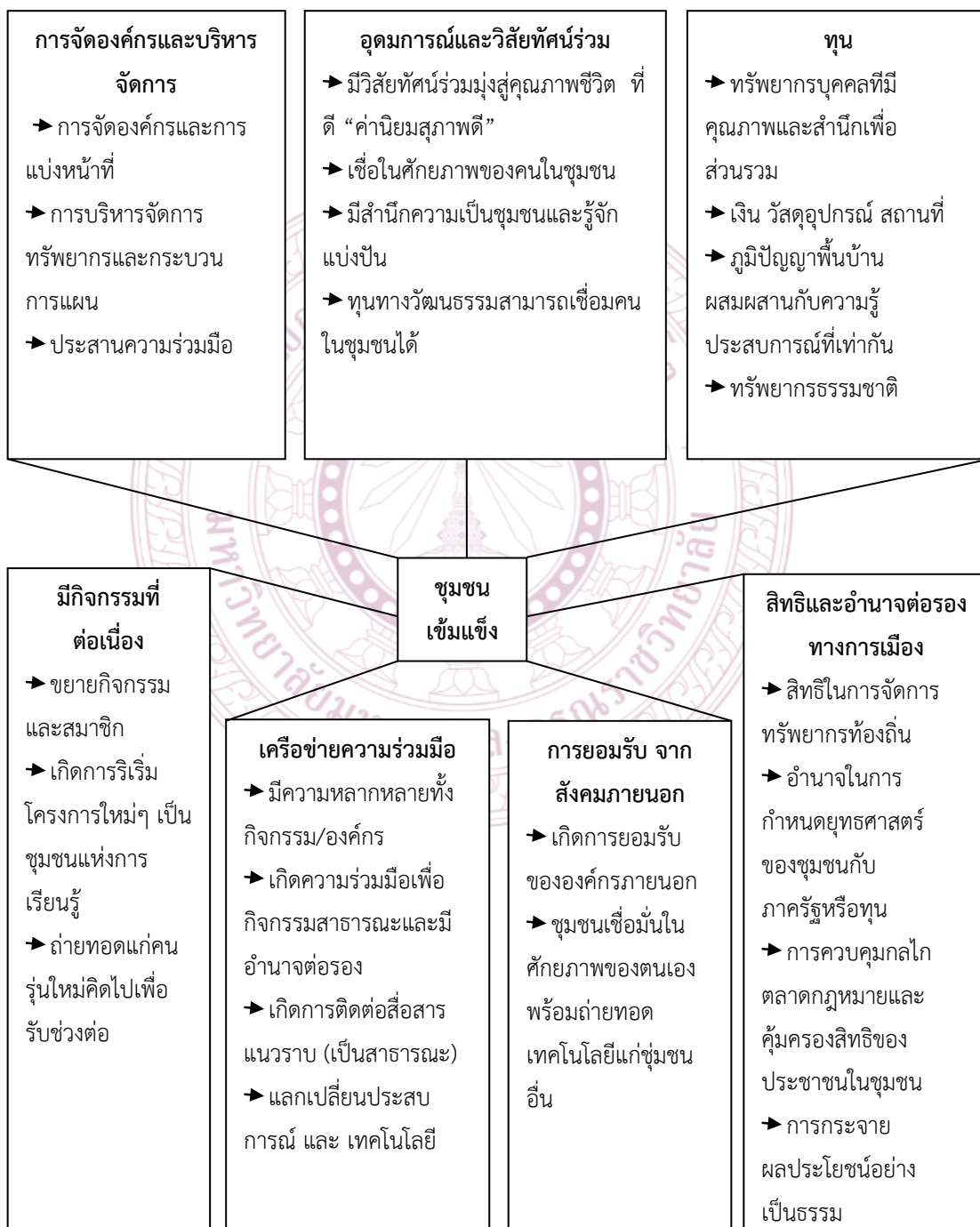
(๒) ส่งเสริมการวางแผนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิคการประชุมเพื่อวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation influence control) หรือเทคนิคอื่นๆ เช่น เทคนิคการประชุมเพื่อกำหนดอนาคตร่วมกัน (future search conference) เพื่อให้สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายวางแผนระดมทรัพยากรแบ่งบทบาทหน้าที่และจัดทำเรื่องชีวิตจัดทำระบบการติดตามความก้าวหน้าและสรุปบทเรียนจากการดำเนินงานร่วมกัน

(๓) การประเมินผลกิจกรรมโดยสาธารณะต้องให้ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการและอาจเชิญบุคคลภายนอกเข้ามาร่วมในการประเมินทำให้ชุมชนสามารถสรุปบทเรียนและมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมโครงการได้อย่างต่อเนื่อง

(๔) พหุภาคีจัดระบบสนับสนุนกระบวนการและแผนงานโครงการขององค์กรชุมชนภาครัฐต้องปรับบทบาทมาเป็นฝ่ายกระตุ้นและอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนเพิ่มความเข้มแข็งแก่ชุมชนท้องถิ่นภายใต้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดจากทั้งภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ธุรกิจ นักวิชาการ นักพัฒนา สื่อมวลชน รวมทั้งองค์กรปกครองท้องถิ่นในลักษณะพหุภาคีที่ร่วมกันสนับสนุนให้ประชาคมในชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง

ขั้นตอนที่ ๔ ขยายเครือข่ายความร่วมมือ

ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นจำเป็นต้องประสานความร่วมมือกันทั้งสังคมโดยมีกระบวนการที่สำคัญ คือ ๑) ส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มต่างๆ เพื่อความเป็นเครือข่ายความร่วมมือกับสังคมวงกว้างที่ต่อยอดจากชุมชนท้องถิ่น ๒) พัฒนาความเป็นประชาคมอำเภอ จังหวัด เปิดโอกาสให้เครือข่ายต่างๆ เข้าร่วมในลักษณะเป็นพหุภาคี

แผนภาพที่ ๒.๔ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของชุมชน^{๕๕}

สรุปได้ว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชน ในชุมชนต่างๆมีการรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้ การจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ชุมชนเข้มแข็งได้กำหนดแนวทางการพัฒนาไว้ คือ เน้นการกระจายการพัฒนาป้องกัน และปกป้องชุมชนมากขึ้นการพัฒนาท้องถิ่นให้ทุกภาคส่วนเข้ามาสนับสนุนและให้ชุมชนและท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการตัวเอง สร้างการเรียนรู้ในชุมชนใช้พลังชุมชนในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ดังนั้นในการพัฒนาและสร้างชุมชนเข้มแข็งจึงมีองค์ประกอบสำคัญ คือ การจัดองค์กร และบริหารจัดการ อุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วมกัน ทุน มีกิจกรรมต่อเนื่อง มีเครือข่ายความร่วมมือ การยอมรับจากสังคมภายนอกและมีสิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง โดยกระบวนการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเชิงอนุรักษ์

จากการศึกษาถึงแนวคิดของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงความหมายของการพัฒนาและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ อีกทั้งได้ศึกษาถึงแนวคิดต่างๆ ของนักวิชาการ ผู้วิจัยจึงขอเสนอเนื้อหาที่มีรายละเอียดดังนี้ ตามความหมายของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ หมายถึงการทำให้เจริญการเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น^{๕๖} การพัฒนาเชิงอนุรักษ์ จะเน้นที่การควบคุมการเติบโตของการพัฒนาให้อยู่ในบริเวณที่เหมาะสมโดยมีการศึกษาวิจัยอย่างรอบครอบชัดเจนแล้ว เป็นแนวคิดที่จะพัฒนาไปควบคู่กับการอนุรักษ์ บุรณะ โดยอาศัยหลักวิชาการ ข้อบังคับทางกฎหมายที่จะรองรับการอนุรักษ์และควบคุมการพัฒนาให้เป็นไปตามที่ควรเป็น^{๕๗}

โบราณสถานเป็นแหล่งศิลปกรรมประเภทหนึ่ง เนื่องจากแหล่งศิลปกรรมตามความหมายของสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ หมายถึง บริเวณที่ต้องศิลปกรรม ส่วนศิลปกรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นและได้รับการยกย่องว่ามีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม,ประวัติศาสตร์ และ โบราณคดี ส่วนคำว่า สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม หมายถึง สิ่งต่างๆทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่มนุษย์สร้างขึ้น และ เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่อยู่รอบๆแหล่งศิลปกรรม ดังนั้นแนวทางการพัฒนาต้องระมัดระวัง ไม่ให้การพัฒนาไปทำลายแหล่งศิลปกรรมและตัวศิลปกรรมรวมทั้งสิ่งแวดล้อม

^{๕๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๘.

^{๕๖} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๓๘), หน้า ๑๘.

^{๕๗} ประสงค์ เอี่ยมอนันต์, การพัฒนาเชิงอนุรักษ์ มุมมองจาก รศ.ประสงค์เอี่ยมอนันต์, (กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ, ๒๕๓๗), หน้า ๖๓ - ๖๖.

ศิลปกรรม การพัฒนาจึงต้องอยู่ในกรอบที่กำหนดเท่าที่สามารถรองรับการพัฒนาได้ โดยยังรักษาบรรยากาศสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมไว้ การพัฒนาลักษณะนี้เรียกว่า การพัฒนาเชิงอนุรักษ์^{๕๘} เป็นรูปแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมทางโบราณคดีที่ผ่านมาจะอยู่ในรูปแบบของอุทยานประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑสถาน ที่ให้ความสำคัญของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และแหล่งโบราณคดี การจัดการแบบอุทยานประวัติศาสตร์ ถือเป็นจุดแรกเริ่มของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแนวคิดและแนวปฏิบัติต่อโบราณสถาน โบราณวัตถุที่เคยมีมาแต่เดิมโดยมุ่งเน้นในเรื่องการอนุรักษ์โบราณสถานและพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กันไป^{๕๙} แนวคิดส่วนใหญ่ที่ปรากฏในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในประเทศไทย ล้วนได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตก ซึ่งหลังจากที่ทั่วโลกได้ตระหนักถึงความสำคัญของโบราณสถานและอนุสรณ์สถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ จึงเกิดองค์การที่จะร่วมสร้างหลักเกณฑ์และทฤษฎีในการอนุรักษ์โบราณสถานร่วมกัน เช่น องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) สถาบันระหว่างชาติว่าด้วยการศึกษาวិธีการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรม (ICCROM) และเกิดกฎบัตรสากลและอนุสัญญาต่างๆ เช่น กฎบัตรนานาชาติแห่งเมืองวานิชาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมและแหล่งที่ตั้ง (International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites ๑๙๖๔) อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ (Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage ๑๙๗๒) เพื่อใช้เป็นกรอบในการอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมร่วมกันและเป็นหลักในการไปใช้เป็นแนวทางสากลในการอนุรักษ์โบราณสถานในประเทศไทยด้วย ทำให้เห็นถึงรูปแบบ การดำเนินงานในการอนุรักษ์โบราณสถานในประเทศไทย ว่ามีการเปลี่ยนแปลงของการอนุรักษ์โบราณสถานตามยุคสมัยที่แตกต่างกัน^{๖๐}

จากการทบทวนเอกสารเกี่ยวกับความคิดเห็นในเรื่องการจัดการอนุรักษ์ ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการจัดการในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพุทธสถานของวัด คือ การจัดการอนุรักษ์อย่างมีระบบระเบียบการคงไว้ซึ่งรูปลักษณ์ รูปทรง ให้ได้มากที่สุด หรือ อาจเปลี่ยนแปลงได้เฉพาะบางส่วนที่ไม่เนื่องด้วยลักษณะเดิม คือลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของงานสถาปัตยกรรมนั้นๆ งานสถาปัตยกรรมพุทธสถานของวัดนอกจากจะทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมแล้วยังทรงคุณค่าทางจิตวิญญาณของชุมชนนั้นๆ จึงต้องมีการจัดการอนุรักษ์ดำรงรักษาไว้ให้ยั่งยืนตามแบบฉบับเดิมให้ได้มากที่สุด

^{๕๘} สุมาลี อยู่ภู, การพัฒนาเชิงอนุรักษ์ แนวทางในการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม, (กรุงเทพมหานคร : อาร์แอนด์ไอเดีย, ๒๕๓๘), หน้า ๑๕๖-๑๖๑.

^{๕๙} สายัญต์ ไพเราะจิตร์, กระบวนการโบราณคดีชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๔๖.

^{๖๐} กรรณิกา สุธีรนาภิรมย์, อุทยานโบราณคดี สู่อุทยานประวัติศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ๒๕๕๑), หน้า ๑๖๕.

๒.๗ แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นระบบความสัมพันธ์ต่อการจัดการในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพุทธสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม ทั้งในด้านการใช้ประโยชน์จากแหล่งที่ตั้งของตัวอาคารทางสถาปัตยกรรม การอนุรักษ์ การจัดการ ปกป้องฟื้นฟู การพัฒนา และการถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยได้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมชุมชนที่พัฒนาขึ้นจากการปรับตัวให้เข้ากับบริบทและสภาพแวดล้อมท้องถิ่น ซึ่งหัวใจสำคัญของการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นที่มีความสมดุลกับสภาพแวดล้อมทางสถาปัตยกรรม ก็คือภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาดั้งเดิม หรือภูมิปัญญาชาวบ้านในการปกป้อง รักษา และฟื้นฟูโบราณสถานทางสถาปัตยกรรม โดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าในเรื่องการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการจัดการในการอนุรักษ์ในด้านอื่นๆ เพื่อมาเป็นแนวทางในการจัดการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพุทธสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม ดังนี้คือ

สามารถ จันทรสุรีย์ ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะของภูมิปัญญาชาวบ้านได้แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ ลักษณะที่เป็นนามธรรมและลักษณะที่เป็นรูปธรรมดังนี้

๑) ภูมิปัญญาในลักษณะที่เป็นนามธรรมเป็นโลกทัศน์ ชีวทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่าและความหมายในทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน

๒) ภูมิปัญญาลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น การทำมาหากิน การเกษตร หัตถกรรม ศิลปะ ดนตรี และอื่น ๆ^{๖๑}

เอกวิทย์ ณ ถลาง ได้กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทยในโครงการกิตติเมธี สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้กล่าวถึงลักษณะภูมิปัญญาไว้ ๔ ลักษณะดังนี้

๑) ภูมิปัญญาที่มีลักษณะเกี่ยวกับความเชื่อ โลกทัศน์ที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ เหนือธรรมชาติ และระหว่างมนุษย์ด้วยกัน

๒) ภูมิปัญญาที่มีลักษณะที่เกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิตการแก้ปัญหา และการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม และกระแสนการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

๓) ภูมิปัญญาที่มีลักษณะที่เกี่ยวกับศิลปหัตถกรรม ประดิษฐ์กรรม ในรูปเครื่องมือเครื่องใช้ ศิลปวัตถุ ที่มีแรงบันดาลใจจากสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมตามพื้นภูมิที่หลากหลายระหว่างภูมิภาค

๔) ภูมิปัญญาที่มีลักษณะเกี่ยวกับกระบวนการและพฤติกรรม การเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญา ประสบการณ์ การให้การศึกษาอบรม และแก้ปัญหาตามพื้นฐานวัฒนธรรมและปรีชาญาณของชาวบ้าน

กรมวิชาการ ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

^{๖๑} สามารถ จันทรสุรีย์, การศึกษาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย, รายงานการวิจัยประกอบการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑), หน้า ๒๓๓.

๑) คติความคิด ความเชื่อ หลักการที่เป็นพื้นฐานของความรู้ที่เกิดจากการส่งส่ายทอดกันมา

๒) ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่เป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา

๓) การประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ยึดหลักการพึ่งตนเอง และได้รับการประยุกต์พัฒนาให้เหมาะสมกับยุคสมัย

๔) แนวคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาดัดแปลงใช้ในชุมชนอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่^{๖๒}

ประเวศ วะสี ได้กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาได้เกิดจากการสะสมเรียนรู้เป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดในทุกสาขาวิชา ไม่แยกออกเป็นวิชาๆแบบที่เราเรียน ฉะนั้นวิชาที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ อาชีพ ความเป็นอยู่ จึงเกี่ยวกับการใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษา วัฒนธรรม มักจะผสมผสานกลมกลืนกันหมด บางทีแยกไม่ออก^{๖๓}

กุลวิตรา ภัทธานนท์ ได้กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแกนหลักของการมองชีวิต การใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งมีความหมายของปัจเจกบุคคล และในแง่ของสังคมหมู่บ้าน การอธิบายชีวิตของชาวบ้านเกี่ยวเนื่องไปถึงครอบครัว เครือญาติ สิ่งแวดล้อม การทำมาหากินและอื่นๆ^{๖๔}

นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเกิดภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

๑) การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้เกิดจากศักยภาพของชาวบ้านในการแสวงหาทางรอดต่อสภาพปัญหาที่รุมเร้าอยู่ โดยมีผู้นำชาวบ้านที่มีความสามารถในการวิเคราะห์ คิดค้น ทดลองและสรุปจากบทเรียนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับความรู้และเทคโนโลยีจากภายนอกอาจกล่าวได้ว่าชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจสังเกตถึงสภาพของชุมชนและได้ใช้ความรู้สติปัญญาจนเกิดเป็นองค์ความรู้ที่กระทำต่อกันมา

๒) การสะสมความรู้ การสั่งสมความรู้ หรือภูมิปัญญาเป็นกระบวนการเรียนรู้ การสะสมได้มา ๒ ทาง คือการสะสมด้วยตนเองโดยเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตการอยู่ร่วมกันในสังคม อีกทางหนึ่งมีผู้ถ่ายทอดให้ในรูปวัฒนธรรมประเพณี และวิถีการดำรงชีวิต ความรู้จะถูกสะสมไว้ในคนๆหนึ่งเรียกว่า ปราชญ์ชาวบ้าน และจะถูกถ่ายทอดจากบรรพบุรุษผ่านการลงมือทดลอง และปรับให้ใช้ได้

^{๖๒} เอกวิทย์ ณ ถลาง, ภูมิปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย,(กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔), หน้า ๓๔.

^{๖๓} ประเวศ วะสี, ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาที่ยั่งยืน, (พิษณุโลก : โรงพิมพ์ธรรมจักร การพิมพ์, ๒๕๓๐), หน้า ๑๑๖.

^{๖๔} กุลวิตรา ภัทธานนท์, การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและปัญหาจริยธรรม,(กรุงเทพมหานคร : ทบวงมหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๒๕.

ภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นและสอดคล้องกับระบบนิเวศ ภูมิปัญญาที่สั่งสมนี้สามารถนำไปใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติและ การดำรงเผ่าพันธุ์

๓) การถ่ายทอดและการกระจายความรู้ การถ่ายทอดและการกระจายความรู้หรือภูมิปัญญาจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งโดยผ่านความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อเรื่องผีและการผลิตวิถีชีวิตในระบบนิเวศเดียวกันไม่ได้มีการเขียนบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรอีก แต่มีผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาเรียกว่าปราชญ์ชาวบ้าน ได้สืบสานภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่องมาหลายชั่วอายุคน

๔) การปรับเปลี่ยนและการประยุกต์ใช้ความรู้หรือภูมิปัญญาในการอนุรักษ์ โดยมากจะเป็นการประยุกต์จากวัฒนธรรมส่วนที่มองไม่เห็นคือการประยุกต์ตัวคุณค่าที่แฝงเร้นอยู่ภายใน ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจที่ละเอียดอ่อนจากภูมิปัญญาของชาวบ้านเองเป็นหลัก^{๖๕}

จารุวรรณ ธรรมวัตร ได้กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาหมายถึง แบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าแสดงถึงค่านิยมและจิตสำนึกของบุคคลและสังคม ซึ่งได้ปฏิบัติและสืบทอดกันมาภูมิปัญญาจะเป็นทรัพยากรบุคคลและเป็นทรัพยากรความรู้ก็ได้ การศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึงทรัพยากรความรู้ ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในท้องถิ่นแต่ละแห่ง ซึ่งอาจเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนหรือเป็นเอกลักษณ์สากลที่หลายๆท้องถิ่นมีคล้ายกันก็ได้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นเกิดจากการที่ชาวบ้านแสวงหาความรู้ เพื่อเอาชนะอุปสรรคทางธรรมชาติ ทางสังคมที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ภูมิปัญญาพื้นบ้านจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น การประกอบพิธีกรรมของชุมชน เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้กระทำสบายใจ รู้สึกอบอุ่นไม่โดดเดี่ยว ให้คุณค่าทางจิตใจ และความรู้สึกถือว่าเป็นพลังทางศีลธรรม โดยทั่วไปภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน เป็นประโยชน์แก่คนทุกระดับมีลักษณะเด่น คือ สร้างสำนึกในหมู่คณะสูง ทั้งในระดับครอบครัวและเครือญาติ^{๖๖}

ฉลาดชาย รมิตานนท์ ได้กล่าวไว้ว่า สติปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้ สะสม ถ่ายทอด ประสบการณ์ที่ยาวนานของผู้คนในท้องถิ่น ซึ่งได้ทำหน้าที่ชี้แนะการใช้ชีวิตอย่างยั่งยืนถาวรและกลมเกลียวกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง ปากกับเขา น้ำกับปลา ฟีกกับนก ดินกับหญ้า สัตว์กับป่า พืชแมลงหรือธรรมชาติรอบตัวนั้นทำได้อย่างไร^{๖๗}

เสรี พงศ์พิศ ได้กล่าวไว้ว่า ในเรื่องของภูมิปัญญาได้แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะคือลักษณะที่เป็นนามธรรมเป็นโลกทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่าและความหมายทุกสิ่งในชีวิตประจำวันลักษณะเป็นรูปธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับเฉพาะด้านต่างๆ เช่น การทำมาหากิน หัตถกรรม ศิลปะดนตรีและอื่นๆ

^{๖๕} นิธิ เอียวศรีวงศ์, การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร:อมรินทร์ พริ้นต์กรุป, ๒๕๓๗), หน้า ๑๒๔.

^{๖๖} จารุวรรณ ธรรมวัตร, การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นพื้นบ้านอีสานทิศทางหมู่บ้านไทย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๓๑), หน้า ๑๖.

^{๖๗} ฉลาดชาย รมิตานนท์, ป่าชุมชนภาคเหนือ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๓๖), หน้า ๗๗.

ภูมิปัญญาเหล่านี้สะท้อนออกมาใน ๓ ลักษณะที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกัน

๑) ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับโลก สิ่งแวดล้อม สัตว์ พืช ธรรมชาติ

๒) ความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ที่ร่วมกันในสังคมหรือชุมชน

๓) ความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งเหนือธรรมชาติ สิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสได้ทั้งหลาย

ทั้งสามลักษณะนี้ คือ สามมิติของเรื่องเดียวกัน คือ ชีวิตของชาวบ้าน สะท้อนออกมาถึง ภูมิปัญญาในการดำรงชีวิตอย่างเป็นเอกภาพเหมือนสามมุมของรูปสามเหลี่ยม ภูมิปัญญาจึงเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิต

ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ คือ สิ่งที่มีมองเห็น เป็นรูปธรรม ตัวอย่างเช่น รูปแบบในกรรมวิธีในการเพาะปลูก ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นเทคโนโลยีพื้นบ้าน ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นอุดมการณ์ที่คอยกำกับหรือมีบทบาทสำคัญอยู่เบื้องหลังเทคโนโลยีนั้นๆ นั่นคือ อุดมการณ์ในการดำรงชีวิตของคนนั่นเอง

ภูมิปัญญาเป็นส่วนหนึ่งของทุนทางสังคม ซึ่งมองว่าคนในชุมชนมีความสามารถ มีสติปัญญา เป็นสิ่งที่ควรรักษาไว้หรือมีการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และคนในท้องถิ่นต้องมีความตระหนักที่จะรักษา นอกจากนี้ระบบการศึกษาต้องมีการกระจายลงสู่ท้องถิ่นมากขึ้น ควบคู่กับการเรียนรู้จากส่วนกลางเป็นการเรียนรู้ภายนอกชุมชนและนอกประเทศ หลักสูตรการศึกษาควรเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับชุมชน เสริมปัญญา เสริมความคิด สร้างสรรค์ เสริมสร้างที่จะสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง สิ่งต่างๆ จะกลับมาเป็นทุนของสังคมต่อไป^{๖๘}

สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อ้างอิงใน ยศ สันตสมบัติ ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาไว้ดังนี้

- ๑) ภูมิปัญญาเป็นความรู้ เช่น ความรู้เกี่ยวกับครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับมนุษย์
- ๒) ภูมิปัญญาเป็นความเชื่อ เช่น ความเชื่อเรื่องนรก สวรรค์ เรื่องผี เป็นต้น
- ๓) ภูมิปัญญาเป็นความสามารถ หรือแนวทางในการแก้ปัญหาหรือป้องกันปัญหา
- ๔) ภูมิปัญญาทางวัตถุ เช่น บ้านเรือน อุปกรณ์ เครื่องใช้ต่างๆ
- ๕) ภูมิปัญญาทางพฤติกรรม เช่น การกระทำการปฏิบัติ การประพฤติ เป็นต้น

^{๖๘} เสรีย์ พงศ์พิชญ์, คินสุราษฎร์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เทียนวรรณ, ๒๕๓๑),

จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กล่าวไว้นี้ได้แสดงให้เห็นภูมิปัญญาใน ๒ ลักษณะ คือ ลักษณะที่เป็นความรู้ ความสามารถหรือแนวทางในการแก้ไขปัญหา และลักษณะที่เป็นความเชื่อ ประเพณีหรือวัฒนธรรม^{๖๙}

ประเวศ วะสี ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะที่สำคัญบางประการของภูมิปัญญาท้องถิ่นดังนี้

๑) ความจำเพาะกับท้องถิ่นเป็นเรื่องที่ชัดเจนในตัวตามชื่อ เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์หรือความชัดเจนจากชีวิตและสังคมท้องถิ่นหนึ่งๆ เพราะฉะนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญาที่มาจากข้างนอกแต่อาจเอาไปใช้ในท้องถิ่นอื่นที่แตกต่างกันไม่ได้หรือได้ไม่ดี

๒) มีการเชื่อมโยงกันเป็นบูรณาการสูง ชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อม มีการเชื่อมโยงกันเป็นบูรณาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นภูมิปัญญาที่มาจากประสบการณ์จริง จึงมีความเป็นบูรณาการสูงทั้งในเรื่องของกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ความคิดเรื่องแม่ธรณี แม่คงคา แม่โพสพ พระภูมิเจ้าที่ รุกขเทวดา ที่เป็นตัวอย่างของการนำเอาธรรมชาติ มาเป็นนามธรรมที่สื่อไปถึงส่วนลึกของหัวใจที่เชื่อมโยงไปสู่อัตตประโยชน์ โดยสร้างความสัมพันธ์ที่ถูกต้อง ให้คนเคารพธรรมชาติ คนเราถ้าเคารพสิ่งใดย่อมไม่ทำลายสิ่งนั้น การรู้อะไรถ้าสัมผัสได้เพียงวัตถุธรรมแต่ไม่ได้ไปถึงนามธรรม ย่อมสัมผัสได้เพียงตื้นๆ หยาบๆ เป็นส่วนเป็นเลี้ยว ขาดสัมผัสทางใจที่ลึกซึ้ง และการมุ่งอัตตประโยชน์ เช่นว่า ดินก็ดี แม่น้ำก็ดี ข้าวก็ดี ต้นไม้ก็ดี ก็เป็นแค่วัตถุที่มีส่วนประกอบอย่างนี้ๆ ตามหลักวิทยาศาสตร์ไม่มีความเคารพ จะทำอะไรกับสิ่งเหล่านี้ก็ดี ความคิดนี้จึงถูกนำไปสู่การทำลายสูง

๓) มีความเคารพอาวุโส ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์ จึงมีความเคารพผู้อาวุโส เพราะผู้อาวุโสมีประสบการณ์มากกว่า จะเห็นได้ว่าเราให้ความสำคัญต่อภูมิปัญญาอย่างไร^{๗๐}

จากลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวสามารถสรุปลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ดังนี้

- ๑) มีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานไม่ใช่วิทยาศาสตร์
- ๒) มีบูรณาการสูง
- ๓) มีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง
- ๔) เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม

ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาของมนุษย์ในระดับบุคคลหรือระดับกลุ่มจึงประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ

- ๑) ส่วนที่เป็นประสบการณ์โดยตรงของบุคคลนั้น หรือของกลุ่มนั่นเอง

^{๖๙} ยศ สันตสมบัติ, ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, (เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๓.

^{๗๐} ประเวศ วะสี, ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาที่ยั่งยืน, (พิษณุโลก : โรงพิมพ์ธรรมจักร, ๒๕๓๐), หน้า ๔๒.

๒) ส่วนที่ได้รับจากความรู้ ความคิด ประสบการณ์ของผู้อื่น หรือกลุ่มอื่น

๓) ส่วนที่ตนเองสังเคราะห์ขึ้นใหม่จากประสบการณ์ของตนเอง หรือคำบอกเล่าของผู้อื่น

งามพิศ สัตย์สงวน ได้กล่าวไว้ว่า ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นมี ๔ กลุ่มดังนี้

๑) เป็นเรื่องเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ และหลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา

๒) เป็นเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี

๓) เป็นเรื่องของการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย

๔) เป็นเรื่องของแนวคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชน ซึ่งเป็นอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดขึ้นมาจากประสบการณ์ที่มีความสัมพันธ์กับชีวิต สังคมสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตทั้งมวล และถ่ายทอดกันต่อๆมาเป็นวัฒนธรรม เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องมีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานซึ่งมีองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ

๑) วัฒนธรรม คือพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ โดยผ่านการกระทำระหว่างกันทางสังคม กับมนุษย์อื่นๆในสังคม

๒) วัฒนธรรมมีการถ่ายทอดทางสังคม จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

๓) วัฒนธรรมมีระบบการปรับตัวเพื่อคงอยู่ในชุมชนหรือสังคม มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อความอยู่รอดและมีลูกหลานสืบทอด^{๗๑}

ถึงแม้ว่าจะมีการถ่ายทอดวิชาวัฒนธรรมนั้นไว้อย่างไม่เป็นการเพียงพอสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคม เพราะสภาพแวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป คนรุ่นหลังจำเป็นต้องคิดสร้างสรรค์ และสั่งสมวัฒนธรรมที่เหมาะสมไว้เป็นมรดกของชุมชน ซึ่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช^{๗๒} กล่าวว่า ปัจจัยที่ทำให้วัฒนธรรมมีพัฒนาการขึ้นมี ๓ ประการ

๑) การสะสม ด้วยการเรียนรู้จากคนอื่นถ่ายทอดให้ หรือจากประสบการณ์ของตนเอง สะสมเอาไว้

๒) การปรับปรุง เป็นการเสริมสร้างสิ่งใหม่ๆสืบต่อกันมา

^{๗๑} งามพิศ สัตย์สงวน, **หลักมนุษยวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๕๔.

^{๗๒} เอกวิทย์ ณ ถลาง และคณะ, **ภูมิปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๙), หน้า ๓๒.

๓) การถ่ายทอดวัฒนธรรมจะจูงใจ เพราะมีการเผยแพร่ให้แพร่หลาย ด้วยการถ่ายทอดทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้สืบต่อเนื่องกันไปไม่ขาดตอน

อเนก นาคะบุตร ได้กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาของบุคคล ประกอบด้วยองค์ความรู้ ๓ ประการ ได้แก่

- ๑) ความรู้สํานักรับผิตชอบต่อศีลธรรม และสิ่งต่างๆ
- ๒) ความรู้ในเรื่องการริหาร การจัดการให้เกิดพลัง โดยอยู่บนพื้นฐานสํานักถูกต้อง
- ๓) ความรู้ในเรื่องเทคนิควิธีการปฏิบัติให้เกิดผลสําร็จ

องค์ความรู้ ๓ ประการนี้ ชี้ให้เห็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นเทคนิควิธีอย่างเดียวย ถ้าบุคคลขาดสํานักที่จะรับผิตชอบต่อศีลธรรม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมต่างๆ การบริหารการจัดการที่ขาดการสํานัก เป็นเครื่องเชื่อมโยงก็ย่อมจะล้มเหลว ดังนั้นการพัฒนาภูมิปัญญาจึงต้องเน้นองค์ความรู้ ๓ ประการควบคู่และหนุนเนื่องกัน^{๗๓}

กล่าวโดยสรุป ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นระบบความคิดความเชื่อ ระบบคุณค่า เป็นองค์ความรู้และวิธีการแก้ปัญหาต่างๆของมนุษย์ ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม แนวความคิด และวิธีการ ดังกล่าวเกิดจากการสังเกต การทดลอง ลองผิด ลองถูก หรือใช้วิธีการอย่างอื่น จากประสบการณ์หลายๆครั้งแล้วสรุปเป็นบทเรียนภายใต้กรอบความคิด ความเชื่อของบุคคลในสังคม ระบบความคิดเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านในลักษณะนามธรรม แสดงออกในเรื่องความเชื่อ ความศรัทธา ความกลัว และแนวความคิดอื่นๆที่ร่วมกันเป็นอุดมการณ์ในการดำรงชีวิต อีกรูปแบบหนึ่งเป็นลักษณะของรูปธรรมที่แสดงออกมาเห็นได้ชัดเจน เช่น รูปแบบในกรรมวิธีการเพาะปลูก ลักษณะของภูมิปัญญาพื้นบ้านที่แสดงออกมาอย่างไรในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต หรือพิธีกรรมต่างๆย่อมมีแนวความคิดและความคิดจึงส่งผลต่อพฤติกรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเป็นกระบวนการสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับการรักษาระบบนิเวศชุมชน ทั้งในด้านการใช้ประโยชน์ใช้สอยจากทรัพยากร การผลิต การอนุรักษ์ การจัดการปกป้องฟื้นฟู การพัฒนาและการถ่ายทอดองค์ความรู้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมชุมชนที่พัฒนาขึ้นมาจากการปรับตัวให้เข้ากับบริบทและสภาพแวดล้อมท้องถิ่นที่มีความสมดุลกับระบบนิเวศ ก็คือ ภูมิปัญญาถิ่น หรือภูมิปัญญาดั้งเดิม หรือภูมิปัญญาชาวบ้านในการปกป้อง รักษา และฟื้นฟูสถาปัตยกรรมพุทธสถานของวัดที่ตนเองได้ร่วมอยู่อาศัย

^{๗๓} อเนก นาคะบุตร, **ชนบทไทยสามทศวรรษที่ผ่านมา**กับบทเรียนของภูมิปัญญาชาวบ้าน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน, ๒๕๓๖), หน้า ๒๓๐.

สถาบันใดก็ตามที่ตั้งขึ้นโดยไม่หวังผลประโยชน์หรือหากำไร จัดตั้งขึ้นเพื่อบริการรับใช้สังคมและเพื่อการพัฒนาสังคม และเปิดให้สาธารณะชนทั่วไปเข้าชม จัดแสดงเผยแพร่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาหาความรู้ เพื่อการศึกษาเล่าเรียน เพื่อบันเทิงใจต่อหลักฐานทางวัตถุ คือ สถาบันที่จัดตั้งขึ้น เพื่อรวบรวม สงวนรักษา ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และจัดแสดง วัตถุที่เป็นหลักฐานเกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ทั้งทางวัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการศึกษา และความเพลิดเพลิน ให้รวมถึงหอศิลปะ อนุสรณ์สถานทางประวัติศาสตร์ สวนสัตว์

หน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถาน

การสำรวจ รวบรวม แสวงหาวัตถุพิพิธภัณฑ์ การจำแนก การจัดทำทะเบียนการอนุรักษ์ สงวนรักษา รักษาความปลอดภัย การศึกษาค้นคว้าวิจัย การจัดแสดงเผยแพร่ การให้บริการ การศึกษา

พิพิธภัณฑ์ : สถาบันทางสังคมวัฒนธรรม

เรื่องพิพิธภัณฑ์ ส่วนใหญ่จะเป็นประเด็นหลักในฐานะของการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งแต่เดิมนั้นเรามักจะเน้นย้ำเรื่องการศึกษา มากกว่าเรื่องของการเรียนรู้ แต่โลกเรากูวันนีเปลี่ยนแปลงไป ประเทศต่างๆ หันมาสนใจเรื่องการเรียนรู้กันมากขึ้น โดยเฉพาะกับเยาวชน ดังจะเห็นได้จากโครงการต่างๆ ในพิพิธภัณฑ์มีการออกแบบไว้เพื่อสนับสนุนการศึกษา และการเรียนรู้ ซึ่งมีรูปแบบและหน้าที่ที่หลากหลาย จนทำให้เกิดอาชีพใหม่ ๆ ตามมาอีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นนักการพิพิธภัณฑ์ นักการศึกษา (ด้านศิลปะและวัฒนธรรม) ตลอดจนอาชีพสตูดิโอถ่ายภาพ ภัณฑารักษ์ หรือ คิวเรเตอร์ (ภัณฑารักษ์ คือ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ดูแลพิพิธภัณฑ์หรือนิทรรศการ ความหมายความตัวอักษร ก็คือ ผู้ดูแลรักษาคถึเก็บสิ่งของ มาจากคำศัพท์ภาษาสันสกฤต ภาณฺหา รากฺษ (ภาณฺหา + อารกฺษ) ความหมายโดยทั่วไป คือ "ผู้ดูแลสถานที่จัดแสดงและสิ่งจัดแสดง")

ปัจจุบันนี้ พิพิธภัณฑ์ในโลกตะวันตกจึงกลายมาเป็นแม่แบบที่มักจะขอเข้าไปศึกษาอยู่เนืองๆ ซึ่งประเด็นของการให้ความสำคัญกับคนในฐานะของการเป็นเจ้าของพิพิธภัณฑ์นี้ ทำให้รัฐบาลต่างๆ ให้การสนับสนุน ซึ่งของประเทศไทยเองก็เช่นกัน สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาตินี้จึงถือกำเนิดด้วยการเห็นคุณค่าของคนในฐานะเจ้าของ ในฐานะของผู้ชมที่มีความสำคัญ เพราะพิพิธภัณฑ์จะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวนั้นวัดได้จากคนในสังคมสถาบันทางสังคม วัฒนธรรมในลักษณะนี้จึงเป็นเสมือนตัววัดความเป็นประชาธิปไตยไปด้วย

๒.๘ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์

จากการทบทวนกฎหมายในการคุ้มครองดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ จากพระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔ (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕) เนื้อหาในพระราชบัญญัติกล่าวล้วนเป็นบทกำหนดเพื่อประโยชน์ในการดูแล รักษา และควบคุมมิให้

ผู้ใดล่วงละเมิด รุกล้ำและทำลายมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ผู้วิจัยจึงขอประมวลเนื้อหาโดยมีรายละเอียดดังนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พงศ.๒๕๐๔”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑). พระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๔๗๗ และ

(๒). พระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๖

บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“โบราณสถาน” หมายความว่า สิ่งหรือสิ่งหนึ่งอย่างใดซึ่งโดยอายุหรือลักษณะแห่งการก่อสร้างหรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของสิ่งหรือสิ่งหนึ่งอย่างใดนั้นเป็นประโยชน์ในทางศิลปประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี ทั้งนี้ ให้รวมถึงสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์และอุทยานประวัติศาสตร์ด้วย

“โบราณวัตถุ” หมายความว่า สิ่งหรือสิ่งหนึ่งอย่างใดซึ่งโดยอายุหรือลักษณะแห่งการประดิษฐ์หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของสิ่งหรือสิ่งหนึ่งอย่างใดนั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี

“ศิลปวัตถุ” หมายความว่า สิ่งที่ทำด้วยฝีมืออย่างประณีตและมีคุณค่าสูงในทางศิลปะ

“สิ่งเทียมโบราณวัตถุ” หมายความว่า สิ่งที่ทำเทียมโบราณวัตถุหรือส่วนของโบราณวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือที่อยู่ในความครอบครองของกรมศิลปากร

“สิ่งเทียมศิลปวัตถุ” หมายความว่า สิ่งที่ทำเทียมศิลปวัตถุหรือส่วนของศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ตามพระราชบัญญัตินี้ หรืออยู่ในการครอบครองของกรมศิลปากร

“ทำเทียม” หมายความว่า เลียนแบบ จำลอง หรือทำเอาอย่างด้วยวิธีการใดๆ ให้เหมือนหรือคล้ายของจริง ทั้งนี้ไม่ว่ามีขนาด รูปลักษณะ และวัสดุอย่างเดิมหรือไม่

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมศิลปากร

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ การออกหนังสืออนุญาตและการออกใบอนุญาตซึ่งอธิบดีต้องกระทำตามพระราชบัญญัตินี้ อธิบดีจะมอบหมายให้ข้าราชการในกรมศิลปากรซึ่งมีตำแหน่งผู้อำนวยการกองหรือ

เทียบเท่ากระทำแทน หรือ ผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งท้องที่ใดเป็นผู้กระทำแทนสำหรับท้องที่นั้นก็ได้ การมอบหมายให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เมื่อได้มีประกาศมอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งท้องที่ใดกระทำการแทนอธิบดีตาม ความในวรรคหนึ่งแล้ว คำขอรับหนังสืออนุญาตและใบอนุญาตให้ยื่นต่อผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งท้องที่

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และให้มี อำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราในบัญชีท้าย พระราชบัญญัตินี้ ยกเว้นค่าธรรมเนียมและกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑ โบราณสถาน

มาตรา ๗ เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาและการควบคุมโบราณสถานให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัตินี้ให้อธิบดีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาขึ้นทะเบียนโบราณสถานใดๆตามที่ อธิบดีเห็นสมควรได้ และให้มีอำนาจกำหนดเขตที่ดินตามที่เห็นสมควรเป็นเขตของโบราณสถาน โดย ให้ถือว่าเป็นโบราณสถานด้วยก็ได้ ประกาศดังกล่าวนี้อธิบดีจะเพิกถอนหรือแก้ไขเพิ่มเติมก็ได้กระทำ ได้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การขึ้นทะเบียนโบราณสถานตามความในวรรคก่อน ถ้าโบราณสถานนั้นมีเจ้าของหรือมีผู้ ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายให้อธิบดีแจ้งหนังสือให้เจ้าของที่หรือผู้ครอบครองทราบ ถ้าเจ้าของ หรือผู้ครอบครองไม่พอใจ ก็ให้มีสิทธิร้องต่อศาลภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่อธิบดีแจ้งให้ ทราบ ขอให้ศาลมีคำสั่งให้อธิบดีระงับการขึ้นทะเบียนและหรือกำหนดเขตที่ดินให้เป็นโบราณสถาน แล้วแต่กรณีได้ ถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองมิได้ร้องขอต่อศาล หรือศาลที่คำสั่งคดีถึงที่สุดให้ยกคำร้อง ขอของเจ้าของหรือผู้ครอบครองให้อธิบดีดำเนินการขึ้นทะเบียนได้

มาตรา ๗ ทวิ ห้ามมิให้ผู้ใดปลูกสร้างอาคารตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการก่อสร้าง อาคารภายในเขตของโบราณสถาน ซึ่งอธิบดีได้ประกาศขึ้นทะเบียน เว้นแต่จะได้อนุญาตเป็นหนังสือ จากอธิบดีในกรณีที่มีการปลูกสร้างอาคารโดยมิได้รับอนุญาตให้อธิบดีมีอำนาจสั่งระงับการก่อสร้าง และรื้อถอนอาคารหรือส่วนแห่งอาคารนั้นภายในกำหนดหกสิบวันนับแต่วันได้รับคำสั่ง

ผู้ใดขัดขืนไม่ระงับการก่อสร้างหรือรื้อถอนอาคารหรือส่วนแห่งอาคารตามคำสั่งอธิบดี มี ความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน และให้อธิบดีดำเนินการรื้อถอนอาคารหรือส่วนแห่งอาคารนั้นได้ โดยเจ้าของหรือผู้ครอบครองหรือผู้ปลูกสร้างไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายหรือดำเนินคดีกับผู้รื้อถอน ไม่ว่าด้วยประการใดทั้งสิ้น

สัมภาระที่รื้อถอนเจ้าของไม่ขนย้ายออกไปจากเขตโบราณสถานภายในกำหนดสิบห้าวัน นับแต่วันรื้อถอนเสร็จให้อธิบดีขายทอดตลาดสัมภาระนั้นเงินที่ได้จากการขายเมื่อหักค่าใช้จ่ายในการ รื้อถอนและการขายแล้วเหลือเท่าใดให้คืนเจ้าของสัมภาระนั้น

มาตรา ๘ บรรดาโบราณสถานซึ่งอธิบดีกรมศิลปากรได้จัดทำบัญชีและประกาศในราช กิจจานุเบกษามีกฎหมายว่าด้วย โบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุและการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ แล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าเป็นโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วตาม พระราชบัญญัตินี้ด้วย

มาตรา ๙ โบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว และเป็นโบราณสถานที่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย ชำรุด หักพังหรือเสียหายไม่ว่าด้วยประการใดๆ ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโบราณสถานนั้น แจ้งการชำรุดหักพังหรือเสียหายเป็นหนังสือ ไปยังอธิบดีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เกิดชำรุดหักพังหรือเสียหายนั้น

มาตรา ๙ ทวิ โบราณสถานตามมาตรา ๙ ที่ได้จัดให้มีการเรียกเก็บค่าเข้าชมหรือค่าบริการอื่นเป็นปกติหรือจัดเก็บผลประโยชน์ใดๆ อันเกิดจากโบราณสถานนั้น ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมทั้งหมด หรือบางส่วนตามที่อธิบดีกำหนด

การกำหนดค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมโบราณสถานตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีแต่งตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง มีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน โดยให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองร่วมเป็นกรรมการด้วย

มาตรา ๑๐ ห้ามมิให้ผู้ใดซ่อมแซม แก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอน ต่อเติม ทำลายเคลื่อนย้าย โบราณสถาน เว้นแต่จะกระทำคำสั่งของอธิบดีหรือได้รับอนุญาตจากอธิบดี และถ้าหนังสืออนุญาตนั้นกำหนดเงื่อนไขไว้ประการใดก็ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นด้วย

มาตรา ๑๐ ทวิ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในโบราณสถานเพื่อตรวจดูว่าได้มีการซ่อมแซม แก้ไข เปลี่ยนแปลง รื้อถอน ต่อเติม ทำลายเคลื่อนย้ายโบราณสถานหรือส่วนต่างๆ ของโบราณสถาน หรือมีการขุดค้นสิ่งใดๆ หรือปลูกสร้างอาคารภายในบริเวณโบราณสถานหรือไม่ ในการนี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจยึดหรืออายัดวัตถุที่มีเหตุอันสมควรสงสัยว่าจะเป็นวัตถุที่ได้มาจากการขุดค้นในบริเวณโบราณสถานได้

การตรวจ ยึดหรืออายัดตามความในวรรคหนึ่ง ให้กระทำได้ระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกและเมื่อดำเนินการตรวจ ยึดหรืออายัดแล้วในเขตกรุงเทพมหานครให้รายงานต่ออธิบดี ในเขตจังหวัดอื่นให้รายงานต่อผู้ว่าราชการจังหวัดและอธิบดีเพื่อทราบ

มาตรา ๑๑ โบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วนั้นแม้ว่าจะเป็นโบราณสถานที่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้อธิบดีมีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่หรือบุคคลใดๆ ทำการซ่อมแซมหรือกระทำด้วยประการใดๆ อันเป็นการบูรณะหรือรักษาไว้ให้คงสภาพเดิมได้ แต่ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบก่อน

มาตรา ๑๒ ในกรณีที่มีการโอนโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว ผู้โอนจะต้องแจ้งการโอนเป็นหนังสือโดยระบุชื่อ และที่อยู่ของผู้รับโอน และวันเดือนปีที่โอนไปยังอธิบดีภายในสามสิบวันนับแต่วันโอน

ผู้ได้รับกรรมสิทธิ์โบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วโดยทางมรดกหรือโดยพินัยกรรมต้องแจ้งการได้รับกรรมสิทธิ์ไปยังอธิบดีภายในหกสิบวันนับแต่วันได้กรรมสิทธิ์ ในกรณีที่มิได้รับกรรมสิทธิ์โบราณสถานเดียวกันหลายคน เมื่อได้มีการมอบหมายในกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว ให้ถือว่าผู้มีการสิทธิ์รวมทุกคนได้ปฏิบัติการแจ้งนั้นแล้วด้วย

มาตรา ๑๓ เพื่อประโยชน์ในการรักษาสภาพ ความปลอดภัย ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวง

กำหนดให้ผู้เข้าชมปฏิบัติในระหว่างเข้าชมได้และจะกำหนดให้ผู้เข้าชมเสียค่าเข้าชมหรือค่าบริการอื่นด้วยก็ได้

การจัดให้เข้าชมโบราณสถานที่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายโดยเรียกเก็บค่าเข้าชมหรือค่าบริการอื่น ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้อธิบดีทราบก่อนและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๓ ทวิ เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการศึกษาและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม อธิบดีมีอำนาจอนุญาตเป็นหนังสือให้บุคคลใดเข้าไปดำเนินการใดๆเพื่อหาผลประโยชน์ในบริเวณโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วแต่มิใช่เป็นโบราณสถานที่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยให้ผู้รับอนุญาตออกค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทั้งสิ้นและผู้รับอนุญาตต้องจ่ายเงินค่าสิทธิค่าตอบแทน และค่าธรรมเนียมอื่นให้แก่กรมศิลปากรเพื่อสมทบกองทุนโบราณคดีทั้งนี้ ตามระเบียบที่อธิบดีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

หมวด ๒ โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ

มาตรา ๑๔ เมื่ออธิบดีเห็นว่าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุใดที่มีได้อยู่ในความครอบครองของกรมศิลปากร มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีเป็นพิเศษอธิบดีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุนั้น

ในกรณีอธิบดีเห็นว่าโบราณวัตถุใดไม่ว่าจะได้ขึ้นทะเบียนแล้ว สมควรสงวนไว้เป็นสมบัติของชาติ อธิบดีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดให้โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นเป็นโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ห้ามทำการค้า และหากเห็นสมควรเก็บรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติให้อธิบดีมีอำนาจจัดซื้อโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นไว้ได้

มาตรา ๑๕ ทวิ เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์และการจัดทำทะเบียนโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่มีอายุตั้งแต่สมัยอยุธยาขึ้นไปให้อธิบดีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดให้เขตท้องที่ใดเป็นเขตสำรวจโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้น โดยให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองแจ้งปริมาณรูปพรรณและสถานที่เก็บรักษาโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้น ต่ออธิบดีตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด

เมื่อได้ประกาศตามวรรคหนึ่งแล้ว อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจเข้าไปในเคหสถานของเจ้าของหรือผู้ครอบครอง หรือสถานที่เก็บรักษาโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกหรือระหว่างเวลาทำการเพื่อประโยชน์ในการจัดทำทะเบียน และในกรณีที่เห็นว่าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุใดมีประโยชน์หรือมีคุณค่าทางศิลปะประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดีเป็นพิเศษ ให้อธิบดีมีอำนาจดำเนินการตามมาตรา ๑๔ ได้

มาตรา ๑๕ โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วนั้น ห้ามมิให้ผู้ใดซ่อมแซมแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงเว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีและถ้าหนังสืออนุญาตนั้นกำหนดเงื่อนไขไว้ประการใดก็ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้น

มาตรา ๑๖ ในกรณีที่โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วชำรุดหักพัง เสียหาย สูญหาย หรือมีการย้ายสถานที่เก็บรักษาให้ผู้ครอบครองโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นแจ้งเป็นหนังสือไปยังอธิบดีภายในสามสิบวันนับแต่วันชำรุด หักพังเสียหาย สูญหาย หรือมีการย้ายนั้น

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่มีการโอนโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วผู้โอนจะต้องแจ้งการโอนเป็นหนังสือโดยระบุชื่อและที่อยู่ของผู้รับโอน และวันเดือนปีที่โอนไปยังอธิบดีภายในสามสิบวันนับแต่วันโอน

ผู้ได้รับกรรมสิทธิ์โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วโดยทางมรดกหรือโดยพินัยกรรม ต้องแจ้งการได้รับกรรมสิทธิ์ไปยังอธิบดีภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้กรรมสิทธิ์ ในกรณีที่มิได้รับกรรมสิทธิ์โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุเดียวกันหลายคน เมื่อได้มีการมอบหมายให้ผู้มีกรรมสิทธิ์รวมคนใดคนหนึ่งเป็นผู้แจ้งรับกรรมสิทธิ์ และผู้ได้รับมอบหมายได้ปฏิบัติตามการแจ้งนั้นภายในกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว ให้ถือว่าผู้มีกรรมสิทธิ์รวมทุกคนได้ปฏิบัติตามการแจ้งนั้นแล้วด้วย

มาตรา ๑๘ โบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่เป็นทรัพย์สินของแผ่นดินและอยู่ในการดูแลรักษาของกรมศิลปากรจะโอนกันมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจแห่งบทกฎหมายแต่ถ้าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุใดมีเหมือนกันอยู่มากเกินต้องการอธิบดีจะอนุญาตให้โอนโดยวิธีขายหรือแลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์แห่งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หรือให้เป็นรางวัลหรือเป็นค่าแรงงานแก่ผู้ขุดค้นก็ได้ ทั้งนี้ตามระเบียบที่อธิบดีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๘ ทวิ โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่อยู่ในความครอบครองของกรมศิลปากรหรือที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้และมีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีเป็นพิเศษ รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดให้โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นเป็นโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ควบคุมการทำเทียม

เมื่อได้มีประกาศตามวรรคหนึ่งแล้ว การผลิต การค้า หรือมีไว้ในสถานที่ทำการค้าซึ่งสิ่งเทียมโบราณวัตถุหรือสิ่งเทียมศิลปวัตถุที่ควบคุมการทำเทียมนั้น ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาและให้ผู้ประสงค์จะผลิตสิ่งเทียมโบราณวัตถุหรือสิ่งเทียมศิลปวัตถุที่ควบคุมการทำเทียมแจ้งราบการสิ่งที่ตนจะผลิตต่ออธิบดีพร้อมทั้งต้องแสดงให้ปรากฏสิ่งที่ตนผลิตนั้นด้วยว่าเป็นสิ่งที่ได้ทำเทียมขึ้น

เมื่อได้รับแจ้งตามวรรคสองแล้ว ให้อธิบดีแจ้งรายชื่อผู้ผลิตและรายการสิ่งเทียมโบราณวัตถุและสิ่งเทียมศิลปวัตถุที่ควบคุมการทำเทียมที่จะผลิตนั้นต่ออธิบดีกรมศิลปากรเพื่อประโยชน์ในการส่งหรือนำออกนอกราชอาณาจักรด้วย

มาตรา ๑๙ ผู้ใดประสงค์จะทำการค้าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่มีได้ห้ามทำการค้าตามมาตราวรรคสอง ต้องได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี

การขอรับใบอนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่อธิบดีอนุญาต ให้อธิบดีประกาศรายชื่อผู้ได้รับใบอนุญาตในราชกิจจานุเบกษา

ในกรณีที่อธิบดีไม่อนุญาต ผู้ขอรับใบอนุญาตมีสิทธิอุทธรณ์คณหนังสือต่อรัฐมนตรีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำสั่ง

คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีเป็นที่สุด

มาตรา ๑๙ ทวิ ผู้ใดจะแสดงโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุโดยเรียกเก็บค่าเข้าชมหรือค่าบริการอื่น ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้อธิบดีทราบก่อน และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๙ ตริ โบนุญาตตามมาตรา ๑๙ ให้มีอายุใช้ได้ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคมของปีที่ยื่นคำขอต่ออายุ โบนุญาต ถ้าผู้รับโบนุญาตประสงค์จะต่ออายุโบนุญาตให้ยื่นคำขอต่ออายุโบนุญาตต่ออธิบดีก่อนโบนุญาตสิ้นอายุ เมื่อได้ยื่นคำขอแล้วให้ประกอบกิจการต่อไปได้จนกว่าอธิบดีสั่งไม่อนุญาตให้ต่ออายุโบนุญาตนั้น

การขอต่ออายุโบนุญาตและการอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่อธิบดีอนุญาตให้อธิบดีประกาศรายชื่อผู้ได้รับโบนุญาตในราชกิจจานุเบกษา

ในกรณีที่อธิบดีไม่อนุญาตให้ต่ออายุโบนุญาต ผู้ขอต่ออายุโบนุญาตมีสิทธิอุทธรณ์เป็นหนังสือต่อรัฐมนตรีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง

คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

ถ้ามีการอุทธรณ์การต่ออายุโบนุญาตตามวรรคสามก่อนที่รัฐมนตรีจะมีคำสั่งวินิจฉัย รัฐมนตรีจะสั่งอนุญาตให้ประกอบกิจการไปพลางก่อนเมื่อมีคำสั่งขอของผู้อุทธรณ์ก็ได้

มาตรา ๒๐ ผู้รับโบนุญาตตามมาตรา ๑๙ ต้องแสดงโบนุญาตไว้ในที่เปิดเผยและเห็นได้ง่าย ณ สถานที่ทำการค้า และให้ผู้รับโบนุญาตทำบัญชีรายการโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุหรือสิ่งเทียมโบราณวัตถุหรือสิ่งเทียมศิลปวัตถุที่ควบคุมการทำเทียมที่อยู่ในความครอบครองของตนและรักษาบัญชีนั้นไว้ ณ สถานที่ดังกล่าว ทั้งนี้ ตามระเบียบที่อธิบดีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๑ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ผลิต สถานที่ทำการค้า สถานที่แสดง หรือสถานที่เก็บรักษาโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ หรือสิ่งเทียมโบราณวัตถุหรือสิ่งเทียมศิลปวัตถุระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกหรือระหว่างเวลาทำการ เพื่อตรวจดูว่าได้มีการปฏิบัติถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้หรือไม่ หรือตรวจดูว่ามีโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ หรือสิ่งเทียมโบราณวัตถุหรือสิ่งเทียมศิลปวัตถุ ที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือสิ่งเทียมโบราณวัตถุหรือสิ่งเทียมศิลปวัตถุที่มีได้ปฏิบัติตาม ประกาศที่อธิบดีกำหนดมาตรา ๑๘ ทวิ อยู่ในสถานที่นั้นหรือไม่และในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามิได้มีการปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้ หรือโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุหรือสิ่งเทียมโบราณวัตถุหรือสิ่งเทียมศิลปวัตถุที่มีได้ปฏิบัติตามประกาศที่อธิบดีกำหนดตามมาตรา ๑๘ ทวิ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจยึดหรืออายัดโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุหรือสิ่งเทียมโบราณวัตถุหรือสิ่งเทียมศิลปวัตถุนั้น เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีได้

มาตรา ๒๑ ทวิ ในการปฏิบัติหน้าที่ อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ แล้วแต่กรณี ต้องแสดงบัตรประจำตัวต่อเจ้าของ ผู้ครอบครองผู้รับโบนุญาตหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานที่ที่ทำการตรวจสอบตามมาตรา ๑๔ ทวิ หรือมาตรา ๒๑ และให้เจ้าของผู้ครอบครอง ผู้รับโบนุญาต หรือผู้ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวอำนวยความสะดวกตามสมควร

บัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๑ ตริ ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายหรือพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๒๒ ห้ามมิให้ผู้ใดส่งหรือนำโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุออกนอกราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตต่ออธิบดี

การรับขออนุญาตและการอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่ศิลปวัตถุที่มีอายุไม่เกินห้าปีและไม่ได้ขึ้นทะเบียน และการนำโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุผ่านราชอาณาจักร

มาตรา ๒๓ บุคคลใดประสงค์จะส่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุออกนอกราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวให้ยื่นคำส่งขอใบอนุญาตต่ออธิบดี ในกรณีที่อธิบดีมีคำสั่งไม่อนุญาต ผู้ขอมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของอธิบดีต่อรัฐมนตรีภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่งคำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

ในกรณีอธิบดีเห็นสมควรหรือรัฐมนตรีวินิจฉัยให้ออกใบอนุญาตให้ยื่นคำขอส่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุออกนอกราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว และเมื่อผู้ยื่นคำขอได้ยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขวิธีการและข้อกำหนดว่าด้วยการวางเงินประกัน และหรือการชำระค่าปรับตามที่กำหนดในกฎกระทรวงเกี่ยวกับการส่งโบราณวัตถุและศิลปวัตถุออกนอกราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวแล้วก็ให้อธิบดีออกใบอนุญาตให้ผู้ยื่นเรื่องราวส่งหรือนำวัตถุออกนอกราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวได้

มาตรา ๒๓ ทวิ กรณีที่มีความจำเป็นที่ต้องส่งหรือนำโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ หรือชิ้นส่วนของโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่อยู่ในความครอบครองของกรมศิลปากรออกนอกราชอาณาจักร เพื่อการศึกษา การวิเคราะห์การวิจัยการซ่อมแซม หรือประกอบให้อธิบดีมีอำนาจส่งหรือนำโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุหรือชิ้นส่วนโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุออกนอกราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวได้เว้นแต่เป็นชิ้นส่วนของโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ต้องนำไปแปรสภาพหรือทำลายไปโดยกระบวนการวิเคราะห์หรือการวิจัยนั้น อธิบดีจะส่งหรือนำออกนอกราชอาณาจักรโดยไม่ต้องนำกลับมาก็ได้

มาตรา ๒๔ โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ซ่อนหรือฝังหรือทอดทิ้งไว้ในราชอาณาจักรหรือในบริเวณเศรษฐกิจจำเพาะโดยพฤติการณ์ซึ่งไม่มีผู้ใดสามารถอ้างว่าเป็นเจ้าของได้ ไม่ว่าที่ที่ซ่อนหรือฝังหรือทอดทิ้งจะอยู่ในกรรมสิทธิ์หรือความครอบครองของบุคคลใดหรือไม่ ให้ตกเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน ผู้เก็บได้ต้องส่งมอบแก่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วมีสิทธิจะได้รับรางวัลไม่เกินหนึ่งในสามแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น

อธิบดีตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคนเป็นผู้พิจารณากำหนดค่าของทรัพย์สินและเงินรางวัลตามวรรคหนึ่ง ผู้เก็บได้มีสิทธิอุทธรณ์การกำหนดของคณะกรรมการเป็นหนังสือต่ออธิบดีภายในสิบห้าวันนับแต่วันทราบการกำหนด คำวินิจฉัยของอธิบดีให้เป็นที่สุด

มาตรา ๒๔ ทวิ ในกรณีที่ใบอนุญาตที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้สูญหายหรือถูกทำลายในสาระสำคัญ ให้ผู้รับใบอนุญาตยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตต่ออธิบดีภายในสิบห้าวันนับแต่วันทราบการสูญหายหรือถูกทำลาย

การขอรับใบแทนใบอนุญาตและการออกใบแทนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนด ในกฎกระทรวง

หมวด ๓ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

มาตรา ๒๕ ให้มีพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเป็นที่เก็บโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจะจัดตั้งขึ้น ณ ที่ใด หรือจะให้สถานที่ใดเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ตลอดถึงการถอดพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ให้รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่มีอยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๖ โบราณวัตถุและศิลปวัตถุซึ่งเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินและอยู่ในความดูแลรักษาของกรมศิลปากรนั้น จะเก็บรักษาไว้ ณ สถานที่อื่นใดนอกจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมิได้ แต่ในกรณีที่ไม่อาจหรือไม่สมควรจะนำมาเก็บรักษา ณ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและได้รับอนุญาตจากอธิบดีแล้วจะเก็บรักษาไว้ ณ พิพิธภัณฑสถานอื่น วัด หรือสถานที่ของทางราชการก็ได้

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ยกย่องให้นำโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุไปแสดง ณ ที่ใดๆ เป็นการชั่วคราว หรือในกรณีที่อธิบดีมีคำสั่งให้นำโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุออกจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเพื่อประโยชน์ในการซ่อมแซมหรือบูรณะ

ในกรณีโบราณวัตถุและศิลปวัตถุใดมีเหมือนกันหลายชิ้น อธิบดีจะอนุญาตให้กระทรวง ทบวง กรมใดเป็นผู้เก็บรักษาโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นบางชิ้นก็ได้

มาตรา ๒๗ เพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัย ความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดให้ผู้เข้าชมปฏิบัติในระหว่างเข้าชมได้และจะกำหนดให้ผู้เข้าชมเสียค่าเข้าชมหรือค่าบริการอื่นด้วยก็ได้

หมวด ๔ กองทุนโบราณคดี

มาตรา ๒๘ ให้จัดให้มีกองทุนขึ้น เรียกว่า กองทุนโบราณคดี เพื่อใช้จ่ายในกิจการอันเป็นประโยชน์แก่โบราณสถานหรือการพิพิธภัณฑ

มาตรา ๒๙ กองทุนโบราณคดีประกอบด้วย

(๑) เงินที่ได้มาตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

(๒) เงินผลประโยชน์อันเกิดจากโบราณสถาน

(๓) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้

(๔) เงินทุนกลางและเงินทุนตามกฎหมายว่าด้วยโบราณสถาน ศิลปวัตถุโบราณวัตถุ และการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ซึ่งกรมศิลปากรมีอยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๓๐ การเก็บรักษาและการจ่ายเงินกองทุนโบราณคดีให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

หมวด ๕ การใช้และการเพิกถอนใบอนุญาต

มาตรา ๓๐ ทวิ ผู้รับใบอนุญาตผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้กฎกระทรวง ประกาศหรือระเบียบที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ หรือเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดอธิบดีมีอำนาจสั่งพักใช้

ใบอนุญาตได้มีกำหนดครั้งละไม่เกินหกสิบวันแต่ในกรณีที่มีการฟ้องผู้รับใบอนุญาตต่อศาลว่าได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้อธิบดีจะสั่งพักใช้ใบอนุญาตไว้จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดก็ได้

ผู้ถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตจะขอรับใบอนุญาตใดๆตามพระราชบัญญัตินี้ในระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตนั้นไม่ได้

มาตรา ๓๐ ตริ เมื่อปรากฏว่าผู้รับใบอนุญาตผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้หรือฝ่าฝืนคำสั่งใช้ใบอนุญาต อธิบดีมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตได้

ผู้ถูกสั่งเพิกถอนใบอนุญาตจะขอรับใบอนุญาตใดๆตามพระราชบัญญัตินี้อีกไม่ได้จนกว่าจะพ้นสองปีนับตั้งแต่วันที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาต

มาตรา ๓๐ จัตวา คำสั่งพักใช้และคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตให้ทำเป็นหนังสือแจ้งให้ผู้รับใบอนุญาตทราบ ในกรณีที่ไม่มีพบตัวหรือบุคคลดังกล่าวไม่ยอมรับคำสั่ง ให้ปิดคำสั่งไว้ ณ ที่เปิดเผยเห็นได้ง่าย ที่สถานที่ที่ระบุไว้ในใบอนุญาตหรือภูมิสำเนาของผู้รับใบอนุญาตนั้น และให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวได้ทราบคำสั่งนั้นแล้วนับตั้งแต่วันที่ปิดคำสั่ง

คำสั่งพักใช้และเพิกถอนใบอนุญาตตามวรรคหนึ่งให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและจะโฆษณาในหนังสือพิมพ์หรือโดยวิธีอื่นด้วยก็ได้

มาตรา ๓๐ เบญจ ผู้ถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตมีสิทธิอุทธรณ์เป็นหนังสือต่อรัฐมนตรีภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่ง

คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

การอุทธรณ์ตามวรรคหนึ่งไม่เป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่งพักใช้หรือคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตนั้น

หมวด ๕ บทกำหนดโทษ

มาตรา ๓๑ ผู้ใดเก็บได้ซึ่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ซ่อนหรือฝังหรือทอดทิ้งโดยพลการซึ่งไม่มีผู้ใดสามารถอ้างว่าเป็นเจ้าของได้ และเบียดบังเอาโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นเป็นของตนหรือของผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๑ ทวิ ผู้ใดซ่อนเร้น จำหน่าย เอาไปเสีย หรือรับซื้อรับจำนำ หรือรับไว้โดยประการใดๆซึ่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุอันได้มาโดยการกระทำความผิดตามมาตรา ๓๑ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งได้กระทำไปเพื่อการค้า ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปีหรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๒ ผู้ใดบุกรุกโบราณสถาน หรือทำให้เสีย ทำลายทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งโบราณสถาน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำต่อโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๓ ผู้ใดกระทำให้เสีย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าทำให้ไร้ประโยชน์หรือทำให้สูญหาย ซึ่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๔ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๙ มาตรา ๑๓ วรรคสอง มาตรา ๑๔ ทวิ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ หรือมาตรา ๒๐ หรือไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๑๓ หรือมาตรา ๒๗ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๐ หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดไว้ในหนังสืออนุญาตตามมาตรา ๑๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินสามแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๖ ผู้ใดกระทำการค้าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ห้ามทำการค้าตามประกาศที่ออกตามมาตรา ๑๔ วรรคสอง หรือฝ่าฝืนมาตรา ๑๕ หรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดไว้ในหนังสืออนุญาตตามมาตรา ๑๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๖ ทวิ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามประกาศที่ออกตามมาตรา ๑๘ ทวิ วรรคสอง หรือไม่แจ้งรายการที่ตนผลิตต่ออธิบดี หรือไม่แสดงให้เห็นปรากฏที่สิ่งทีตนผลิตว่าเป็นสิ่งที่ได้ทำเทียมขึ้นตามมาตรา ๑๘ ทวิ วรรคสอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๗ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๙ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๗ ทวิ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๙ ทวิ หรือประกาศที่ออกตามมาตรา ๑๙ ทวิ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๗ ตริ ผู้ใดขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกตามสมควรแก่อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๘ ผู้ใดส่งหรือนำโบราณวัตถุที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนออกนอกราชอาณาจักร อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๒ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปีหรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๙ ผู้ใดส่งหรือนำโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วออกนอกราชอาณาจักรอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๒ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๔๐ ให้ผู้กระทำการค้าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ หรือแสดงโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุให้บุคคลชมโดยเรียกเก็บค่าชมเป็นปกติธุระอยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับ ยื่นคำขอรับใบอนุญาตจากอธิบดีให้ทำการค้าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ หรือแสดงโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุให้บุคคลภายนอกชมภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

ความในมาตรา ๑๙ และมาตรา ๒๐ มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ทำการค้าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ หรือแสดงโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุให้บุคคลชมโดยเรียกเก็บค่าชมเป็นปกติธุระ ซึ่งได้ยื่นคำขอรับ ใบอนุญาตโดยถูกต้องตามความในวรรคก่อน ทั้งนี้ตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับจนถึงวันที่รับ ใบอนุญาต^{๗๔}

๒.๙ บริบทพื้นที่พิพจน์ที่ท้องถิ่นที่ทำการศึกษา

๑. วัดน้ำจำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
๒. วัดบ้านต๋อม ตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา และ
๓. วัดบ้านก้อง ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

๑. ประวัติวัดน้ำจำ

วัดน้ำจำ เลขที่ ๑๒๓ หมู่ ๖ น้ำจำ ม่วงม้า-น้ำจำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ รหัสไปรษณีย์ ๕๐๑๓๐ วัดราษฎร์ มหานิกาย เนื้อที่ ๗ ไร่ ๓ งาน ๗๒ ตารางวา

วัดน้ำจำ ได้รับอนุญาตตั้งเป็นวัด พ.ศ. ๒๑๗๐ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา พ.ศ. ๒๔๙๙ วัดพัฒนาคีรี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๑ พระครูพิศาลเจติยารักษ์ มงคลธมโม เจ้าอาวาสวัดน้ำจำ

ในอดีตคนผู้เฒ่าผู้แก่เล่าสืบกันหลายชั่วอายุคนว่า บ่อน้ำตื้นบ่อหนึ่งอยู่ทางทิศ ตะวันออกของหมู่บ้าน มีน้ำขังอยู่ตลอดปีใช้เป็นน้ำดื่ม น้ำกินของชาวบ้านและสัตว์เลื้อยคลานชนิด ดั้งนั้นชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้จึงพากันเรียกว่า บ้านน้ำจำ มาจนกระทั่งทุกวันนี้

วัดน้ำจำเริ่มแรกได้มีหลวงพ่อดังจะได้มาดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสองค์ที่ ๑ ได้สร้าง วิหารชั้นหนึ่งหลัง ต่อมาได้มีหลวงพ่อดังมาดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส องค์ที่ ๒ ไม่ปรากฏว่าท่าน ได้สร้างไร

จนกระทั่งหลวงพ่อดังได้มาจาริกต่างแดนทางวัดไม่มีพระเณรดูแลรักษาทางคณะ ศรัทธาจึงไปขออาราธนากราบนิมนต์หลวงปู่พระครูแก้ว ขยเสนซึ่งไปศึกษาพระธรรมวินัยอยู่ที่วัด ชัยสถานสันตติ์ ตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ดให้กลับมาดูแลรักษาวัด

และอบรมสั่งสอนญาติโยมแทนหลวงพ่อดัง นาน ๔ พรรษา หลวงพ่อดังไม่กลับ ต่อมา ปีเถาะ พ.ศ.๒๔๔๖ ท่านเจ้าคุณอภัยสารทระ เจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่ วัดฝายหิน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้เรียกไปพบและได้แต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสน้ำจำ

^{๗๔} พระครูวัชรสุวรรณาทร (ลูกซุบ ธมฺมโชโต), การจัดการสาธารณูปการในการอนุรักษ์โบราณสถานวัด ใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

หลวงปู่พระครูแก้ว ขยเสโน เจ้าอาวาสน้ำจ้ำได้ชักชวนญาติโยมศรัทธาสรางถาวรวัตถุไว้ในพระพุทธศาสนา จนวันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ เวลา ๑๗.๕๕ น. ท่านก็ได้มรณภาพ รวมสิริอายุ ๗๓ พรรษา

ต่อมาท่านพระครูพิศาลเจติยารักษ์ฯ ได้รักษาการเจ้าอาวาสในปี พ.ศ.๒๕๒๙ และในปี พ.ศ.๒๕๓๒ ได้แต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส จากเจ้าคณะจังหวัดเชียงใหม่ ได้รับพระราชทาน แต่งตั้งเป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นโท ณ สำนักราชวัง^{๗๕}

พิพิธภัณฑวัดน้ำจ้ำ

พิพิธภัณฑวัดน้ำจ้ำ เป็นอาคารสองชั้น ยาวประมาณ ๒๐ เมตร กว้างประมาณ ๘ เมตร จัดแสดงของเก่าแก่โบราณหลายยุคหลายสมัย ทั้งของมีค่าและสิ่งของเครื่องใช้ทั่วไป วัตถุจัดแสดงบางส่วน เป็นของที่มีอยู่ในวัด บางส่วนพระครูพิศาลเจติยารักษ์ เจ้าอาวาสได้สะสมไว้ และบางส่วนมีชาวบ้านนำมาบริจาค จัดเปิดเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้และท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๕

ประวัติครูบาแก้ว (ครูบาชัยยะเสนา) พระปฐมจารย์วัดน้ำจ้ำ^{๗๖}

หลวงปู่ครูบาแก้ว ท่านเกิดเมื่อวันอังคาร เดือน ๑๐ เหนือ ขึ้น ๑๒ ค่ำ ปีมะเส็ง (วอก) จศ.๑๒๓๔ ตรงกับพ.ศ. ๒๔๑๔ ณ.บ้านน้ำจ้ำ ต.ร้องวัวแดง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ เป็นบุตรคนที่ ๖ ในจำนวนพี่น้อง ๑๑ คน ของพ่อหนานนันทา แม่แสงปิ่น สกุล ปินตาปิ่น อายุเพียง ๘ ขวบบิดาได้นำไปเป็นศิษย์เรียนหนังสือล้านนา สวดมนต์ กับครูบากุณะ วัดน้ำจ้ำ หัดสวดมนต์ ๗ ตำนาน ๑๒ ตำนาน ฝึกหัดเรียนเขียนอ่านตัวเมืองล้านนาตามสมัยนิยม พออายุได้ ๑๐ ขวบก็ได้บรรพชาเป็นสามเณร ลุถึงเมื่ออายุได้ ๒๑ ปีจึงได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ เมื่อวันที่ ๙ เดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๔๒๔ โดยมี ครูบาพระศรีวิไชย วัดป่าเป้า เป็นพระอุปัชฌาย์ ณ พัทธสีมาวัดดอนมูล ต.สันทรายมูล สันกำแพง มี พระทาทิยะ วัดร้องวัวแดง เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระพรหมวัดม่วงเขียว เป็นพระอนุสาวนาจารย์

หลังจากอุปสมบทแล้ว ได้กลับไปจำพรรษาที่วัดน้ำจ้ำ จากนั้นไปศึกษาวิชาที่สำนักของพระครูรัตนปัญญาญาณ เจ้าคณะแขวงดอยสะเก็ด ซึ่งเป็นแหล่งธรรมศึกษาที่มีชื่อเสียง อยู่ศึกษาที่สำนักนี้ ๗ พรรษาด้วยกัน จากนั้นจึงต้องกลับมาจำพรรษาที่วัดน้ำจ้ำ ตามนิมนต์ของชาวบ้าน

^{๗๕} [https://www.lovethailand.org/travel/th/๑-](https://www.lovethailand.org/travel/th/๑-%E0%B9%80%E0%B8%8A%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B9%83%E0%B8%B%E0%B8%A1%E0%B9%88/๑๑๘๖๓-%E0%B8%A๗%E0%B8%B๑%E0%B8%84%E0%B8%89%E0%B9%88%E0%B8%B๓%E0%B8%88%E0%B8%B๓.html)

%E0%B9%80%E0%B8%8A%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B9%83%E0%B8%B%E0%B8%A1%E0%B9%88/๑๑๘๖๓-

%E0%B8%A๗%E0%B8%B๑%E0%B8%84%E0%B8%89%E0%B9%88%E0%B8%B๓%E0%B8%88%E0%B8%B๓.html

^{๗๖} <http://lannaholymonks.blogspot.com/๒๐๑๐/๑๐/blog-post.html>

เพราะเจ้าอาวาสครุบาคุณะออกธุดงค์และไม่กลับมา ท่านทำหน้าที่ดูแลวัดน้ำจ้ำเป็นเวลา ๔ พรรษา ครั้นเมื่อออกพรรษาในปี พ.ศ. ๒๔๔๒ ท่านครุบาทหลวงวัดฝายหิน พระราชครูนครเชียงใหม่ พระอภัยสารทะสังฆปาโมก เจ้าคณะนครเชียงใหม่ได้เรียกท่านครุบาแก้วเข้าพบเพื่อแต่งตั้งให้เป็น เจ้า อาวาสต่อไป จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๕๓ ก็ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะหมวด (ตำบล) ห้วยทราย และ ตำบลร้องวัวแดง และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ เป็นได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ บวชพระภิกษุ สามเณรทั้งหลาย จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๙ จึงได้รับแต่งตั้งเป็นพระครูสัญญาบัตร ด้วยเวลาที่อยู่ใน ร่มกาสาวพัตร์เป็นเวลาอันยาวนานและมีลูกศิษย์มากมาย อีกทั้งท่านเป็นพระอาจารย์ที่ทรงภูมิ ได้ ศึกษาวิชามามากมาย เป็นที่เคารพและศรัทธาแก่คนทั้งหลายมาเป็นเวลานาน

จนเวลาล่วงถึงวันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ ครุบาแก้ว ชยเสโน ท่านก็ละสังขาร ไปโดยสงบ รวมสิริอายุได้ ๙๔ ปี พรรษา ๗๔ ศิษยานุศิษย์ได้จัดการทำบุญฌาปนกิจศพของท่าน เมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๙

บารมีครุบาชัยยะเสนา วัดน้ำจ้ำ สังกัดแพ่ง เชียงใหม่

ท่านครุบาวัตน์น้ำจ้ำ ท่านนี้เป็นพระปรมาจารย์แห่งล้านนาในอดีตอย่างแท้จริง เป็นผู้ที่มี อาคมแข็งแกร่ง มีอำนาจจิตบารมีสูง เชี่ยวชาญศาสตร์วิชาหลายแขนง เชี่ยวชาญวิปัสสนาธุระเปี่ยม อย่างยิ่ง เป็นที่เคารพแก่คนทั้งหลาย แม้กระทั่งครุบาเจ้าศรีวิชัยยังสรรเสริญในความรู้ และปฏิบัติทา ในวัตรปฏิบัติของท่าน

ครุบาแก้วท่านเป็นพระที่มักน้อย สันโดษ สงบ และเป็นครูผู้ยิ่งใหญ่ในเชียงใหม่เมื่อกาล นั้น ลูกศิษย์ลูกหามากมายที่มาเรียนวิชาจากท่าน ท่านมีมากจนต้องศึกษากันหลายๆปี จึงจะสำเร็จ ในบรรดาลูกศิษย์ที่เราารู้จักกันดีในสมัยต่อมาก็คือ หลวงปู่ครุบาคำแสน คุณาลงกาโร วัดป่าดอน มูล นั้นเอง ซึ่งหลวงปู่ครุบาแก้วท่านเป็นพระจุฑาธุชธรรมาจารย์แห่งหลวงปู่คำแสน ตอนที่อุปสมบท เป็นพระภิกษุ ลำพังหลวงปู่คำแสนเองต้องไปเรียนวิชาต่างๆ กับครุบาแก้วหลายปีด้วยกันหลังจาก ที่อุปสมบทแล้ว

วัดถมุงคลครุบาแก้ว วัดน้ำจ้ำ

สำหรับวัดถมุงคลของครุบาแก้วท่านนั้นมีไม่มากมายนัก ส่วนมากท่านไม่มีเจตนาที่จะ สร้างด้วยเจตนาของท่านเอง นอกจากบางครั้งที่ชาวบ้านมาขอบารมีท่านสร้าง แต่มีจำนวนน้อย มาก วัดถมุงคลยุคนั้นได้แก่ ฝ้ายันต์ ฝ้ายันต์นกคุ้มเขียนมื่อ เสือยันต์ พระเนื้อตะกั่วผสมฟันของ ท่าน และพระผงพิมพ์รูปเหมือน ๑๐๘ พิมพ์หลังอิงผสมผงใบลาน ซึ่งวัดถมุงคลแต่ละรุ่นล้วนเป็นที่ เสาะแสวงหาของคนทั้งหลาย โดยเฉพาะวัดถมุงคลยุคแรกๆ นั้นหายากยิ่ง

นอกจากนั้นก็มีพระผงรูปเหมือนเนื้อผงใบลานผสมเส้นเกศา ผงพลอย และเก้าอี้ของ ครุบาท่าน จากนั้นก็มีเหรียญรูปเหมือนรุ่นแรก พระรอด และพระผงรุ่นหลังที่ทางวัดสร้างขึ้น ซึ่ง แต่ละรุ่นก็ได้รับความนิยมจากพุทธศาสนิกชนเป็นอย่างยิ่ง เพราะเชื่อในบารมี และศรัทธาในตัวครู

บาแก้วท่าน ซึ่งก็สร้างกันขึ้นมาตามธรรมเนียม รักและศรัทธาท่านก็สร้างรูปท่านไว้บูชาเหมือนดังพระผไทสมเกศาของครูบาเจ้า ศรีวิชัย ซึ่งในปัจจุบันกาลบางวัดก็ยังมีตำราสร้างกันอยู่ และก็ได้รับความนิยมตามสมควร

๒. ประวัติวัดต่อมกลาง

วัดต่อมกลาง ตำบลบ้านต่อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา วัดนี้เดิมชื่อวัดศรีดอนไชย ต่อมาเปลี่ยนเป็นวัดต่อมกลาง ตามชื่อหมู่บ้าน และลำน้ำต่อม

วัดต่อมกลางประกาศตั้งวัดเมื่อปี พ.ศ.๒๓๔๖ ผูกพันธสีมาเมื่อปีพ.ศ.๒๓๕๐ ก่อนจะสร้างวัดนี้ ได้มีราษฎรอพยพมาจากเมืองลำปาง มาตั้งรกรากเป็นชุมชนอยู่ที่นี้ในราวปี พ.ศ.๒๓๔๖ แรกเริ่มสร้างวัด มีพระแสนภาพเป็นประธาน พร้อมด้วยทวยกทายิกา ก่อสร้างเป็นสำนักสงฆ์ปฏิบัติธรรม ต่อมาได้ไปนิมนต์ พระพิมสารจากวัดพระเจ้าทันใจ เมืองลำปาง มาเป็นประธานสร้างวัดและดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสองค์แรก ครอบครองสืบอายุชั้ย

ต่อมาพระอธิการคำมา ธัมมวังโส (สอนใจ) เป็นเจ้าอาวาส ได้สร้างอุโบสถขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ โดยที่ดินก่อตั้งวัดเดิมมีประมาณ ๕ ไร่เศษ ต่อมาทางการได้สร้างถนนตัดผ่าน แยกที่ออกเป็นสองแปลง ที่ดินด้านด้านทิศใต้ได้สร้างเป็นตลาดประจำชุมชน ส่วนเขตที่ดินทางทิศเหนือเป็นเขตธรณีสงฆ์ และในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ พระอธิการบุญมี วชิรญาณโณ เจ้าอาวาส พร้อมด้วยทวยกทายิกาได้พร้อมกันซื้อที่ดินทางทิศเหนือขยายเขตวัด เพิ่มอีก ๒ งาน ๗๐ ตารางวา รวมที่ดินวัดในเขตธรณีสงฆ์ทั้งหมด ๒ ไร่ ๓ งาน ๔๕ ตารางวา ปัจจุบันวัดต่อมกลาง มีพระอธิการประหยัด วชิรธัมโม เป็นเจ้าอาวาสรูปที่ ๒๗

ภายในวัดต่อมกลาง ยังเป็นที่ตั้งของ พิพิธภัณฑ์ผ้ายันต์โบราณยักซ์ พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้สร้างขึ้นมาตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ โดยมีพระอาจารย์สมศักดิ์ สิริมงคล อดีตเจ้าอาวาสและอดีตเจ้าคณะตำบลบ้านต่อม เป็นผู้ริเริ่มก่อสร้างขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อนำเอาโบราณวัตถุศิลปวัตถุและของสำคัญโบราณที่ทางวัดได้รวบรวมเก็บสะสมไว้เป็นจำนวนมาก อาทิ ผ้ายันต์ผืนใหญ่โบราณ และโบราณวัตถุศิลป วัตถุอื่น ๆ ของท้องถิ่น นำเข้าไปเก็บไว้ให้เป็นสัดส่วนและเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ให้กับประชาชน และใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทัศนศึกษาของโบราณและวัฒนธรรมท้องถิ่น

วัดบ้านต่อมกลาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เก็บรวบรวมวัตถุและศิลปวัตถุโบราณไว้ในพิพิธภัณฑ์ภายในวัด โดยเฉพาะเก็บรวบรวมผ้ายันต์โบราณผืนใหญ่ อายุกว่า ๒๐๐ ปี เป็นที่สนใจของผู้พบเห็น

พระอธิการประหยัด วชิรธัมโม เจ้าอาวาสวัดบ้านต่อมกลาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา นำผู้เฒ่าผู้แก่เข้าไปในวัดดูพิพิธภัณฑ์ที่เก็บรวบรวมของโบราณล้ำค่าไว้ โดยเฉพาะผ้ายันต์ผืนผ้าโบราณขนาดใหญ่ ที่มีอายุกว่า ๒๐๐ ปี ซึ่งแต่ละผืนใส่กรอบติดไว้ตามฝาผนังจำนวนหลายสิบผืน แต่

ละผืนมีเกจิอาจารย์ทั้งยุคโบราณ และยุคปัจจุบัน ลงตัวเลขยันต์และตัวอักขระไว้อย่างสมบูรณ์ พร้อมสรรพ ซึ่งผ้ายันต์ผืนใหญ่เหล่านี้มีญาติโยมนำมาถวายวัด แต่ละผืนอายุกว่า ๒๐๐ ปี

เจ้าอาวาสวัดบ้านต๋อมกลาง ระบุด้วยว่าผ้ายันต์โบราณที่เก็บรวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑสถานผ้า ยันต์ยักข์มีจำนวนหลายสิบผืน แต่ละผืนขนาดกว้างตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๘๐ เมตร ยาว ๒-๓ เมตร นำใส่ กรอบไม้สักปิดกระฉากใส่ติดไว้กับฝาผนังในพิพิธภัณฑสถาน และผนังในอุโบสถ เรียงเป็นระเบียบสวยงาม เพื่อเป็นการอนุรักษ์ และสืบทอดผ้ายันต์ไว้ให้คนรุ่นหลังได้ชมและศึกษา เป็นผ้ายันต์หายากที่เก็บ รักษาถ่ายทอดจากอดีตเจ้าอาวาสรูปก่อนๆ สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน เกจิอาจารย์ทั้งในยุครโบราณ และ ยุคปัจจุบัน ลงอักขระไว้อย่างสมบูรณ์ มีเอกลักษณ์ไม่เหมือนกัน มีทั้งรูปสัตว์ในวรรณคดี ตัวเลข และ ตัวอักษรเป็นภาษาล้านนาทั้งหมด

สำหรับผ้ายันต์ที่วัดบ้านต๋อมกลางแห่งนี้ คาดว่าเป็นผ้ายันต์ที่ใหญ่ที่สุดในประเทศก็ว่าได้ ที่สำคัญการลงอักขระเลขยันต์นั้นคนโบราณจะถือฤกษ์ยามยามดีเป็นวันลงเลขอักขระ เช่น วันเพ็ญ เดือน ๑๒ หรือ วันเบ็งขีต (วันพุธตรงกับขึ้น ๑๕ ค่ำ) วันพฤหัสบดี และวันสำคัญอื่นๆ

สำหรับผ้ายันต์ ตามความเชื่อของชาวพุทธมีมาตั้งแต่โบราณกาลว่า ผู้ใดได้ครอบครอง หรือมีผ้ายันต์ไว้กับบ้านกับตัว หรือพกพา จะประสบแต่ความโชคดี แคล้วคลาดปลอดภัยจาก ภัยอันตรายใดๆ เพราะผ้ายันต์แต่ละผืนหากลงอักขระเลขยันต์แล้วจะนำเข้าพิธีปลุกเสกเพื่อให้เกิด พุทธานุภาพ คัมภีร์ครอบปกปักษ์รักษาผู้ที่ครอบครองผ้ายันต์ดังกล่าว

๓. ประวัติ วัดบ้านก้อง

วัดบ้านก้อง ตั้งอยู่เลขที่ ๔๑๗ บ้านก้อง ถนนสาย สบตา - ท่าลี่ หมู่ที่ ๑ ตำบลปาก บ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ ๑ ไร่ ๓ งาน ๗๙ ตารางวา น.ส. ๓ เลขที่ ๕๐๐ อาณาเขต ทิศเหนือจดโรงเรียนวัดบ้านก้อง ทิศใต้จดถนน สายสบตา-ท่าลี่ ทิศตะวันออกจดปากบ่อง ซอย ๑ ทิศตะวันตกจดปากบ่องซอย ๓ มีที่ธรณีสงฆ์ จำนวน ๑ แปลง เนื้อที่ ๔ ไร่ ๓ งาน ๓๕ ตารางวา น.ส. ๓ ก เลขที่ ๕๕๔ อาคารเสนาสนะ ประกอบด้วย อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ ศาลาอเนกประสงค์ หอสวดมนต์ และโรงครัว ปูชนียวัตถุมี พระพุทธรูปทองสัมฤทธิ์ ศิลปะสุโขทัย พระพุทธรูปสิงห์หนึ่ง และห่อพระไตรปิฎก ศิลปะล้านนา สร้างเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๐๐

วัดบ้านก้อง สร้างเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๓๗๕ โดยมีสาธุเจ้าอาณันท์ เป็น ประธานพร้อมด้วยพระภิกษุสามเณร ศรัทธาสาธุชนทั้งหลาย ในละแวกนั้นร่วมกันสร้างขึ้น ได้รับ พระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เขตวิสุงคามสีมา กว้าง ๔๗ เมตร ยาว ๖๑ เมตร การบริหารและการปกครอง มีเจ้าอาวาสเท่าที่ทราบนาม คือ-

รูปที่ ๑ พระอธิการอนันท์ อานนโท

- รูปที่ ๒ พระพรหม
 รูปที่ ๓ พระครูบาอุปละ
 รูปที่ ๔ พระใหม่ ญาณะ พ.ศ. ๒๔๕๐ – ๒๔๕๓
 รูปที่ ๕ พระอิน อินโท พ.ศ. ๒๔๕๓ – ๒๔๕๖
 รูปที่ ๖ พระอธิการอ้าย เตโช พ.ศ. ๒๔๕๖ – ๒๔๕๙
 รูปที่ ๗ พระอธิการอ้าย อินโท พ.ศ. ๒๔๕๙ – ๒๔๖๓
 รูปที่ ๘ พระครูเสาร์ อินทนนโท ๒๔๖๓ – ๒๕๒๐
 รูปที่ ๙ พระโสภณกิตติธาดา ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๖๑
 รูปที่ ๑๐ พระครูโกวิทธรรมวาทิ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๖๓ - ปัจจุบัน

นอกจากนี้มีหอสมุดและโรงเรียนประถมศึกษา ตั้งอยู่ในที่ดินวัด เนื้อที่ ๔ ไร่ ๓ งาน ๓๕ ตารางวา ชื่อ โรงเรียนวัดบ้านก้อง มีที่ธรณีสงฆ์จำนวน ๔ แปลง คือ ติดกับโรงเรียนวัดบ้านก้อง จำนวน ซอย ๘ บ้านก้อง จำนวน พระธาตุกุด จำนวน ไร่ และที่หมู่ ๙ ตำบลต้นธง จำนวน ไร่

พระครูเสาร์ อินทนนโท ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดบ้านก้อง ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๖๓ ต่อมาได้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะแขวงป่าซางและบ้านโฮ้ง และได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็น พระครูสัญญาบัตรที่ พระครูอุดมพุทธิธาดา ต่อมาได้ลาออกตำแหน่งและสมณศักดิ์ แต่ต่อมาก็ได้รับ แต่งตั้งเป็นพระครูประทวนสมณศักดิ์อีกครั้ง และได้มรณภาพเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๐ และได้รับพระราชทานเพลิงศพ เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๒๑

พระมหาสงคราม ปญญาวิโร น.ธ.เอก ปธ. ๗ ปริญญาโทโบราณอินเดียนและการศึกษาแห่ง เอเชีย ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส เมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๒๑ และได้รับแต่งตั้งเป็น เจ้าคณะตำบลปากบ่องอีกในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ และได้รับแต่งตั้งเป็นรองเจ้าคณะอำเภอป่าซาง เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๒๔ เป็นเจ้าคณะอำเภอป่าซาง เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๐ เป็นพระราชอา คณชั้นสามัญในราชทินนามที่ พระโสภณกิตติธาดา เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๒

ในสมัยพระครูโกวิทธรรมวาทิ (อุดร อุตตรเมธี) ได้ทำหน้าที่รักษาการเจ้าอาวาสวัดบ้านก้อง เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ และได้รับแต่งตั้งดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดบ้านก้อง เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ ได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะภายในวัดที่สำคัญ และได้บูรณะหอพระไตรรัตน์ จำนวน ๑ หลัง เพื่อใช้เป็นพิพิธภัณฑ์แสดงวัตถุโบราณประจำวัดบ้านก้อง เช่น พระพุทธรูปปางต่างๆ , เครื่องบริขารของพระครูเสาร์ อินทนนโท (ครูบาเสาร์) อดีตเจ้าอาวาสรูปที่และ และ วัสดุเครื่องใช้ที่เก่าแก่หลายชิ้น

๒.๑๐ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ในล้านนา ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

บุหลัน กุลวิจิตร^{๗๗} ศึกษาการจัดนิทรรศการในยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์ เสนอแนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ หน้าที่ของพิพิธภัณฑ์การจัดนิทรรศการในยุคเดิมและ ยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์การเปรียบเทียบการจัดนิทรรศการในยุคเดิมและยุคดิจิทัลในเรื่องของสื่อ การบริการ การประชาสัมพันธ์ งบประมาณ และบุคลากรที่ใช้ในการจัดนิทรรศการ ข้อดี-ข้อเสีย ของการจัดนิทรรศการ ในยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์ตัวอย่างการจัดนิทรรศการในยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศ ภาพรวมการจัดนิทรรศการในยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์ในต่างประเทศด้านของสื่อที่ใช้จัด การให้บริการ การประชาสัมพันธ์ งบประมาณที่ใช้และบุคลากรที่ให้บริการ รวมทั้งข้อเสนอแนะการจัดนิทรรศการในยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์ไทย

พระมหาสุพันธ์ สุนนโท (รุจิเวทย์) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนารูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและ ๓) เพื่อนำเสนอการพัฒนาแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัยพบว่า ๑. ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการศาสนสมบัติของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ๑) ปัจจัยด้านการบริการศาสนสมบัติวัด ให้เกิดการบริการเชิงสงเคราะห์ประชาชน ประชาชนรับรู้ถึงความมีเมตตาธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ๒) ปัจจัยด้านการควบคุมศาสนสมบัติวัด เป็นการใช้การควบคุมตรวจสอบให้เกิดการจัดการศาสนสมบัติตอบสนองความต้องการทุกภาคส่วน ๓) ปัจจัยด้านการแต่งตั้งบุคลากรที่ดูแลรักษาและดำเนินการ เป็นการดึงบุคคลเข้าช่วยเหลืองานจัดการศาสนสมบัติวัดของเจ้าอาวาส ๔) ปัจจัยด้านการทำบัญชีรักษาสถาปัตยกรรมสมบัติวัดและเงินผลประโยชน์ของวัด เป็นวิธีการแบบแผนที่เป็นฐานข้อมูลช่วยให้เจ้าอาวาสตัดสินใจจัดการศาสนสมบัติวัดได้เหมาะสม ๕) ปัจจัยจัดทำบัญชีให้เป็นรูปแบบที่เหมาะสม เป็นการปรับรูปแบบบัญชีตามความเหมาะสมกับสภาพที่ผู้ปฏิบัติสามารถจัดทำบัญชีได้ ปัจจัยทั้ง ๕ มีความจำเป็นต่อการอาศัยคนอื่น วางแผน จัดการความสัมพันธ์บุคคล อำนวยความสะดวกและควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ ให้ดำเนินงานจัดการศาสนสมบัติวัดไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

๒. สภาพทั่วไปในการจัดการศาสนสมบัติของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การจัดการเรื่องที่ดินของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในภาพรวมทั่วไป การจัดการทั่วไปอยู่ในสภาพที่เหมาะสมแต่ขาดการชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง โดยเฉพาะการจัดทำแผนงานระเบียบการจัดการศาสนสมบัติให้เป็นระบบมีต้นแบบให้เจ้าอาวาสสามารถปฏิบัติงานจัดการศาสนสมบัติได้ทันที รูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีรูปแบบการจัดการ ๒ รูปแบบ คือ

^{๗๗} บุหลัน กุลวิจิตร, การจัดนิทรรศการในยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์, วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๔๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๒).

๑) รูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดตามหลักกฎหมาย ดำเนินการตามคู่มือสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒) รูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดตามจารีตประเพณีซึ่งไม่มีการจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร อนึ่งการดำเนินการจัดการศาสนสมบัติ ทั้ง ๒ รูปแบบส่งผลให้เกิดการรักษาศาสนสมบัติและผลประโยชน์ตอบแทนแก่วัดแตกต่างกัน และมีผลประโยชน์และปัญหาความต้องการที่เกิดขึ้นกับวัดแตกต่างกันตามสภาพพื้นที่

๓. การนำเสนอการพัฒนา รูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัด ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาการพัฒนา รูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามกระบวนการจัดการ คือ กระบวนการที่เจ้าอาวาสและคณะบุคคลจัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่าง ๆ ดำเนินตามขั้นตอนต่าง ๆ โดยความร่วมมือร่วมใจของเจ้าอาวาสกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในองค์กร การตระหนักถึงความสามารถความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานการจัดการศึกษาศาสนสมบัติของวัดตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยรูปแบบการพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติวัดทั้ง ๕ รูปแบบ ดังนี้

๑) รูปแบบการบริการศาสนสมบัติวัด เน้นการบริการในลักษณะสงเคราะห์ประชาชนตามหลักเมตตาธรรมใช้ที่ดินวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๒) รูปแบบการควบคุมศาสนสมบัติวัด เน้นการควบคุมตรวจสอบโดยปรับเปลี่ยนไปตามความสำคัญของปัจจัย

๓) รูปแบบการแต่งตั้งบุคลากรที่ดูแลรักษาและดำเนินการเน้นการแต่งตั้งตามความเหมาะสมกับปัจจัยด้านใดด้านหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการศาสนสมบัติของวัด

๔) รูปแบบการทำบัญชีรักษาสถาปัตยกรรมสมบัติวัดและเงินผลประโยชน์ของวัดเน้นวิธีการจัดทำบัญชีตามที่กฎหมายกำหนด

๕) รูปแบบบัญชีให้เป็นรูปแบบที่เหมาะสม โดยดำเนินการปรับรูปแบบบัญชีตามความเหมาะสมกับสภาพที่ผู้ปฏิบัติสามารถจัดทำบัญชีได้^{๗๘}

สมาลี ชัยเจริญ^{๗๙} ทำการวิจัยเรื่องสื่อการสอนที่มีพื้นฐานจากแนวคิดกลุ่มพุทธิปัญญา ผลการวิจัยพบว่าพุทธิปัญญา (Cognitive) เป็นการให้ความสำคัญในการศึกษาเกี่ยวกับ "ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าภายนอก ซึ่งส่งผ่านโดยสื่อต่าง ๆ กับสิ่งเร้าภายใน ซึ่งได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ หรือกระบวนการรู้คิด หรือ กระบวนการคิด (Cognitive Process) ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ ขอบเขตที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการคิด (Cognitive Process) ดังกล่าวข้างต้น ได้แก่ ความใส่ใจ (Attending) การรับรู้ (Perception) การจำได้ (Remembering) การคิดอย่างมีเหตุผล (Reasoning) จินตนาการ หรือการวาดภาพในใจ (Imagining) การคาดการณ์ล่วงหน้าหรือการมีแผนการณ์รองรับ (Anticipating) การตัดสินใจ (Decision) การแก้ปัญหา (Problem Solving) การจัดกลุ่มสิ่งต่าง ๆ

^{๗๘} พระมหาสุนันท์ สุนนโท (รุจิเวทย์), “การพัฒนา รูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า บทคัดย่อ.

^{๗๙} สมาลี ชัยเจริญ, “งานพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา http://www.elearning.msu.ac.th/opencourse/๕๐๓๗๑๐/periodical/periodical_๐๘_๓.html [๒๐ มีนาคม ๒๕๖๓].

(Classifying)
การตีความหมาย (Interpreting) ฯลฯ จะตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับตัวผู้เรียนมากกว่าบทบาทภายนอก และหันมาให้ความสนใจกับบทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้ โดยเป็นผู้ที่ลงมือกระทำ (Active) เพิ่มขึ้นและลดการควบคุมจากสภาพการณ์ภายนอก

บุญส่ง หาญพานิช^{๔๐} ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษามีความต้องการในระดับมาก ขณะที่สภาพความเป็นจริงในปัจจุบันเกิดขึ้นในระดับค่อนข้างน้อย ในทุกด้านที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการความรู้ ได้แก่ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การนำความรู้ไปใช้ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การบริการความรู้ การสื่อสารความรู้ การใช้เทคโนโลยี วัฒนธรรมการไว้วางใจ วัฒนธรรมพลังร่วม นวัตกรรมองค์กร สิ่งท้าทายและยุทธศาสตร์การบริหารจัดการความรู้ลักษณะงานที่ผู้บริหารมีความต้องการในระดับมาก คือ ให้มีการนำความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งเกิดจากการบริหารจัดการความรู้ไปใช้ ได้แก่ การประกันคุณภาพการศึกษา รองลงมาคือ การพัฒนาการเรียนการสอน หลักสูตร เทคโนโลยี ห้องสมุด การวิจัย การประเมินความดีความชอบ การธำรงรักษาบุคลากร การสร้างนักวิชาการ การกำหนดภาระงานของบุคลากร และการบริการความรู้ ผู้บริหารมีความประสงค์ในระดับมาก ให้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ข้ามหน่วยงานทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการมากขึ้น ให้มีบริการความรู้ในลักษณะของความร่วมมือที่ต่างฝ่ายต่างเป็น ทั้งผู้ให้และผู้รับบริการใน ๕ ด้าน คือ การเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณะ การถ่ายทอดความรู้ การจัดอบรมสัมมนาการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงความรู้ และการให้คำปรึกษา ส่วนรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่นำเสนอ เน้นด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้และการบริการความรู้ ซึ่งประกอบด้วย ด้านวิสัยทัศน์ คือ การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้อย่างทั่วถึงทั้งภายในและภายนอกสถาบัน ด้านภารกิจ คือ การผลิต ถ่ายทอด และบริการความรู้ ด้านนโยบาย คือ ให้มีการแบ่งปันความรู้อย่างทั่วถึงทั้งภายในและภายนอกสถาบันด้านเป้าหมาย คือ การพัฒนาวัฒนธรรมการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมการบริการความรู้ พัฒนานวัตกรรมองค์กร พัฒนาฐานความรู้อิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันและพัฒนาปฏิสัมพันธ์ความรู้ ด้านการประเมิน คือ ประเมินความสามารถและวัฒนธรรมของสถาบัน ส่วนด้านยุทธศาสตร์ ได้มีกำหนดยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการความรู้ไว้ ๖ ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ผู้บริหาร ยุทธศาสตร์นวัตกรองค์กร ยุทธศาสตร์ปฏิสัมพันธ์ความรู้ ยุทธศาสตร์การสื่อสารความรู้และเทคโนโลยี ยุทธศาสตร์การไว้วางใจและยุทธศาสตร์พลังร่วม ด้านสำนักบริหารจัดการความรู้ คือ การวางแผนกลยุทธ์การจัดการความรู้ ด้านกระบวนการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ คือ การเตรียมความพร้อม การกำหนดวิธีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนและบริการ การประเมินและปรับปรุงแก้ไขด้านผลการดำเนินงาน คือ ทำให้ได้วัฒนธรรมการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้และบริการความรู้ ชุมชนนวัตกรรมองค์กร ฐานความรู้อิเล็กทรอนิกส์ ปฏิสัมพันธ์ความรู้ และด้านนวัตกรรมการเรียนรู้ผลิตภัณฑ์และการบริการ

^{๔๐} บุญส่ง หาญพานิช, “การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย”, *ครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า บทคัดย่อ.

ฉลาด จันทรสมบัติ^{๔๑} ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชน” โดยมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ ๘ องค์กร ชุมชนในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย ๒ หมู่บ้าน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า (๑) รูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชนที่พัฒนาประกอบด้วย ขั้นตอนเตรียมชุมชน เช่น การสร้างแรงจูงใจ และสร้างจิตสำนึกในการทำงานร่วมกันของคนในชุมชน ขั้นสร้างวิสัยทัศน์ ขั้นจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพ ขั้นการนำแผนไปปฏิบัติและพัฒนางาน และขั้นประเมินผลสรุป (๒) ผลการนำรูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชนไปทดลองใช้กับองค์กรชุมชนเป้าหมาย ๘ องค์กรเป็นเวลา ๘ เดือน พบว่าทุกกลุ่มองค์กร เกิดนักจัดการความรู้ในชุมชน มีการดำเนินการจัดการความรู้ การตั้งคำถามและการปฏิบัติ โดยการแก้ปัญหากระบวนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย การสร้างความรู้ การจำแนกความรู้ การจัดเก็บ การนำไปใช้ การแลกเปลี่ยนและการประเมินผลความรู้ มีศูนย์จัดการความรู้ขององค์กรที่ขับเคลื่อนให้กลุ่มพึ่งตนเองได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งบนเวทีจริงและเวทีเสมือน (๓) กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในการดำเนินการจัดการความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ (๔) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้ขององค์กร

เอี่ยมอร ชลวร ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ” โดยเห็นว่าหลักธรรมที่โดดเด่นในพระพุทธศาสนาที่ทำให้เกิดกระบวนการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาได้ยาวนานมีอยู่ ๔ หมวดคือ (๑) การใช้หลักไตรสิกขา ในการจัดสร้างสังคมให้เข้าใจซึ่งกันและกัน (๒) การสร้างกระบวนการเรียนรู้จากภายในด้วยหลักสาราณียธรรม (๓) กระบวนการจัดการสังคีตร้อยกรองพระธรรมและพระวินัยให้เป็นหมวดหมู่ ง่ายต่อการจดจำและนำไปปฏิบัติและ (๔) กระบวนการสร้างสังคมแห่งสงฆ์ อันได้แก่การมีพระวินัย และระเบียบวิธีปฏิบัติว่าด้วยการรวมตัวเป็นหมู่สงฆ์จากองค์ความรู้ในด้านการจัดการความรู้ และองค์ความรู้ในพระพุทธศาสนาที่ผ่านมาผู้วิจัยได้นำพุทธธรรมทั้ง ๔ หมวดเข้ามาประยุกต์สร้างรูปแบบจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการผู้วิจัยเริ่มจากการประยุกต์โมเดลเกลียวความรู้ของอิกุจิโร่ โนนากะ (Ikujiro Nonaka) ที่เรียกว่า เซกิ (SECI) มาเป็นแนวคิดหลักของการปฏิบัติ ซึ่งมีองค์ประกอบ ๔ แบบด้วยกันคือ (๑) การขัดเกลาทางสังคม (socialization) (๒) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน (Externalization) (๓) การผสมผสานความรู้ (Combination) (๔) การผนึกความรู้ในตน (Internalization) เป็นพลวัตรที่มีการหมุนในลักษณะที่เป็นเกลียว (spiral) เป็นการสร้างความรู้ใหม่ที่ไม่รู้จบ แล้วนำหลักพุทธธรรม ๔ หมวดข้างต้นมาเสริมแรงผลักดันให้เกิดพลังในการขับเคลื่อน ซึ่งได้เสนอเป็นแบบจำลองใหม่ หลังจากนั้นได้นำแบบจำลองดังกล่าวมาทำการตรวจสอบองค์ความรู้ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม (focus group) สรุปผลว่าได้แบบจำลองการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการที่พร้อมนำไปใช้งานได้ในองค์กรทั่วไป^{๔๒}

ทรงวิทย์ แก้วศรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า” ผลแห่งการวิจัยพบว่า หลักการบริหารสมัยใหม่ตามรูปแบบการบริหารเชิงยุทธวิธีนั้นสอดคล้องกันกับวิธีการของพระพุทธเจ้าที่ทรงใช้มาก่อนแล้วทั้งสิ้น วิธีการของพระองค์เป็นวิธีการปฏิบัติจริง เรียบง่าย กระชับรัดกุม ตรงประเด็น สามารถจัดการแก้ปัญหาการบริหารได้ทุกเรื่อง

^{๔๑} ฉลาด จันทรสมบัติ, “การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชน”, การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๘).

^{๔๒} เอี่ยมพร ชลวร, “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

อย่างได้ผล มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะทุกกระบวนการความคิดของพระองค์เป็นระบบและสมเหตุสมผล ยุทธวิธีการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้าทุกขั้นตอน สามารถนำหัวข้อธรรมมาใช้เป็นหลักควบคุมกันไปได้อย่างกลมกลืน กล่าวคือ การคิดใช้โยนิโสมนสิการ, การตัดสินใจใช้ปริยญา ๓ อธิษฐานธรรม ๔ และบัญญัติธรรม ๓, การวางแผนใช้โกศล ๓ และสัมมปปธาน ๔, การบริหารใช้อธิปไตย ๔ พละ ๔ และทิวฐัมมิกัตถสังวัตตนิกรรม ๔, ภาวะผู้นำใช้อัตตหิตสมบัติ พรหิตปฏิบัติ และยุทธการแบบทหารมีออาชีพตามทีตรัสไว้ในโยธาชีวสูตร^{๘๓}

เอื้อมอร์ ชลวร^{๘๔} ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ ผลการวิจัย พบว่า ในขณะที่เมื่อพิจารณาการจัดการความรู้ในพระพุทธศาสนานั้นจะเห็นว่ามีกรอบองค์ความรู้ผ่านกาลเวลาที่ยาวนานร่วม ๒,๖๐๐ ปี ซึ่งนับว่ายาวนานมากแสดงให้เห็นถึงกระบวนการบริหารจัดการความรู้ในทางพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพสูงมากจึงสามารถรักษาองค์ความรู้ทั้งปรีดีแนวทางปฏิบัติ และกฎวัตรธรรมไว้ได้อย่างดี โดยผู้วิจัยเห็นว่าหลักธรรมที่โดดเด่นในพระพุทธศาสนาที่ทำให้เกิดกระบวนการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาได้ยาวนานมีอยู่ ๔ หมวด คือ (๑) การใช้หลักไตรสิกขา ในการจัดการสังคมให้เข้าใจซึ่งกันและกัน (๒) การสร้างกระบวนการเรียนรู้จากภายในด้วยหลักสาราณียธรรม (๓) กระบวนการจัดการสังคีตร้อยกรองพระธรรมและพระวินัยให้เป็นหมวดหมู่ ง่ายต่อการจดจำและนำไปปฏิบัติและ (๔) กระบวนการสร้างสังคมแห่งสงฆ์ อันได้แก่การมีพระวินัย และระเบียบวิธีปฏิบัติว่าด้วยการรวมตัวเป็นหมู่สงฆ์ จากองค์ความรู้ในการจัดการความรู้ และองค์ความรู้ในพระพุทธศาสนาที่ผ่านมาผู้วิจัยได้นำพุทธธรรม ทั้ง ๔ หมวดเข้ามาประยุกต์สร้างรูปแบบจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการผู้วิจัยเริ่มจากการประยุกต์โมเดลเกลียวความรู้ของอิกุจิโร่ โนนากะ (Ikujiro Nonaka) ที่เรียกว่า เซกิ (SECI) มาเป็นแนวคิดหลักของการปฏิบัติ ซึ่งมีองค์ประกอบ ๔ แบบ ตัวกันคือ (๑) การขัดเกลาทางสังคม (socialization) (๒) การสกัดความรู้จากตัวคน (Externalization) (๓) การผสมผสานความรู้ (Combination) (๔) การผนึกความรู้ในตน (Internalization) เป็นพลวัต ที่มีการหมุนในลักษณะที่เป็นเกลียว (spiral) เป็นการสร้างความรู้ใหม่ที่ไม่รู้จบ แล้วนำหลักธรรม ๔ หมวดข้างต้นมาเสริมแรงผลักดันให้เกิดพลังในการขับเคลื่อน ซึ่งได้เสนอเป็นแบบจำลองใหม่ หลังจากนั้นได้นำแบบจำลองดังกล่าวมาทำการตรวจสอบองค์ความรู้ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus group) สรุปผลว่าได้แบบจำลองการจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการที่พร้อมนำไปใช้งานได้ในองค์กรทั่วไป

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ ผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหารายละเอียดไว้เพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัย ไว้ดังนี้

พระครูวัชรสุวรรณาท (ลูกซุบ ธมมโชโต) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการสาธารณูปการในการอนุรักษ์โบราณสถานวัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี จากการวิจัยพบว่า ๑. ด้านการจัดการสาธารณูปการในการอนุรักษ์โบราณสถาน จะเน้นในส่วนบำรุงรักษาวัดและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารวัดและคณะสงฆ์โดยตรง ในส่วนของรัฐและพุทธ

^{๘๓} ทรงวิทย์ แก้วศรี, “การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า”, *ปริยญาพุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๘๔} เอื้อมอร์ ชลวร, “การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ”, *ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต*, (สาขาสังคมศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

บริษัท จะต้องอุปถัมภ์ด้วยไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างหรือบูรณะรักษาเสนาสนะของพระสงฆ์ พระสังฆาธิการทุกรูปต้องมองเห็นความสำคัญของการจัดทำแผนแม่บทการก่อสร้าง และรู้จักวิธีการบริหารงานสาธารณูปการเป็นอย่างดี มีเทคนิคและวิธีการขอคำปรึกษากับหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ ๒. ด้านการจัดการสาธารณูปการ พระสงฆ์ในวัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหารได้ก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์ ทั้งศาสนสถานและศาสนวัตถุและจัดการกิจการอื่นๆ อันเกี่ยวกับวัด เพื่อบำรุงรักษาวัด และส่งเสริมวัดให้เป็นที่ยอมรับประโยชน์แก่ประชาชนหรือสังคมผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นให้วัฒนาสถาพรสืบไป ๓. ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการจัดการสาธารณูปการในการอนุรักษ์โบราณสถานวัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี ดังต่อไปนี้

๑) มีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่า การซ่อมแซมโบราณสถานไม่สามารถกระทำได้นื่องด้วยได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน ต้องดำเนินการโดยกรมศิลปากรเท่านั้น และเห็นว่าระเบียบกฎเกณฑ์ของทางราชการเป็นเรื่องยุ่งยากซับซ้อน หากวัดจะดำเนินการเอง

๒) มีความเข้าใจว่าการซ่อมแซมโบราณสถานที่ชำรุดเสียหาย จำเป็นต้องใช้ทุนทรัพย์ ใช้จ่ายมาก ทางวัดมีงบประมาณไม่เพียงพอ และบางครั้งเชื่อว่าการสร้างอาคารใหม่กว้างใหญ่ คึกคักและตอบสนองประโยชน์ใช้สอยได้มากกว่า

๓) การขาดความรู้ ความเข้าใจในการดูแลซ่อมแซมโบราณสถานว่าควรซ่อมอย่างไร และทำได้แค่ไหน

๔) คติความเชื่อของคนบางกลุ่ม เชื่อว่าการสร้างอาคารใหม่ถวายเป็นบุญถวายไว้ในพระพุทธศาสนา จะได้รับอานิสงส์ผลบุญมากกว่า การซ่อมแซมอาคารเก่าซึ่งผู้อื่นได้สร้างถวายไว้^{๔๕}

พระปลัดเกษม ฐิตสมปนโน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุในอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี จากการวิจัยพบว่า

๑. การอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ต้องเริ่มที่คนในชุมชนก่อน เพราะเป็นคนในชุมชนจะรู้ถึงบริบทของพื้นที่ ประวัติของชุมชน ประวัติของโบราณสถาน โดยพยายามให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด ให้ชาวบ้านเห็นประโยชน์และคุณค่า หากชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่า ชุมชนก็จะเป็นกำลังสำคัญในการอนุรักษ์ การให้การศึกษาแก่เยาวชน เพื่อให้เห็นคุณค่า เกิดความรักความหวงแหนและมีจิตสำนึกในการดูแลรักษาและอนุรักษ์ วิธีการอนุรักษ์มีลักษณะที่ต่างฝ่ายต่างทำ ไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลโดยตรงและขาดการประสานร่วมมือกัน วัดส่วนใหญ่ไม่ได้เอาใจใส่ทำให้โบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุถูกปล่อยปละละเลยเสียหายและสูญหายไปเป็นจำนวนมาก การดูแลรักษาความสะอาดยังไม่ดี การขึ้นทะเบียนยังไม่ครอบคลุมทั่วถึงและประชาชนขาดความรู้ไม่เห็นคุณค่า จึงไม่ได้ให้ความสำคัญและไม่ได้ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์เท่าที่ควร ๒. บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในด้านการอนุรักษ์ การบูรณะและปฏิสังขรณ์ พระสงฆ์เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน จึงสามารถเป็น

^{๔๕} พระครูวัชรสุวรรณาท (ลูกซุบ ธมฺมโชโต), การจัดการสาธารณูปการในการอนุรักษ์โบราณสถานวัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

ผู้นำ ชักจูง โน้มน้าวให้ชาวบ้านช่วยกันดูแลรักษานุรักษ์ การบูรณะและปฏิสังขรณ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ด้านการจัดทำแผนงาน โครงการและกิจกรรม พระสงฆ์สามารถให้ความรู้กับชาวบ้านหรือนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ๓. บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ในอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การให้ความรู้แก่พระสงฆ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์และระเบียบกฎหมายข้อบังคับ ส่งเสริมให้พระสงฆ์สามารถให้ความรู้กับชาวบ้าน ในการให้เห็นความสำคัญของโบราณสถาน โบราณวัตถุ สนับสนุนให้พระสงฆ์เป็นผู้นำในการปรับภูมิทัศน์ที่อยู่รายรอบบริเวณโบราณสถาน โบราณวัตถุต่างๆ ให้สวยงาม และเป็นผู้นำในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ จัดทำแผ่นพับ เอกสาร โปสเตอร์ ป้ายบอกทางเข้าวัดหรือแหล่งโบราณสถาน หรือมีการเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต

ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ในอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ ปัญหาด้านความรู้ ได้แก่ การที่พระสงฆ์ ชาวบ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขาดความรู้ ขาดความเข้าใจและไม่เห็นคุณค่าของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ปัญหาด้านงบประมาณ ได้แก่ การขาดแคลนทุนทรัพย์หรืองบประมาณในการบูรณะซ่อมแซม ปัญหาด้านกฎหมาย การซ่อมแซมต้องขออนุญาตจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศิลปากรฯ และจากคณะสงฆ์ที่มีหน้าที่ปกครองดูแลเหนือขึ้นไป และเมื่อขึ้นทะเบียนแล้วชาวบ้านจะเข้ามาดูแลน้อยลง ปัญหาด้านบุคลากร ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของกรมศิลปากรมีน้อย พระสงฆ์แต่ละวัดมีน้อย ต้องปฏิบัติศาสนกิจ ทำให้ไม่มีเวลามาดูแลได้เต็มที่และพระสงฆ์ส่วนใหญ่ชราภาพ และปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

ข้อเสนอแนะต่อการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ การสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่พระสงฆ์เกี่ยวกับระเบียบกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน โบราณวัตถุและศิลปวัตถุและแนวทางในการอนุรักษ์ควบคู่กับการพัฒนา เพื่อที่พระสงฆ์จะได้นำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่แก่ชุมชน พระสงฆ์ควรมีการสำรวจและเก็บศิลปวัตถุไว้เป็นหมวดหมู่และการลงทะเบียนได้แก่ การถ่ายรูป การลงบันทึกเอาไว้ และสิ่งของที่ล่องตา ล่องใจก็ควรเก็บให้เป็นที่เป็นทาง^{๔๖}

สามารถ สิริเวชพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศิลปกรรมล้านนา สภาพปัญหาและแนวทางอนุรักษ์ จากการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์ คือการกระทำหรือกระบวนการใช้ในการใช้มาตรการต่างๆ ที่เหมาะสมเพื่อจะดำรงรักษาสภาพของอาคารและส่วนที่ละเอียดประณีต ศิลปสถาปัตยกรรมให้คงรูปเดิมไว้ด้วยวัสดุก่อสร้างแบบเดิมและวิธีการสร้างอย่างเดิมที่เคยทำมาก่อนในอดีต โดยวิธีการปฏิบัติอาจมีการเสริมสร้างความมั่นคงของฐานหรือส่วนต่างๆ ในเบื้องต้นเท่าที่จำเป็นนั้น การอนุรักษ์ต้องมีการเดิม ๗๐ - ๘๐ % อาจเพิ่มเติมเพียง ๒๐-๓๐% เท่านั้นโอกาสผิดพลาดน้อยมาก^{๔๗}

^{๔๖} พระปลัดเกษม จิตฺติสมฺปนฺโน (รอดจากทุกข์), บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุในอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๔๗} สามารถ สิริเวชพันธ์, ศิลปะล้านนา สภาพปัญหาและแนวทางอนุรักษ์, วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ๒๕๓๖),

อุดม สกุลพาณิชย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าลพบุรี จากการวิจัยพบว่า ปัญหาของการอนุรักษ์เกิดจากการทำลายทางธรรมชาติและโดยฝีมือมนุษย์ อันมีสาเหตุอันสืบเนื่องมาจากภายใต้การกดดันทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยต่างๆ กัน แนวทางการแก้ไขปัญหาจะใช้วิธีการขึ้นทะเบียน มาตรการทางกฎหมาย ทางเศรษฐกิจ การประชาสัมพันธ์ ฯลฯ เป็นเครื่องมือในการยับยั้งการถูกทำลาย^{๘๘}

อนุกุล ศิริพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดโบราณสถานและสิ่งแวดล้อมในเขตชุมชนบ้านปงสนุก จังหวัดลำปาง มีข้อเสนอแนะว่า ต้องการให้มีการกำหนดกรอบการอนุรักษ์ให้ชัดเจนว่าอย่างไร ระดับใดและควรให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการโบราณสถานและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความรู้ และเผยแพร่ความสำคัญของชุมชนให้ชุมชนได้รับรู้^{๘๙}

อัษฎางค์ โบราณานนท์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมว่าชุมชนชนบทยังให้คุณค่าของวัฒนธรรมดั้งเดิมอย่างสูงยิ่งทั้งในด้านกายภาพและประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นสมควรแก่การอนุรักษ์และควรมีการประสานงานของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องด้วยการดำเนินงานจึงจะมีศักยภาพที่จะบรรลุตามเป้าหมายได้^{๙๐}

มยุรี สุกังคนาช ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางการอนุรักษ์วัดในชุมชนริมคลองอ้อม จังหวัดนนทบุรี จากการวิจัยพบว่า ความสำคัญของโบราณสถานที่ทำการศึกษาอยู่ในระดับที่ค่อนข้างมากและส่วนใหญ่ได้รับการปฏิสังขรณ์แล้ว แต่คนในชุมชนเองไม่ได้มีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานของตนเอง รวมไปถึงการที่ชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักในการเป็นเจ้าของ ดังนั้น จึงเสนอแนะให้แนวทางสำหรับการอนุรักษ์โบราณสถานนั้น ควรได้ให้ความสำคัญกับคนในชุมชนด้วย เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึก สร้างความสามารถเบื้องต้นในการดูแลรักษากายภาพของโบราณสถาน และการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกำหนดแนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานในระดับชุมชนของตนเอง อันเป็นการสนองต่อนโยบายการกระจายอำนาจ และเริ่มสร้างศักยภาพให้กับชุมชนได้สามารถดูแล รักษาและบริหารจัดการโบราณสถานของตนเองได้ในอนาคต^{๙๑}

^{๘๘} อุดม สกุลพาณิชย์, การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าลพบุรี, วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต สาขาการออกแบบและการวางผังเมืองชุมชน, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๓).

^{๘๙} อนุกุล ศิริพันธ์, การจัดการโบราณสถานและสิ่งแวดล้อมโดยรัฐและชุมชน, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒).

^{๙๐} อัษฎางค์ โบราณานนท์, การอนุรักษ์พื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรมโดยวางผังเมือง, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๘).

^{๙๑} มยุรี สุกังคนาช, การศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์วัดในชุมชนริมคลองอ้อม จังหวัดนนทบุรี, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕).

นพรัตน์ ถาวรศิริภัทร ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาการออกแบบสถาปัตยกรรมเขตพุทธาวาส วัดกัลยาณมิตรวรวิหาร จากการวิจัยพบว่า สถาปัตยกรรมในเขตพุทธาวาสของวัดกัลยาณมิตรวรวิหาร เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่แสดงถึงพัฒนาการของสถาปัตยกรรมแบบพระราชนิยมที่ได้รับอิทธิพลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมให้วัดที่สร้างและปฏิสังขรณ์ขึ้นในภายหลัง ทั้งทางด้านการจัดวางรูปแบบแผนผังอาคารและรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของงานสถาปัตยกรรม^{๙๒}

กรณิการ์ สุธีรัตน์นาภิรมย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องพัฒนาการแนวคิดและวิธีการอนุรักษ์โบราณสถานในประเทศไทย ได้ศึกษาพบว่า แนวคิดการอนุรักษ์ของไทยในอดีต ก่อนรัชกาลที่ ๔ นั้นเป็นการอนุรักษ์ตามคติความเชื่อทางศาสนาอันหลากหลาย และถูกใช้เป็นเครื่องมือของระบบการปกครองของกษัตริย์เป็นสำคัญในขณะเดียวกันการอนุรักษ์ในระยะเวลาค่อยๆผ่านไป การอนุรักษ์ก็ยังคงเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้ปกครองในการสร้างเอกลักษณ์ สร้างวัฒนธรรมของชาติและถูกใช้เพื่อประโยชน์ทางการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ สำหรับวิธีการอนุรักษ์นั้นพบว่าอิทธิพลแนวคิดจากภาคตะวันตกมีอิทธิพลต่อวิธีการอนุรักษ์ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๖ เป็นต้นไป และใช้วิธีการปฏิบัติตามหลักสากลโดยยังไม่มีแนวคิดและวิธีการอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ควรจะมีการแก้ไขแนวคิดการอนุรักษ์ให้ทันสมัยตามแบบอย่างไทย และสร้างความเข้าใจในจิตสำนึกของคนในชาติ ตลอดจนปรับปรุงการทำงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบ^{๙๓}

น.ส.ปรานอม ต้นสุขนันท์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนอนุรักษ์ในเขตกำแพงเมืองเชียงใหม่ผลการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การวางแผนใช้อาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม และเทคโนโลยีให้ดีที่สุด รวมทั้งการดูแลรักษาที่ดีต่ออาคารและบางครั้งรวมถึงกิจกรรมอื่นๆ เช่น กิจกรรมในอาคารทั้งด้านสังคมและเทคโนโลยี เช่น การรักษาบรรยากาศของชุมชน Covent Garden (ตลาดเก่าในกรุงลอนดอน) หรือการรักษาเครื่องสูบน้ำโบราณที่เมือง East Pool Mine ใน Cornwall เป็นต้น^{๙๔}

จิราพร แสงศิลป์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสมของตึกแถวในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ผลการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์หมายถึง การตามรักษาซึ่งรวมถึงการป้องกันดูแลบำรุงรักษา และรวมถึงการอนุรักษ์สิ่งที่เคยมีอยู่ก่อนหน้านั้น โดยคำนึงถึงคุณค่าและความมุ่งหมายในการใช้ประโยชน์ด้วย ซึ่งการอนุรักษ์นั้นไม่ได้หมายความว่าต้องรักษาทุกสิ่งทุกอย่างไว้ในสภาพเดิมแต่เป็นการควบคุมการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นระเบียบ ในการอนุรักษ์จะต้อง

^{๙๒} นพรัตน์ ถาวรศิริภัทร, การศึกษาการออกแบบสถาปัตยกรรมเขตพุทธาวาสวัดกัลยาณมิตรวรวิหาร, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๑).

^{๙๓} กรณิการ์ สุธีรัตน์นาภิรมย์, พัฒนาการแนวคิดและวิธีการอนุรักษ์โบราณสถานในประเทศไทย, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘).

^{๙๔} ปรานอม ต้นสุขนันท์, การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนอนุรักษ์ในเขตกำแพงเมืองเชียงใหม่, วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์วิทยาลัย, ๒๕๓๐).

กำหนดนโยบายและเป้าหมายในการอนุรักษ์เสียก่อนว่าอะไรคือสิ่งที่ต้องการ จะอนุรักษ์และจะอนุรักษ์ไว้เพื่ออะไร โดยทั่วไปแล้ว สิ่งสำคัญที่จะต้องอนุรักษ์ก็คือ ลักษณะของเมือง ศึกษาว่าอะไรคือสิ่งที่ต้องทำให้เมืองมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากเมืองอื่นๆ เช่น อาคารประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม หรืออาคารที่สะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ของเมือง หรือกิจกรรมของประชาชน ในเมืองรวมทั้งลักษณะทางสังคม เช่น จัตุรัสกลางเมืองตลาด ฯลฯ อิทธิพลจากภูมิประเทศและนโยบายทางการเมือง^{๙๕}

อเนก สีหามาตย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการอนุรักษ์โบราณสถานของกรมศิลปากร ผลการวิจัยพบว่า โบราณสถานเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นในอดีต เพื่อเป็นสถานที่สำหรับประกอบกิจกรรมทั้งทางด้านศาสนา เศรษฐกิจสังคมและการเมืองการปกครอง เช่น กำแพงเมือง คูเมือง ป้อมปราการ แต่เนื่องจากมีอายุการก่อสร้างมาเป็นเวลานานนับร้อยนับพันปี จึงทำให้สภาพโบราณสถานถูกทำลายทั้งธรรมชาติและมนุษย์^{๙๖}

ธยาภัทร เหมวรกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมด้วยระเบียบวิธีการในการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับโบราณสถานตามวิธีการทางโบราณคดี การสำรวจขุดค้น วิเคราะห์ ศึกษาและวิจัยทางโบราณคดีนั้นล้วนเป็นกระบวนการแห่งการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมของชาติโดยตรงทั้งนั้น ดังนั้นกระบวนการในการศึกษาวิจัยโบราณสถาน โบราณวัตถุจึงย่อมเป็นกระบวนการที่ช่วยในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมไปสู่ชนรุ่นอย่างมีประสิทธิภาพ^{๙๗}

ฉลาด จันทรสมบัติ^{๙๘} ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชน” โดยมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการจัดการความรู้ ๘ องค์กร ชุมชนในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย ๒ หมู่บ้าน ซึ่งผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชนที่พัฒนาประกอบด้วย ขั้นเตรียมชุมชน เช่น การสร้างแรงจูงใจ และสร้างจิตสำนึกในการทำงานร่วมกันของคนในชุมชน ขั้นสร้างวิสัยทัศน์ ขั้นจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพ ขั้นการนำแผนไปปฏิบัติและพัฒนางาน และขั้นประเมินผลสรุป โดยผลการนำรูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชนไปทดลองใช้กับองค์กรชุมชนเป้าหมาย ๘ องค์กรเป็นเวลา ๘ เดือน พบว่าทุกกลุ่มองค์กร เกิดนั้กจัดการความรู้ในชุมชน มีการดำเนินการจัดการความรู้ การตั้งคำถามและการปฏิบัติ โดยการแก้ปัญหากระบวนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย การสร้างความรู้ การจำแนกความรู้ การจัดเก็บ การนำไปใช้ การแลกเปลี่ยนและ

^{๙๕} จิราพร แสงศิลป์, ลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสมของตึกแถวในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์, วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต,ภาควิชาการออกแบบและผังเมือง, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๗).

^{๙๖} อเนก สีหามาตย์, บทบาทการอนุรักษ์โบราณสถานของกรมศิลปากร, ภาคนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔).

^{๙๗} ธยาภัทร เหมวรกุล, ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา, วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๔๘).

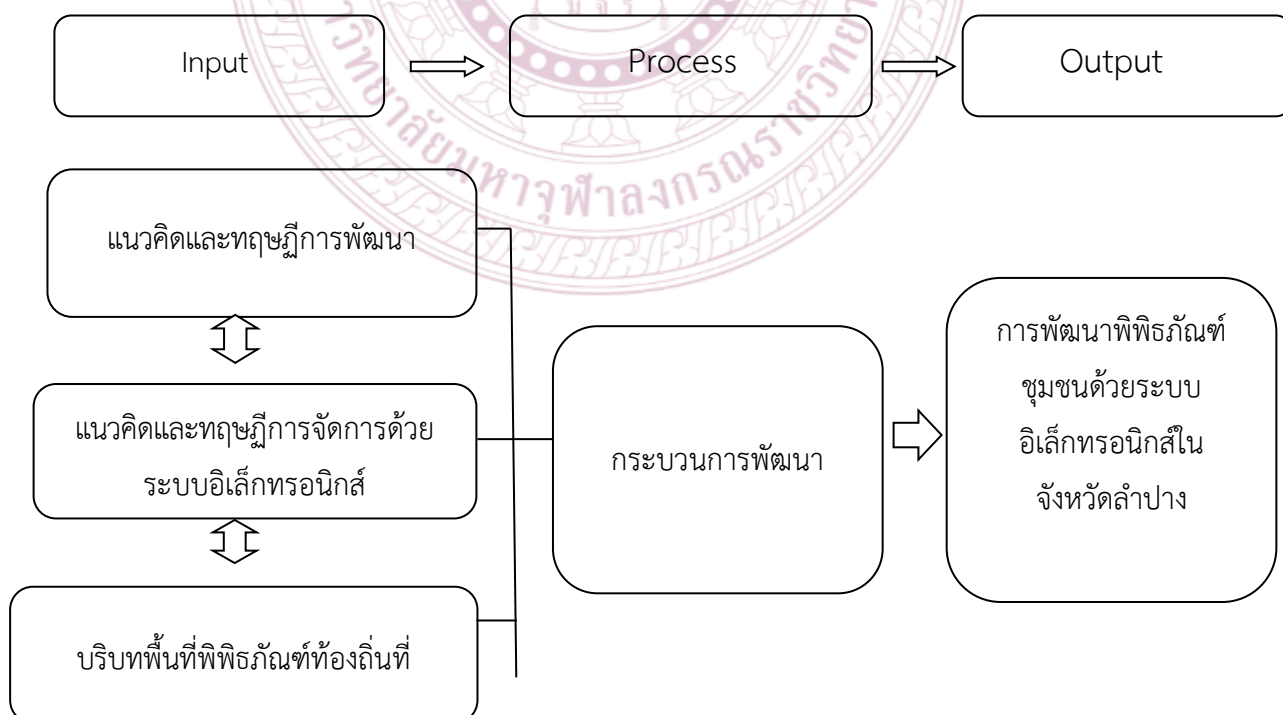
^{๙๘} ฉลาด จันทรสมบัติ, “การพัฒนาแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชน”, การศึกษาคุชภูมิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๘).

การประเมินผลความรู้ มีศูนย์จัดการความรู้ขององค์กรที่ขับเคลื่อนให้กลุ่มพึ่งตนเองได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งบนเวทีจริงและเวทีเสมือน และกลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในการดำเนินการจัดการความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก

จากงานวิจัยที่ได้ศึกษาผู้วิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพุทธสถานของวัดในจังหวัดสมุทรสงคราม ต้องดำเนินการจัดการด้วยระบบของหน่วยงานราชการและระบบความร่วมมือของชุมชนที่อยู่อาศัยในบริเวณสถานที่นั้นๆ ได้ร่วมมือกันดำเนินการจัดการ ดูแล พัฒนา อย่างมีส่วนร่วม ซึ่งทั้งการพัฒนาและการอนุรักษ์มิใช่การรื้อแล้วสร้างบูรณะแล้วทำลาย ต้องรักษาสภาพความสมบูรณ์ดั้งเดิมเพื่อความยั่งยืนของแหล่งมรดกทางสถาปัตยกรรม พุทธสถานของวัด สืบต่อไป มีความสอดคล้องกันในการศึกษาถึงการบริหารจัดการ ที่มุ่งศึกษาถึงการเรียนรู้ของบุคคล เพื่อเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ในชุมชน และการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดลำปางเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ให้ชุมชน เพื่อขับเคลื่อนให้ เกิดเป็นสังคมฐานความรู้ และก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๒.๑๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพิพิธภัณฑวัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบและกลไกในการจัดระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑวัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ และเพื่อสร้างรูปแบบระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑวัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๖ กระบวนการดำเนินการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพิพิธภัณฑวัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา” เป็นการศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ทราบถึงประเด็นของการศึกษาในรายละเอียดที่สำคัญสำหรับความต้องการและรูปแบบของระบบอิเล็กทรอนิกส์ และมีความครอบคลุมในเนื้อหาสาระสำคัญที่ทำ การศึกษาอย่างครบถ้วน จะทำให้ได้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึก (In-Depth) ที่มีรายละเอียดชัดเจนสามารถนำมาวิเคราะห์ในเชิงตรรกะ (Analytic Induction) เพื่อก่อให้เกิดความรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ มุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดการพัฒนา นำไปสู่การแก้ปัญหาและการใช้ประโยชน์ ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ระหว่างการศึกษาเป็นงานวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) โดยเป้าหมายของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการในการวิจัยในพื้นที่ชุมชน ใน ๔ ระดับ ได้แก่

ระดับที่ ๑ การเปิดเวทีพบปะพูดคุย สร้างเวทีสัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นแลกเปลี่ยนในการคิดพัฒนาพิพิธภัณฑวัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนร่วมกัน ซึ่งก่อให้เกิดกระบวนการทางสังคม ด้วย เกิดกระบวนการทำงานร่วมกันของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากตัวแทนวัดทั้ง ๓ วัด จาก ๓ จังหวัดในภาคเหนือ ซึ่งเป็นสถานที่ที่เป็นแหล่งรวบรวมโบราณวัตถุที่เก่าแก่ และเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ได้แก่ วัดน้ำจ่า ตำบลร่องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ , วัดบ้านต๋อม ตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา และ วัดบ้านก้อง ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูนเกิดการวิเคราะห์และตระหนักถึงข้อมูลสถานการณ์ต่าง ๆ ของชุมชน

ระดับที่ ๒ การสำรวจพหิพริทัศน์ที่มีอยู่ทั้ง ๓ แห่ง เพื่อเลือกโบราณวัตถุ สิ่งของที่มีคุณค่าต่อวิถีชีวิต การเป็นอยู่ การสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ในชุมชน ทั้งทางด้านของความเชื่อ ความศรัทธา มาจัดทำเป็นระบบและกลไกการจัดการทะเบียนวัตถุตามระบบสากล

ระดับที่ ๓ การได้รับองค์ความรู้ใหม่ของการอธิบายความรู้หรือภูมิปัญญาชาวบ้านด้วยความรู้ อย่างเป็นระบบโดยใช้เทคโนโลยีมาสนับสนุนการจัดระบบกลไกในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ รวมไปถึง การสร้างความสามารถวิเคราะห์ให้เห็นถึงพัฒนาการและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงได้

ระดับที่ ๔ นำไปสู่สร้างการเปลี่ยนแปลงในการจัดการความรู้ในชุมชน การแก้ปัญหา และการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งประกอบไปด้วยผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในสถานที่โดยศึกษาจากองค์การศึกษาที่มีการนำแนวคิดทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ต่อการศึกษา องค์ความรู้และกระบวนการสร้างการจัดการพหิพริทัศน์ท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืนและพึ่งพาตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นจำนวน ๑๒ รูปหรือคน โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

๑. พระครูพิศาลเจติยารักษ์ เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
๒. พระครูโกวิทธรรมวาทิ,ผศ.ดร. เจ้าอาวาสวัดบ้านก้อง ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
๓. พระอธิการประหยัด วชิรธมโม เจ้าอาวาสวัดต่อมกลาง ตำบลบ้านต่อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
๔. พระอาจารย์สมศักดิ์ สิริมงคล วัดต่อมกลาง
๕. ไวยาวัจกร วัดน้ำจ้ำ
๖. ไวยาวัจกร วัดบ้านก้อง
๗. ไวยาวัจกร วัดต่อมกลาง
๘. ผู้ช่วยดูแลพหิพริทัศน์วัด
๙. นายป๋าย บุญพฤตไพบุลย์ กรรมการวัดบ้านหลุก
๑๐. นางศรีแก้ว วงศ์แสงดี ชาวบ้านวัดบ้านหลุก
๑๑. นายต้นตะวัน สุวรรณศรี นักพัฒนาระบบการขึ้นทะเบียนอิเล็กทรอนิกส์
๑๒. นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง นักพัฒนาระบบการขึ้นทะเบียนอิเล็กทรอนิกส์

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด (Structure In-Depth Interview) จำนวน ๑ ฉบับ โดยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ การสร้างรูปแบบและการขึ้นทะเบียนวัตถุโบราณ การใส่

รายละเอียดเพื่อการนำไปบรรจุในระบบอิเล็กทรอนิกส์ในโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ การจัดหมวดของพิพิธภัณฑ์ หมวดหมู่ในการจัดการระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อความสะดวกในการค้นคว้าข้อมูลและการธำรงรักษาโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ชุมชน การพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา ระบบและกลไกของกระบวนการจัดการพิพิธภัณฑ์ ทั้ง ๔ กระบวนการ ได้แก่กระบวนการให้ การสร้างและการแลกเปลี่ยนความรู้ อาทิเช่น จำนวนองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการกระบวนการจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชน จำนวนองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนา และจำนวนองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น , กระบวนการอนุรักษ์ การสร้างสรรค์ การสืบทอด กระบวนการสร้างกตีกาสร้างความสามัคคีกันในชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมในการสร้างระเบียบข้อบังคับ รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชน โดยมีการศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. ศึกษาหลักการและทฤษฎี ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทางการบริหารจัดการองค์กรเพื่อศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการสร้างการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืนและพึ่งพาตนเองจากเอกสาร และผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้

๒. กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย กำหนดประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ระบุรายการข้อมูลที่ต้องการของแต่ละประเด็น

๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากที่ปรึกษาโครงการวิจัย

๔. สร้างเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง

๕. จัดทำร่างแบบสัมภาษณ์และรายการข้อคำถามแต่ละประเด็น

๖. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ โดยที่ปรึกษางานวิจัย จำนวน ๕ ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและการใช้ภาษา จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์

๗. จัดพิมพ์แบบแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง ฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

๘. ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงเลย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) เป็นการเก็บข้อมูลในลักษณะข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากหนังสือและเอกสารงานวิชาการต่างๆ ทั้งที่เป็นหนังสือและสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ งานเขียนทางวิชาการ บทความทางวิชาการ ตลอดจนหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ ในการนี้ผู้วิจัยจะเลือกเฉพาะในส่วนที่เชื่อมโยง หรือที่มีส่วนสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระ และกรอบแนวคิดในการวิจัย และเป็นข้อมูลที่มีส่วนสัมพันธ์กับบทสัมภาษณ์

๒. การสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-Formal Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Information Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มคนต่าง ๆ ๒๕ รูปหรือคน โดยคำถามที่จะใช้จะเป็นเพียงแนวทางในการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาการพัฒนาพิพิธภัณฑวัตถุและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในลำนานา และให้ผู้สัมภาษณ์ตอบตามกรอบแนวคิดการศึกษาและมีอิสระ ในการตอบโดยข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ทั้งหมดทำให้ทราบภาพสะท้อนข้อเท็จจริงตามกรอบแนวคิด

๓. การเก็บข้อมูลเริ่มต้นด้วยการจัดหมวดหมู่ของวัตถุโบราณ การเก็บภาพ ถ่ายภาพ ๓๖๐ องศา ลงมือดำเนินการบันทึกภาพวัตถุโบราณแต่ละ ๓๐ ชิ้น ใน ๓ พิพิธภัณฑ เพื่อให้บรรลุตามต้องการ

๔. แบบบันทึก (Record Form) ลักษณะของวัตถุโบราณ และ Code การจัดทำแบบบันทึกการจัดการพิพิธภัณฑชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์

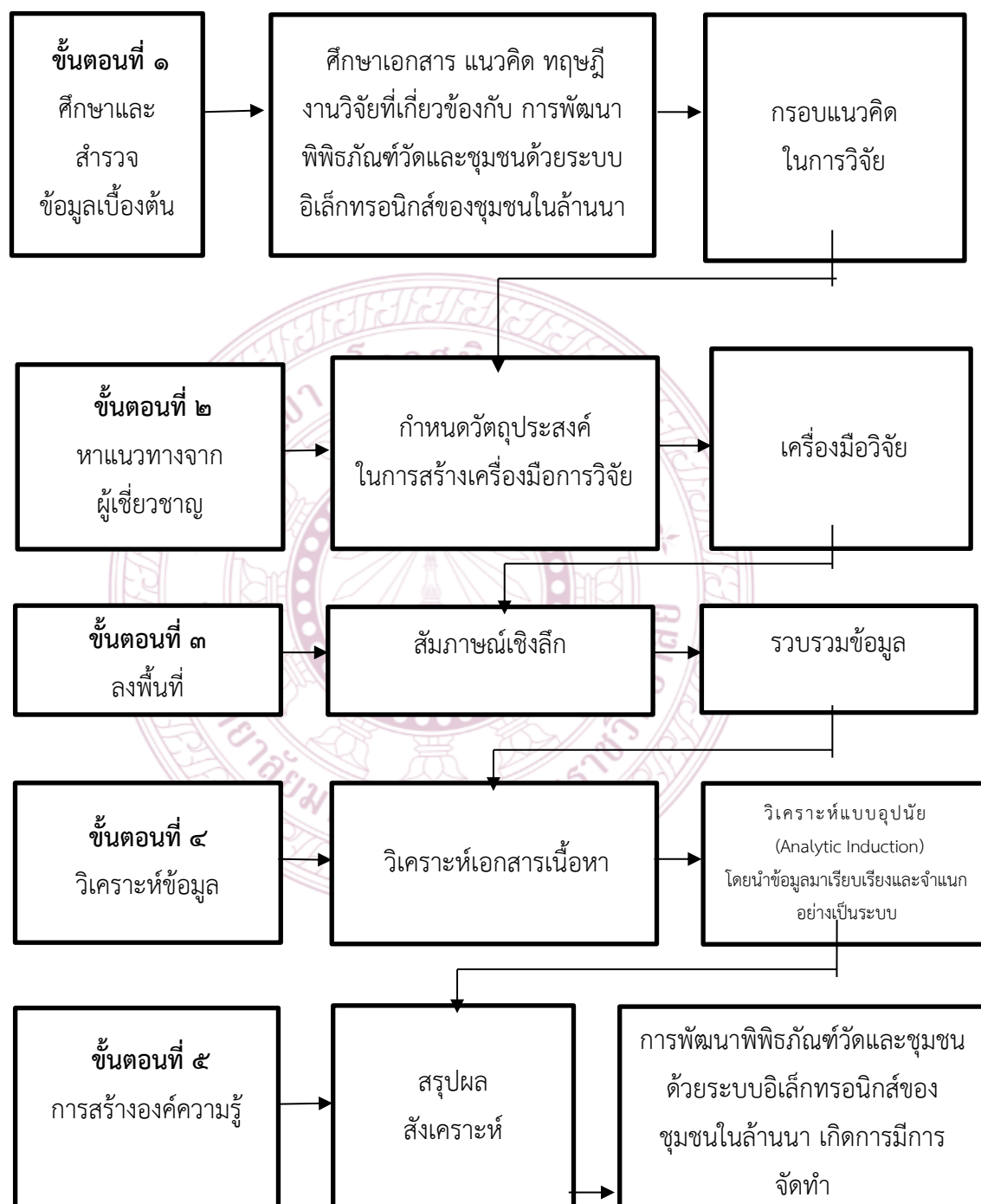
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

๒. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี โดยการให้ประชาชนในชุมชนได้มีโอกาสเข้ามาเป็นนักวิจัยร่วมกันในการร่วมคิดวางแผนและตัดสินใจในการวิจัย ชุมชนจะมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการวิจัยตั้งแต่การศึกษาชุมชน วิเคราะห์ปัญหา วางแผน ลงมือปฏิบัติ และติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนก่อให้เกิดการพัฒนาที่มาจากชุมชนลดการพึ่งพิงจากสังคมภายนอกให้ประชาชนตัดสินใจร่วมกัน ชาวบ้านเป็นศูนย์กลาง พึ่งพาตนเองได้ และจะก่อการสร้างสรรค์ความรู้จากการผสมผสานความรู้ของนักวิชาการกับความรู้พื้นบ้านให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งยังเกิดการผสมผสานความรู้จากทฤษฎีจากนักวิจัย และการปฏิบัติจากชาวบ้านเข้าด้วยกัน ความรู้ที่ประชาชนได้รับจากการเป็นการปฏิบัติที่ได้ทั้งการเข้าใจและเกิดจากการลงมือกระทำทำให้ความเข้าใจ ที่เป็นนามธรรมออกมาสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าเป็นการวิจัยที่นำไปสู่การพัฒนาทั้งวิธีการวิจัยและการพัฒนาทุนมนุษย์ในชุมชนอย่างแท้จริง

๓.๖ ขั้นตอนการวิจัย

รายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ๕ ขั้นตอน มีดังนี้

จากภาพแสดงให้เห็นว่า

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาและสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อสรุปประเด็นที่จะนำมาใช้เป็นฐานในการศึกษา ได้ดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ ๑ เป็นขั้นตอนแห่งการศึกษาและสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ ๒ กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยจากข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ ๒ การหาแนวทางจากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีความเกี่ยวข้อง ในการกำหนดเครื่องมือ “การพัฒนาพิพิธภัณฑวัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในลำนานา”

ขั้นตอนที่ ๓ การลงพื้นที่เพื่อการสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-Formal Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Information Interview)

ขั้นตอนที่ ๔ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสรุปและสังเคราะห์

ขั้นตอนที่ ๕ การสร้างองค์ความรู้จากการวิเคราะห์สังเคราะห์ในประเด็นการพัฒนาพิพิธภัณฑวัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในลำนานา

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา” ผู้วิจัยได้จัดลำดับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ ซึ่งแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น ๒ ตอนดังนี้

๔.๑ ระบบและกลไกในการจัดระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์

๔.๒ รูปแบบระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์

๔.๑ ระบบและกลไกในการจัดระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์

ระบบและกลไกในการจัดระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดในชุมชนนั้น คณะผู้วิจัยได้จัดระบบในลักษณะรูปแบบและการขึ้นทะเบียนวัตถุโบราณเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นสิ่งที่บรรพบุรุษได้สรรค์สร้างขึ้นมา ที่เปรียบเสมือนสิ่งที่มีค่ามากไปด้วยคุณค่า มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน เกิดจากการพัฒนาองค์ความรู้ในชุมชนในการสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง

จากการที่คณะผู้วิจัยได้ลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ทั้ง ๓ แห่งในล้านนา ได้แก่ วัดน้ำจำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่, วัดบ้านต้อม ตำบลบ้านต้อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา และ วัดบ้านก้อง ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า การสร้างรูปแบบและการขึ้นทะเบียนวัตถุโบราณจะมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

๑. การสร้างเวทีให้ความรู้ในเรื่องของการจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนแก่ผู้ที่มีส่วนพัฒนาพิพิธภัณฑ์

๒. การบันทึกรายละเอียด เพื่อนำลงไปบรรจุในระบบทะเบียนอิเล็กทรอนิกส์สำหรับพระพุทธรูป โบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ โดยการพิจารณาจากองค์ความรู้ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ประกอบกันเป็นมรดกกับพิพิธภัณฑ์ของเก่า^{๙๙} สิ่งของในพิพิธภัณฑ์เป็นสิ่งของที่วัดและคนในชุมชนนำมาถวายระดมปัจจัยสร้างพิพิธภัณฑ์^{๑๐๐} ซึ่งจะจัดเป็นสถานที่ที่รวบรวมสิ่งของ

^{๙๙} สัมภาษณ์พระครูพิศาลเจติยารักษ์, เจ้าอาวาสวัดน้ำจำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

^{๑๐๐} สัมภาษณ์พระอาจารย์สมศักดิ์ สิริมงคล, วัดต้อมกลาง ตำบลบ้านต้อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา, ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

โดยไม่ได้รับการสนับสนุนทุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน โดยคณะกรรมการวัด และ พระภิกษุสงฆ์ในวัด ระดมทุนมาบูรณปฏิสังขรณ์ด้วยงบประมาณ ๒ แสนบาท ใช้เวลาระดมทุนเพื่อ บูรณะประมาณ ๒ ปี ซึ่งเริ่มต้นเจ้าอาวาสมีความต้องการสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

๓. พัฒนาจากปัจจัยที่ทางวัดได้มาจากประเพณีต่าง อาทิเช่น ทอดผ้าป่า กฐิน ชาวบ้าน รวบรวมปัจจัยมาสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ศรัทธาญาติโยมก็นำสิ่งของของบริจาค อาทิเช่น ๑) เครื่องมือเครื่องใช้ทางเกษตร ๒) เครื่องทอผ้า ๓) เครื่องใช้ในครัวเรือน ๔) เครื่องดนตรี ๕) อาวุธ ๖) รถจักรยานยนต์ ล้อเกวียน ผ่านการแนะนำของนักวิชาการ รวมทั้งตั้งให้พระสงฆ์เป็นผู้ดูแล มีการให้ช่าง มาบำรุงรักษา^{๑๐๑}

สำหรับการสร้างรูปแบบและการขึ้นทะเบียนวัตถุโบราณ ตามวิธีของคู่มือการจัดทำ ทะเบียนโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ของสำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ตั้งแต่ขั้นตอน

๑. การรับมอบโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ
๒. การศึกษาวิเคราะห์โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ
๓. การกำหนดหมายเลขทะเบียนโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ
๔. การทำเครื่องหมายบนโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ
๕. การวัดขนาดโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ
๖. การถ่ายภาพโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ
๗. การบันทึกโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ

ซึ่งควรมีรายละเอียดการรวบรวมขึ้นงาน^{๑๐๒} ดังนี้

๑. ปีที่สร้างผลงาน อาทิเช่น พระพุทธรูปนั้นเกิดขึ้นในสมัยใด
๒. วัสดุที่ใช้ในการทำขึ้นงาน อาทิเช่น ผ้าที่นำมาทำผ้ายันต์ ตัวอักษร
๓. ขนาดของโบราณวัตถุ อาทิเช่น พระพุทธรูปนั้นมีรูปทรงอย่างไร มีขนาดเท่าไร^{๑๐๓}
๔. รูปทรงของโบราณวัตถุ อาทิเช่น เป็นพระพุทธรูปปางอะไร
๕. ประวัติของผู้สร้างขึ้นงาน อาทิเช่น คนแกะสลักและสร้างพระพุทธรูป นอกจากนี้ควร

มีเอกสารลงทะเบียนวัตถุโบราณ และมีการจัดหมวดหมู่ให้ชัดเจน

- ๕.๑ มีการจัดหมวดหมู่ของโบราณวัตถุ สิ่งของทั้ง ๓๐ ชิ้น โดยใช้อักษร/ตัวเลข^{๑๐๔}

^{๑๐๑} สัมภาษณ์พระครูพิศาลเจติยารักษ์, เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัด เชียงใหม่, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์พระอาจารย์สมศักดิ์ สิริมงคล, วัดต่อมกลาง ตำบลบ้านต่อม อำเภอเมือง จังหวัด พะเยา, ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์พระครูโกวิทธรรมวาทิ, ผศ.ดร., เจ้าอาวาสวัดบ้านก้อง ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน, ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์พระครูโกวิทธรรมวาทิ, ผศ.ดร. เจ้าอาวาสวัดบ้านก้อง ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน, ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

๕.๒ มีการจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ แบ่งหมวดหมู่ของพระพุทธรูป ตามวัสดุที่ทำ เช่น จากไม้ หรือว่าโลหะ หากทำจากไม้ ก็กำหนดหมวดที่ ม.๐๐๑ ถ้าทำจากโลหะ ก็กำหนดเป็น ล.๐๐๑ เป็นต้น

๕.๓ มีการลงทะเบียนวัตถุในพิพิธภัณฑ์ทั้ง ๓๐ ชั้น

การสร้างรูปแบบ และการขึ้นทะเบียนวัตถุโบราณ จะมีขั้นตอนที่ควรมีข้อมูลที่บอกถึง วัตถุแต่ละชิ้น เช่น เลขทะเบียนวัตถุ, ชื่อวัตถุ, หมวดหมู่, ขนาด (ความสูง, ความกว้าง, ความยาว), สภาพ (สมบูรณ์, ชำรุด), สภาพของวัตถุ เพื่อความละเอียด และสะดวกต่อการหาวัตถุชิ้นนั้นๆ รูปแบบ สมัย/อายุ, หากเป็นพระพุทธรูป ควรบอกถึงพุทธลักษณะต่างๆ พุทธลักษณะ (ปาง) และภาพถ่าย^{๑๐๕} ผู้แกะสลัก ระยะเวลาในการแกะสลัก ชนิดของไม้ และรูปถ่าย ๓๖๐ องศา^{๑๐๖}

ภาพประกอบที่ ๕.๑ : การถ่ายภาพโบราณวัตถุ

รูปแบบและการขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุ ควรใส่รายละเอียดต่าง ๆ ได้แก่ เรื่องราว เนื้อหา รูปแบบศิลปะ (เช่น เครื่องแต่งกาย ยานพาหนะ ที่อยู่อาศัย สถาปัตยกรรม วิถีชีวิต) เหตุการณ์ เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เหตุการณ์หรือเรื่องราวทางพุทธประวัติ อายุของภาพประมาณ ๘๐ – ๑๐๐ ปี^{๑๐๗} จัดแบ่งตามประเภท เช่น เครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องมือทางการเกษตร เครื่องจักรสาน เครื่องทอผ้า งานแกะสลัก ฯลฯ

^{๑๐๕} สัมภาษณ์พระอธิการประหยัด วชิรธมโม, เจ้าอาวาสวัดต่อมกลาง ตำบลบ้านต้อม อำเภอมือง จังหวัดพะเยา, ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์พระครูพิศาลเจติยารักษ์, เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์พระครูโกวิทธรรมวาที, ผศ.ดร., เจ้าอาวาสวัดบ้านก้อง ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน, ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

ภาพประกอบที่ ๔.๒ : การจัดหมวดหมู่พระพุทธรูป

การจัดหมวดหมู่ของพิพิธภัณฑ์ มีการใส่รายละเอียด หมวดหมู่ในการจัดการระบบทะเบียน โบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อความสะดวกในการค้นคว้าข้อมูลและการอนุรักษ์โบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ชุมชน ควรจัดหมวดหมู่ตามประเภทของสิ่งของที่อยู่ภายในพิพิธภัณฑ์แห่งนั้น เช่นจัดแบ่งเป็น ๒ หมวด โดยหมวดหลัก แบ่งตามประเภทของวัตถุ หมวดรองอาจเป็นวัสดุที่ใช้ทำวัตถุชิ้นนั้น^{๑๐๘}

การจัดหมวดหมู่นั้น พิจารณาตามประเภทของสิ่งของที่อยู่ภายในพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่ง^{๑๐๙} ควร แบ่งตามประเภทของวัตถุ เช่น หมวดพระพุทธรูป หมวดของใช้ หมวดเสื้อผ้า เป็นต้น ควรมีเลขรหัสวัตถุ ใน Application^{๑๑๐} ควรใส่ข้อมูลดังนี้

^{๑๐๘} นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง, นักพัฒนาระบบการขึ้นทะเบียนอิเล็กทรอนิกส์, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

^{๑๐๙} นายต้นตะวัน สุวรรณศรี, นักพัฒนาระบบการขึ้นทะเบียนอิเล็กทรอนิกส์, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์พระครูโกวิทธรรมวาทิ, ผศ.ดร., เจ้าอาวาสวัดบ้านก้อง ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน, ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

๑. สถานที่ตั้งของวัด
๒. ประวัติความเป็นมาของวัด
๓. สิ่งสำคัญที่อยู่ในวัด อาทิ โบราณสถาน โบราณวัตถุ
๔. ประวัติการสร้างพิพิธภัณฑวัด
๕. โบราณวัตถุจำนวน ๓๐ ชิ้น เรียงตามรหัสที่จัดเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ ควรขึ้นทะเบียน

โบราณวัตถุ และมีการสร้าง QR Code และ Application โดยควรส่งเสริมให้พิพิธภัณฑชุมชนมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบัน มีแต่ QR Code ของประวัติวัดเท่านั้น ทางวัดจึงต้องการสร้างคนรุ่นใหม่ ให้มาช่วยถ่ายรูป ลงทะเบียนโบราณวัตถุ และทำ QR Code โดยการจัดหมวดหมู่ของพิพิธภัณฑ ควรมีการใส่รายละเอียด ดังนี้

๑. จัดหมวดหมู่ตามวัสดุ เช่น ทำจากผ้า โลหะ ไม้ กระดาษ เป็นต้น
๒. จัดหมวดหมู่ตามขนาด เช่น ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ โดยเรียงจากเล็กไป

หาใหญ่

๓. จัดหมวดหมู่ของภาพพระพุทธรูป โดยเรียงตามเรื่องราว เรียงตามทศชาติ/เรียงตามกัณฑ์

ต่าง ๆ

๔. การขึ้นทะเบียนวัตถุโบราณ ควรใส่ชื่อตัวย่อวัด/ปี พ.ศ./รหัส เช่น วบล./๒๕๖๓/๐๐

๕. อาคารพิพิธภัณฑ ด้านบนจะเก็บพระพุทธรูป และคัมภีร์ใบลาน/คัมภีร์ธรรม/คัมภีร์โบราณเอาไว้

๖. ช่างแกะสลักควรได้แสดงฝีมือโชว์ผลงานการแกะสลักสิ่งซึ่งเครื่องใช้ ฯลฯ มาบริจาคไว้ที่พิพิธภัณฑ และใส่รายละเอียดว่าเป็นผลงานของครอบครัวไหน เพื่อมีคนที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ ชื่นชอบในผลงานแกะสลักและอยากติดต่อช่าง จะได้ช่วยโฆษณาสินค้าแกะสลักไปในตัว เนื่องจากชุมชนบ้านหลด เป็นหมู่บ้านแกะสลักที่มีช่างฝีมือดี แกะสลักสิ่งของต่าง ๆ สวยงาม เพื่อเป็นการสืบทอดและรักษาผลงานแกะสลักของช่างในชุมชนเอาไว้

๗. ผู้เขียนยันต์ควรได้แสดงฝีมือโชว์ผลงาน และใส่รายละเอียดว่าเป็นมนตราใด เพื่อเป็นการสืบทอดและรักษามนตรา

สรุปได้ว่าการขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุ จะใช้ทะเบียนรหัสเดิม ต่อจากวัตถุอื่น เช่น วบน./๒๕๕๑/๒๒๑ ซึ่งแสดงถึง (ชื่อวัด (สถานที่)/ปีที่ทำ/รหัสทะเบียนวัตถุ) ในอดีตหน่วยงานที่เข้ามาดูแลเรื่องนี้ คือ ศูนย์โบราณคดีภาคเหนือของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่^{๑๑๑} ส่วนใหญ่สิ่งของในพิพิธภัณฑได้มาจากการบริจาคประมาณ ๙๐ เปอร์เซ็นต์ คณะกรรมการวัดจึงควรช่วยกันคิด ช่วยกันจัดวาง และมีช่างมาช่วยจัดวางสิ่งของ แต่ไม่ได้จัดระบบหมวดหมู่ และไม่มีการสร้างรูปแบบการขึ้นทะเบียนวัตถุโบราณ ของที่รับบริจาคมาแต่ละชิ้น จึงไม่ได้จัดเป็นหมวดหมู่ จัดวัตถุแต่ละชิ้นในพิพิธภัณฑชุมชน ถ้านาวัดน้ำจำ และมีป้ายที่เขียนด้วยลายมือ^{๑๑๒} ระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้บริจาค ควรแยกประเภท

^{๑๑๑} สัมภาษณ์พระครูพิศาลเจติยารักษ์, เจ้าอาวาสวัดน้ำจำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์พระครูพิศาลเจติยารักษ์, เจ้าอาวาสวัดน้ำจำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

ของวัตถุสิ่งของ ว่าเป็นเครื่องมือการเกษตร เครื่องใช้ในครัวเรือน หรือวัตถุสิ่งของใดที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตชุมชน^{๑๓๓}

ในกรณีที่พื้นที่ศึกษาต้องการขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ต้องจัดการตามขั้นตอนการจำแนกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑. โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ที่อยู่ในความดูแลของกรมศิลปากร ซึ่งได้แก่โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่เป็นทรัพย์สินแผ่นดิน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่อยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ แหล่งโบราณคดี อุทยานประวัติศาสตร์ต่าง ๆ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบจะจัดทำทะเบียนบัญชีแสดงทรัพย์สินของแผ่นดินไว้ในรูปของทะเบียนโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และบัตรประจำวัตถุแต่ละรายการไว้

๒. โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ในครอบครองของวัดและเอกชน โดยการสำรวจทำบัญชีและคัดเลือกโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุขึ้นสำคัญและมีคุณค่าพิเศษและประกาศขึ้นทะเบียนในราชกิจจานุเบกษา

สำหรับวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุการขึ้นทะเบียน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ เพื่อการป้องกันรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติที่กระจายอยู่ในความครอบครองของเอกชน และวัดวาอารามต่าง ๆ มิให้มีการเคลื่อนย้ายหรือลักลอบนำออกนอกประเทศ การสำรวจขึ้นทะเบียนทำให้ทราบถึงจำนวน ชนิด ประเภท ขนาด และลักษณะพิเศษของโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่มีอยู่ในประเทศไทย เพื่อเป็นหลักฐานที่สำคัญและเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าทางด้านศิลปะ ประวัติศาสตร์และโบราณคดีของชาติสืบไป

การขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ มีขั้นตอนการดำเนินการ ๖ ขั้นตอน ดังนี้

๑. สำรวจโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุทั่วราชอาณาจักร ซึ่งมีแหล่งที่ต้องไปสำรวจได้แก่

๑.๑ สำรวจวัดที่สำคัญ ๆ หรือวัดที่มีอายุเก่าแก่ตามจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ

๑.๒ สำรวจตามบ้านเอกชนที่เก็บรักษาโบราณวัตถุไว้

๑.๓ สำรวจตามพิพิธภัณฑสถานของเอกชน

๑.๔ สำรวจตามร้านค้าโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ

๑.๕ สำรวจตามส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ

๒. ทำบัญชีรายละเอียดและถ่ายภาพโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุทุกชิ้นที่สำรวจพบ

๓. วิเคราะห์ วิจัย และประเมินคุณค่าโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุทุกชิ้นที่สำรวจพบ

๔. นำเสนอข้อมูลโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ โดยละเอียดให้คณะกรรมการระดับกรมตรวจ

พิจารณาคัดเลือก

๕. นำบัญชีรายการโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการฯ เสนอให้อธิบดีกรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิมพ์ประกาศขึ้นทะเบียนในหนังสือราชกิจจานุเบกษา

๖. แจ้งให้แก่วัด หรือเจ้าของผู้ครอบครองโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ที่ได้ขึ้นทะเบียน รับทราบพร้อมแจ้งระเบียบปฏิบัติและการดูแลรักษา ตลอดจนการเผยแพร่และติดตามเมื่อเกิดการโจรกรรมสูญหาย โดยมีขั้นตอนในการประสานงานก่อนออกสำรวจ ดังนี้

^{๑๓๓} สัมภาษณ์พระอาจารย์สมศักดิ์ สิริมงคล, วัดต่อมกลาง ตำบลบ้านต่อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา , ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

๖.๑ ติดต่อประสานงานกับกรมการศาสนา สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยการขอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ

๖.๒ ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อให้ทราบถึงการขอสำรวจในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ และการขอข้อมูลโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่มีความสำคัญที่มีอยู่ตามวัดและเอกชน

๖.๓ ติดต่อประสานงานกับเจ้าคณะจังหวัด เพื่อขอให้แจ้งแก่เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลต่าง ๆ เพื่อขอความร่วมมือในการสำรวจโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ตามวัดต่าง ๆ ตลอดจนการให้ข้อมูล ประวัติเรื่องราว ที่เกี่ยวข้องกับโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุต่าง ๆ

ขั้นตอนการดำเนินการสำรวจ

๑. การสำรวจในส่วนภูมิภาค เนื่องจากการกระจายอำนาจในการบริหารงานของกรมศิลปากร การปฏิบัติงานของส่วนภูมิภาคจึงอยู่ในการดำเนินของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในส่วนภูมิภาค

๒. การสำรวจในส่วนกลาง ดำเนินงานโดยกลุ่มทะเบียนโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ และทำหน้าที่ประสานกับส่วนภูมิภาคในการปฏิบัติงานการสำรวจทั่วประเทศ

๓. การจัดทำหนังสือจากหน่วยงานต้นสังกัดแจ้งแก่วัดและเจ้าของผู้ครอบครองในการขอสำรวจเพื่อเป็นหลักฐานประกอบและป้องกันการแอบอ้างจากบุคคลอื่น ๆ

๔. ตั้งคณะกรรมการในการสำรวจ ได้แก่ ภัณฑารักษ์ เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ และช่างภาพ จำนวนคณะทำงานขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่รับผิดชอบที่ดำเนินการแต่งตั้ง เมื่อสำรวจพบโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ขึ้นใดที่มีคุณค่าทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เห็นสมควรประกาศขึ้นทะเบียน ให้จัดทำรายละเอียดต่าง ๆ ของวัตถุแต่ละชิ้น อาทิ ประวัติ ชนิด ขนาด สภาพ ลักษณะรายละเอียด กำหนดอายุสมัยโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ฯลฯ พร้อมถ่ายภาพอย่างละเอียด

๕. โบราณวัตถุขึ้นใดมีลักษณะพิเศษหรือรายละเอียดพิเศษ เช่น มีจารึกประกอบ ต้องถ่ายรูปหรือคัดลอกจารึกนั้นมาทั้งหมด เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญภาษาโบราณอ่านและแปลต่อไปด้วย

๖. จัดบันทึกรายงานการสำรวจ อันเป็นข้อมูลหลักฐานทางวิชาการเกี่ยวกับโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่เดินทางไปสำรวจพบเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีต่อไป

ขั้นตอนการพิจารณาคัดเลือกเพื่อขึ้นทะเบียน

ภัณฑารักษ์ที่สำรวจโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ต้องกำหนด วิเคราะห์ จำแนกโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุในเบื้องต้น ตามหลักวิชาการในการกำหนดอายุสมัยโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ โดยยึดถือการวิเคราะห์จำแนก และกำหนดอายุสมัยตามรูปแบบศิลปะในประเทศไทย ตลอดจนการจัดทำบัญชีโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ตามหลักการมาตรฐานการทำบัญชีโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จากนั้นดำเนินการจัดแยกเป็นรายอำเภอ จังหวัด พร้อมภาพถ่ายประกอบ นำรายละเอียดที่ได้จัดทำเสนอคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกเพื่อเตรียมการประกาศขึ้นทะเบียน คณะกรรมการ

พิจารณาประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะและโบราณคดี ทั้งภายในกรมศิลปากร และผู้ทรงคุณวุฒิจากบุคคลภายนอก

หลักเกณฑ์ในการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ในครอบครองของวัดและเอกชน การพิจารณาประกาศขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ มีองค์ประกอบในการพิจารณา โดยการกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณา และประเมินคุณค่าโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุแต่ละรายการโดยวัตถุดังกล่าวต้องมีเกณฑ์คุณค่า ดังนี้

๑. เป็นโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่มีคุณค่าทางด้านศิลปะ ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี
๒. มีคุณค่าความสวยงามพิเศษ หรือแสดงถึงเอกลักษณ์ ฝีมือของท้องถิ่นโดยเฉพาะ
๓. เป็นโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่หายากในปัจจุบัน
๔. เป็นโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ที่มีหลักฐาน ประวัติความเป็นมาที่เด่นชัด เป็นที่เคารพนับถือของท้องถิ่น
๕. เป็นโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่มีหลักฐานการจารึกระบุบอกความเก่าแก่แห่งอายุสมัยในการสร้าง
๖. เป็นโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่มีคุณค่าทางศิลปกรรม เป็นแบบอย่างทางสกุลช่างศิลปะ และความรู้ทางเทคโนโลยี

สรุปได้ว่า การจัดทำทะเบียนบัญชีรายละเอียดโบราณวัตถุตามจำนวนและรายการที่ผ่านคณะกรรมการพิพิธภัณฑสถานที่ได้คัดเลือกสิ่งของ พระพุทธรูปที่เห็นว่าเป็นเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของชุมชน มาเพื่อให้คณะผู้วิจัยภาพถ่ายประกอบแต่ละชิ้น เพื่อสร้างทะเบียน และร่างระเบียบการจัดการเพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดูแลรักษาให้กับเจ้าอาวาส หรือบุคคลหน่วยงาน ที่เป็นเจ้าของหรือดูแลรักษาโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ที่ได้ประกาศขึ้นทะเบียน รวมทั้งจัดทำบัตรประจำวัตถุ ฐานข้อมูลโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ที่ขึ้นทะเบียน เพื่อการเก็บหลักฐานและการศึกษา และค้นคว้าวิจัยต่อไป

๔.๒ รูปแบบระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑสถานวัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์

การพัฒนาบบอิเล็กทรอนิกส์ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานวัดในชุมชนในลำนานา มีการพัฒนาความปลอดภัยของโบราณวัตถุ ปัจจุบันมีการรักษาความปลอดภัยด้วยการจัดการอย่างเป็นระบบ^{๑๑๔} หากมีความประสงค์ที่จะรับชมจะต้องทำหนังสือเข้ามาขออนุญาตจากเจ้าอาวาสหรือผู้ดูแลพิพิธภัณฑสถาน^{๑๑๕} ซึ่งจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในการจัดทำระบบโดยมีรูปแบบการขึ้นทะเบียนระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานวัดในชุมชนในลำนานาเป็น ๒ รูปแบบ ดังนี้

^{๑๑๔} สัมภาษณ์พระครูโกวิทธรรมภาณี,ผศ.ดร., เจ้าอาวาสวัดบ้านก้อง ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน, ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์พระอาจารย์สมศักดิ์ สิริมงคล, วัดตอมกลาง ตำบลบ้านตอม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา , ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

๑. จัดเก็บเป็นรูปแบบ Data Based เป็นเอกสารในรูปแบบของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ไฟล์เอกสาร ไฟล์รูปภาพ ฯลฯ ซึ่งมีการใช้งานอย่างแพร่หลาย โดยปกติเอกสารต่าง ๆ จะมีการเก็บรักษาไว้ในตู้หรือชั้นเอกสารขององค์กร ซึ่งจัดเรียงไว้เป็นหมวดหมู่เพื่อให้ค้นหาได้ง่ายและสะดวกในการนำไปใช้ การอยู่ในรูปแบบกระดาษทำให้จะต้องเตรียมที่เก็บเอกสารเหล่านี้ และเมื่อเอกสารเหล่านี้เพิ่มมากขึ้นตามกาลเวลา ทำให้เก็บรักษายาก นอกจากนี้ยังต้องมีระยะเวลาเก็บรักษาและทำลายให้เป็นไปตามนโยบายและกฎระเบียบขององค์กรนั้น ๆ ด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่า การเก็บเอกสารที่เป็นกระดาษนั้นทำให้สิ้นเปลืองกระดาษและพื้นที่ในการเก็บรักษาเป็นจำนวนมาก การจะนำไปใช้ก็ค้นหาค่อนข้างลำบาก เนื่องจาก บางชิ้นอาจเก็บไว้นานจนลืมไปแล้วว่าอยู่ไหน ทั้งยังต้องเสียเวลาในการค้นหา

๒. การพัฒนาเทคโนโลยี E-Document ขึ้นมาช่วยในการจัดเก็บเอกสาร เพื่อให้สามารถบริหารจัดการระบบเอกสารให้สามารถสืบค้นได้อย่างง่ายดายและรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการทำงานให้ดีขึ้นอีกด้วย โดยมีรายละเอียดการจดบันทึกพระพุทธรูป และสิ่งของ ของ ๓ พิพิธภัณฑวัดในชุมชนดังนี้

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้การลงพื้นที่พิพิธภัณฑวัดในชุมชนทั้ง ๓ แห่ง และจัดการรวบรวมทะเบียน ในรูปแบบของบัตรทะเบียนพระพุทธรูป วัตถุพิพิธภัณฑ ฝ้ายันต์ จำนวนทั้งสิ้น ๙๐ ชิ้น และจากการเก็บข้อมูลทั้ง ๓ แห่งพบว่าการจัดทำทะเบียนจะมีส่วนประกอบโดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. ส่วนต้น บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ และที่ตั้ง

๒. ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป ประกอบไปด้วย ชื่อวัตถุ เลขลำดับ หมวดหมู่ ประเภท ลักษณะทางกายภาพ

๓. ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล ประกอบไปด้วย ผู้บันทึกข้อมูล วันที่บันทึกข้อมูล ผู้บันทึกภาพ รหัสภาพถ่าย สถานที่จัดเก็บวัตถุ

๔. ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ ประกอบไปด้วย แหล่งที่มาของข้อมูล ผู้เรียบเรียงข้อมูล วันที่เรียบเรียงข้อมูล

๑. ตัวอย่างบัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑวัดน้ำจ้ำ จังหวัดเชียงใหม่

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑวัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
----------------------------------	--

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : เสลียง

เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๐๑	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครุบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : ไม้
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : เป็นคานไม้ใช้สำหรับแบกหาม	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๒๒๒.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจำ (ชั้น ๒)

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : เสลี่ยงไม้ ขนาดความยาว ๒๕๙ เซนติเมตร กว้าง ๖๔ เซนติเมตร เป็นสิ่งที่คนในอดีตทำขึ้นเพื่อใช้สำหรับแบกหามครุบาแก้ว ชยเสโน (อดีตเจ้าอาวาสวัดน้ำจำ) เพื่อไปทำพิธีการบรรพชาอุปสมบทในเขตการปกครอง เนื่องจากในสมัยก่อนนั้นไม่มีรถโดยสารเช่นปัจจุบัน	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

๒. ตัวอย่างระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์วัดบ้านต้อม ตำบลบ้านต้อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

เลขทะเบียน วัตถุ	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/ อายุ	ภาพถ่าย	หมายเหตุ
บตก.๐๑-๖๕	เสื้อยันต์	เสื้อ	คกงระพันชาตรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	รอบอก ๓๖ นิ้ว ความยาว ๑๖ นิ้ว	ชำรุด มีรอยขาด	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ในยุคต้น ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดินสอพูน (ดินหิมะ, ดินภูเขา , ดินขาว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้างขึ้น ผสมกับขี้เถ้าจากการจุดไฟตะเกียง
บตก.๐๒-๖๕	เสื้อยันต์	เสื้อ	คกงระพันชาตรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	รอบอก ๓๙ นิ้ว ความยาว ๑๘ นิ้ว	ชำรุด มีรอยขาด	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ในยุคต้น ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดินสอพูน (ดินหิมะ, ดินภูเขา , ดินขาว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้างขึ้น ผสมกับขี้เถ้าจากการจุดไฟตะเกียง

๓. ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์วัดบ้านก้อง ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

”ทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์“

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	วัดบ้านก้อง เลขที่ ๔๑๗ หมู่ ๑ ปากบ่อง สบตา-ท่าลี่ ตำบลปางบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ๕๑๑๒๐
-----------------------------------	---

เลข ทะเบียน วัตถุ (เดิม)	เลข ทะเบียน วัตถุ (ใหม่)	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/ อายุ	พุทธลักษณะ (ปาง)	ภาพถ่าย
	วบก ๖๕.๐๐๑	พระสำริด	พระพุทธรูป	สำริด	ความกว้างทั้งองค์ ๘ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๑ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๒๙ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๑๗.๕ ซม.	สมบูรณ์	ล้านนา	ปางสมาธิ	
	วบก ๖๕.๐๐๒	พระมหา จักรพรรดิ	พระพุทธรูป	สำริด	ความกว้างทั้งองค์ ๖ ซม. หน้าตักกว้าง ๙.๕ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๓๑ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๒๐.๕ ซม.	ชำรุด (องค์พระมี รอยถลอก)		ปางมารวิชัย	

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา” ผู้วิจัยได้จัดลำดับการนำเสนอผลการสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ ซึ่งแบ่งการนำเสนอสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะเป็น ๓ ตอนดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาในเรื่องของการพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา ผู้วิจัยจะแบ่งการอภิปรายผลการวิจัยไว้ ดังนี้

ตอนที่ ๑ ระบบและกลไกในการจัดระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์

ผลการวิจัยจากการที่คณะผู้วิจัยได้ลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ทั้ง ๓ แห่ง ในชุมชนล้านนา ได้แก่ จากตัวแทนวัดทั้ง ๓ วัด จาก ๓ จังหวัดในภาคเหนือ ซึ่งเป็นสถานที่ที่เป็นแหล่งรวบรวมโบราณวัตถุที่เก่าแก่ และเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ได้แก่ วัดน้ำจ๋า ตำบลร่องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ , วัดบ้านต๋อม ตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา และ วัดบ้านก้อง ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า รูปแบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ ต้องเป็นการจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบควมมีการใส่รายละเอียดของโบราณวัตถุ ได้แก่ เลขทะเบียนวัตถุ ชื่อวัตถุ หมวดหมู่ ประเภทวัสดุ ขนาดของโบราณวัตถุ ปีพุทธศักราชที่สร้าง ผลงานชิ้นนั้น และภาพถ่าย รวมทั้งควมมีเอกสารลงทะเบียนวัตถุโบราณ และมีการจัดหมวดหมู่ให้ชัดเจน การจัดหมวดหมู่นั้น ต้องดูตามประเภทของสิ่งของที่อยู่ภายในพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่ง ควร แบ่งตามประเภทของวัตถุ เช่น หมวดพระพุทธรูป หมวดของใช้ หมวดเสื้อผ้า เป็นต้น ควรมีเลขรหัสวัตถุ ใน Application ควรใส่ข้อมูลดังนี้

๑. สถานที่ตั้งของวัด
๒. ประวัติความเป็นมาของวัด
๓. สิ่งสำคัญที่อยู่ในวัด อาทิ โบราณสถาน โบราณวัตถุ
๔. ประวัติการสร้างพิพิธภัณฑ์ของวัด พ.ศ. ๒๕๔๗ (ข้อมูลได้จากประวัติหนังสือของวัด)
๕. โบราณวัตถุจำนวน ๓๐ ชิ้น เรียงตามรหัสที่จัดเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์ ควรขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุ และมีการสร้าง QR Code และ Application โดยควรส่งเสริมให้พิพิธภัณฑ์ชุมชนมีความ

ทันสมัยมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบัน มีแต่ QR Code ของประวัติวัดเท่านั้น ทางวัดจึงต้องการสร้างคนรุ่นใหม่ ให้มาช่วยถ่ายรูป ลงทะเบียนโบราณวัตถุ และทำ QR Code โดยการจัดหมวดหมู่ของพิพิธภัณฑ์ ควรมีการใส่รายละเอียด โดยการจัดหมวดหมู่ตามวัสดุ เช่น ทำจากผ้า โลหะ ไม้ กระดาษ เป็นต้น จัดหมวดหมู่ตามขนาด เช่น ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ โดยเรียงจากเล็กไปหาใหญ่ จัดหมวดหมู่ของภาพพระพุทธรูป โดยเรียงตามเรื่องราว เรื่องตามทศชาติ/เรียงตามกัณฑ์ต่าง ๆ รวมถึงการขึ้นทะเบียนวัตถุโบราณ ควรใส่ชื่อตัวย่อวัด/ปี พ.ศ./รหัส เช่น วนจ./๒๕๖๓/๐๐๑ พิจารณาอาคารพิพิธภัณฑ์ จัดเก็บเก็บพระพุทธรูป และคัมภีร์โบราณ/คัมภีร์ธรรม/คัมภีร์โบราณ

ตอนที่ ๒ รูปแบบระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์

การจัดทำทะเบียนวัตถุโบราณของพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์จะมี ส่วนประกอบโดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. ส่วนต้น บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์ และที่ตั้ง
๒. ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป ประกอบไปด้วย ชื่อวัตถุ เลขลำดับ หมวดหมู่ ประเภท ลักษณะทางกายภาพ
๓. ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล ประกอบไปด้วย ผู้บันทึกข้อมูล วันที่บันทึกข้อมูล ผู้บันทึกภาพ รหัสภาพถ่าย สถานที่จัดเก็บวัตถุ
๔. ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ ประกอบไปด้วย แหล่งที่มาของข้อมูล ผู้เรียบเรียงข้อมูล วันที่เรียบเรียงข้อมูล

กระบวนการตามข้างต้นก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนดังนี้ E- education เป็นกระบวนการให้ การสร้างและการแลกเปลี่ยนความรู้ , E- engineering กระบวนการอนุรักษ์ การสร้างสรรค์ การสืบทอด และ E- enforcement กระบวนการสร้างกติกา ระเบียบข้อบังคับ เป็นสร้างกฎระเบียบ หรือข้อบังคับในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ให้แก่กลุ่มผู้ดูแล และนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นอีกช่องทางในการช่วยพิพิธภัณฑ์ในเรื่องการดูแลรักษาโบราณวัตถุไม่ให้ชำรุดเสียหาย อันเป็นการอนุรักษ์โบราณของพิพิธภัณฑ์ชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาในเรื่องของการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดลำปาง ผู้วิจัยจะแบ่งการอภิปรายผลการวิจัยไว้ดังนี้

ตอนที่ ๑ ระบบและกลไกในการจัดระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์

ศิลปวัฒนธรรมสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความค่าทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางอารยธรรมของชุมชนและประเทศชาตินับแต่อดีต จึงเป็นความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องสงวนรักษา อนุรักษ์โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุเหล่านี้ไว้มิให้สูญหายไปจากผืนแผ่นดินไทย ดังที่กรมศิลปากรได้ออกพระราชบัญญัติเกี่ยวกับโบราณวัตถุอาทิเช่น อาศัย์อำนาจตาม

ความในมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงประกาศ ขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ที่มีได้อยู่ในความครอบครองของกรมศิลปากร รวม ๕๑ แห่ง จำนวน ๓๖๕ รายการ โดยปัจจุบัน พิพิธภัณฑทอเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดลำปาง มี ๕ แห่ง ได้แก่ ๑) ปงสนุก ๒) ธนบดี ๓) วัดพระแก้ว ๔) ป่องนั๊ก (ค่ายสุรศักดิ์) ๕) หอปุมละกอน จากการที่คณะผู้วิจัยได้ลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ทั้ง ๓ แห่ง ในจังหวัดลำปาง ได้แก่ (๑) วัดปงสนุกเหนือ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง (๒) วัดไหล่หินหลวง ตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา และ (๓) วัดบ้านหลุก ตำบลนาคร้ว อำเภอแม่ทะ พบว่า การจัดเก็บข้อมูลให้เป็นระบบควรมีการใส่รายละเอียดของโบราณวัตถุ ควรมีรายละเอียดต่าง ๆ ของวัตถุโบราณ อาทิ เลขทะเบียนวัตถุ ชื่อวัตถุ หวดหุ้ม ประเภทวัสดุ ขนาดของโบราณวัตถุ ปีพุทธศักราชที่สร้างผลงานชิ้นนั้น และภาพถ่าย ซึ่งสอดคล้องกับ พระปลัดเกษม ฐิตสมปนโน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุในอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี จากการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ต้องเริ่มที่คนในชุมชนก่อน เพราะว่าคนในชุมชนจะรู้ถึงบริบทของพื้นที่ ประวัติของชุมชน ประวัติของโบราณสถาน โดยพยายามให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด ให้ชาวบ้านเห็นประโยชน์และคุณค่า หากชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่า ชุมชนก็จะเป็นกำลังสำคัญในการอนุรักษ์ การให้การศึกษาแก่เยาวชน เพื่อให้เห็นคุณค่า เกิดความรักความหวงแหนและมีจิตสำนึกในการดูแลรักษาและอนุรักษ์ วิธีการอนุรักษ์มีลักษณะที่ต่างฝ่ายต่างทำ ไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลโดยตรงและขาดการประสานร่วมมือกัน วัดส่วนใหญ่ไม่ได้เอาใจใส่ทำให้โบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุถูกปล่อยปละละเลยเสียหายและสูญหายไปเป็นจำนวนมาก การดูแลรักษาความสะอาดยังไม่ดี การขึ้นทะเบียนยังไม่ครอบคลุมทั่วถึงและประชาชนขาดความรู้ไม่เห็นคุณค่า จึงไม่ได้ให้ความสำคัญและไม่ได้ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์เท่าที่ควร ๒. บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในด้านการอนุรักษ์ การบูรณะและปฏิสังขรณ์ พระสงฆ์เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน จึงสามารถเป็นผู้นำ ชักจูง โน้มน้าวให้ชาวบ้านช่วยกันดูแลรักษาอนุรักษ์ การบูรณะและปฏิสังขรณ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ด้านการจัดทำแผนงาน โครงการและกิจกรรม พระสงฆ์สามารถให้ความรู้กับชาวบ้านหรือนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ๓. บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ในอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การให้ความรู้แก่พระสงฆ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์และระเบียบกฎหมายข้อบังคับ ส่งเสริมให้พระสงฆ์สามารถให้ความรู้กับชาวบ้าน ในการให้เห็นความสำคัญของโบราณสถาน โบราณวัตถุ สนับสนุนให้พระสงฆ์เป็นผู้นำในการปฏิบัติหน้าที่อยู่รอบบริเวณโบราณสถาน โบราณวัตถุต่างๆ ให้สวยงาม และเป็นผู้ดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ จัดทำแผ่นพับ เอกสาร โปสเตอร์ ป้ายบอกทางเข้าวัดหรือแหล่งโบราณสถาน หรือมีการเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต โดยมีข้อเสนอแนะต่อการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ของพระสงฆ์ในอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ การสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่พระสงฆ์เกี่ยวกับระเบียบกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน โบราณวัตถุและศิลปวัตถุและแนวทางในการอนุรักษ์ควบคู่กับการพัฒนา เพื่อที่พระสงฆ์จะได้นำความรู้ที่ได้นี้ไปเผยแพร่แก่ชุมชน พระสงฆ์ควรมีการสำรวจและ

เก็บศิลปวัตถุไว้เป็นหมวดหมู่และการลงทะเบียนได้แก่ การถ่ายรูป การลงบันทึกเอาไว้ และสิ่งของที่ล่องลอยใจก็ควรเก็บให้เป็นที่เป็นทาง^{๑๑๖}

ตอนที่ ๒ รูปแบบระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑวัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์

การจัดหมวดหมู่ระบบกลไกในการจัดการของพิพิธภัณฑ ควรมีการใส่รายละเอียดหมวดหมู่ในการจัดการระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน ในการค้นคว้าข้อมูลและการธำรงรักษาโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑชุมชน ควรจัดหมวดหมู่ตามประเภทของสิ่งของที่อยู่ภายในพิพิธภัณฑแห่งนั้น เช่นจัดแบ่งเป็น ๒ หมวด โดยหมวดหลัก แบ่งตามประเภทของวัตถุ หมวดรองอาจเป็นวัสดุที่ใช้ทำวัตถุชิ้นนั้น การจัดหมวดหมู่ต้องพิจารณาตามประเภทของสิ่งของที่อยู่ภายในพิพิธภัณฑแต่ละแห่ง ควร แบ่งตามประเภทของวัตถุ เช่น หมวดพระพุทธรูป หมวดของใช้ หมวดเสื้อผ้า เป็นต้น ควรมีเลขรหัสวัตถุ ใน Application โดยใส่ข้อมูลดังนี้

๑. สถานที่ตั้งของวัด
๒. ประวัติความเป็นมาของวัด
๓. สิ่งสำคัญที่อยู่ในวัด อาทิ โบราณสถาน โบราณวัตถุ
๔. ประวัติการสร้างพิพิธภัณฑของวัด พ.ศ. ๒๕๔๗ (ข้อมูลได้จากประวัติหนังสือของวัด)
๕. โบราณวัตถุจำนวน ๓๐ ชิ้น เรียงตามรหัสที่จัดเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ ควรขึ้นทะเบียน

โบราณวัตถุ และมีการสร้าง QR Code และ Application โดยควรส่งเสริมให้พิพิธภัณฑชุมชนมีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบัน มีแต่ QR Code ของประวัติวัดเท่านั้น ทางวัดจึงต้องการสร้างคนรุ่นใหม่ ให้มาช่วยถ่ายรูป ลงทะเบียนโบราณวัตถุ และทำ QR Code โดยการจัดหมวดหมู่ของพิพิธภัณฑ ซึ่งสอดคล้องกับฉลาด จันทรมบัติ^{๑๑๗} ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชน” โดยมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการจัดการความรู้ ๘ องค์กร ชุมชนในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย ๒ หมู่บ้าน ซึ่งผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชนที่พัฒนาประกอบด้วย ขั้นตอนเตรียมชุมชน เช่น การสร้างแรงจูงใจ และสร้างจิตสำนึกในการทำงานร่วมกันของคนในชุมชน ขั้นสร้างวิสัยทัศน์ ขั้นจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพ ขั้นการนำแผนไปปฏิบัติและพัฒนางาน และขั้นประเมินผลสรุป โดยผลการนำรูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชนไปทดลองใช้กับองค์กรชุมชนเป้าหมาย ๘ องค์กรเป็นเวลา ๘ เดือน พบว่าทุกกลุ่มองค์กร เกิดนักจัดการความรู้ในชุมชน มีการดำเนินการจัดการความรู้ การตั้งคำถามและการปฏิบัติ โดยการแก้ปัญหากระบวนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย การสร้างความรู้ การจำแนกความรู้ การจัดเก็บ การนำไปใช้ การแลกเปลี่ยนและการประเมินผลความรู้ มีศูนย์จัดการความรู้ขององค์กรที่ขับเคลื่อนให้กลุ่มพึ่งตนเองได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้

^{๑๑๖} พระปลัดเกษม จุฑิตสมปนโน (รอดจากทุกข์), บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุในอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๑๑๗} ฉลาด จันทรมบัติ, “การพัฒนาแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชน”, การศึกษาคุณิบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๘).

ทั้งบนเวทีจริงและเวทีเสมือน และกลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในการดำเนินการจัดการความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้

๑. การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ควรนำไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงานวางแผนการทำงานแบบบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงในการพัฒนาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนในหลาย ๆ ของภาคเหนือในประเทศไทย

๒. การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ควรนำไปเสริมสร้างประสบการณ์แบบใหม่สร้างแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ให้เข้ามาเรียนรู้เชิงลึกของคุณค่าโบราณวัตถุอย่างต่อเนื่อง

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการวิจัยการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ควรนำไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงานพัฒนาและบูรณาการพิพิธภัณฑ์ทั่วทั้งภาคเหนือของประเทศไทย

๒. ควรมีการวิจัยการเชื่อมโยงความรู้ด้านพิพิธภัณฑ์วัดชุมชน เพื่อพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในสังคม เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ด้วยการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

๑.๒.๑ หนังสือ

เกื้อ วงศ์บุญสิน. ประชากรกับการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ
มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

เฟื่องฟ้า คณารักษ์. การพัฒนาชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

เสรี พงศ์พิชญ. เครือข่ายยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพมหานคร.:
สำนักพิมพ์เจริญวิทยาการพิมพ์, ๒๕๔๘.

_____. คีนสุรากเหง้า. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เทียนวรรณ, ๒๕๓๑.

เอกวิทย์ ณ ถลาง และคณะ. ภูมิปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย. กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๙.

โสมสิต ปันเปี่ยมรัชฎ์. การพัฒนาประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
เศรษฐกิจและการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๒.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, ดร. วาทกรรมการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิ
ภาษา, ๒๕๕๔.

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. แผนแม่บทเพื่อการฟื้นฟูชาติ. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๑.

ไพรัตน์ เตชรินทร์. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาในปัจจุบัน
ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์,
๒๕๓๗.

กรรณิกา สุธีรนาภิรมย์. อุทยานโบราณคดี สู่อุทยานประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์
มานุษยวิทยาสิรินธร ๒๕๕๑.

กันตยา เพิ่มผล. การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท บุญศิริการพิมพ์
จำกัด, ๒๕๕๒.

กาญจนา แก้วเทพ. องค์กรชุมชน กลไกเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม. ขอนแก่น.:สำนักพิมพ์
บริษัทแปลนพริ้นติ้ง จำกัด, ๒๕๔๐.

กุลวิตรา กังคานนท์. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและปัญหาจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร :
ทบวงมหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑.

- งามพิศ สัตย์สงวน. **หลักมนุษยวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. **การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นพื้นบ้านอีสานทิศทางหมู่บ้านไทย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๓๑.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. **สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘.
- จินตวีร์ เกษมสุข. **หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทแอสทีฟ พรินท์ จำกัด, ๒๕๕๗.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันวิจัยสังคมและสถาบันวิจัย สภาวะแวดล้อม. **โครงการพัฒนาการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. **ป่าชุมชนภาคเหนือ**, กรุงเทพมหานคร : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๓๖.
- ชิต นิลพานิช และคณะ. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท, เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน**. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๒.
- จิตยา สุวรรณขุ. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๙.
- ถวิลวดี บุรีกุล. **เอกสารประกอบการศึกษาดูงานของคณะกรรมการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา เรื่อง “การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๑.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, **การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. **การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร:อมรินทร์ พรินต์ติ้งกรุ๊ป, ๒๕๓๗.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. **กลวิธีแนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภณการพิมพ์, ๒๕๓๗.
- ประเวศ วะสี. **ประชาคมตำบล ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศิลธรรมและสุขภาพ**. (กรุงเทพมหานคร..สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๑).
- ประเวศ วะสี, **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาที่ยั่งยืน**, (พิษณุโลก : โรงพิมพ์ธรรมจักร การพิมพ์, ๒๕๓๐).
- ประสงค์ เอี่ยมอนันต์. **การพัฒนาเชิงอนุรักษ์ มุมมองจาก รศ.ประสงค์เอี่ยมอนันต์**. กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ, ๒๕๓๗.
- ปวย อึ้งภากรณ์. **ศาสนธรรมกับการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โกลด์คิมทอง, ๒๕๓๐.
- พระไพศาล วิสาโล. **พุทธธรรมกับการพัฒนาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลด์คิมทอง, ๒๕๓๓.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **ทางสายกลางของการศึกษาไทย**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๗.

พระมหาสุรนนท์ สุนนฺโท (รุจิเวทย์). “การพัฒนารูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ดุสิตุภิปันธิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

ยศ สันตสมบัติ. ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.
เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์, ๒๕๕๒.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: ไทยอนุเคราะห์ไทย,
๒๕๔๘.

ระวี ถาวร. การติดตามระบบนิเวศอย่างมีส่วนร่วม: บทเรียนปัจจุบันสู่ทิศทางในอนาคต. ปทุมธานี:
บริษัท ดุมาเยส จำกัด, ๒๕๔๙.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริ
วัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด, ๒๕๕๖.

วันชัย วัฒนศัพท์. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๔,
ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท, ๒๕๔๗.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. การพัฒนาเมืองและชนบทประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฟอร์เพช,
๒๕๔๙.

สนธยา พลศรี. กระบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.

สมบูรณ์ สุขสาราญ. การพัฒนาชนบทตามแนววิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด,
๒๕๓๐.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมไทย : แนวทางวิจัยและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: โรง
พิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

สายัญต์ ไพเราะญจิตร. กระบวนการโบราณคดีชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.

สุมาลี อยู่ภู. การพัฒนาเชิงอนุรักษ์ แนวทางในการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม.
กรุงเทพมหานคร : อาร์แอนไอเดีย, ๒๕๓๘.

อเนก นาคะบุตร. ชนบทไทยสามทศวรรษที่ผ่านมา กับบทเรียนของภูมิปัญญาชาวบ้าน.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน, ๒๕๓๖.

อคิน รพีพัฒน์. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย,
กรุงเทพมหานคร: ศูนย์นโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๗.

อานันท์ ปันยารชุน. มุมมองของนายอานันท์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มติชน, ๒๕๔๑.

๑.๒.๒ บทความในวารสาร

บุหลัน กุลวิจิตร, การจัดนิทรรศการในยุคดิจิทัลของพิพิธภัณฑ์. วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร ปีที่ ๔๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๒).

๑.๒.๓ รายงานวิจัย

ชูชาติ พวงสมจิตร. การวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร. รายงานการวิจัย, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๐.

สามารถ จันทร์สุรย์. การศึกษาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย. รายงานการวิจัยประกอบการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑.

๑.๒.๓ รายงานการประชุมทางวิชาการ

ปราษฎ์ คำภักดี, การจัดการพิพิธภัณฑ์อีสานวัดกลางโสมน บ้านค้อ ตำบลลำห้วยหลวง อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ,ACADEMIC JOURNAL BANGKOKTHONBURI UNIVERSITY Vol.๗ No.๑ January - June ๒๐๑๘, (๒๕๖๑) หน้า ๔๔-๕๕.

๑.๒.๔ วิทยานิพนธ์

กรรณิการ์ สุธีรัตน์นาภิรมย์, พัฒนาการแนวคิดและวิธีการอนุรักษ์โบราณสถานในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘.

จิราพร แสงศิลป์. ลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสมของตึกแถวในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต,ภาควิชาการออกแบบและผังเมือง, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๗.

ฉลาด จันทร์สมบัติ. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ขององค์กรชุมชน. การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๘.

ทรงวิทย์ แก้วศรี. การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า. ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

นพรัตน์ ถาวรศิริภัทร. การศึกษาการออกแบบสถาปัตยกรรมเขตพุทธาวาสวัดกัลยาณมิตรวรวิหาร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๑.

ธยาภัทร เหมวรกุล. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๔๘.

ประนอม ต้นสุขนันท์. การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนอนุรักษ์ในเขตกำแพงเมืองเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์วิทยาลัย, ๒๕๓๐.

- พระครูวัชรสุวรรณาท (ลูกขบ ธมฺมโชโต). **การจัดการสาธารณูปการในการอนุรักษ์โบราณสถานวัดใหญ่สุวรรณารามวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พระปลัดเกษม จฐิตสมปนโน (รอดจากทุกข์). **บทบาทพระสงฆ์ในการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ และศิลปวัตถุในอำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).
- มยุรี สุกังคนาข. **การศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์วัดในชุมชนริมคลองอ้อม จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕.
- วรางคณา วัธโย. **แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน : กรณีศึกษาสุขาภิบาลเจ้าเจ็ด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- สามารถ สิริเวชพันธุ์. **ศิลปะล้านนา สถาปัตยกรรมและแนวทางอนุรักษ์**. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ๒๕๓๖).
- สุรเดช มาสินทรัพย์. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจภูธร อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๕.
- สุรินทร์ สุริวงค์. **การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งยาว จังหวัดลำพูน**. วิทยานิพนธ์เทคโนโลยีการเกษตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้, ๒๕๓๖.
- อเนก สีหามาตย์. **บทบาทการอนุรักษ์โบราณสถานของกรมศิลปากร**. ภาคนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.
- อนุกุล ศิริพันธ์. **การจัดการโบราณสถานและสิ่งแวดล้อมโดยรัฐและชุมชน**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒.
- อัษฎางค์ โบราณนนท์. **การอนุรักษ์พื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรมโดยวางผังเมือง**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๘.
- อุดม สกุลพาณิชย์. **การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าลพบุรี**. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต สาขาการออกแบบและการวางผังเมืองชุมชน, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๓.
- เอี่ยมอร ชลวร. **“การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ”**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

๑.๒.๕ สัมภาษณ์

สัมภาษณ์นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง, นักพัฒนาระบบการขึ้นทะเบียนอิเล็กทรอนิกส์, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์นายต้นตะวัน สุวรรณศรี, นักพัฒนาระบบการขึ้นทะเบียนอิเล็กทรอนิกส์, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์นายบุญสิทธิ์ หิรัญสารพงศ์, มัคคทายกวัดต่อมกลาง ตำบลบ้านต่อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา, ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

สัมภาษณ์พระครูโกวิทธรรมวาทิ, ผศ.ดร., เจ้าอาวาสวัดบ้านก้อง ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน, ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์พระครูพิศาลเจติยารักษ์,เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ตำบลร่องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์พระน้อย นาต๊ะ, วัดน้ำจ้ำ ตำบลร่องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่, ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์พระอธิการประหยัด วชิรธมโม, เจ้าอาวาสวัดต่อมกลาง ตำบลบ้านต่อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา, ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์พระอาจารย์สมศักดิ์ สิริมงคล, วัดต่อมกลาง ตำบลบ้านต่อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา, ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

๑.๒.๖ สื่ออิเล็กทรอนิกส์

สุมาลี ชัยเจริญ. งานพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้. [ออนไลน์], แหล่งที่มา http://www.elearning.msu.ac.th/opencourse/๕๐๓๗๑๐/periodical/periodical_๐๘_๓.html [๒๐ มีนาคม ๒๕๖๓].

<http://lannaholymonks.blogspot.com/2010/10/blog-post.html>

<https://www.lovethailand.org/travel/th/1>

%E0%B9%80%E0%B8%8A%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B9
% 8 3 % E0 % B8 % AB%E0 % B8 % A1 % E0 % B9 % 8 8 / 1 1 8 6 3 -
%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%94%E0%B8%99%E0%B9%89%E0%B8
%B3%E0%B8%88%E0%B8%B3.html

๒. ภาษาอังกฤษ:

๒.๑ SECONDARY SOURCES:

๒.๑.๑ Books

Arthur Dunham, "The Outlook for Community Development", The Social Welfare Forum, (Proceedings of The National Conference on Social Welfare, 1985.

- Boonyasurat, 2009 : 126-127; Chareonpoj, 2005 : 10 ; Musikakama, 1993 ; Sumettikoon, 2016.
- Boonyasurat, 2009 : 129 ; Pipitkul, 2018.
- George F. Gant, Development Administration: Concepts, Goals, Methods, (Madison, Wisconsin: The University of Wisconsin Press, 1979.
- Hutangkun, 2011 ; Charoenphon, 2005 : 5 ; Department of Fine Arts 1993 : 21-27)
- Hutangkun, T. (2011). The Universal Meaning of The Museum and The Development of Museum of Siam. Retrieved from <http://www.finearts.go.th/inburimuseum> (In Thai)
- Hutangkun, 2011 ; Charoenphon, 2005 : 5 ; Department of Fine Arts 1993 : 21-27)
- Koompoka, 2015: 2752 Koompoka, S. (2015).Thai National Flag Museum Management. Silpakorn University Journal of Social Sciences, Humanities, and Arts, 8 (2): 2750-2765. (In Thai)
- Mukdawijitra,2015:12-15)
- Mukdawijitra,2015:12-15) Mukdawijitra,K. K. (2015). Museum Refocused: Viewpoint from Museums' Staff. in Museum Refocused.(pp.9 - 18). Bangkok: National Discovery Museum Institute. (In Thai)
- Pluemsamrungsit, 2018 : 51-55 ;Thansettakij, 2017)
- Sayjai, G. (2017). Buddhist art and knowledge management. Retrieved from <https://www.tcithaijo.org/index.php/rpu/article/view/112524/87647> (In Thai)
- Sumettikoon & Chaiya (2016)
- T. R. Batten, Community and Their Development, (London: Oxford University Press, 1959), p. 2.
- Techathawiwat, 2016 : 16 Techathawiwat, W. (2016). Information Literacy For Project Writing. Bangkok: Department of Library and Information Science Faculty of Humanities and Social Sciences Srinakharinwirot University. (In Thai)
- Waracome, 2012 ; Sanguantung, 2010 : 7)

แบบสัมภาษณ์ข้อมูลประกอบการวิจัย
การพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในลำนานา

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ชื่อ- นามสกุล.....
 สถานที่ให้การสัมภาษณ์.....
 วัน/เดือน/ปี.....

ตอนที่ ๒ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

คำถามข้อที่ ๑

ในชุมชนของท่านมีระบบและกลไกในการจัดระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ด้วยวิธีอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำถามข้อที่ ๒

ท่านมีส่วนร่วมในการสร้างระบบและกลไกในการจัดระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ว่าจะเป็นการ ๑) รวมคน ๒) รวมคิด ๓) ร่วมทำ ๔) ร่วมสรุปบทเรียน ๕) ร่วมรับผลการกระทำ ในการจัดการพิพิธภัณฑ์ในชุมชนของท่านในลักษณะใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

มติเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

.....

.....

.....

.....

.....

มติทางเครือข่ายทางสังคม

มิติด้านเทคโนโลยี

คำถามข้อที่ ๓

ในชุมชนของท่านมีรูปแบบของระบบและกลไกในการจัดระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑวัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการ หรือมีผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นเข้ามาร่วมในการวางแผนจัดการพิพิธภัณฑหรือไม่ อย่างไร

คำถามข้อที่ ๔

ในชุมชนของท่านได้ส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างระบบและกลไกในการจัดระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑวัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์หรือไม่ อย่างไร

คำถามข้อที่ ๕

ในชุมชนของท่านได้เข้าร่วมกับเครือข่ายพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นในจังหวัดของท่านหรือไม่ อย่างไร

คำถามข้อที่ ๖

ท่านคิดว่าปัจจุบันสภาพทั่วไปของระบบและกลไกในการจัดระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑสถานและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นอย่างไร โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบของจุดแข็งและจุดอ่อนตามสภาพตามปัจจัยภายใน โอกาสและอุปสรรคจากภายนอกองค์กรที่มีต่อการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น

คำถามข้อที่ ๗

ปัจจัยในการสร้างระบบและกลไกในการจัดระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อก่อให้เกิดศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการสร้างการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นทั้งในด้านการพัฒนาความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) ทศนคติ (Attitude) และพฤติกรรม (Behaviour) ของคนในชุมชน มีลักษณะใดบ้าง

คำถามข้อที่ ๘

ท่านคิดว่ารูปแบบระบบทะเบียนโบราณวัตถุของพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ ควรเป็นการสร้างแนวทางปฏิบัติร่วมกันรูปแบบใด จึงจะสามารถขับเคลื่อนชุมชนให้ยั่งยืนและพึ่งตนเองได้

(๑) ด้านบ้าน ชุมชน

(๒) ด้านวัด

.....
.....
.....
.....
(๓) ด้านโรงเรียน

.....
.....
.....
.....
(๔) ด้านราชการ

.....
.....
.....
.....
(๕) ด้านอื่น ๆ

.....
.....
.....
.....
ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับการอนุเคราะห์ข้อมูล
คณะผู้วิจัย

ภาคผนวก ข
บันทึกข้อความขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัย
และรายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก

ที่ อว ๘๐๔๔/ว ๐๑๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
๖๖๒ หมู่ที่ ๒ ถนนพหลโยธิน ตำบลศาลา
อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ๕๒๑๓๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๔๒๐-๔๔๕๔-๕
www.mculampang.ac.th

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ลงพื้นที่และเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

กราบเรียน พระครูโกวิทธรรมเวที, ผศ.ดร. เจ้าอาวาสวัดบ้านก้อง

ด้วยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ได้ร่วมกับทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ในการทำวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ เรื่อง “การจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา” โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาค้นคว้าความรู้และกระบวนการสร้างการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในล้านนา ๒) เพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา ๓) เพื่อสร้างต้นแบบพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา โดยมีคณะผู้วิจัยประจำแผนงาน ประกอบด้วย

- ๑) พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.
- ๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
- ๓) นางสาวณณณีย์ ศรีสุข

ในการศึกษาวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก ลงพื้นที่เชิงปฏิบัติการ เพื่อนำข้อมูลมาสร้างรูปแบบทะเบียนโบราณวัตถุ และพัฒนาระบบกลไกในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนของท่านลงในระบบอิเล็กทรอนิกส์ คณะวิจัยเห็นว่าพิพิธภัณฑ์ชุมชนในวัดของท่านมีวัตถุโบราณที่สำคัญ ควรค่าแก่การทูลำบากรักษา และควรจัดบันทึกข้อมูลลงในระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าสำหรับบุคคลที่สนใจ ดังนั้น จึงขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านอนุญาตให้คณะนักวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ในวันอังคารที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ตั้งแต่เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. และขออนุมัติ/เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลพิพิธภัณฑ์ชุมชนเข้าร่วม ๕ รูป/คน เพื่อจะได้นำข้อมูลมาเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ให้เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทางมหาวิทยาลัยฯ หวังว่าจักได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาให้ความเมตตาอนุเคราะห์

กราบเรียนมาด้วยความเคารพ

(พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ผู้ประสานงาน : นางสาวณณณีย์ ศรีสุข

โทร. ๐๘ ๕๔๔๔ ๓๖๕๐

ที่ อว ๘๐๔๔/ว ๐๑๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
๖๖๒ หมู่ที่ ๒ ถนนพหลโยธิน ตำบลศาลา
อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ๕๒๑๓๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๔๒๐-๙๔๕๔-๕
www.mculampang.ac.th

กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุเคราะห์ลงพื้นที่และเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
กราบเรียน พระครูพิศาลเจติยารักษ์ เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ

ด้วยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ได้ร่วมกับทางสถาบันวิจัย
พุทธศาสตร์ในการทำวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ เรื่อง “การจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอ
เล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา” โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาองค์ความรู้และ
กระบวนการสร้างการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในล้านนา ๒) เพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนด้วย
ระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา ๓) เพื่อสร้างต้นแบบพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์
ของชุมชนในล้านนา โดยมีคณะผู้วิจัยประจำแผนงาน ประกอบด้วย

- ๑) พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.
- ๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
- ๓) นางสาวณณณีย์ ศรีสุข

ในการศึกษาวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก ลงพื้นที่เชิงปฏิบัติการ เพื่อนำข้อมูลมา
สร้างรูปแบบทะเบียนโบราณวัตถุ และพัฒนาระบบกลไกในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนของท่านลงใน
ระบบอิเล็กทรอนิกส์ คณะวิจัยเห็นว่าพิพิธภัณฑ์ชุมชนในวัดของท่านมีวัตถุโบราณที่สำคัญ ควรค่าแก่การทำนุ
บำรุงรักษา และควรจัดบันทึกข้อมูลลงในระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าสำหรับ
บุคคลที่สนใจ ดังนั้น จึงขอความเมตตาอนุเคราะห์ท่านอนุญาตให้คณะนักวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ในวันอังคาร
ที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. และขออนุมัติ/เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแล
พิพิธภัณฑ์ชุมชนเข้าร่วม ๕ รูป/คน เพื่อจะได้นำข้อมูลมาเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ให้เป็นประโยชน์ทาง
วิชาการต่อไป ทางมหาวิทยาลัยฯ หวังว่าจักได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และ
ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาให้ความเมตตาอนุเคราะห์

กราบเรียนมาด้วยความเคารพ

(พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ผู้ประสานงาน : นางสาวณณณีย์ ศรีสุข

โทร. ๐๘ ๕๔๔๔ ๓๖๕๐

ที่ ฮว ๘๐๔๔/

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
๖๖๒ หมู่ที่ ๒ ถนนพหลโยธิน ตำบลศาลา
อำเภอเกาะลา จังหวัดลำปาง ๕๒๑๑๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๔๒๐-๕๔๕๔-๕
www.mculampang.com

กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความเมตตาอนุญาตให้ลงพื้นที่และเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

กราบเรียน เจ้าอาวาสวัดบ้านต๋อม

ด้วยมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ได้ร่วมกับทางสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ในการทำวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ เรื่อง “การจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา” โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาองค์ความรู้และกระบวนการสร้างการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในล้านนา ๒) เพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา ๓) เพื่อสร้างต้นแบบพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา โดยมีคณะผู้วิจัยประจำแผนงาน ประกอบด้วย

- ๑) พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.
- ๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
- ๓) นางสาวณณณีย์ ศรีสุข

ในการศึกษาวิจัยดังกล่าวจำเป็นต้องเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก ลงพื้นที่เชิงปฏิบัติการ เพื่อนำข้อมูลมาสร้างรูปแบบทะเบียนโบราณวัตถุ และพัฒนาระบบกลไกในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนของท่านลงในระบบอิเล็กทรอนิกส์ คณะวิจัยเห็นว่าพิพิธภัณฑ์ชุมชนในวัดของท่านมีวัตถุโบราณที่สำคัญ ควรค่าแก่การอนุรักษ์ บำรุงรักษา และควรจัดบันทึกข้อมูลลงในระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าสำหรับบุคคลที่สนใจ ดังนั้น จึงขอความเมตตาอนุญาตให้คณะนักวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ในวันอังคารที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ตั้งแต่เวลา ๑๓.๐๐ - ๑๖.๐๐ น. และขออนุญาต/เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลพิพิธภัณฑ์ชุมชนเข้าร่วม ๕ รูป/คน เพื่อจะได้นำข้อมูลมาเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ให้เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทางมหาวิทยาลัยฯ หวังว่าจักได้รับความเมตตาอนุญาตจากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาให้ความเมตตาอนุญาต

กราบเรียนมาด้วยความเคารพ

(พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ผู้ประสานงาน : นางสาวณณณีย์ ศรีสุข

โทร. ๐๘ ๕๔๔๔ ๓๖๕๐

ภาคผนวก ค
ภาพถ่ายลงพื้นที่ทำการวิจัย

๑. บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์วัดน้ำจำ จังหวัดเชียงใหม่
“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	---

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : เสลี่ยง	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๐๑	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครุบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : ไม้
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : เป็นคานไม้ใช้สำหรับแบกหาม	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๒๒๒.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจำ (ชั้น ๒)

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : เสลี่ยงไม้ ขนาดความยาว ๒๕๙ เซนติเมตร กว้าง ๖๔ เซนติเมตร เป็นสิ่งที่คนในอดีตทำขึ้นเพื่อใช้สำหรับแบกหามครุบาแก้ว ชยเสโน (อดีตเจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ) เพื่อไปทำพิธีการบรรพชาอุปสมบทในเขตการปกครอง เนื่องจากในสมัยก่อนนั้นไม่มีรถโดยสารเช่นปัจจุบัน	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	---

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : ภาพถ่ายครุบาแก้ว ชยเสโน พร้อมคณะ	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๐๒	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครุบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : กระดาษ
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ : อายุประมาณ ๖๐ ปี
ลักษณะทางกายภาพ : ภาพถ่ายในกรอบสี่เหลี่ยม	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๓๘๕.JPG

	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑวัดน้ำจำ (ชั้น ๒)
---	---

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : ภาพถ่ายครุบาแก้ว ชยเสโน พร้อมคณะ ขนาด กว้าง ๔๐ เซนติเมตร ยาว ๕๗ เซนติเมตร ถ่ายเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ ถ่ายบริเวณด้านหน้าพิพิธภัณฑวัดน้ำจำพร้อมคณะลูกศิษย์ เพื่อไว้เป็นที่ระลึกผู้ถ่ายคือ ช่างพ่อป็น	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑวัดน้ำจำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
----------------------------------	--

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : ไม้คั่นโบลาน	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๐๓	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครุบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : ไม้
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :

ลักษณะทางกายภาพ : เป็นไม้แบนคล้ายไม้บรรทัด ปลายทั้งสองถูกตกแต่งลวดลายให้ดูสวยงาม

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๓๔๕.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจำ (ชั้น ๒)

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : ไม้คั่นโบลาน ทำจากไม้ ขนาดความยาว ๕๙ เซนติเมตร ใช้สำหรับคั่นโบลานเพื่อเสริมความแข็งแรง และเพื่อดูแลรักษาโบลานในการซ้อนทับกัน	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	--

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : ค้างธรรม

เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๐๔	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครูบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : ไม้
สภาพ : ชำรุด (ไม้ผุเล็กน้อย)	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : ลักษณะคล้ายขาตั้งสำหรับวาดภาพ มีแผ่นไม้วางคานในแนวยาวสำหรับวางใบลาน	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๓๕๐.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ (ชั้น ๒)

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : ค้างธรรม หรือค้ำเขียนใบลาน ทำจากไม้ มีขนาดความกว้าง ๕๑.๕ เซนติเมตร สูง ๗๑ เซนติเมตร ลักษณะคล้ายขาตั้งสำหรับวาดภาพ ใช้สำหรับวางใบลานต้นฉบับ ขณะที่จารใบลาน วัดน้ำจ้ำทำขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือให้ครูบาใช้จารใบลาน	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑวัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	---

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : ไม้ดีดเส้นประทัด	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๐๕	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครุบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : ไม้
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : กล่องไม้ทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า เจาะตรงกลางสำหรับซึ่งเส้นด้าย ๕ เส้น	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๓๖๗.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑวัดน้ำจ้ำ (ชั้น ๒)

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : ไม้ดีดเส้นประทัด กล่องไม้รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดความกว้าง ๑๓.๕ เซนติเมตร ยาว ๕๙.๕ เซนติเมตร สูง ๕.๕ เซนติเมตร เป็นอุปกรณ์ใช้สำหรับตีเส้นบรรทัดก่อนที่จะนำไปลานไปจาร

แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑวัดน้ำจำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสามง่าม จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
----------------------------------	---

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : กล้องใส่ธรรม	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๐๖	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครูบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : ไม้
สภาพ : ชำรุด (ไม่ผุผกร่อน)	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : กล้องไม้มีฝาปิดทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า สีแดงพร้อมประดับลวดลายล้านนา	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๓๕๖.JPG

	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ (ชั้น ๒)
---	---

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : กล่องใส่ธรรม หรือกล่องใส่ใบลาน รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้าง ๑๐ เซนติเมตร ยาว ๔๑ เซนติเมตร สูง ๑๐ เซนติเมตร ใช้สำหรับบรรจุคัมภีร์ใบลาน นายอนงค์ กิจรุ่งเรือง สร้าง ถวายวัดน้ำจ้ำ	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	--

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : ผ้าไตรจีวร	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๐๗	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครูบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : ผ้า

สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : ผ้าไตรจีวรสีส้มเหลือง	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๓๗๒.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ (ชั้น ๒)

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : ผ้าไตรจีวร ที่เมื่อในอดีตศรัทธาญาติโยมนำมาถวายแก่ครูบาแก้ว ชยเสโน	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	---

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : ใบลาน (ปี่ปสา)	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๐๘	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครุบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : ใบลาน
สภาพ : ชำรุด (ใบลานผลุกร่อน)	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : เป็นใบลานซ้อนกันหลายใบ บนใบลานจารึกพระธรรมคำสอน ยันต์ คาถา	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๓๖๒.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ (ชั้น ๒)

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : ใบลาน หรือปี่ปสา ขนาดความกว้างยาวจะแล้วแต่ผู้ที่ใช้ ใบลาน หรือปี่ปสา จะใช้สำหรับจาร (จารึก) เขียนตำรา พระธรรมคำสอน ยันต์ คาถา หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาหรือเรื่องราวตำนานพื้นบ้าน เพื่อเป็นสิ่งที่ใช้ศึกษาพระพุทศศาสนาต่อไปในภายหน้า	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

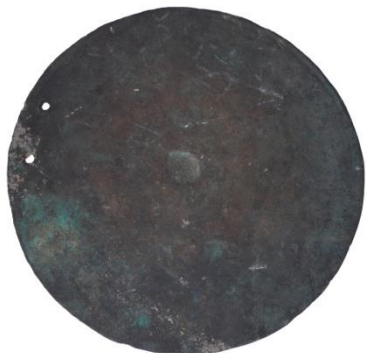
“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑวัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	---

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : กังสดาล	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๐๙	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครุบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : สำริด
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : ระฆังแผ่นวงกลมหล่อด้วยสำริด	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๓๓๗.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑวัดน้ำจ้ำ (ชั้น ๒)

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : กังสดาล หรือระฆังแผ่นวงกลมหล่อด้วยสำริด เส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๙.๕ เซนติเมตร เจาะรูขนาดเล็กไว้ ๒ รู สำหรับแขวนเชือก ในอดีตครุบาแก้วใช้ตีเพื่อบอกสัญญาณเวลาท่านจะเข้าปฏิบัติธรรม เพื่อให้เหล่าเทวดา และมนุษย์มาปฏิบัติธรรมร่วมกัน

แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	--

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : พานคู่		
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๑๐		
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครุบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : ไม้	
สภาพ : ชำรุด (ไม้ผลุกร่อน)	แบบสมัย/อายุ :	
ลักษณะทางกายภาพ : พานคู่ ทำด้วยไม้พร้อมลงรักปิดทอง		

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๓๐๑.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ (ชั้น ๒)

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : พานคู่ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๗.๕ เซนติเมตร พานลงรักปิดทองที่ชาวบ้านนำมาถวายให้กับวัดเพื่อใส่ดอกไม้ รูปเทียน สักการบูชา เมื่อเวลาครุบาแก้วเข้าปฏิบัติธรรม	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	---

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : กระบอกไม้	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๑๑	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครุบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : ไม้
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : รูปทรงกระบอก ทำมาจากไม้ เคลือบสีดำ	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี

	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๓๒๔.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ (ชั้น ๒)

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : กระบอกไม้ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๘ เซนติเมตร สูง ๑๕.๕ เซนติเมตร ใช้สำหรับใส่ยา หรือของใช้บางครั้งอาจใช้บรรจุยาสูบ เป็นของที่ชาวบ้านนำมาถวายให้กับวัด	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	--

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : รองเท้า	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๑๒	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครูบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : หนังสือ

สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : รองเท้าแตะคิบบ ทำมาจากหนังเทียม	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๓๓๙.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ (ชั้น ๒)

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : รองเท้าหนังที่ชาวบ้านนำมาถวายแก่ครูบาแก้ว ชยเสโน (อดีตเจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ) เพื่อให้ครูบาสวมใส่	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	---

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : บาตร	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๑๓	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครุบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : โลหะ
สภาพ : ชำรุด (สีถลอก)	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : รูปร่างทรงกลม ปากบาตรกว้างสำหรับบรรจุสิ่งของ	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๓๒๗.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ (ชั้น ๒)

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : บาตรพระ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒๐ เซนติเมตร พระสงฆ์จะใช้สำหรับการออกมารับบิณฑบาตยามเช้าในทุกวัน	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑวัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	---

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : กล่องหมากสีดำ	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๑๔	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครุบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : ไม้ไผ่
สภาพ : ชำรุด (ไม้ผุเล็กน้อย, สีถลอก)	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : กล่องทรงกลมมีที่วางของตรงกลาง ทำจากไม้	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๓๑๙.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑวัดน้ำจ้ำ (ชั้น ๒)

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : กล่องหมาก หรือแอ็บหมาก ทำมาจากไม้ไผ่ ผ่านขั้นตอนการขุดสานขึ้นรูปร่างเป็นทรงกลมมีขนาดความสูง ๖ เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๔ เซนติเมตร ใช้สำหรับใส่ยาเส้น และยาสมุนไพรต่าง ๆ	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง

(เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
-------------------------------	---

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑวัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
----------------------------------	--

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : กล่องหมากสีแดง	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๑๕	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครุบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : ไม้ไผ่
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : กล่องทรงกลมมีที่วางของตรงกลาง ทำจากไม้	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๓๑๓.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑวัดน้ำจ้ำ (ชั้น ๒)

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : กล่องหมาก หรือแอ็บหมาก ทำมาจากไม้ไผ่ ผ่านขั้นตอนการขุดสานขึ้นรูปร่างเป็นทรงกลมมีขนาดความสูง ๒๒ เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลาง ๒๑ เซนติเมตร ใช้สำหรับใส่หมากพลูปูนแดง	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	---

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : แก้วอีครุบา		
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๑๖		
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครุบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : ไม้	
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :	
ลักษณะทางกายภาพ : แก้วอีมีพนักพิง ทำจากไม้		

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๒๙๖.JPG

	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ (ชั้น ๒)
---	---

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : เก้าอี้ มีพนักพิง ทำจากไม้ มีขนาดความกว้าง ๔๕ เซนติเมตร ยาว ๔๑ เซนติเมตร สูง ๙๐ เซนติเมตร เป็นของที่ชาวบ้านนำมาถวายแก่ครูบาแก้ว ชยเสโน (อดีตเจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ) เพื่อใช้สำหรับนั่งทำงาน, จารใบลาน, นั่งรับแขกที่มาเยี่ยมเยือน	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	--

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : ไม้เท้าครูบาแก้ว	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๑๗	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครูบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : ไม้
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : ไม้ท่อนยาว ตรงปลายด้านล่างเป็นเหล็ก ๒ แฉก	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๓๘๓.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ (ชั้น ๒)

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : ไม้เท้าครูบาแก้ว ชยเสโน (อดีตเจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ) ขนาดความยาว ๑๕๒ เซนติเมตร มีลักษณะเป็นไม้ท่อนยาว ตรงปลายด้านล่างเป็นเหล็กแหลม ๒ แฉก ไม้เท้าใช้สำหรับพยุงร่างกายเพื่อเดิน เหล็ก ๒ แฉกมีไว้สำหรับแทงลงดินเพื่อยึดไม้เท้าเวลาเดิน	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	---

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : ฝ้ายันต์ลายมือครูบาแก้ว	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๑๘	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครูบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : ผ้า

สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : กล่องทรงกลมมีที่วางของตรงกลาง ทำจากไม้	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๒๕๙.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ (ชั้น ๒)

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : ฝ้ายันต์ลายมือครูบาแก้ว ขนาดความกว้าง ๘๗ เซนติเมตร ความยาว ๑๗๕ เซนติเมตร เป็นฝ้ายันต์พระเจ้า ๒๘ องค์ ที่ครูบาแก้วเขียนขึ้นมา เพื่อให้ปกป้องรักษาสิ่งที่สักการบูชา	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	---

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : สัตภัณฑ์
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๑๙

หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครุบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : ไม้
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : เป็นแผ่นไม้ แกะสลักลวดลายล้านนา ประกอบด้วยเชิงเทียน ๗ เชิง	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๒๔๑.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ (ชั้น ๒)

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : สัตภัณฑ์ ขนาดความกว้าง ๑๕๒ เซนติเมตร สูง ๑๔๓ เซนติเมตร ใช้สำหรับเป็นเชิงเทียนตั้งไว้หน้าพระประธานในวิหารของล้านนา เป็นเครื่องประกอบพิธีทางศาสนา นิยมสร้างเป็นรูปสามเหลี่ยม หรือโค้งคล้ายหัวเตียง บนยอดมีสำหรับปักเทียน ๗ เล่ม มีคำสันนิษฐานว่า ๗ น่าจะหมายถึงภูเขา ๗ ลูกที่รายล้อมมาเข้าพระสุเมรุ หรือองค์พระธาตุเจดีย์	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	---

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : พระละแซ้ง	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๒๐	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครุบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : ทองเหลือง
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ : ล้านนา สิ่งที่ ๑
ลักษณะทางกายภาพ : พระพุทธรูปสมัยล้านนา แบบ สิ่งที่ ๑	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๒๗๗.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ (ชั้น ๒)

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : พระละแซ้ง พระพุทธรูปหล่อทองเหลือง รูปแบบล้านนา สิ่งที่ ๑ ขนาดหน้าตัก ๙๐ เซนติเมตร ความกว้างเฉพาะองค์ ๔๘ เซนติเมตร ความสูงพร้อมฐาน ๑๒๙ เซนติเมตร ความสูงเฉพาะองค์ ๑๐๗ เซนติเมตร ลูกศิษย์สร้างจำลอง ถวายเพื่อเป็นคู่บารมีของครุบาแก้ว (อดีตเจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ)	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑวัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
----------------------------------	--

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : เติงพระเจ้า	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๒๑	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครูบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท : ไม้
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : เติงไม้ทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีเสา ๔ เสา พร้อมหลังคา คล้ายเติงโบราณ	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๒๘๕.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑวัดน้ำจ้ำ (ชั้น ๒)

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : เติงพระเจ้า หรือเติงสี่ทิศตะ (เติงสี่ทธาตุ) ขนาดความกว้าง ๔๒ เซนติเมตร ความยาว ๑๐๗ เซนติเมตร สูง ๑๔๙ เซนติเมตร ใช้สำหรับประกอบพิธีในการสมโภชพระพุทธรูป เป็นหนึ่งในเครื่องสักการะสูงสุดในพระพุทธศาสนา ที่ชาวล้านนาให้ความสำคัญกับเครื่องใช้ในพิธีกรรม ทางวัดสร้างขึ้นเพื่อเป็นการระลึกถึงการออกบวชของพระพุทธเจ้า

แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	--

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : โลงไม้	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๒๒	
หมวดหมู่ : เครื่องมือเครื่องใช้	ประเภท : ไม้
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ : อายุประมาณ ๒๐๐ ปี
ลักษณะทางกายภาพ : โลงไม้สีเหลี่ยมผืนผ้า ประดับลวดลายไม้แกะสลัก	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๓๙๖.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : โลงไม้ ขนาดความกว้าง ๘๒ เซนติเมตร ความยาว ๑๘๕ เซนติเมตร สูง ๙๑ เซนติเมตร เป็นโลงไม้ศิลปะพม่าเก่าแก่ สันนิษฐานว่าเป็นโลงที่ใช้บรรจุศพเจ้านายพม่า ชาวบ้านนำมามอบให้วัดเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. ๒๕๖๓	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	--

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : แบบจำลองอาชีพช่างปั้น (ส่วปั้น)	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๒๓	
หมวดหมู่ : แบบจำลองอาชีพช่างในอำเภอสันกำแพง	ประเภท :
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : แบบจำลองแสดงอาชีพช่างปั้น	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี

	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๔๐๐.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : แบบจำลองอาชีพช่างปั้น หรือสล่าปั้น ในอำเภอสันกำแพง เป็นอาชีพที่ขึ้นอยู่กับความถนัดของตัวช่างในการปั้นพระพุทธรูป หรืองานปั้นรูปประติมากรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ในอดีตช่างปั้นส่วนใหญ่จะอยู่ที่ บ้านหม้อ ตำบลห้วยทราย อำเภอสันกำแพง และในปัจจุบันยังคงมีชาวบ้านที่ประกอบอาชีพนี้อยู่	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	--

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : แบบจำลองอาชีพช่างฉลุลาย	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๒๔	
หมวดหมู่ : แบบจำลองอาชีพช่างในอำเภอสันกำแพง	ประเภท :
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :

ลักษณะทางกายภาพ : แบบจำลองแสดงอาชีพช่างฉลุลาย

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๔๐๕.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจำ

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : แบบจำลองอาชีพช่างฉลุลาย (ต้องลาย/ดุนลาย) เป็นช่างฝีมือในการต้องลายหรือดุนลาย เป็นงานที่ต้องใช้ความประณีต ในอดีตการต้องลายโลหะจะใช้เครื่องเงินในการฉลุลาย แต่ในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนมาใช้แผ่นอลูมิเนียมแทน ส่วนใหญ่หากเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาจะใช้ประดับตามวัด และอาจมีการปรับเปลี่ยนลวดลายให้สมัยใหม่มากขึ้นเพื่อนำมาทำเป็นเครื่องประดับและสิ่งของที่ใช้งานได้ ในอำเภอสันกำแพงจะมีช่างต้องลายอยู่ที่หมู่บ้านป่าแดง ตำบลสันกำแพง ที่ทำอาชีพช่างต้องมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	--

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : แบบจำลองอาชีพช่างแกะสลักไม้
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๒๕

หมวดหมู่ : แบบจำลองอาชีพช่างในอำเภอสันกำแพง	ประเภท :
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : แบบจำลองแสดงอาชีพช่างแกะสลักไม้	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๔๐๙.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจำ

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : แบบจำลองอาชีพช่างแกะสลักไม้ เป็นช่างที่มีความรู้ความสามารถในการออกแบบ ลวดลาย และถ่ายทอดรูปแบบและลวดลายนั้นด้วยการใช้เครื่องมือและของมีคมแกะสลักลงบนไม้ เป็นงานที่ต้องใช้ความสามารถเฉพาะ ในอำเภอสันกำแพงจะพบช่างแกะสลักไม้ที่บ้านน้ำจำ โดยส่วนใหญ่หากเป็นงานแกะสลักที่ถวายเป็นการแกะสลักหน้าบัน หรือลวดลายรูปสัตว์ต่าง ๆ เพื่อใช้ประดับบริเวณวัด	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	--

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : แบบจำลองอาชีพช่างปั้นดินเผา	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๒๖	
หมวดหมู่ : แบบจำลองอาชีพช่างในอำเภอสันกำแพง	ประเภท :
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : แบบจำลองแสดงอาชีพช่างปั้นดินเผา	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๔๑๓.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : แบบจำลองอาชีพช่างปั้นดินเผา เป็นงานที่ต้องใช้ความสามารถเฉพาะรวมถึงความประณีตในการปั้น เพื่อให้สิ่งที่ต้องการปั้นออกมาสวยงาม ในอดีตอำเภอสันกำแพงจะพบช่างปั้นดินเผาอยู่ที่บ้านป่าตึงตำบลออนใต้ และในปัจจุบันยังคงมีชาวบ้านที่ประกอบอาชีพนี้อยู่	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

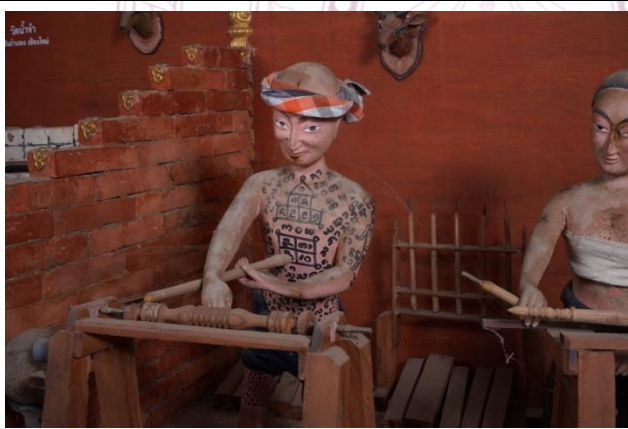
“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	--

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : แบบจำลองอาชีพช่างกลึงไม้	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๒๗	
หมวดหมู่ : แบบจำลองอาชีพช่างในอำเภอสันกำแพง	ประเภท :
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : แบบจำลองแสดงอาชีพช่างกลึงไม้	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๔๒๑.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจำ

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : แบบจำลองอาชีพช่างกลึงไม้ เป็นส่วนหนึ่งของงานช่างสิบหมู่ เป็นงานฝีมือของการใช้ไม้กลึงด้วยเครื่องมือแบบมือถือเพื่อตัดรูปทรงเพื่อให้ได้ความสมดุลตามแบบที่ต้องการ ในอำเภอสันกำแพงจะพบช่างกลึงไม้ที่บ้านหม้อ ตำบลสันทราย และปัจจุบันยังคงมีชาวบ้านที่ทำอาชีพนี้อยู่	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง

(เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
-------------------------------	---

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	---

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : พระธาตุ	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๒๘	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครุฑแก้ว	ประเภท :
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : พระธาตุทรงพนม	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๔๓๘.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : บริเวณที่ตั้งพระธาตุในอดีตเคยเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของครูบาแก้ว ชยเสโน (อดีตเจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ) ใช้เดินจงกลม ต่อมาท่านได้ทำพระธาตุครอบที่ปฏิบัติธรรมในช่วงบั้นปลายชีวิต ก่อนจะมรณภาพในปี พ.ศ.๒๕๐๘ เป็นพระธาตุทรงพนม เนื่องจากครูบาแก้วเกิดปีวอก (พระธาตุประจำปีวอก คือพระธาตุพนม)	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	---

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : วิหารครูบา	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๒๙	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครูบาแก้ว	ประเภท :
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : อาคารไม้หนึ่งชั้น	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๔๒๙.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : วิหารหลังนี้สร้างขึ้นมาจากหลังจากที่ครุบาแก้วมรณภาพ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๙ เพื่อตั้งเป็นที่ประดิษฐานหุ่นขี้ผึ้ง (รูปเหมือน) ครุบาแก้ว ชยเสโน สร้างถวายโดยพระครูพิศาลเจติยารักษ์ พร้อมลูกศิษย์	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

“บัตรทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
-----------------------------------	--

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อวัตถุ : กุฏิครุบาแก้ว ชยเสโน	
เลขลำดับ : นจ๖๕.๐๓๐	
หมวดหมู่ : สิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของครุบาแก้ว ชยเสโน	ประเภท :
สภาพ : สมบูรณ์	แบบสมัย/อายุ :
ลักษณะทางกายภาพ : รูปทรงคล้ายเจดีย์ มีการสร้างหลังคาคล้ายซุ้มประตูครอบไว้	

ส่วนที่ ๒ การบันทึกข้อมูล

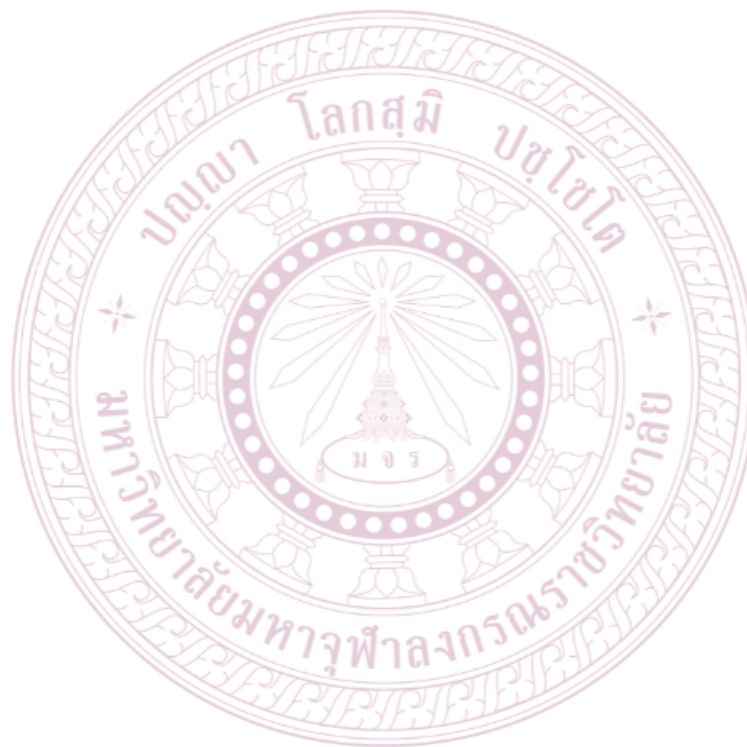
	ผู้บันทึกข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	วันที่บันทึกข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี

	รหัสภาพถ่าย : DSC๐๐๔๓๔.JPG
	สถานที่จัดเก็บวัตถุ : พิพิธภัณฑ์วัดน้ำจ้ำ

ส่วนที่ ๓ คำอธิบายวัตถุ

คำอธิบายวัตถุ : ภูเก็ตหลังนี้สร้างขึ้นหลังจากที่ครุบาแก้วมรณภาพไปแล้ว อดีตเจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำพร้อมลูกศิษย์จึงได้สร้างกุหล่งนี้ขึ้นมาเพื่อนำอัฐิของครุบาแก้วมาบรรจุไว้ในกุหล่งนี้	
แหล่งที่มาของข้อมูล : พระครูพิศาลเจติยารักษ์ (เจ้าอาวาสวัดน้ำจ้ำ ปัจจุบัน)	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธิณี ศรีบุญเรือง
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

๒. ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์วัดบ้านต้อม ตำบลบ้านต้อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

เลขทะเบียน วัตถุ	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/ อายุ	ภาพถ่าย	หมายเหตุ
บตก.๐๑-๖๕	เสื้อยันต์	เสื้อ	คงกระพันธชาติรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	รอบอก ๓๖ นิ้ว ความยาว ๑๖ นิ้ว	ชำรุด มีรอยขาด	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ใน <u>ยุคต้น</u> ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดีสัตว์ (ดีหมี, ดีงูเหลือม , ดีวัว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้างขึ้นมา ผสมกับขี้เถ้าจากการจุดไฟตะเกียง
บตก.๐๒-๖๕	เสื้อยันต์	เสื้อ	คงกระพันธชาติรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	รอบอก ๓๙ นิ้ว ความยาว ๑๘ นิ้ว	ชำรุด มีรอยขาด	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ใน <u>ยุคต้น</u> ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดีสัตว์ (ดีหมี, ดีงูเหลือม , ดีวัว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้างขึ้นมา ผสมกับขี้เถ้าจากการจุดไฟตะเกียง
บตก.๐๓-๖๕	เสื้อยันต์	เสื้อ	คงกระพันธชาติรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	รอบอก ๓๖ นิ้ว ความยาว ๑๘ นิ้ว	ชำรุด มีรอยขาด	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ใน <u>ยุคต้น</u> ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดีสัตว์ (ดีหมี, ดีงูเหลือม , ดีวัว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้างขึ้นมา ผสมกับขี้เถ้าจากการจุดไฟตะเกียง
บตก.๐๔-๖๕	เสื้อยันต์	เสื้อ	คงกระพันธชาติรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	รอบอก ๓๖ นิ้ว ความยาว ๑๖.๕ นิ้ว	ชำรุด มีรอยขาด	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ใน <u>ยุคต้น</u> ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดีสัตว์ (ดีหมี, ดีงูเหลือม , ดีวัว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้างขึ้นมา ผสมกับขี้เถ้าจากการจุดไฟตะเกียง

บตก.๐๕-๖๕	เสื่อยันต์	เสื่อ	คกงระพันชาตรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	รอบอก ๔๐ นิ้ว ความยาว ๑๘.๕ นิ้ว	สมบูรณ์	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ในยุคต้น ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดีสัตว์ (ดีหมี, ดีงูเหลือม , ดีวัว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้างขึ้น มา ผสมกับขี้เถ้าจากการจุดไฟตะเกียง
บตก.๐๖-๖๕	ผ้ายันต์	ผ้ายันต์	คกงระพันชาตรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	ความกว้าง ๓๔ ซม. ความยาว ๑๖.๔ ซม.	ชำรุด มีรอยขาด	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ในยุคต้น ๒๔๐๐ จะ เขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติ ที่ ประกอบด้วย ดีสัตว์ (ดีหมี, ดีงูเหลือม, ดีวัว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้างขึ้น มา ผสมกับขี้เถ้าจากการจุดไฟตะเกียง
บตก.๐๗-๖๕	ผ้ายันต์	ผ้ายันต์	คกงระพันชาตรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	ความกว้าง ๒๔.๕ ซม. ความยาว ๔๓ ซม.	ชำรุด มีรอยขาด	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ในยุคต้น ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดีสัตว์ (ดีหมี, ดีงูเหลือม , ดีวัว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้างขึ้น มา ผสมกับขี้เถ้าจากการจุดไฟตะเกียง

เลขทะเบียน วัตถุ	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/ อายุ	ภาพถ่าย	หมายเหตุ
บตก.๐๑-๖๕	เสื้อยันต์	เสื้อ	คกงระพันชาตรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	รอบอก ๓๖ นิ้ว ความยาว ๑๖ นิ้ว	ชำรุด มีรอยขาด	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ใน <u>ยุคต้น</u> ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดินสั้ว (ดินหมี, ดิน เหลือง, ดินขาว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้าง ขึ้นมา ผสมกับขี้เถ้าจากการจุดไฟตะเกียง
บตก.๐๒-๖๕	เสื้อยันต์	เสื้อ	คกงระพันชาตรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	รอบอก ๓๔ นิ้ว ความยาว ๑๘ นิ้ว	ชำรุด มีรอยขาด	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ใน <u>ยุคต้น</u> ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดินสั้ว (ดินหมี, ดิน เหลือง, ดินขาว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้าง ขึ้นมา ผสมกับขี้เถ้าจากการจุดไฟตะเกียง
บตก.๐๓-๖๕	เสื้อยันต์	เสื้อ	คกงระพันชาตรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	รอบอก ๓๖ นิ้ว ความยาว ๑๘ นิ้ว	ชำรุด มีรอยขาด	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ใน <u>ยุคต้น</u> ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดินสั้ว (ดินหมี, ดิน เหลือง, ดินขาว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้าง ขึ้นมา ผสมกับขี้เถ้าจากการจุดไฟตะเกียง

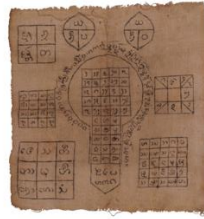
เลขทะเบียน วัตถุ	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/ อายุ	ภาพถ่าย	หมายเหตุ
บตก.๐๔-๖๕	เสื้อยันต์	เสื้อ	คกงระพันชาติรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	รอบอก ๓๖ นิ้ว ความยาว ๑๖.๕ นิ้ว	ชำรุด มีรอยขาด	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ใน ยุคต้น ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดีสัตว์ (ดีหมี, ดีงู เหลือม, ดีวัว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้าง ขึ้นมา ผสมกับขี้เถ้าจากการจุดไฟตะเกียง
บตก.๐๕-๖๕	เสื้อยันต์	เสื้อ	คกงระพันชาติรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	รอบอก ๔๐ นิ้ว ความยาว ๑๘.๕ นิ้ว	สมบูรณ์	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ใน ยุคต้น ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดีสัตว์ (ดีหมี, ดีงู เหลือม, ดีวัว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้าง ขึ้นมา ผสมกับขี้เถ้าจากการจุดไฟตะเกียง
บตก.๐๖-๖๕	ผ้ายันต์	ผ้ายันต์	คกงระพันชาติรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	ความกว้าง ๓๙ ซม. ความยาว ๑๖๔ ซม.	ชำรุด มีรอยขาด	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ใน ยุคต้น ๒๔๐๐ จะ เขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติ ที่ ประกอบด้วย ดีสัตว์ (ดีหมี, ดีงูเหลือม, ดีวัว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้างขึ้นมา ผสม กับขี้เถ้าจากการจุดไฟตะเกียง

เลขทะเบียนวัตถุ	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/อายุ	ภาพถ่าย	หมายเหตุ
บตก.๐๗-๖๕	ผ้ายันต์	ผ้ายันต์	คงกระพันชาตรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	ความกว้าง ๒๔.๕ ซม. ความยาว ๔๓ ซม.	ชำรุด มีรอยขาด	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ใน ยุคต้น ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติที่ประกอบด้วย ดินสั้ว (ดินหมี, ดินงูเหลือม, ดินวัว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้างขึ้นมา ผสมกับขี้เถ้าจากการจุดไฟตะเกียง

”ทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ (ถ้ามี)	วัดบ้านต่อมกลาง ถนน๑๓๑๖ ตำบลบ้านต่อม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
----------------------------------	--

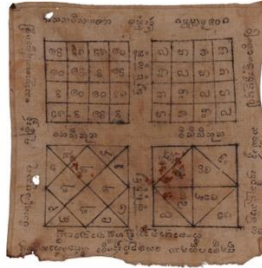
เลขทะเบียนวัตถุ	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/อายุ	ภาพถ่าย	หมายเหตุ
บตก.๐๘-๖๕	ผ้ายันต์	ผ้ายันต์	คงกระพันชาตรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	ความกว้าง ๔๒ ซม. ความยาว ๕๗ ซม.	สมบูรณ์	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ใน ยุคต้น ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติที่ประกอบด้วย ดินสั้ว (ดินหมี, ดินงูเหลือม, ดินวัว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้างขึ้นมา

เลขทะเบียนวัตถุ	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/อายุ	ภาพถ่าย	หมายเหตุ
								ผสมกับขี้เถ้ามาจากการจุดไฟ ตะเกียง
บตก.๐๙-๖๕	ผ้ายันต์	ผ้ายันต์	คงกระพันชาตรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	ความกว้าง ๒๗.๔ ซม. ความยาว ๒๖ ซม.	สมบูรณ์	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ใน ยุคต้น ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดินสั้ว (ดินหมี, ดินงูเหลือม, ดินวัว) ผสมด้วยตัว ยาที่สร้างขึ้นมา ผสมกับขี้เถ้ามาจากการจุดไฟ ตะเกียง
บตก.๑๐-๖๕	ผ้ายันต์	ผ้ายันต์	คงกระพันชาตรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	๒๘.๖ X ๒๘.๖ ซม. (สี่เหลี่ยมจัตุรัส)	สมบูรณ์	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ใน ยุคต้น ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดินสั้ว (ดินหมี, ดินงูเหลือม, ดินวัว) ผสมด้วยตัว ยาที่สร้างขึ้นมา ผสมกับขี้เถ้ามาจากการจุดไฟ ตะเกียง

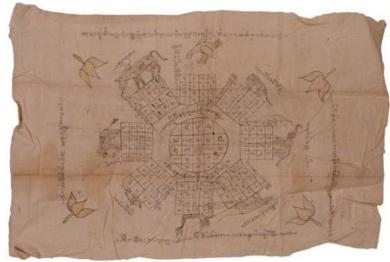
เลขทะเบียนวัตถุ	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/อายุ	ภาพถ่าย	หมายเหตุ
บตก.๑๑-๖๕	ผ้ายันต์ (ผ้าโพก ศรีษะ)	ผ้ายันต์	คงกระพันชาตรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	ความกว้าง ๒๙.๕ ซม. ความยาว ๘๙ ซม.	สมบูรณ์	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ใน <u>ยุคต้น</u> ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดีสัตว์ (ดีหมี, ดีงูเห่า, ดีวัว) ผสมด้วยตัว ยาที่สร้างขึ้นมา ผสมกับขี้ เฒ่าจากการจุดไฟตะเกียง

เลขทะเบียนวัตถุ	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/ อายุ	ภาพถ่าย	หมายเหตุ
บตก.๑๒-๖๕	ผ้ายันต์	ผ้ายันต์	คงกระพัน ชาตรี แคล้ว คลาด ปลอดภัย	ความกว้าง ๕๘.๕ ซม. ความยาว ๑๕๔ ซม.	ชำรุด มีรอย ขาด	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ใน <u>ยุคต้น</u> ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึก ธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดี สัตว์ (ดีหมี, ดีงูเห่า, ดีวัว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้างขึ้นมา ผสมกับขี้เฒ่าจากการจุดไฟ ตะเกียง

เลขทะเบียนวัตถุ	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/ อายุ	ภาพถ่าย	หมายเหตุ
บตก.๑๓-๖๕	ผ้ายันต์	ผ้ายันต์	คกงระพัน ชาตรี แคล้ว คลาด ปลอดภัย	ความกว้าง ๔๓.๕ ซม. ความยาว ๗๑ ซม.	ชำรุด มีรอย ขาด	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ใน <u>ยุคต้น</u> ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึก ธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดี สัตว์ (ดีหมี, ดีงูเหลือม, ดีวัว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้างขึ้นมา ผสมกับขี้เถ้าจากการจุดไฟ ตะเกียง
บตก.๑๔-๖๕	ผ้ายันต์	ผ้ายันต์	คกงระพัน ชาตรี แคล้ว คลาด ปลอดภัย	ความกว้าง ๓๑.๕ ซม. ความยาว ๘๙.๒ ซม.	ชำรุด มีรอย ขาด	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ใน <u>ยุคต้น</u> ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึก ธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดี สัตว์ (ดีหมี, ดีงูเหลือม, ดีวัว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้างขึ้นมา ผสมกับขี้เถ้าจากการจุดไฟ ตะเกียง
บตก.๑๕-๖๕	ผ้ายันต์	ผ้ายันต์	คกงระพัน ชาตรี แคล้ว คลาด ปลอดภัย	๔๓ X ๔๓ ซม. (สี่เหลี่ยมจัตุรัส)	ชำรุด มีรอย ขาด	ยุคต้น ปี ๒๔๐๐		การเขียนผ้ายันต์ใน <u>ยุคต้น</u> ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึก ธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดี สัตว์ (ดีหมี, ดีงูเหลือม, ดีวัว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้างขึ้นมา ผสมกับขี้เถ้าจากการจุดไฟ ตะเกียง

ทะเบียนวัตถุ	วัตถุ	วัดหมู่	ประเภท	ขนาด	ภาพ	สมัย/อายุ	ภาพถ่าย	หมายเหตุ
บตก.๑๖-๖๕	ยันต์	ยันต์	พันชาตรี แคล้ว ดปลอดภัย	ง ๓๐ ซม. ๖๐.๓ ซม.	จารุด อยชาด	ยุคต้น ๒๔๐๐		การเขียนฝ้ายยันต์ใน <u>ยุคต้น</u> ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึก ธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดี สัตว์ (ดีหมี, ดีงูเหลือม, ดีวัว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้างขึ้นมา ผสมกับขี้เถ้าจากการจุดไฟ ตะเกียง
ตก.๑๗-๖๕	ยันต์	ยันต์	พันชาตรี แคล้ว ดปลอดภัย	ง ๔๕ ซม. ๔๓ ซม.	จารุด อยชาด	ยุคต้น ๒๔๐๐		การเขียนฝ้ายยันต์ใน <u>ยุคต้น</u> ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึก ธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดี สัตว์ (ดีหมี, ดีงูเหลือม, ดีวัว) ผสมด้วยตัวยาที่สร้างขึ้นมา ผสมกับขี้เถ้าจากการจุดไฟ ตะเกียง
ตก.๑๘-๖๕	ยันต์	ยันต์	พันชาตรี แคล้ว ดปลอดภัย	๖๔ ซม. (๖๕ ซม.)	จารุด อยชาด	ยุคต้น ๒๔๐๐		การเขียนฝ้ายยันต์ใน <u>ยุคต้น</u> ๒๔๐๐ จะเขียนด้วยน้ำหมึกธรรมชาติ ที่ประกอบด้วย ดีสัตว์ (ดีหมี, ดีงูเหลือม, ดีวัว) ผสมด้วยตัว ยาที่สร้างขึ้นมา ผสมกับขี้เถ้า จากการจุดไฟตะเกียง

ทะเบียนวัตถุ	วัตถุ	วัตถุ	ประเภท	ขนาด	ภาพ	สมัย/อายุ	ภาพถ่าย	หมายเหตุ
ตท.๑๙-๖๕	ยันต์	เสื้อ	พันชาติรี แค้ว ดปลอดกัย	๙ นิ้ว ๑๙ นิ้ว	มบูรณ	คปลาย ๒๕๐๐		ยันต์ยุคปลาย ต้น ๒๕๐๐ จีน แบบแทงฝน (มีข้อเสียหาก กจนเกินไปจะทำให้มีกลิ่นเหม็น) จีนแบบสำเร็จ (น้ำ) จะเป็นการ ในช่วงยุคหมักจีนเข้ามามีอำนาจ
ตท.๒๐-๖๕	ยันต์	เสื้อ	พันชาติรี แค้ว ดปลอดกัย	๗ นิ้ว ๑๖ นิ้ว	ทำรุด อยขาด	คปลาย ๒๕๐๐		ยันต์ยุคปลาย ต้น ๒๕๐๐ จีน แบบแทงฝน (มีข้อเสียหาก กจนเกินไปจะทำให้มีกลิ่นเหม็น) จีนแบบสำเร็จ (น้ำ) จะเป็นการ ในช่วงยุคหมักจีนเข้ามามีอำนาจ
ตท.๒๑-๖๕	ยันต์	เสื้อ	พันชาติรี แค้ว ดปลอดกัย	๘ นิ้ว ๑๗ นิ้ว	ทำรุด อยขาด	คปลาย ๒๕๐๐		ยันต์ยุคปลาย ต้น ๒๕๐๐ จีน แบบแทงฝน (มีข้อเสียหาก กจนเกินไปจะทำให้มีกลิ่นเหม็น) จีนแบบสำเร็จ (น้ำ) จะเป็นการ ในช่วงยุคหมักจีนเข้ามามีอำนาจ

ทะเบียนวัตถุ	วัตถุ	วัตถุหมู่	ประเภท	ขนาด	ภาพ	สมัย/อายุ	ภาพถ่าย	หมายเหตุ
ตก.๒๒-๖๕	ยันต์	ยันต์	พันชาตรี แคล้ว ตลอดภัย	สูง ๓๗.๕ ซม. กว้าง ๕๖.๒ ซม.	สมบูรณ์	ยุคปลาย ต้น ๒๕๐๐		ยันต์ยุคปลาย ต้น ๒๕๐๐ จีน แบบแท่งผ่น (มีข้อเสียหาก จนเกินไปจะทำให้มีกลิ่นเหม็น) จีนแบบสำเร็จ (น้ำ) จะเป็นการ ในช่วงยุคหมิงจีนเข้ามามีอำนาจ
บตก.๒๓-๖๕	ผ้ายันต์	ผ้ายันต์	คกงระพันชาตรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	ความกว้าง ๕๑.๕ ม. ความยาว ๕๖.๗ ม.	สมบูรณ์	ยุคปลาย ต้น ๒๕๐๐		การเขียนยันต์ยุคปลาย ต้น ๒๕๐๐ ใช้หมึกจีน แบบแท่งผ่น (มี ข้อเสียหากผสมน้ำมากเกินไป จะทำให้มีกลิ่นเหม็น) หรือหมึกจีน แบบสำเร็จ (น้ำ) จะเป็นการเขียน หมึกในช่วงยุคหมิงจีนเข้ามามี อำนาจ

เลขทะเบียน วัตถุ	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/อายุ	ภาพถ่าย	หมายเหตุ
บตก.๒๔-๖๕	ผ้ายันต์	ผ้ายันต์	คงกระพันชาตรี เมตตามหานิยม	ความกว้าง ๘๕.๕ ซม. ความยาว ๘๘ ซม.	ชำรุด มีรอยขาด	ยุคปลาย ต้น ๒๕๐๐		การเขียนยันต์ <u>ยุคปลาย</u> ต้น ๒๕๐๐ จะใช้หมึกจีน แบบแท่งฝน (มีข้อเสีย หากผสมน้ำมากจนเกินไปจะทำให้มี กลิ่นเหม็น) หรือหมึกจีนแบบสำเร็จ (น้ำ) จะเป็นการเขียนหมึกในช่วงยุค หมึกจีนเข้ามามีอำนาจ
บตก.๒๕-๖๕	ผ้ายันต์	ผ้ายันต์	คงกระพันชาตรี เมตตามหานิยม	ความกว้าง ๘๙ ซม. ความยาว ๑๘๑ ซม.	สมบูรณ์	ยุคปลาย ต้น ๒๕๐๐		การเขียนยันต์ <u>ยุคปลาย</u> ต้น ๒๕๐๐ จะใช้หมึกจีน แบบแท่งฝน (มีข้อเสีย หากผสมน้ำมากจนเกินไปจะทำให้มี กลิ่นเหม็น) หรือหมึกจีนแบบสำเร็จ (น้ำ) จะเป็นการเขียนหมึกในช่วงยุค หมึกจีนเข้ามามีอำนาจ
บตก.๒๖-๖๕	เสื้อยันต์	เสื้อ	คงกระพันชาตรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	รอบอก ๔๕ นิ้ว ความยาว ๒๓ นิ้ว	สมบูรณ์	ยุคปัจจุบัน แบบร่วมสมัย		การเขียนยันต์ <u>ยุคปัจจุบัน</u> จะเขียน โดยการใช้หมึกปากกาวิทยาศาสตร์ ปากกาคันน้ำ (Marker) หมึกกันน้ำ
บตก.๒๗-๖๕	เสื้อยันต์	เสื้อ	คงกระพันชาตรี แคล้วคลาด ปลอดภัย	รอบอก ๓๙ นิ้ว ความยาว ๑๙ นิ้ว	สมบูรณ์	ยุคปัจจุบัน แบบร่วมสมัย		การเขียนยันต์ <u>ยุคปัจจุบัน</u> จะเขียน โดยการใช้หมึกปากกาวิทยาศาสตร์ ปากกาคันน้ำ (Marker) หมึกกันน้ำ

เลขทะเบียนวัตถุ	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/อายุ	ภาพถ่าย	หมายเหตุ
บตก.๒๘-๖๕	เสื้อยันต์	เสื้อ	คกงระพัน ชาตรี แคล้ว คลาด ปลอดภัย	รอบอก ๔๖ นิ้ว ความยาว ๒๑ นิ้ว	สมบูรณ์	ยุคปัจจุบัน แบบร่วมสมัย		การเขียนยันต์ ยุคปัจจุบัน จะเขียนโดยการใช้หมึกปากกาวิทยาศาสตร์ ปากกากันน้ำ (Marker) หมึกกันน้ำ
บตก.๒๙-๖๕	กระเป๋าย่าม	ย่าม	—	ความกว้าง ๓๒ ซม. ยาวเฉพาะถุง ๒๘ ซม. ยาวพร้อมหูหิ้ว ๔๗.๕ ซม.	ชำรุด มีรอยขาด	ยุคปัจจุบัน แบบร่วมสมัย		เป็นย่ามที่มีคนนำมาถวายให้กับวัด มีการสันนิษฐานว่าเป็นย่ามที่ได้รับมอบมาจากครูบาศรีวิชัย (มีตัวอักษรเขียนด้วยลายมือไว้ด้านหน้ากระเป๋าย่าม ข้อความว่า การพระราชกุศล พระราชอุทิศ พระราชทานแด่ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ พระเจ้าพาหุรัตนมณีชัย ประไพพรรณพิจิตร บริสสรราชกุมารี งานพระราชทานท้องสนามหลวง สกราช ๑๒๔๖
บตก.๓๐-๖๕	ผ้ายันต์	ผ้ายันต์	ปารมี ๙ ชั้น	ความกว้าง ๒๖.๒ ซม. ความยาว ๙๒ ซม.	สมบูรณ์	ยุคปัจจุบัน แบบร่วมสมัย		การเขียนยันต์ ยุคปัจจุบัน จะเขียนโดยการใช้หมึกปากกาวิทยาศาสตร์ ปากกากันน้ำ (Marker) หมึกกันน้ำ

แหล่งที่มาของข้อมูล : นายอิสระพงษ์ กันวงศ์	ผู้เรียบเรียงข้อมูล : นางสาวเมธินี ศรีบุญเรือง
	ผู้บันทึกภาพ : นายต้นตะวัน สุวรรณศรี
	วันที่เรียบเรียงข้อมูล : ๕ เมษายน ๒๕๖๕

๓. ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์วัดบ้านก้อง ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

”ทะเบียนวัตถุพิพิธภัณฑ์”

ตราสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ (ถ้ามี)	วัดบ้านก้อง เลขที่ ๔๑๗ หมู่ ๑ ปากบ่อง สบตา-ท่าลี่ ตำบลปางบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ๕๑๑๒๐
-----------------------------------	---

เลข ทะเบียน วัตถุ (เดิม)	เลข ทะเบียน วัตถุ (ใหม่)	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/ อายุ	พุทธลักษณะ (ปาง)	ภาพถ่าย
	วบก ๖๕.๐๐๑	พระสำริด	พระพุทธรูป	สำริด	ความกว้างทั้งองค์ ๘ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๑ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๒๙ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๑๗.๕ ซม.	สมบูรณ์	ล้านนา	ปางสมาธิ	

เลข ทะเบียน วัตถุ (เดิม)	เลข ทะเบียน วัตถุ (ใหม่)	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/ อายุ	พุทธลักษณะ (ปาง)	ภาพถ่าย
	วบก ๖๕.๐๐๒	พระมหา จักรพรรดิ	พระพุทธรูป	สำริด	ความกว้างทั้งองค์ ๖ ซม. หน้าตักกว้าง ๔.๕ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๓๑ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๒๐.๕ ซม.	ชำรุด (องค์พระมี รอยถลอก)		ปางมารวิชัย	
	วบก ๖๕.๐๐๓	พระเจ้าธรรม จักรพรรดิ	พระพุทธรูป	สำริด	ความกว้างทั้งองค์ ๑๐ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๓ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๒๙ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๒๐ ซม.	สมบูรณ์			
	วบก ๖๕.๐๐๔	พระไม้	พระพุทธรูป	ไม้หุ้มด้วย โลหะ	ความกว้างทั้งองค์ ๗.๕ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๐ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๒๓.๗ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๑๘ ซม.	สมบูรณ์	ล้านนา	ปางมารวิชัย	
	วบก ๖๕.๐๐๕	พระแก้ว	พระพุทธรูป	แก้ว	ความกว้างทั้งองค์ ๖ ซม. หน้าตักกว้าง ๘.๙ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๑๖.๓ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๑๒ ซม.	สมบูรณ์		ปางมารวิชัย	
	วบก ๖๕.๐๐๖	พระสำริด (หลวงพ่ เพชร)	พระพุทธรูป	สำริด	ความกว้างทั้งองค์ ๙ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๒.๕ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๒๐.๕ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๑๗ ซม.	สมบูรณ์	ล้านนา	ปางมารวิชัย	

เลข ทะเบียน วัตถุ (เดิม)	เลข ทะเบียน วัตถุ (ใหม่)	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/ อายุ	พุทธลักษณะ (ปาง)	ภาพถ่าย
	วบก ๖๕.๐๐๗	พระหินอ่อน	พระพุทธรูป	หินอ่อน	ความกว้างทั้งองค์ ๙ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๓ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๒๕.๘ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๑๖.๗ ซม.	สมบูรณ์	ล้านนา	ปางมารวิชัย	
	วบก ๖๕.๐๐๘	พระสำริด	พระพุทธรูป	สำริด	ความกว้างทั้งองค์ ๗ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๓ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๒๙ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๑๘ ซม.	สมบูรณ์	ล้านนา	ปางมารวิชัย	
	วบก ๖๕.๐๐๙	พระสำริด	พระพุทธรูป	สำริด	ความกว้างทั้งองค์ ๙ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๕ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๓๐.๘ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๒๑.๕ ซม.	สมบูรณ์	ล้านนา / ประมาณ ๓๐ ปี	ปางมารวิชัย	
	วบก ๖๕.๐๑๐	พระดินเผา	พระพุทธรูป	ดินเผาหุ้มด้วย สำริด	ความกว้างทั้งองค์ ๕.๕ ซม. หน้าตักกว้าง ๘ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๑๘ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๑๓ ซม.	สมบูรณ์	ล้านนา	ปางสมาธิ	
	วบก ๖๕.๐๑๑	พระสำริด	พระพุทธรูป	สำริด	ความกว้างทั้งองค์ ๘ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๐.๕ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๑๙ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๑๕.๕ ซม.	ชำรุด (พระเกตุ มาลาแตกหัก)	ล้านนา	ปางมารวิชัย	

เลข ทะเบียน วัตถุ (เดิม)	เลข ทะเบียน วัตถุ (ใหม่)	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/ อายุ	พุทธลักษณะ (ปาง)	ภาพถ่าย
	วบก ๖๕.๐๑๒	พระไม้	พระพุทธรูป	ไม้หุ้มด้วย โลหะ	ความกว้างทั้งองค์ ๔ ซม. หน้าตักกว้าง ๕.๕ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๑๕ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๙.๓ ซม.	ชำรุด (พระเกตุ มาลาแตกหัก)	ล้านนา	ปางมารวิชัย	
	วบก ๖๕.๐๑๓	พระไม้	พระพุทธรูป	ไม้	ความกว้างทั้งองค์ ๓ ซม. หน้าตักกว้าง - ความสูงพร้อมฐาน ๑๓.๕ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๑๑ ซม.	ชำรุด (องค์พระมี รอยแตก)			
	วบก ๖๕.๐๑๔	พระปูนปั้น	พระพุทธรูป	ปูน	ความกว้างทั้งองค์ ๙ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๓ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๒๘.๗ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๒๑ ซม.	ชำรุด (องค์พระ เกิดการผุกร่อน)	ล้านนา	ปางมารวิชัย	
	วบก ๖๕.๐๑๕	พระไม้	พระพุทธรูป	ไม้	ความกว้างทั้งองค์ ๗.๕ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๒ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๒๖.๕ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๒๐ ซม.				
	วบก ๖๕.๐๑๖	พระไม้	พระพุทธรูป	ไม้	ความกว้างทั้งองค์ ๔.๓ ซม. หน้าตักกว้าง ๖.๗ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๑๓.๗ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๑๑.๕ ซม.	ชำรุด (องค์พระสี หลุดลอก)	ศิลปะพม่า	ปางมารวิชัย	

เลข ทะเบียน วัตถุ (เดิม)	เลข ทะเบียน วัตถุ (ใหม่)	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/ อายุ	พุทธลักษณะ (ปาง)	ภาพถ่าย
	วบก ๖๕.๐๑๗	พระสำริด	พระพุทธรูป	สำริด	ความกว้างทั้งองค์ ๑๓ ซม. หน้าตักกว้าง ๒๑ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๔๔ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๓๓ ซม.	สมบูรณ์	ล้านนา	ปางมารวิชัย	
	วบก ๖๕.๐๑๘	พระไม้	พระพุทธรูป	ไม้	ความกว้างทั้งองค์ ๘.๙ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๒ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๓๗.๕ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๒๖.๕ ซม.	ชำรุด (องค์พระมี รอยแตกหัก)	ล้านนา	ปางมารวิชัย	
	วบก ๖๕.๐๑๙	พระพุทธรูป จักรพรรดิศรี เวียงชัย	พระพุทธรูป	สำริด	ความกว้างทั้งองค์ ๑๕.๕ ซม. หน้าตักกว้าง ๒๓.๕ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๓๘.๙ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๓๒.๕ ซม.	สมบูรณ์	ทรง เครื่องแบบ ล้านนา	ปางมารวิชัย	
	วบก ๖๕.๐๒๐	พระดินเผา	พระพุทธรูป	ดินเผา	ความกว้างทั้งองค์ ๖.๕ ซม. หน้าตักกว้าง ๘ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๒๒.๕ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๑๐.๕ ซม.	สมบูรณ์		ปางมารวิชัย	

เลข ทะเบียน วัตถุ (เดิม)	เลข ทะเบียน วัตถุ (ใหม่)	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/ อายุ	พุทธลักษณะ (ปาง)	ภาพถ่าย
	วบก ๖๕.๐๒๑	พระสำริด	พระพุทธรูป	สำริด	ความกว้างทั้งองค์ ๗.๕ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๒ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๒๑.๓ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๑๖.๒ ซม.	สมบูรณ์	ล้านนา เชียงใหม่ สิ่ง ๑	ปางมารวิชัย	
	วบก ๖๕.๐๒๒	พระไม้	พระพุทธรูป	ไม้หุ้มด้วย โลหะ	ความกว้างทั้งองค์ ๓.๕ ซม. หน้าตักกว้าง ๖ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๑๗ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๑๐.๔ ซม.	ชำรุด (พระเกตุ มาลาแตกหัก)	ล้านนา	ปางมารวิชัย	
	วบก ๖๕.๐๒๓	พระดินเผา	พระพุทธรูป	ดินเผาหุ้มด้วย สำริด	ความกว้างทั้งองค์ ๕.๕ ซม. หน้าตักกว้าง ๘.๘ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๑๖ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๑๒ ซม.	สมบูรณ์	ล้านนา	ปางมารวิชัย	
	วบก ๖๕.๐๒๔	พระมหามุนี ศรีล้านนา	พระพุทธรูป	เรซิน	ความกว้างทั้งองค์ ๑๑ ซม. หน้าตักกว้าง ๑๗ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๓๓ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๒๒.๕ ซม.				
	วบก ๖๕.๐๒๕	พระโพธิสัตว์ อวโลกิเตศวร ๔ กร	พระพุทธรูป	ดินเผา	ความกว้างทั้งองค์ ๙ ซม. หน้าตักกว้าง - ความสูงพร้อมฐาน ๔๖ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๓๕.๕ ซม.	ชำรุด (องค์พระ ผุกร่อน)	ศิลปะศรี วิชัย		

เลข ทะเบียน วัตถุ (เดิม)	เลข ทะเบียน วัตถุ (ใหม่)	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/ อายุ	พุทธลักษณะ (ปาง)	ภาพถ่าย
	วบก ๖๕.๐๒๖	พระสำริด	พระพุทธรูป	สำริด	ความกว้างทั้งองค์ ๒๐ ซม. หน้าตักกว้าง ๓๙ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๕๒ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๔๘ ซม.	สมบูรณ์	ล้านนา	ปางมารวิชัย	
	วบก ๖๕.๐๒๗	พระสำริด	พระพุทธรูป	สำริด	ความกว้างทั้งองค์ ๓๐ ซม. หน้าตักกว้าง ๔๖ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๘๒.๕ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๖๘.๗ ซม.	ชำรุด (องค์พระสี หลุดลอก)	ล้านนา	ปางมารวิชัย	
	วบก ๖๕.๐๒๘	พระสำริด	พระพุทธรูป	สำริด	ความกว้างทั้งองค์ ๓๕ ซม. หน้าตักกว้าง ๕๔ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๙๘ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๗๗ ซม.	สมบูรณ์	ล้านนา	ปางมารวิชัย	

เลข ทะเบียน วัตถุ (เดิม)	เลข ทะเบียน วัตถุ (ใหม่)	ชื่อวัตถุ	หมวดหมู่	ประเภท	ขนาด	สภาพ	แบบสมัย/ อายุ	พุทธลักษณะ (ปาง)	ภาพถ่าย
	วบก ๖๕.๐๒๙	พระสำริด	พระพุทธรูป	สำริด	ความกว้างทั้งองค์ ๒๘ ซม. หน้าตักกว้าง ๔๐ ซม. ความสูงพร้อมฐาน ๘๔ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๗๓ ซม.	สมบูรณ์	ล้านนา	ปางมารวิชัย	
	วบก ๖๕.๐๓๐	พระสำริด	พระพุทธรูป	สำริด	ความกว้างทั้งองค์ ๓๓ ซม. หน้าตักกว้าง - ความสูงพร้อมฐาน ๑๔๑ ซม. ความสูงเฉพาะองค์ ๑๒๖ ซม.	ชำรุด (ข้อพระกร แตกหัก มี รอยต่อ)	ล้านนา	ปางมารวิชัย	

ภาคผนวก ง
หนังสือการรับรองการนำไปใช้ประโยชน์

แบบ สพ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่.....๓๐ กันยายน ๒๕๖๕.....

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้าพเจ้า.....พระครูพิศาลเจติยารักษ์..... ตำแหน่ง.....เจ้าอาวาสวัดน้ำจำ.....

ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน.....

ที่อยู่.....วัดน้ำจำ ตำบลร้องวัวแดง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่.....

โทรศัพท์.....๐๘๙-๙๕๐-๑๔๐๖.....โทรสาร.....

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เรื่อง การจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา.....

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ๑) พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ. ๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
๓) นางสาวณณณีย์ ศรีสุข.

ได้นำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☒ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่.....1 ตุลาคม 2565.....จนถึง.....ซึ่ง

การนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

- ๑ ได้รับองค์ความรู้และกระบวนการสร้างการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในล้านนา
 - ๒ ได้พัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา
 - ๓ ได้ต้นแบบพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา
 - ๔ วัดและชุมชนเกิดการเรียนรู้ เพิ่มศักยภาพในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์
- ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อพระครูพิศาลเจติยารักษ์.....

(.....พระครูพิศาลเจติยารักษ์.....)

ตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดน้ำจำ.....

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สพ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่.....๓๐ กันยายน ๒๕๖๕.....

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้าพเจ้า.....พระครูโกวิทธรธวาทิ, ผศ.ดร..... ตำแหน่ง.....เจ้าอาวาสวัดบ้านก้อง.....

ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน.....

ที่อยู่.....วัดบ้านก้อง ตำบลปากบ่อง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน.....

โทรศัพท์.....๐๖-๓๙๙๒-๙๙๓๒.....โทรสาร.....

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เรื่อง การจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา.....

ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ๑) พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ. ๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
๓) นางสาวณณีย์ ศรีสุข.

ได้นำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☒ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่....1 ตุลาคม 2565.....จนถึง.....ซึ่ง

การนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

- ๑ ได้รับองค์ความรู้และกระบวนการสร้างการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในล้านนา
 - ๒ ได้พัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา
 - ๓ ได้ต้นแบบพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา
 - ๔ วัดและชุมชนเกิดการเรียนรู้ เพิ่มศักยภาพในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์
- ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(.....พระครูโกวิทธรธวาทิ, ผศ.ดร.....)

ตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดบ้านก้อง.....

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

แบบ สพ.๐๙.

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่.....๓๐ กันยายน ๒๕๖๕.....

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

เรียน ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้าพเจ้า.....พระอธิการประหยัด วชิรธมโม..... ตำแหน่ง.....เจ้าอาวาสวัดต่อมกลาง.....
ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน.....
ที่อยู่.....วัดต่อมกลาง ตำบลบ้านต่อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา.....
โทรศัพท์.....๐๘๙-๙๕๐-๑๔๐๖.....โทรสาร.....
ขอรับรองว่าได้มีการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เรื่อง การจัดการพิพิธภัณฑสถานและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา.....
ซึ่งเป็นผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ของ ๑) พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ. ๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
๓) นางสาวณณณีย์ ศรีสุข.

โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ เช่น การบรรยาย การสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
- ☒ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☐ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☒ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาที่น่าไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่....1 ตุลาคม 2565.....จนถึง.....ซึ่ง
การนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

- ๑ ได้รับองค์ความรู้และกระบวนการสร้างการจัดการพิพิธภัณฑสถานและชุมชนในล้านนา
 - ๒ ได้พัฒนาพิพิธภัณฑสถานและชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา
 - ๓ ได้ต้นแบบพิพิธภัณฑสถานและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในล้านนา
 - ๔ วัดและชุมชนเกิดการเรียนรู้ เพิ่มศักยภาพในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์
- ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อพระอธิการประหยัด วชิรธมโม.....

(.....พระอธิการประหยัด วชิรธมโม.....)

ตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดต่อมกลาง.....

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

ภาคผนวก จ
ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย
(Output/Outcome/Impact)

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัยที่สอดคล้องกับ OKR
(Output/Outcome/Impact)

ผลผลิต (Output)

ผลผลิต		จำนวน	รายละเอียดของผลผลิต	ปีที่น่าส่งผลผลิต (dropdown)	นำส่ง KR ตรง	นำส่ง KR โดยอ้อม
องค์ความรู้	องค์ความรู้ใหม่	2	1. ได้องค์ความรู้ จากการพัฒนารูปแบบ ปัญหาและอุปสรรค จากศักยภาพของการสร้างเครื่องคายภูมิปัญญาและหัตถกรรมท้องถิ่น 2. ได้นวัตกรรม การเครือข่ายความร่วมมือบริหารจัดการภูมิปัญญาและหัตถกรรมท้องถิ่นสู่การพัฒนาชีวิตเชิงพุทธ	2565	✓	
การพัฒนากำลังคน	นศ.ระดับ อาชีวศึกษา					
	นศ.ระดับ ปริญญาตรี	20	ได้พัฒนานักศึกษาให้ฝึกประสบการณ์เป็นนักวิจัย และร่วมพัฒนาการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในลำนานา	2565	✓	
	นศ.ระดับ บัณฑิตศึกษา					
	นักวิจัยเชิง ปฏิบัติการ (พื้นฐาน, R&D)	5	ได้ฝึกฝนประสบการณ์การทำงานวิจัยและร่วมพัฒนาการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในลำนานา	2565	✓	
	นักวิจัยชุมชน ท้องถิ่น	8	ได้พัฒนานักวิจัยเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนในลำนานา	2565	✓	

ผลผลิต		จำนวน	รายละเอียดของผลผลิต	ปีที่น่าส่งผลผลิต (dropdown)	นำส่ง KR ตรง	นำส่ง KR โดยอ้อม
	นักวิจัย ภาคเอกชน					
	นักวิชาการ อิสระ					
ผลงานตีพิมพ์	ระดับชาติ (ระบุ ฐานข้อมูลที่ ตีพิมพ์)	3	ได้เผยแพร่ผลงานการวิจัย โครงการย่อย จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ โครงการวิจัยย่อยที่ 1 ศึกษาองค์ความรู้และ กระบวนการสร้างการ จัดการพิพิธภัณฑ์วัดและ ชุมชนในล้านนา โครงการวิจัยย่อยที่ 2 การพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและ ชุมชนด้วยระบบ อิเล็กทรอนิกส์ของชุมชนใน ล้านนา โครงการวิจัยย่อยที่ 3 การสร้างต้นแบบ พิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนใน ระบบอิเล็กทรอนิกส์ของ ชุมชนในล้านนา	2565	✓	
	นานาชาติ (ระบุ ฐานข้อมูลที่ ตีพิมพ์)					
หนังสือ	Book chapter ระดับชาติ	1	ได้จัดทำหนังสือ ผลงานวิจัย เรื่อง การ จัดการพิพิธภัณฑ์วัดและ ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ของ นิคของชุมชนในล้านนา	2565	✓	
	Book chapter					

ผลผลิต		จำนวน	รายละเอียดของผลผลิต	ปีที่น่าส่งผลผลิต (dropdown)	นำส่ง KR ตรง	นำส่ง KR โดยอ้อม
	ระดับ นานาชาติ					
	หนังสือเล่ม ระดับชาติ					
	หนังสือเล่ม ระดับ นานาชาติ					
การประชุม เผยแพร่ผลงาน/ สัมมนาระดับชาติ	นำเสนอแบบ ปากเปล่า	1	ได้นำเสนอผลงานวิจัย เรื่อง การจัดการ พิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนใน ระบบอิเล็กทรอนิกส์ของ ชุมชนในล้านนา	2565	✓	
	นำเสนอแบบ โปสเตอร์					
การประชุม เผยแพร่ผลงาน/ สัมมนาระดับ นานาชาติ	นำเสนอแบบ ปากเปล่า					
	นำเสนอแบบ โปสเตอร์					
ต้นแบบผลิตภัณฑ์	ระดับ ห้องปฏิบัติการ					
	ระดับ ภาคสนาม	1	ได้คู่มือรูปแบบพิพิธภัณฑ์ ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์ นิค คณะสงฆ์และภาครัฐ ที่มีความสอดคล้องกับการ จัดการมรดกทาง วัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม และ วัดและชุมชนทั้ง 3 แห่ง ในจังหวัดล้านนา ได้ องค์ความรู้และฝึกปฏิบัติ กระบวนการสร้างการ จัดการพิพิธภัณฑ์วัดและ ชุมชนในล้านนาให้เป็นไป ตามมาตรฐานสากลของ การจัดพิพิธภัณฑ์ ได้การ	2565	✓	

ผลผลิต		จำนวน	รายละเอียดของผลผลิต	ปีที่น่าส่งผลผลิต (dropdown)	นำส่ง KR ตรง	นำส่ง KR โดยอ้อม
			พัฒนาพิพิธภัณฑ์วัดและ ชุมชนที่ตั้งอยู่กับที่ใน สถานที่ตั้ง บ้านที่กลองใน ระบบอิเล็กทรอนิกส์ และได้ต้นแบบพิพิธภัณฑ์ วัดและชุมชน จำนวน 3 แห่งๆ ละ 30 ชิ้น รวม ทั้งหมด 90 ชิ้นในรูปแบบ เว็บไซต์, QR Code , แอปพลิเคชัน			
	ระดับ อุตสาหกรรม					
ต้นแบบเทคโนโลยี	ระดับ ห้องปฏิบัติการ					
	ระดับ ภาคสนาม					
	ระดับ อุตสาหกรรม					
โครงสร้างพื้นฐาน	ห้องปฏิบัติการ / หน่วยวิจัย					
	ศูนย์วิจัยและ พัฒนา					
	โรงงาน ต้นแบบ					
กระบวนการใหม่	ระดับ ห้องปฏิบัติการ					
	ระดับ ภาคสนาม					
	ระดับ อุตสาหกรรม					
ทรัพย์สินทาง ปัญญา	อนุสิทธิบัตร					
	สิทธิบัตร					
	ลิขสิทธิ์					
	เครื่องหมาย ทางการค้า					

ผลผลิต		จำนวน	รายละเอียดของผลผลิต	ปีที่น่าส่งผลผลิต (dropdown)	นำส่ง KR ตรง	นำส่ง KR โดยอ้อม
	ความลับ ทางการค้า					
	พันธุ์พืช/พันธุ์ สัตว์					

ผลลัพธ์ (Expected Outcomes) และผลกระทบ (Expected Impacts) ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

ผลลัพธ์	จำนวน	รายละเอียดของ ผลลัพธ์	ผู้ได้รับ ผลกระทบ	ปีที่น่าส่ง ผลลัพธ์	นำส่ง KR ตรง	นำส่ง KR โดย อ้อม
ผลงานตีพิมพ์ (Publications)	3	ได้เผยแพร่ผลงานการ วิจัยโครงการย่อย จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ โครงการวิจัยย่อยที่ 1 ศึกษาองค์ความรู้และ กระบวนการสร้างการ จัดการพิพิธภัณฑ์วัด และชุมชนในล้านนา โครงการวิจัยย่อยที่ 2 การพัฒนาพิพิธภัณฑ์วัด และชุมชนด้วยระบบ อิเล็กทรอนิกส์ของชุมชน ในล้านนา โครงการวิจัยย่อยที่ 3 การสร้างต้นแบบ พิพิธภัณฑ์วัดและ ชุมชนในระบบ อิเล็กทรอนิกส์ของ ชุมชนในล้านนา	นักวิจัย, สาธารณชน	2565	✓	
การอ้างอิง (Citations)						

ผลลัพธ์	จำนวน	รายละเอียดของ ผลลัพธ์	ผู้ได้รับ ผลกระทบ	ปีที่น่าส่ง ผลลัพธ์	นำส่ง KR ตรง	นำส่ง KR โดย อ้อม
เครื่องมือและระเบียบ วิธีการวิจัย (Research tools and methods)						
ฐานข้อมูลและแบบจำลอง วิจัย (Research databases and models)						
ความก้าวหน้าในวิชาชีพ ของบุคลากรด้าน วิทยาศาสตร์วิจัยและ นวัตกรรม (Next destination)						
รางวัลและการยอมรับ (Awards and recognition)						
การใช้ประโยชน์จาก เครื่องมือ อุปกรณ์ ห้องวิจัย และโครงสร้างพื้นฐาน (Use of facilities and resources)						
ทรัพย์สินทางปัญญาและ การอนุญาตให้ใช้สิทธิ (Intellectual property and licensing)						
การจัดตั้งบริษัท (Spin-off Companies)						
ผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Products)	240	ได้บันทึกข้อมูลและ ข้อมูลวัตถุโบราณใน พิพิธภัณฑ์วัดและ ชุมชนในรูปแบบ อิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 90 ชิ้น	วัดและชุมชน ผู้ ร่วมวิจัย	2565	✓	
ทุนวิจัยต่อยอด (Further funding)		สามารถนำผลงานวิจัย ที่ได้ของโครงการวิจัย เดิมมาเขียนเป็น	เครือข่าย พิพิธภัณฑ์ของ วัดและชุมชน	2566		✓

ผลลัพธ์	จำนวน	รายละเอียดของ ผลลัพธ์	ผู้ได้รับ ผลกระทบ	ปีที่น่าส่ง ผลลัพธ์	น่าส่ง KR ตรง	น่าส่ง KR โดย อ้อม
		ข้อเสนอโครงการเพื่อ ขอรับทุนวิจัยต่อยอด ในโครงการใหม่เพื่อ สร้างเครือข่าย พิพิธภัณฑ์ของวัดและ ชุมชนทั่วประเทศ				
ความร่วมมือหรือหุ้นส่วน ความร่วมมือ (Collaborations and partnerships)						
การผลักดันนโยบาย แนว ปฏิบัติ แผนและ กฎระเบียบ (Influence on policy, practice, plan and regulations)						
กิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement activities)	1	ทีมวิจัย ได้นำเสนอ ผลงานด้านวิจัย กับ กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อขับเคลื่อนให้เกิด การนำผลงานวิจัยไปใช้ ประโยชน์ และเป็น เส้นทางที่ส่งผลให้ เกิดผลกระทบในวง กว้างต่อไป	ทีมวิจัย /กลุ่ม ผู้เข้าร่วม กิจกรรม	2565	✓	

ผลกระทบ Expected Impacts

ผลกระทบ	คุณค่าที่จะส่งมอบ(value proposition) ในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เมื่องาน ววน. สิ้นสุดลง และถูกนำไปใช้ในวงกว้าง	หน่วยงาน / ผู้ได้รับประโยชน์ หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการนำผลงาน ววน. ไปใช้ประโยชน์	พื้นที่ที่นำผลงาน ววน. ไปใช้ประโยชน์
ด้านเศรษฐกิจ	ได้ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก วัดและชุมชนได้มีส่วนร่วมในการใช้องค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัย มาจัดการพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนให้มีระบบระเบียบ ถูกหลักเกณฑ์การจัดพิพิธภัณฑ์สากล จนเป็นพิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนที่ก่อให้เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยว สร้างมูลค่าเพิ่ม และก่อให้เกิดรายได้ในชุมชน	มหาวิทยาลัยร่วมวิจัย/ชุมชนร่วมวิจัย/วัฒนธรรมจังหวัด ลำปาง	พิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนที่ร่วมวิจัย 3 แห่งได้แก่ 1. จ.เชียงใหม่ 2. จ.ลำพูน 3. จ.พะเยา
ด้านสังคม	นำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยและนวัตกรรม ไปสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การเสริมพลัง ในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ มีส่วนร่วมและสามารถพึ่งพาตัวเองได้ โดยใช้วัดอุโบสถในพิพิธภัณฑ์อันเป็นอัตลักษณ์ของวัดและชุมชนของตนเองมาพัฒนาเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ การพิพิธภัณฑ์ของวัดและชุมชนอื่นไปสู่สาธารณชน หรือผลักดันไปสู่นโยบายที่ก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง และสร้างผลตอบแทนทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการลงทุนวิจัยและนวัตกรรมเชิงมูลค่า และชุมชนเกิดความรักและเห็นคุณค่าในวัดอุโบสถที่บรรพบุรุษได้สืบทอดต่อกันมาสู่อนุชนให้อนุรักษ์ต่อไป	มหาวิทยาลัยร่วมวิจัย/ชุมชนร่วมวิจัย/วัฒนธรรมจังหวัด ลำปาง/ผู้เข้าร่วมวิจัย	พิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนที่ร่วมวิจัย 3 แห่งได้แก่ 1. จ.เชียงใหม่ 2. จ.ลำพูน 3. จ.พะเยา
ด้านสิ่งแวดล้อม	นำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมที่ดีขึ้น เพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น และนำไปสู่ความยั่งยืน	มหาวิทยาลัยร่วมวิจัย/ชุมชนร่วมวิจัย/วัฒนธรรมจังหวัด ลำปาง/ผู้เข้าร่วมวิจัย	พิพิธภัณฑ์วัดและชุมชนที่ร่วมวิจัย 3 แห่งได้แก่ 1. จ.เชียงใหม่ 2. จ.ลำพูน 3. จ.พะเยา

ประวัติผู้วิจัย

๑. ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) : นางสาวณณณีย์ ศรีสุข
 ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ) : Miss Narunee Srisuk
 วัน เดือน ปีเกิด : วันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๓
 หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน : XXXXXXXXXX
 สถานที่เกิด : โรงพยาบาลแม่และเด็ก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
 ภูมิลำเนา : บ้านเลขที่ ๒๐/๑ หมู่ ๒ ตำบลท่าศาลา อำเภอเมือง
 จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๐๐๐
 หน่วยงาน : เลขที่ ๖๖๒ หมู่ ๒ ตำบลศาลา อำเภอเกาะคา
 จังหวัดลำปาง ๕๒๑๓๐
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
 หมายเลขโทรศัพท์ : ๐๙๕-๔๔๙๓๕๕๐
 E-mail : narunee2533@gmail.com
 Facebook : Narunee Srisuk
 ID Line : Gem4442

ประวัติการศึกษา

- ปี ๒๕๔๕ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนจิตรวิทยา จังหวัดเชียงใหม่
- ปี ๒๕๔๘ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนจิตรวิทยา จังหวัดเชียงใหม่
- ปี ๒๕๔๙ สอบได้ธรรมศึกษาชั้นเอก สำนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่
- ปี ๒๕๕๑ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่
- ปี ๒๕๕๕ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต คณะสังคมศาสตร์
 ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- ปี ๒๕๕๖ สอบได้ตามหลักสูตรของอธิการบดีมหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย
 ชั้นจุฬารัตนตรีเอก สำนักเรียนวัดไร่เปิง (ตโปทาราม) จังหวัดเชียงใหม่
- ปี ๒๕๕๖ จบหลักสูตรนักศึกษาคูสมานี รุ่นที่ ๓๓ อธิพล พลังแห่งฤทธิ์สถาบันพลังจิตตานุภาพ
 สาขา ๒๔ บ้านศรีสุกรี จังหวัดเชียงใหม่

- ปี ๒๕๕๗ สอบได้ตามหลักสูตรของอภิธรรมมหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย
ชั้น มัชฌิมอภิธรรมิกถ์ สำนักเรียนวัดร่ำเปิง (ตโปทาราม) จังหวัดเชียงใหม่
- ปี ๒๕๕๘ ศึกษาบาลีศึกษา ประโยค ๑ – ๒ สำนักเรียนวัดสวนดอก (พระอาราหลวง) จังหวัดเชียงใหม่
- ปี ๒๕๕๙ จบการศึกษาระดับปริญญาโท พุทธศาสนามหาบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
- ปี ๒๕๕๙ – ปัจจุบัน กำลังศึกษาระดับปริญญาเอก พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
- ปี ๒๕๖๓ กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี (ใบที่สอง) คณะนิสิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช

ประวัติการทำงาน

ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ – ๒๕๕๔

- รับจ้างครูสอนพิเศษนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ ในรายวิชา คณิตศาสตร์
วิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ณ บ้านศรีสุข-บุญถนอม ตำบลท่าศาลา อำเภอเมือง จังหวัด
เชียงใหม่

ปี พ.ศ. ๒๕๕๕

- นิสิตฝึกปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ ณ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ บ้าน
ธรรมปรณเชียงใหม่ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ – ๒๕๖๐

- พิธีกรรายการธรรมะ รายการ “ปัญหาธรรม ปัญหาใจ” วัดร่ำเปิง (ตโปทาราม) สำนักปฏิบัติ
ธรรมแห่งที่ ๒ ของจังหวัดเชียงใหม่ ทางช่อง YouTube

ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๓

- ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนาและจิตวิทยาการแนะแนว
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
- ตำแหน่ง เลขานุการ ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนาและจิตวิทยาการ
แนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ – ปัจจุบัน

- ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
- ตำแหน่ง เลขานุการ ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
- ตำแหน่ง หัวหน้างานกิจการนิสิต สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
- ตำแหน่ง เลขานุการ คณะทำงานพัฒนากลไกประสานงานหลักประกันสุขภาพวิถีพุทธระดับพื้นที่ ประจำวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
- ตำแหน่ง เลขานุการ คณะอนุกรรมการศูนย์ประสานงานหลักประกันสุขภาพประชาชน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ผลงานทางวิชาการ

งานวิจัย

พ.ศ. ๒๕๖๑

(ภาษาไทย)

โครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เชิงนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

(ภาษาอังกฤษ)

THE DEVELOPMENT PROJECT OF CULTURAL ECOLOGY
LEARNING CENTER

ตำแหน่ง

ผู้ร่วมวิจัย

หัวหน้าโครงการ

พระครูธีรสุตพจน์, ดร. (พระมหาสง่า ไชยวงศ์, ดร.)

ดำเนินการวิจัย

ภายใต้โครงการเสริมสร้างสุขภาวะและการเรียนรู้ตามแนว
พระพุทธศาสนา (สรพ.)

สนับสนุนโดย

สำนักงานสนับสนุนสุขภาวะองค์กร สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ภายใต้การบริหารโครงการ
โดยสถาบันพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีงบประมาณ ๒๕๖๑

พ.ศ. ๒๕๖๓

(ภาษาไทย)

การจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์
ของจังหวัดลำปาง

(ภาษาอังกฤษ)

THE MANAGEMENT OF COMMUNITY MUSEUM IN
ELECTRONIC SYSTEM OF LAM[ANG PROVINCE

ตำแหน่ง ผู้ช่วยนักวิจัย

หัวหน้าโครงการ พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.

ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(ภาษาไทย) การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์
ในจังหวัดลำปาง

(ภาษาอังกฤษ) THE COMMUNITY MUSEUM DEVELOPMENT WITH
ELETRONICS SYSTEM IN LAMPANG PROVINCE

ภายใต้แผนงาน

(ภาษาไทย) การจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์
ของจังหวัดลำปาง

(ภาษาอังกฤษ) THE MANAGEMENT OF COMMUNITY MUSEUM IN
ELECTRONIC SYSTEM OF LAM[ANG PROVINCE

ตำแหน่ง ผู้ช่วยนักวิจัย

หัวหน้าโครงการ พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ.

ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(ภาษาไทย) การสร้างต้นแบบพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์

(ภาษาอังกฤษ) THE PROTOTYPE OF A CIMMUNITY MUSEUM IN AN ELETRONIC
SYSTEM

ภายใต้แผนงาน

(ภาษาไทย) การจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์
ของจังหวัดลำปาง

(ภาษาอังกฤษ) THE MANAGEMENT OF COMMUNITY MUSEUM IN
ELECTRONIC SYSTEM OF LAM[ANG PROVINCE

ตำแหน่ง หัวหน้าโครงการวิจัย

ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

งานบทความวิชาการ

๑. บทความวิชาการ เรื่อง “จิตสำนึกในหน้าที่ของความเป็นครู โดย ภควัต ศรียารัตน์, ธีระวัฒน์ แก้วลังกา และณณณีย์ ศรีสุข วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๑)

๒. บทความวิชาการ เรื่อง “หลักสิทธิมนุษยชนที่ปรากฏในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเถรวาท” โดย ณฤณีย์ ศรีสุข, จิตสุภา แกมทับทิม และสุธินี ขำรักษ์ วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๖๓)
๓. บทความวิชาการ เรื่อง “กระบวนการธำรงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่” โดย ณฤณีย์ ศรีสุข วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๓)
๔. บทความวิจัย เรื่อง “การพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ในจังหวัดลำปาง” โดย พระครูสิริธรรมบัณฑิต, ผศ., ดร.อนุกุลศิริพันธ์, ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร และนางสาวณฤณีย์ ศรีสุข วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์
๕. บทความวิจัย เรื่อง “การสร้างต้นแบบพิพิธภัณฑ์ชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์” โดย นางสาวณฤณีย์ ศรีสุข, พระอธิการสุชาติ จันทสโร, ดร. และ ผศ.บุรินทร์ รุจจนพันธุ์ วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา

๒. ผู้ร่วมวิจัย คนที่ ๑

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย)

(ภาษาอังกฤษ)

นางสาวพัชรีญา ฟองจันทา

MissPatchareeya FongChanta

ตำแหน่งปัจจุบัน

นักจัดการทั่วไป งานประชาสัมพันธ์

ช่วยงานหลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์

หน่วยงานและสถานที่ติดต่อได้สะดวก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

ต.เกาะคา อ.เกาะคา จ.ลำปาง ๕๒๑๓๐

โทรศัพท์ที่ทำงาน ๐๕๔-๒๐๙-๔๕๔

มือถือ ๐๙-๓๑๘๗-๙๙๓๙

E-mail : khunpatamm@gmail.com

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๕๒ มัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนผู้ใหญ่วางชนูปถัมภ์ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๕๕๗ ปริญญาตรีรัฐศาสตรบัณฑิต (ร.บ.) สาขาวิชารัฐศาสตร์ (เกียรตินิยมอันดับ ๑)

จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
พ.ศ. ๒๕๖๕ ปริญญาโท รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.)
จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเขตพะเยา

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. ๒๕๔๘- ๒๕๖๒ ตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายรายการ,นักจัดรายการวิทยุ
สถานีวิทยุชุมชนบ้านแม่ฮาว FM ๑๐๕.๒๕ MHz
สถานีวิทยุ ซีอาร์ เรดิโอ FM ๑๐๐ MHz
สถานีวิทยุ เรดิโอปาร์ตี้ที่ลำปาง FM ๑๐๕ MHz
สถานีวิทยุ อีซีเรดิโอ FM ๙๕.๒๕ MHz
วิทยุเพื่อการศึกษาวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง FM ๑๐๖.๕๐MHz
พ.ศ. ๒๕๖๒ - ปัจจุบัน ตำแหน่ง สื่อมวลชนจังหวัดลำปางสังกัด(วิทยุ)
สมาชิกชมรมวิทยุกระจายเสียงจังหวัดลำปาง
พ.ศ. ๒๕๖๐ – ปัจจุบัน นักจัดการทั่วไป งานประชาสัมพันธ์
ช่วยงานหลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ ผู้ช่วยสอนสาขาวิชา
รัฐศาสตร์

๓. ผู้ร่วมวิจัย คนที่ ๒

ชื่อ นามสกุล อ.สยาม อัจฉริยประภา
วัน เดือน ปีเกิด ๒๐ สิงหาคม ๒๕๒๘
ที่อยู่ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ต.ประชาธิปไตย อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี
โทรศัพท์ ๐๙๘๓๕๗๔๙๙๙
E-mail siam.at@northbkk.ac.th
สถานที่เกิด เพชรบุรี
ประวัติการศึกษา
พ.ศ. ๒๕๕๓ ศศ.บ. (สังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. ๒๕๔๙ ศศ.ม. (สังคมวิทยาประยุกต์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผลงานทางวิชาการ (งานวิจัย/บทความทางวิชาการ/หนังสือ/ตำรา)

๔. ผู้ร่วมวิจัย คนที่ ๓ นายฤทธิพล ไชยบุรี

บธ.ด. (การพัฒนารัฐกิจอุตสาหกรรมและทรัพยากรมนุษย์)มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ๒๕๕๕

บธ.ม. (การพัฒนารัฐกิจอุตสาหกรรมและทรัพยากรมนุษย์)สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ๒๕๕๙

บธ.บ. (การพัฒนาอุตสาหกรรม) ๒๕๕๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ฤทธิพล ไชยบุรี. (๒๕๖๒, มกราคม-มิถุนายน). **พัฒนาทุนมนุษย์ในยุคไทยแลนด์ ๔.๐.** วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๘(๑).หน้า (๒๒๑-๒๓๖).

ฤทธิพล ไชยบุรี. (๒๕๖๒, มกราคม-มิถุนายน). **การดำรงตนในสังคมด้วยคุณธรรมจริยธรรม.** วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๑(๑).หน้า (๑๗๑-๑๘๐).

ฤทธิพล ไชยบุรี, ตระกูล จิตวัฒนากร, เกียรติ บุญโย. (๒๕๖๒, มกราคม -มิถุนายน). **ปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันในองค์กรของพนักงานบริษัท เอ.เค.พี เทคโนโลยี จำกัด.** วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๑(๑).หน้า (๕๙-๖๘).

